A LIGONIERI BETHLEN OTTHON

NAPTÁRA

1940

ÁRVAHÁZUNK UJ ÉPÜLETE

ALMANAC

OF THE

BETHLEN HOME OF LIGONIER, PA.

SZERKESZTETTE—EDITED BY:

REV. LOUIS NÁNÁSSY

ÁRVAATYA—SUPERINTENDENT

ÁRA—PRICE: 50 CENTS

EXPERT PRINTING CO. 103 HAZELWOOD AVE., PITTSBURGH, PA.

A MI ÉRDEKÜNK AZ ÖN ÉRDEKE

Mikor egy város előre halad, azt rendesen népe alkotó erejének lehet tulajdonitani.

A mi intézményünk fontos szerepet tölt be a város felépitésében.

Ez a bank állandóan arra törekszik, hogy kölcsönös segitésen alapuló üzleti összeköttetést munkáljon.

THE FIRST NATIONAL BANK IN LIGONIER

A MELLBANK CORPORATION TAGJA

A FEDERAL RESERVE BANK TAGJA

A FEDERAL DEPOSIT INS. CORP. TAGJA

A LIGONIERI BETHLEN OTTHON

NAPTÁRA

1940

Egyesületünk székháza, Washington, D. C.

SZERKESZTETTE

NÁNÁSSY LAJOS

ÁRVAATYA

ÁRA: 50 CENT

A NAPTÁR TISZTA JÖVEDELME A LIGONIERI BETHLEN OTTHON ÁRVÁIT ÉS ÖREGEIT ILLETI

TÁJÉKOZTATÁS AZ 1940-IK ÉVRE

Az 1940-ik esztendő az Egyesült Államok megalapitásának 164-ik bevégző és 165-ik kezdő esztendeje.

A zsidók számitása szerint az 1940-ik esztendő az 5701-ik év. A japán időszámitás szerint 2560-ik, a mohamedánok számitása szerint az 1359-ik esztendő

A Krisztus születése óta	1940	év	telt	el
A római birodalom bukása óta	1463	"	"	"
A puskapor feltalálása óta	694	"	"	"
A nyomda felfedezése óta ..	500	"	"	"
Amerika felfedezése óta	478	"	"	"
A reformáció óta	423	"	"	"
A dohánynak Európába vitele óta	380	"	"	"
A gőzhajó feltalálása óta	235	"	"	"
Washington György születése óta	208	"	"	"
Az Egyesült államok megalapitása óta	164	"	"	"
A telegráf feltalálása óta	103	"	"	"
A fényképezés feltalálása óta	102	"	"	"
A telefen feltalálása óta	64	"	"	"
Az Amerikai Magyar Ref. Egyesül. megalapitása óta	44	"	"	"
A Bethlen Otthon megalapitása óta	19	"	"	"

VÁLTOZÓ ÜNNEPEK

Hetvened vasárnap	január 21.
Hamvazó szerda	február 7.
Virágvasárnap	március 17.
Nagypéntek	március 22.
Husvét	március 24
Áldozó csütörtök	május 2.
Pünkösd	május 12.
Szentháromság vasárnap	május 19.
Advent első vasárnapja	december 1.

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK ÜNNEPEI

Január 1. Ujév.

Február 12. A. Lincoln születésnapja: egyes északi államokban törvényes ünnep.

Február 22. A Washington György születésnapja.

Május 30. Memorial Day, a háboruban elesett katonák emlékére.

Junius 14. Flag Day. A zászló ünnepnapja.

Julius 4. A függetlenségi nyilatkozat aláirásának emléknapja.

Szeptember első hétfője. Labor Day, a munka ünnepe.

Október 12. Columbus Day.

November 11. Békekötési nap.

November 21. Hálaadási nap az elnök parancsára.

December 25. Karácsony.

A déli államokban január 19-ike a Lee születésnapja, április 26-ika a konfederáció emléke North és South Carolinában, junius 3-ika a Jefferson születésnapja.

Az Amerikai Magyar Református Egyesület

A VEZÉRTESTÜLET TAGJAI:

Dr. UJLAKI FERENC elnök, Toledo, O.; FIÓK ALBERT alelnök, Pittsburgh, Pa.; MOLNÁR ISTVÁN titkár, KIRÁLY IMRE pénztárnok, VASVÁRY ÖDÖN számvevő, BORSY-KEREKES GYÖRGY szervező-titkár Washington, D. C. — ESTU JÁNOS, Pittsburgh, Pa.; KOVÁCHY M. GYÖRGY Cleveland, O.; KÖTELES ISTVÁN, Bridgeport, Conn.; Dr. NÁNÁSSY LAJOS, Ligonier, Pa.; PAPP KÁROLY, New Brunswick, N. J.; TÉGLÁSSY PÁL, Pittsburgh, Pa.; Dr. VINCZE KÁROLY, Perth Amboy, N. J.

●

ÉLETBIZTOSITÁS ÉS BETEGSEGÉLY A LEGMODERNEBB MÓDOZATOK MELLETT. — OTTHON A MAGYAR ÁRVÁK ÉS ÖREGEKNEK.

●

KÉRJEN FELVILÁGOSITÁST:

FIELD SECRETARY

The Hungarian Reformed Federation of America

1726 PENNSYLVANIA AVENUE, N. W. KOSSUTH BUILDING
WASHINGTON, D. C.

(Az Egyesület tulajdonát képező uj központi iroda a Fehér Háztól 200 lépésnyi távolságban van.)

Minden nagyobb helyen van a Református Egyesületnek osztálya.

Az Egyesületnél a központi szervező-titkár irányitása mellett hat kerületi szervező s mintegy 200 helyi megbizott dolgozik.

●

Magyar református embernek első sorban ebben az Egyesületben van a helye! Másvallásu honfitársainkat is szivesen látjuk.

Január

31 nap.

Régente: Vizöntőhava

Télhó.

Boldogasszonyhava.

	A hét napjai	Naptár	Bibliai lecke
1	Hétfő	Ujév. Zwingli *1484, Schaff F. *1819	I. Pét. 2:12-19.
2	Kedd	Ábel, Béla, Seth	Luk. 7.
3	Szerda	Énok, Benjámin	Fil. 2:1-11.
4	Csütörtök	Titus, Leona	I. Pét. 4:12-19.
5	Péntek	Noé. Simon	Ján. 5.
6	Szombat	Vizkereszt	Máté 2:1-12.
1. VASÁRNAP.		Vizkereszt utáni I. Vasárnap. A tizenkétéves Jézus. Luk. 2:41-52. Élő áldozatunk. Róm. 12:1-5.	
7	Vasárnap	Attila. Metuzsálem	Ján. 6:26-71.
8	Hétfő	Mercel	Ján. 7.
9	Kedd	Szörény, Sem.	Ján. 8:1-20.
10	Szerda	Melánia	Ján. 8:21-50.
11	Csütörtök	Ágota	Ján. 9.
12	Péntek	Poitiersi Hilár †367.	Ján. 10:1-21.
13	Szombat	Vidor	Ján. 10:22-42.
2. VASÁRNAP.		Vizkereszt utáni II. Vasárnap. A Kánai menyegző. Ján. 2:1-11. Ker. Kötelességek. Róm. 12:6-16.	
14	Vasárnap	Bódog. Révész I. *1826.	Márk 1:1-20.
15	Hétfő	Loránt, Lasco †1560.	Márk 1.21-45.
16	Kedd	Gusztáv, Révész B. *1816.	Márk 2.
17	Szerda	Antal †356.	Márk 3:1-19.
18	Csütötrök	Piroska, Ebrárd *1818.	Márk 3:20-35.
19	Péntek	Sára. Heidelbergi Káté	Márk 4.
20	Szombat		Márk 5, 6:1-6.
3. VASÁRNAP.		Hetvened Vasárnap. A szőlőmunkások. Máté 20:1-16. Versenyfutás. I. Kor. 9:24-10:5.	
21	Vasárnap	Ágnes, Kun Bert. *1817.	Márk 6:30-56.
22	Hétfő	Artur, Fejes I. *1838.	Márk 7:1-23.
23	Kedd	Ézsaiás, Zelma	Márk 7:24-37.
24	Szerda	Taddeus	Márk 9.
25	Csütörtök	Saul Megtérése, Pál	Márk 10:1-3-.
26	Péntek	Polykarpus †155, Báthory	Luk. 3.
27	Szombat	Tertullián †220.	Luk. 4.
4. VASÁRNAP.		Hatvanad Vasárnap. Példázat a magvetőről. Luk. 8:4-15. Pál dicsősége a munkában és szenvedésben. II. Kor. 11:9-12:9.	
28	Vasárnap	Károly	Luk. 5.
29	Hétfő	Eusébius *340.	Luk. 6:1-19.
30	Kedd	Márton, Lactantius	Luk. 7.
31	Szerda	Fábján, Virgilia	Luk. 9:1-36.

A hold fényváltozásai

Uj hold 9-ikén.

Első negyed 17-ikén.

Holdtölte 24-ikén.

Utolsó negyed 31-ikén.

A Bethlen Otthon történetében az ujév fejlődést jelent. Épületet vásároltunk, azt átalakitjuk és megtoldjuk. Adományt kérünk mindenkitől az épitési alapra.

JEGYZETEK

1 |
2 |
3 |
4 |
5 |
6 |
7 |
8 |
9 |
10 |
11 |
12 |
13 |
14 |
15 |
16 |
17 |
18 |
19 |
20 |
21 |
22 |
23 |
24 |
25 |
26 |
27 |
28 |
29 |
30 |
31 |

KEZDJE UJ ÉVÉT OKOS TAKARÉKOSSÁGGAL!
VEGYEN ÉLETBIZTOSITÁST!
A legjobb feltételeket adja
AZ AMERIKAI MAGYAR REFORMÁTUS EGYESÜLET
1726 PENNSYLVANIA AVE. N. W. WASHINGTON, D. C.

Február 29 nap.

Régente: Halakhava.

Téluto. Böjtelő-hava.

	A hét napjai	Naptár	Bibliai lecke
1	Csütörtök	Ignác	Luk. 6:20-49.
2	Péntek	Jézus bem. a templomban, Karolina	Luk. 2:21-40.
3	Szombat	Balázs	Luk. 8:1-21.
5. VASÁRNAP.		Ötvened Vasárnap. A vak meggyógyitása. Luk. 18:31-43. A szeretet dicsősége. I. Kor. 13:1-13.	
4	**Vasárnap**	Veronika, Rákóczi Zs. †1652.	Luk. 8:22-56
5	Hétfő	Ágota	Luk. 9:37-62.
6	Kedd	Dorottya, Jób	Luk. 10.
7	Szerda	Tódor. Hamvazó szerda.	Máté 6:1-18.
8	Csütörtök	Salamon, Aranka	Luk. 11:1-36.
9	Péntek	Appolónia	Luk. 12:13-59.
10	Szombat	Árpád	Luk. 13:1-21.
6. VASÁRNAP.		Böjtben I. Vasárnap. Jézus megkisértése. Máté 4:1-11. Krisztus szolgái. II. Kor. 6:1-10.	
11	Vasárnap	Dezső	Luk. 13:22-35.
12	Hétfő	Lincoln, Balogh P. *1792.	Luk. 14.
13	Kedd	Ella	Luk. 15.
14	Szerda	Bálint	Luk. 16
15	Csütörtök	Zoltán	Luk. 17:1-19.
16	Péntek	Juliánna, Melanchton *1498.	Luk. 17:20-37.
17	Szombat	Konstantin	Luk. 18:1-30.
7. VASÁRNAP.		Böjtben II. Vasárnap. A kanaánita asszony. Máté 15:21-28. Buzditás szent életre. II. Thesz. 4:1-7.	
18	**Vasárnap**	Simon, Luther †1546.	Luk. 18:31-43
19	Hétfő	Zsuzsánna	Luk. 19:1-28.
20	Kedd	Aladár	Luk. 19:29-48.
21	Szerda	Eleanóra	Luk. 20:1-26.
22	Csütörtök	Washington.	Luk. 20:27-47.
23	Péntek	Alfréd	Luk. 21.
24	Szombat	Mátyás ap. Debreceni zsinat 1567.	Luk. 22:1-23.
8. VASÁRANP.		Böjtben III. Vasárnap. Jézus ördögöt üz ki. Luk. 11:14-28. Az Isten követői. Ef. 5:1-9.	
25	**Vasárnap**	Géza	Luk. 22:24-46.
26	Hétfő	Ákos, Bucér †1551.	Luk. 22:47-71.
27	Kedd	Zakariás	Máté 20:17-33.
28	Szerda	Elemér, Döllinger *1799.	Máté 21.
29	Csütörtök	Szökőév napja.	Máté 22.

A hold fényváltozásai

Uj hold 8-ikán. Holdtölte 23-ikán.

Első negyed 16-ikán. Utolsó negyed 29-ikén.

A ligonieri hideg telet az áldozatos adakozók nagyban enyhithetik. Igy vásárolhatunk meleg téli ruhát gyermekeinknek és öregeinknek.

JEGYZETEK

1 |
2 |
3 |
4 |
5 |
6 |
7 |
8 |
9 |
10 |
11 |
12 |
13 |
14 |
15 |
16 |
17 |
18 |
19 |
20 |
21 |
22 |
23 |
24 |
25 |
26 |
27 |
28 |
29 |

FARSANGBAN SE FELEDKEZZÉK MEG MAGÁRÓL...
BIZTOSITSA ÉLETÉT CSALÁDJA JAVÁRA
szivesen szolgál felvilágositással
AZ AMERIKAI MAGYAR REFORMÁTUS EGYESÜLET
1726 PENNSYLVANIA AVE. N. W. WASHINGTON, D. C.

Márczius 31 nap.

Régente: Koshava.

Tavaszelő.

Bőjtmás-hava.

	A hét napjai	Naptár	Bibliai lecke
1	Péntek	Albin	Máté 23.
2	Szombat	Lujza	Máté 24:1-31.
9. VASÁRNAP.		Bőjtben IV. Vasárnap. Jézus ötezer embert vendégel meg. Ján. 6:1-15. Az igéret gyermekei. Gal. 4:21-31.	
3	Vasárnap	Kornélia, Bod P. †1769.	Márk. 10:32-52.
4	Hétfő	Flórián	Márk 11.
5	Kedd	Perpetua	Márk 12.
6	Szerda	Jenő, Ursinus †1538.	Márk 13.
7	Csütörtök	Tamás	Márk 14.
8	Péntek	Zoltán, Method és Cyril	Márk 15.
9	Szombat	Franciska	Máté 24:32-51.
10. VASÁRNAP.		Bőjtben V. Vasárnap. Jézust meg akarják kövezni. Ján. 8:46-59. A mi főpapunk. Zsid. 9:11-15.	
10	Vasárnap	Olimpia	Máté 25.
11	Hétfő	Aladár	Máté 26:1-16.
12	Kedd	Gergely	Máté 26:17-35.
13	Szerda	Rudolf	Máté 26:36-56.
14	Csütörtök	Matild	Máté 27:1-31.
15	Péntek	Kristóf, Olevianus †1587.	Máté 27:32-50.
16	Szombat	Henriette	Máté 27:51-66.
11. VASÁRNAP.		Virágvasárnap. Krisztus bevonulása Jeruzsálembe. Máté 21:1-9. Krisztus megaláztatása és felmagasztalása. Fil. 2:5-11.	
17	Vasárnap	Gertrud	Zak. 9.
18	Hétfő	Sándor	Jer. Sir. 1.
19	Kedd	József	Zsid. 8.
20	Szerda	Benedek	Zsid. 9.
21	Csütörtök	Hubart, Szikszai Gy. *1738.	Ján. 6.
22	Péntek	Nagypéntek	Zsid. 10.
23	Szombat	Bartimeus, Farkas J. *1833.	Luk. 23:32-49.
12. VASÁRNAP.		Husvétvasárnap. A Krisztus feltámadása. Márk 6:1-18. Krisztus a mi husvéti bárányunk. I. Kor. 5:6-8.	
24	Vasárnap	Dániel, Ruyter *1607.	Zsid. 4.
25	Hétfő	Manó	Máté 28.
26	Kedd	Hermás pászt., II. Helv. Hitv. 1536.	Luk. 24:1-12.
27	Szerda	Hajnalka	Ap. Csel. 2:22-27.
28	Csütörtök	Gedeon, Comenius *1592.	I. Kor. 15.
29	Péntek	Jeremiás	Róm. 6.
30	Szombat	Mária és Mártha	Róm. 8.
13. VASÁRNAP.		Husvét után való I. Vasárnap. Jézus megjelen a tanitványoknak. Ján. 20:19-31. A diadalmas hit. I. Ján. 5:4-12.	
31	Vasárnap	Timótheus ap., Cartesius †1596.	I. Kor. 3

A hold fényváltozásai

Uj hold 8-ikán.
Első negyed 16-ikán.
Holdtölte 23-ikán.
Utolsó negyed 30-ikán.

Az igazi bőjt az, ha megszegjük kenyerünket az éhezőnek. Küldje be adományát minél hamarabb a ligonieri Bethlen Otthonba.

JEGYZETEK

1 |
2 |
3 |
4 |
5 |
6 |
7 |
8 |
9 |
10 |
11 |
12 |
13 |
14 |
15 |
16 |
17 |
18 |
19 |
20 |
21 |
22 |
23 |
24 |
25 |
26 |
27 |
28 |
29 |
30 |
31 |

A BŐJTI IDŐSZAK MEGGONDOLÁSRA KÉSZTET...
GONDOSKODOTT MÁR HITVESÉRŐL?
a legnagyobb változatát nyujtja az életbiztositásoknak
AZ AMERIKAI MAGYAR REFORMÁTUS EGYESÜLET
1726 PENNSYLVANIA AVE. N. W. WASHINGTON, D. C.

Április
30 nap.
Régente:
Bikahava.

Tavaszhó.
Szent-
György-
hava.

	A hét napjai	Naptár	Bibliai lecke
1	Hétfő	Hugó, Erdélyi János *1814.	Ján. 12.
2	Kedd	Áron	Ján. 13:1-30.
3	Szerda	Ambrus †397.	Ján. 13:31-38.
4	Csütörtök	Izidor, Viret †1595.	Ján. 14.
5	Péntek	Vince, Kármán †1795.	Ján. 15.
6	Szombat	Celestin	Ján. 16.
14. VASÁRNAP.		**Husvét után való II. Vasárnap.** A jó pásztor. Ján. 10:11-16. Krisztus példaadása. I. Pét. 2:21-25.	
7	Vasárnap	Herman	Ján. 17.
8	Hétfő	Lidia	Jel. 1.
9	Kedd	Erkhárt, Nagyenyedi zsin. 1564.	Jel. 2.
10	Szerda	Zoltán, Apaffy M. *1690.	Jel. 3.
11	Csütörtök	Leó	Jel. 4, 5, 6.
12	Péntek	Gyula	Jel. 7, 8.
13	Szombat	Justin vért. Nantesi ed. 1598.	Jel. 9, 10.
15. VASÁRNAP.		**Husvét után való III. Vasárnap.** Krisztus vigasztalja tanitványait. Ján. 16:16-23. Ker. feladatok. I. Pét. 2:11-20.	
14	Vasárnap	Tibor, Dobos J. *1804.	Jel. 11, 12.
15	Hétfő	Atala	Jel. 13.
16	Kedd	Lambert	Jel. 14:1-13
17	Szerda	Luther Wormsban, Lórántffy Zs.	Jel. 14:14-20.
18	Csütörtök	Melanchton †1560.	Jel. 15.
19	Péntek	Anselm †1109.	Jel. 16:1-8.
20	Szombat	Bugenhagen †1558.	Jel. 16:9-21.
16. VASÁRNAP.		**Husvét után való IV. Vasárnap.** Krisztus Vigasztalót igér. Ján. 16:5-15. Ajándékok és kötelességek. I. Pét. 2:11-20.	
21	Vasárnap	Origines †254.	Jel. 17.
22	Hétfő	Szotér, Nagy Péter pk. *1819.	Jel. 18.
23	Kedd	Béla	Jel. 19:1-10.
24	Szerda	György	Jel. 19:11-21.
25	Csütörtök	Márk ev., Őri Fülöp *1739.	Jel. 20.
26	Péntek	Áron	Jel. 21:1-8.
27	Szombat	Rebeka	Jel. 21:9-27.
17. VASÁRNAP.		**Husvét után való V. Vasárnap.** Buzditás imádkozásra. Ján. 16:23-20. Az Ige hallgatói és megtartói. Jak. 1:22-27.	
28	Vasárnap	Valéria	Jel. 22.
29	Hétfő	Jákób. Albertina	I. Ján. 1.
30	Kedd	Katalin, Meletius †381.	I. Ján. 2.

A hold fényváltozásai

Uj hold 7-ikén.

Első negyed 15-ikén.

Holdtölte 21-én.

Utolsó negyed 29-én.

A feltámadás ünnepe után az uj életre kelt emberek megmutatják az ő hitüket jócselekedetek által. Gyakoroljuk ezt a jócselekedetet a Bethlen Otthon lakóival szemben.

JEGYZETEK

1 |
2 |
3 |
4 |
5 |
6 |
7 |
8 |
9 |
10 |
11 |
12 |
13 |
14 |
15 |
16 |
17 |
18 |
19 |
20 |
21 |
22 |
23 |
24 |
25 |
26 |
27 |
28 |
29 |
30 |

A VÁLTOZÓ IDŐJÁRÁS BETEGGÉ TEHETI!
BIZTOSITSON MAGÁNAK BETEGSEGÉLYT!
heti $5.00 vagy $10.00 betegsegélyt fizet
AZ AMERIKAI MAGYAR REFORMÁTUS EGYESÜLET
1726 PENNSYLVANIA AVE. N. W. WASHINGTON, D. C.

Május 31 nap.

Régente: Ikrekhava.

Tavaszutó. Pünkösdhava.

	A hét napjai	Naptár	Bibliai lecke
1	Szerda	Fülöp és Jakab ap.	I. Ján. 3.
2	Csütörtök	Áldozó Csüt. Athanáz	Márk. 16:14-20.
3	Péntek	Irma, Pósaházi *1686.	I. Ján. 4.
4	Szombat	Flórián. Wicklif elitél. 1415.	I. Ján. 5.
18. VASÁRNAP.		**Áldozócsütörtök után való Vasárnap.** A Vigasztaló bizonyságtétele. Ján. 15:26-16:1. Isten kegyelm. sáfárai. I. Pét. 4:7-11.	
5	Vasárnap	Bölcs Frigyes 1525.	II. Kir. 2:1-14.
6	Hétfő	Dam. János	Dán. 9:1-12.
7	Kedd	Silász, Budai É. *1766.	130. Zs. Ján. 20.
8	Szerda	Naz. Gergely †389.	6. Zsolt. Ján. 21.
9	Csütörtök	Zinzendorf †1760.	Ezek. 37:1-14.
10	Péntek	Antal, Pápai Páriz *1649.	32. Zsolt.
11	Szombat	Arndt János †1621.	51. Zsolt.
19. VASÁRNAP.		**Pünköstvasárnap.** A Vigasztaló. Ján. 14:23-31. A Szentlélek kitöltetése. Ap. Csel. 2:1-13.	
12	Vasárnap	Illés prof., Pongrác	Jóel 3.
13	Hétfő	Szervác	II. Móz. 19, Gal. 3.
14	Kedd	Bonifác	Gal. 5, I. Kor. 12.
15	Szerda	Mózes, Gerezsdi egyes. 1833.	Róm. 12.
16	Csütörtök	Florisi Joakhim *1202, Vitringa	I. Róm. 14.
17	Péntek	Paszkál	Róm. 6:19-7. r.
18	Szombat	Erik, Keserüi Dayka *1633.	Róm. 8.
20. VASÁRNAP.		**Szentháromságvasárnap.** Krisztus beszélgetése Nikodémussal. Ján. 3:1-15. A Szentháromság titka. Róm. 11:33-36.	
19	Vasárnap	Ivó	Ján. ev. 1.
20	Hétfő	Bernát	Ján. ev. 2.
21	Kedd	Timótheus	Ján. ev. 3.
22	Szerda	Nagy Konstantin †337.	Ján. ev. 4.
23	Csütörtök	Dezső, Savanarola †1498.	Ján. 5.
24	Péntek	Eszter	Ján. 6.
25	Szombat	Orbán, Szász Dom. *1838.	Ján. ev. 7.
21. VASÁRNAP.		**Szentháromságvasárnap utáni I. Vasárnap.** A gazdag és Lázár. Luk. 16:19-31. Isteni szeretet. I. Ján. 4:16-21.	
26	Vasárnap	Aladár, Beda †735.	Ján. 8:1-30.
27	Hétfő	Kálvin †1567.	Ján. 8:31-59.
28	Kedd	Emil	Ján. 9.
29	Szerda	Prágai Jeromos †1416.	Ján. 10.
30	Csütörtök	Memorial Day, Fáy A. *1786.	Ján. 11.
31	Péntek	Peronella, Bres Gidó *1567.	Ján.. 12.

A hold fényváltozásai

Uj hold 7-ikén. Holdtölte 21-ikén.

Első negyed 14-én. Utolsó negyed 28-ikán.

A mennybe ment Jézus az árvákat reánk bizta. Azt várja, hogy minden férfi irgalmas samaritánus és minden nő Tábitha legyen.

JEGYZETEK

1 |
2 |
3 |
4 |
5 |
6 |
7 |
8 |
9 |
10 |
11 |
12 |
13 |
14 |
15 |
16 |
17 |
18 |
19 |
20 |
21 |
22 |
23 |
24 |
25 |
26 |
27 |
28 |
29 |
30 |
31 |

HA SZÉP IS AZ ÉLET: EGYSZER VÉGE LESZ!
BIZTOSITSA CSALÁDJÁT HALÁLA ESETÉRE
azonnal felel tudakozódó levelére
AZ AMERIKAI MAGYAR REFORMÁTUS EGYESÜLET
1726 PENNSYLVANIA AVE. N. W. WASHINGTON, D. C.

Junius
30 nap.
*
Régente:
Rákhava.

Nyárelő.
*
Szent-Iván
hava

	A hét napjai	Naptár	Bibliai lecke
1	Szombat	Jusztin	Ján. 13.
22. VASÁRNAP.		**Szentháromságvasárnap utáni II. Vasárnap.** A nagy vacsora. Luk. 14:16-24. Buzditás felebaráti szeretetre. I. Ján. 3:13-18.	
2	Vasárnap	Anna	Ján. 14.
3	Hétfő	Klotild	Ján. 15.
4	Kedd	Kerény	Ján. 16.
5	Szerda	Norbert †1134.	Ján. 17.
6	Csütörtök	Gottschalk †868.	Ján. 18.
7	Péntek	Róbert	Ján. 19.
8	Szombat	Medárd, I. Rákóczi Gy. *1593.	Zsid. 1.
23. VASÁRNAP.		**Szentháromságvas. utáni III. Vasárnap.** Az elveszett juh. Luk. 15:1-10. Ker. vigyázat. I. Pét. 5:6-11.	
9	Vasárnap	Felix	Zsid. 2.
10	Hétfő	Margit, Apácai Cseri *1625.	Zsid. 3.
11	Kedd	Barnabás	Zsid. 5.
12	Szerda	Klaudius	Ef. 1.
13	Csütörtök	Tóbiás	Ef. 4:1-16.
14	Péntek	Vazul, Flag-day	II. Kor. 5.
15	Szombat	Vid, Szász K. *1829.	Ap. Csel. 1.
24. VASÁRNAP.		**Szentháromságvas. utáni IV. Vas.** A szálka és gerenda. Luk. 6:26-42. Várakozás az örökbe fogadásra. Róm. 8:18-23.	
16	Vasárnap	Jusztin	Ap. Csel. 2.
17	Hétfő	Laura	Ap. Csel. 3.
18	Kedd	Arnold	Ap. Csel. 4.
19	Szerda	Gyárfás	Ap. Csel. 5.
20	Csütörtök	Rafael	Ap. Csel. 6.
21	Péntek	Alajos, Baur F. *1792.	Ap. Csel. 7.
22	Szombat	Paulina	Ap. Csel. 8.
25. VASÁRNAP.		**Szentháromságvas. utáni V. Vas.** A csodálatos halfogás. Luk. 5:1-11. Az egység és szeretet kötelessége. I. Pét. 3:8-15.	
23	Vasárnap	Zoltán	Ap. Csel. 9.
24	Hétfő	Iván, Béza *1519.	Ap. Csel. 10.
25	Kedd	Vilmos	Ap. Csel. 11.
26	Szerda	János	Ap. Csel. 12.
27	Csütörtök	László	I. Pét. 2:11-3:18.
28	Péntek	Leó	I. Pét. 3:18-4-1.
29	Szombat	Péter és Pál ap.	I. Pét. 5.
26. VASÁRNAP.		**Szentháromságvas. utáni VI. Vas.** A farizeusok igazsága. Máté 5:20-26. A Krisztusban való élet. Róm. 6:3-11.	
30	Vasárnap	Pál emléke	Ézs. 6.

A hold fényváltozásai

Uj hold 5-ikén.
Első negyed 12-ikén.
Holdtölte 19-ikén.
Utolsó negyed 27-ikén.

A szép nyári hónapokban hálával gondolunk Ligonierből jóltevőinkre, akiknek látogatását ebben az évben is örömmel várjuk.

JEGYZETEK

1 |
2 |
3 |
4 |
5 |
6 |
7 |
8 |
9 |
10 |
11 |
12 |
13 |
14 |
15 |
16 |
17 |
18 |
19 |
20 |
21 |
22 |
23 |
24 |
25 |
26 |
27 |
28 |
29 |
30 |

JUNIUS A HÁZASSÁGOK HÓNAPJA...
LEGSZEBB NÁSZAJÁNDÉK EGY JÓ ÉLETBIZTOSITÁS
uj házasoknak kitünő okmányokat kinál
AZ AMERIKAI MAGYAR REFORMÁTUS EGYESÜLET
1726 PENNSYLVANIA AVE. N. W. WASHINGTON, D. C.

Julius
31 nap.
*
Régente:
Oroszlánhó.

Nyárhó.
*
Szent
Jakab-
hava.

	A hét napjai	Naptár	Bibliai lecke
1	Hétfő	Tibold	Zsid. 6.
2	Kedd	Ráday Pál †1677.	Zsid. 7.
3	Szerda	Kornélius	Zsid. 11.
4	Csütörtök	Függetlenségi nap	Zsid. 12.
5	Péntek	Ulrik	Zsid. 13.
6	Szombat	Ézsiás, Huss †1415.	121. Zsolt.
27. VASÁRNAP.		**Szentháromságvas. utáni VII. Vas.** Jézus jóltartja a sokaságot. Márk 8:1-9. A bün zsoldja és Isten ajándéka. Róm. 6:19-23.	
7	Vasárnap	**Ref. Egyes. és Bethlen Otthon nap**	96. Zsolt.
8	Hétfő	Teréz	98. Zsolt.
9	Kedd	Lukrécia	24. Zsolt.
10	Szerda	Nass, Vilmos, Kálvin *1509.	25. Zsolt.
11	Csütörtök	Izabella	28. Zsolt.
12	Péntek	Zoltán, Erásmus †1536.	30. Zsolt.
13	Szombat	Jenő	33. Zsolt.
28. VASÁRNAP.		**Szentháromságvas. utáni VIII. Vas.** Óvás a hamis prófétáktól. Máté 7:15-23. Fiak és örökösök. Róm. 8:12-17.	
14	Vasárnap	Karolina	42. Zsolt.
15	Hétfő	Ruth	43. Zsolt.
16	Kedd	Elek	45. Zsolt.
17	Szerda	Frigyes, Bullinger *1054.	50. Zsolt.
18	Csütörtök	Emilia	61. Zsolt.
19	Péntek	Illés, Lomb. Péter †1160.	65. Zsolt.
20	Szombat	Henrik Bonaventura 1274.	66. Zsolt.
29. VASÁRNAP.		**Szentháromságvas. utáni IX. Vas.** Az igazságtalan sáfár. Luk. 16:1-9. Intelem a keresztyénekhez. I. Kor. 10:6-13.	
21	Vasárnap	Dániel	77. Zsolt.
22	Hétfő	Mária Magdolna	80. Zsolt.
23	Kedd	Lenke	84. Zsolt.
24	Szerda	Krisztina	89. Zsolt.
25	Csütörtök	Id. Jakab ap.	II. Pét. 1.
26	Péntek	Anna, Kempisi T.	Jak. 2.
27	Szombat	Olga	Jak. 3.
30. VASÁRNAP.		**Szentháromságvas. utáni X. Vas.** Jézus sir Jeruzsálem felett. Luk. 19:41-48. Lelki ajándékok. I. Kor. 12:1-11.	
28	Vasárnap	Ince, Bach †1750.	Jak. 4.
29	Hétfő	Mártha	Jak. 5.
30	Kedd	Judit	Judás.
31	Szerda	Ignác	Ap. Csel. 13.

A hold fényváltozásai

Uj hold 5-ikén. Holdtölte 19-ikén.
Első negyed 12-ikén. Utolsó negyed 27-ikén.

Az aratás hónapjában a lelki életre is vonatkozik: "Aki bőven vet, bőven is arat." Mig időnk van, cselekedjünk jót minden-kivel, kiváltképen a mi hitünknek cselédeivel!

JEGYZETEK

1 |
2 |
3 |
4 |
5 |
6 |
7 |
8 |
9 |
10 |
11 |
12 |
13 |
14 |
15 |
16 |
17 |
18 |
19 |
20 |
21 |
22 |
23 |
24 |
25 |
26 |
27 |
28 |
29 |
30 |
31 |

VESZÉLY FENYEGETI A TURISTÁKAT!
OKOS DOLOG BALESETBIZTOSITÁSRÓL GONDOSKODNI
az első magyar intézmény, ahol ilyen biztositást vehet
AZ AMERIKAI MAGYAR REFORMÁTUS EGYESÜLET
1726 PENNSYLVANIA AVE. N. W. WASHINGTON, D. C.

Augusztus 31 nap.

Régente: Szűzhava.

Nyárutó. Kisasszonyhava.

	A hét napjai	Naptár	Bibliai lecke
1	Csütörtök	Vasas Péter	Ap. Csel. 14.
2	Péntek	Gusztáv	Ap. Csel. 15.
3	Szombat	Ágoston	Ap. Csel. 16.
31. VASÁRNAP.		**Szentháromságvas. utáni XI. Vas.** A farizeus és publikánus. Luk. 18:9-14. Az Isten kegyelme. I. Kor. 15:1-10.	
4	Vasárnap	Domonkos	Ap. Csel. 17
5	Hétfő	Oszvald	I. Thesz. 1.
6	Kedd	Berta, Bécsi béke 1606.	I. Thess. 2.
7	Szerda	Ibolya	I. Thess. 3.
8	Csütörtök	László	I. Thesz. 4.
9	Péntek	Emőd, Cocceius *1603.	I. Thesz. 5.
10	Szombat	Lőrinc †258, Olevianus *1636.	II. Thesz 1.
32. VASÁRNAP.		**Szentháromságvas. utáni XII. Vas.** A siketnéma meggyógyitása. Márk 7:31-37. Törvény és evangélium. II. Kor. 3:4-11.	
11	Vasárnap	Zsuzsánna	II. Thesz. 2.
12	Hétfő	Klára	II. Thesz. 3.
13	Kedd	Ipoly	Ap. Csel. 18
14	Szerda	Özseb	Gal. 1.
15	Csütörtök	Szüz Mária felm., Kohlbrügge *1803	Gal. 2.
16	Péntek	Ábrahám, Hercegszőlősi zsin. 1575	Gal. 3.
17	Szombat	Anasztáz	Gal. 4.
33. VASÁRNAP.		**Szentháromságvas. utáni XIII. Vas.** Az irgalmas szamaritánus. Luk. 10:23-37. A hit igéretei. Gal. 3:15-22.	
18	Vasárnap	Ilona	Gal. 5.
19	Hétfő	Huba	I. Kor. 1.
20	Kedd	István kir. Clair. Bernát †1153.	I. Kor. 2.
21	Szerda	Sámuel	I. Kor. 3.
22	Csütörtök	Menyhért, Váradi vita 1568.	I. Kor. 4.
23	Péntek	Farkas	I. Kor. 5.
24	Szombat	Bertalan	I. Kor. 6, 7.
34. VASÁRNAP.		**Szentháromságvas. utáni XIV. Vas.** A tiz bélpoklos. Luk. 17:11-19. A test és lélek gyümölcsei. Gal. 5:16-24.	
25	Vasárnap	Lajos, Herder *1744.	I. Kor. 8, 9.
26	Hétfő	Izsó	I. Kor. 10.
27	Kedd	Gebhárdt	I. Kor. 11.
28	Szerda	Ágoston †430	I. Kor. 12.
29	Csütörtök	Ker. János lefejezése	I. Kor. 13.
30	Péntek	Róza, Szenci Molnár *1574.	I. Kor. 14.
31	Szombat	Bunyan, Oberlin *1740.	I. Kor. 15

A hold fényváltozásai

Uj hold 3-ikán. Holdtölte 17-ikén.

Első negyed 10-ikén. Utolsó negyed 25-ikén.

A jószivü magyarok kenyeret juttatnak az árvák asztalára. Aratási hálaadáskor a legnagyobb hálával emlékezünk jótevőinkre.

JEGYZETEK

1 |
2 |
3 |
4 |
5 |
6 |
7 |
8 |
9 |
10 |
11 |
12 |
13 |
14 |
15 |
16 |
17 |
18 |
19 |
20 |
21 |
22 |
23 |
24 |
25 |
26 |
27 |
28 |
29 |
30 |
31 |

VÉGE AZ ARATÁSNAK A MEZŐN,
DE A HALÁL MINDIG ARAT
biztositásai az "itt maradtak" életét könnyitik meg
AZ AMERIKAI MAGYAR REFORMÁTUS EGYESÜLET
1726 PENNSYLVANIA AVE. N. W. WASHINGTON, D. C.

Szeptember 30 nap.

Régente: Mérleghava

Őszelő. * Szent-Mihály-hava.

	A hét napjai	Naptár	Bibliai lecke
35. VASÁRNAP.		**Szentháromságvas. utáni XV. Vas.** Isten és mammon. Máté 6:24-34. Vetés és aratás. Gal. 5:25-6:10.	
1	Vasárnap	Egyed	Ap. Csel. 19
2	Hétfő	Rebeka	II. Kor. 1.
3	Kedd	Albert	II. Kor. 3, 4.
4	Szerda	Rozália	II. Kor. 5.
5	Csütörtök	Viktor, a munka ünnepe	II. Kor. 6.
6	Péntek	Zakariás	II. Kor. 7.
7	Szombat	Regina	II. Kor. 8.
36. VASÁRNAP.		**Szentháromságvasárnap utáni XVI. Vasárnap.** A naini özvegy fia. Luk. 7:11-17. Pál ap. imádsága a hivőkért. Ef. 3:13-21.	
8	Vasárnap	Mária	II. Kor. 9.
9	Hétfő	Ádám	II. Kor. 10.
10	Kedd	Erik	II. Kor. 11.
11	Szerda	Theodora	II. Kor. 12
12	Csütörtök	Gidó	Róm. 1:1-17.
13	Péntek	Loránt, Fárel †1565.	Róm. 1:17-31.
14	Szombat	Szerénke, Chrysostomus †407.	Róm. 2.
37. VASÁRNAP.		**Szentháromságvas. utáni XVII. Vasárnap.** A gutaütött meggyógyitása. Luk. 14:1-11. Egységre való figy. Ef. 4:1-16.	
15	Vasárnap	Nikodémus	Róm. 3.
16	Hétfő	Edit	Róm. 4.
17	Kedd	Ottó, Bullinger †1575.	Róm. 7:1-13.
18	Szerda	Tamás	Róm. 7:14-25.
19	Csütörtök	Vilmos, Ámós próf.	Róm. 9:1-13.
20	Péntek	Frederika	Róm. 9:14-33.
21	Szombat	Máté ap.	Róm. 10.
38. VASÁRNAP.		**Szentháromságvas. utáni XVIII. Vasárnap.** A nagy parancsolat. Máté 23:34-46. Testvéri közösség. I. Kor. 1:4-9.	
22	Vasárnap	Móric	Róm. 11:1-21.
23	Hétfő	Tekla	Róm. 11:22-36.
24	Kedd	Gellért	Róm. 12.
25	Szerda	Farkas	Róm. 13.
26	Csütörtök	Jusztina	Róm. 14.
27	Péntek	Adalbert	Róm. 15:1-13.
28	Szombat	Vencel	Róm. 15:14-33.
39. VASÁRNAP.		**Szentháromságvas. utáni XIX. Vasárnap.** A gutaütött meggyógy. Máté 9:1-8. Az uj ember felöltözése. Ef. 4:22-28.	
29	Vasárnap	Mihály és angyalok	Jel. 12:7-18.
30	Hétfő	Jeromos †420, Kaftán *1858.	Róm. 16.

A hold fényváltozásai

Uj hold 1-én. Holdtölte 16-ikán.
Első negyed 8-ikán. Utolsó negyed 24-ikén.

Ebben az évben megnyitjuk a Bethlen Otthon árvaházát a városban megvásárolt épületben. A kiadások tetemesek Szives adományt kérünk.

JEGYZETEK

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

MENNEK A GYEREKEK A TUDOMÁNY CSARNOKÁBA
VAN-E ELÉG PÉNZE ISKOLÁZTATÁSRA?
kitünő iskoláztatási biztositást is ajánl
AZ AMERIKAI MAGYAR REFORMÁTUS EGYESÜLET
1726 PENNSYLVANIA AVE. N. W. WASHINGTON, D. C.

Október
31 nap.
•
Régente:
Bökölyhava

Őszhó.
•
Mindszent-
hava.

	A hét napjai	Naptár	Bibliai lecke
1	Kedd	Aladár	36. Zsolt.
2	Szerda	Lucián	91. Zsolt.
3	Csütörtök	Tairus	95. Zsolt.
4	Péntek	Assisi Ferenc †1226.	Ap. Csel. 20:16-38.
5	Szombat	Aurél	Ap. Csel. 21.
40. VASÁRNAP.		**Szentháromságvas. utáni XX. Vasárnap.** A királyi menyegző. Máté 22:1-14. Megteljesedés a lélekkel. Ef. 5:15-21.	
6	Vasárnap	Elfrida, Komáromi Csipkés *1678.	Ap. Csel. 22.
7	Hétfő	Amádia	Ap. Csel. 23.
8	Kedd	Etelka	Ap. Csel. 24.
9	Szerda	Dénes	Ap. Csel. 25.
10	Csütörtök	Gedeon	Ap. Csel. 26.
11	Péntek	Kálmán, Zwingli †1531.	Ap. Csel. 27.
12	Szombat	Miksa, Columbus-day	Ap. Csel. 28.
41. VASÁRNAP.		**Szentháromságvas. utáni XXI. Vas.** A királyi főember fia meggyógyul. Ján. 4:46-54. A Ker. ember fegyv. Ef. 6:10-17.	
13	Vasárnap	Ede	Ef. 4:17-32.
14	Hétfő	Helen, Béza †1605.	Ef. 5.
15	Kedd	Teréz	Ef. 6.
16	Szerda	Latimer és Ridley	98. Zsolt.
17	Csütörtök	Hedvig	Kol. I.
18	Péntek	Lukács ev.	Kol. II.
19	Szombat	Nándor	Kol. III.
42. VASÁRNAP.		**Szentháromságvas. utáni XXII. Vas.** A könyörtelen szolga Máté 18:23-35. Az igazságosság gyümölcsei. Fil. 1:3-11.	
20	Vasárnap	Irén	Kol. IV.
21	Hétfő	Orsolya, Hilárius †370.	Filemon
22	Kedd	Előd	Fil. 1.
23	Szerda	Kap. János	Fil. 2.
24	Csütörtök	Salamon	Fil. 3.
25	Péntek	Vilma	Fil. 5.
26	Szombat	Demeter	I. Tim. 1
43. VASÁRNAP.		**Szentháromságvas. utáni XXIII. Vasárnap.** Mennyei polgárság. Fil. 3:17-21. Isten és a császár. Máté 22:15-22.	
27	Vasárnap	Sabina	I Tim. 2.
28	Hétfő	Simon és Judás ap.	I. Tim. 3.
29	Kedd	N. Alfréd, 901, Kuyper *1837.	I. Tim. 4.
30	Szerda	Kolos	I. Tim. 5.
31	Csütörtök	Reformációi nap, 1517.	46. és 47. Zsolt.

A hold fényváltozásai

Uj hold 1-én és 30-ikán. Holdtölte 16-ikán.

Első negyed 8-ikán. Utolsó negyed 24-ikén.

Tizenkilencedik évét éli a Bethlen Otthon. Mindig megértő és támogató szeretet vette körül. Ezt kérjük most is, amikor a szeretet munka fejlődést igazol.

JEGYZETEK

1 |
2 |
3 |
4 |
5 |
6 |
7 |
8 |
9 |
10 |
11 |
12 |
13 |
14 |
15 |
16 |
17 |
18 |
19 |
20 |
21 |
22 |
23 |
24 |
25 |
26 |
27 |
28 |
29 |
30 |
31 |

"HULLANAK A FÁKRÓL AZ ŐSZI LEVELEK..."
AZ ÉLETFÁJÁRÓL EGYSZER MINDNYÁJAN LEHULLUNK
az özvegyek életét könnyiti biztositásaival
AZ AMERIKAI MAGYAR REFORMÁTUS EGYESÜLET
1726 PENNSYLVANIA AVE. N. W. WASHINGTON, D. C.

November 30 nap.

Régente: Nyilashava.

Őszutó. Szent-András-hava.

	A hét napjai	Naptár	Bibliai lecke
1	Péntek	Minden szentek, Mariánna	Jel. 7:2-17.
2	Szombat	Halottak napja, Győző	39. Zsolt.
44. VASÁRNAP.		Szentháromságvas. utáni **XXIV. Vas.** Az apostol öröme. Kol. 1:3-12. A főember lánya és a beteg asszony. Máté 9:18-26.	
3	Vasárnap	Hubert	I. Tim. 6.
4	Hétfő	Károly	Tit. I.
5	Kedd	Imre	Tit. II.
6	Szerda	Gusztáv A. †1632.	Tit. 3.
7	Csütörtök	Rezső	II. Tim. 1.
8	Péntek	Gottfried	II. Tim. 2.
9	Szombat	Tivadar	II. Tim. 3.
45. VASÁRNAP.		Szentháromságvas. utáni **XXV. Vas.** A kapernaumi százados. Máté 8:1-13. A ker. bosszu. Róm. 12:16-21.	
10	Vasárnap	Jer. Simon, Luther *1483.	II. Tim. 4.
11	Hétfő	Márton, Békekötési nap	102. Zsolt.
12	Kedd	Jónás	II. János.
13	Szerda	Ágoston *353.	III. János.
14	Csütörtök	Kelemen	Máté 9.
15	Péntek	Lipót, Bethlen G. †1629.	Máté 10.
16	Szombat	Ödön	Máté 11.
46. VASÁRNAP.		Szentháromságvas. utáni **XXVI. Vas.** Jézus lecsendesiti a vihart. Máté 8:23-27. Ker. engedelmesség. Róm. 13:1-7.	
17	Vasárnap	Hugó	Máté 12.
18	Hétfő	Ottó	Máté 13.
19	Kedd	Árpádházi Erzsébet †1231.	Máté 14.
20	Szerda	Jolán, Kiss Áron *1815.	Ézs. 1.
21	Csütörtök	Ilona, Hatvani *1718. Hálaadás napja	Ézs. 2.
22	Péntek	Róm. Kelemen 101. Alvinci †1634.	Ézs. 3.
23	Szombat	Oekolompadius †1531.	Ézs. 4.
47. VASÁRNAP.		Advent előtti vasárnap. A tiz szüz. Máté 25:1-13. Várjuk készen az Urat. II. Pét. 3:3-14.	
24	Vasárnap	Knox 1572.	Ézs. 5.
25	Hétfő	Katalin, Bethlen Kata *1700.	Ézs. 7.
26	Kedd	Gergely	Ézs. 8.
27	Szerda	Elemér	Ézs. 9.
28	Csütörtök	Piroska	103. Zsolt.
29	Péntek	Nóé	104. Zsolt.
30	Szombat	András ap.	Ézs. 10. 11.

A hold fényváltozásai

Első negyed 6-ikán. Utolsó negyed 22-ikén.

Holdtölte 14-ikén. Uj hold 29-ikén.

A ligonieri sürü őszi ködöt elüzi a jószivü adományozók napsugaras ege, hogy a téli ruházkodás kérdése ne okozzon nehézséget.

JEGYZETEK

1 |
2 |
3 |
4 |
5 |
6 |
7 |
8 |
9 |
10 |
11 |
12 |
13 |
14 |
15 |
16 |
17 |
18 |
19 |
20 |
21 |
22 |
23 |
24 |
25 |
26 |
27 |
28 |
29 |
30 |

AZ ELET ŐSZÉN JÓ A MELEG OTTHON!
MI LESZ, HA ÖREGSÉGÉRE MAGÁRA MARAD?
Az egyetlen magyar intézmény, mely öreg tagjairól a Bethlen Otthon által gondoskodik
AZ AMERIKAI MAGYAR REFORMÁTUS EGYESÜLET
1726 PENNSYLVANIA AVE. N. W. WASHINGTON, D. C.

Deczember

31 nap.

Régente:

Bakhava.

Télelő.

Karácsony-hava.

	A hét napjai	Naptár	Bibliai lecke
48. VASÁRNAP.		**Advent I. Vasárnapja.** Krisztus bevonulása. Máté 21:1-9. A kegyelem utja. Róm. 12:11-14.	
1	**Vasárnap**	Natália	I. Móz. 3.
2	Hétfő	Aranka	I. Móz. 8.
3	Kedd	Olivia	I. Móz. 9.
4	Szerda	Borbála	I. Móz. 15.
5	Csütörtök	Vilma	V. Móz. 5.
6	Péntek	Miklós †326.	II. Móz. 12.
7	Szombat	Ambrus	V. Móz. 16.
49. VASÁRNAP.		**Advent II. Vasárnapja.** A Krisztus második eljövete. Luk. 21:25-36. A reménység igéi. Róm. 15:4-13.	
8	**Vasárnap**	Mária fogantatása	II. Sám. 7.
9	Hétfő	Joakim	Jer. 23.
10	Kedd	Judit	Jer. 31.
11	Szerda	Lehel	Ézs. 25.
12	Csütörtök	Gabriella	Ézs. 26.
13	Péntek	Luca	Ézs. 32.
14	Szombat	Benő	Ézs. 35.
50. VASÁRNAP.		**Advent III. Vasárnapja.** Ker. János a börtönben. Máté 11:2-10. Isten titkainak sáfárai. I. Kor. 4:1-5.	
15	**Vasárnap**	Linci béke 1645, Méliusz †1572.	Ézs. 38.
16	Hétfő	Etelka	Ézs. 39.
17	Kedd	Lázár	Ézs. 40.
18	Szerda	Auguszta	Ézs. 41.
19	Csütörtök	Viola, Gusztáv A. *1611.	Ézs. 42.
20	Péntek	Ignác †115, Teofil	Ézs. 43.
21	Szombat	Tamás ap.	Ézs. 44.
51. VASÁRNAP.		**Advent IV. Vasárnapja.** Ker. János tanubizonysága. Ján. 1:19-29. Öröm és béke. Fil. 4:4-9.	
22	**Vasárnap**	Zénó	Ézs. 45.
23	Hétfő	Viktória	Ézs. 52.
24	Kedd	Ádám és Éva	Ézs. 54.
25	Szerda	A Jézus születése, Karácsony	Ézs. 49.
26	Csütörtök	István vértanu	Ézs. 55.
27	Péntek	János ap.	II. Pét. 3.
28	Szombat	Bethlehemi kisdedek	Ézs. 60.
52. VASÁRNAP.		**Karácsony után való Vasárnap.** Örökösök vagyunk. Gal. 4:1-7. Az angyal megjelen Józsefnek. Máté 1:18-29.	
29	**Vasárnap**	Dávid, Bocskay †1606.	Ézs. 61.
30	Hétfő	Zoárd, Párius *1534.	Ézs. 62.
31	Kedd	Szilveszter	90. Zsolt.

A hold fényváltozásai

Első negyed 6-ikán.
Holdtölte 14-ikén.
Utolsó negyed 21-ikén.
Uj hold 28-ikán.

Karácsony ünnepén minden jó magyar szive a BETHLEN OTTHON árvái és öregei felé fordul.

JEGYZETEK

1 |
2 |
3 |
4 |
5 |
6 |
7 |
8 |
9 |
10 |
11 |
12 |
13 |
14 |
15 |
16 |
17 |
18 |
19 |
20 |
21 |
22 |
23 |
24 |
25 |
26 |
27 |
28 |
29 |
30 |
31 |

KARÁCSONY JÖTTÉN GONDOLJUNK AZ ÁRVÁKRA!
AZ ÖN GYERMEKE IS ÁRVASÁGRA JUTHAT
az egyetlen magyar intézmény, mely a tagok árváinak gondját felveszi
AZ AMERIKAI MAGYAR REFORMÁTUS EGYESÜLET
1726 PENNSYLVANIA AVE. N. W. WASHINGTON, D. C.

AZ INTÉZŐ BIZOTTSÁG JELENTÉSE

A Bethlen Otthon 1938. évi munkájáról.

Mélyen tisztelt Igazgatóság!

A Bethlen Otthon 1938-ik évi müködéséről a következőkben van szerencsénk számot adni:

I. Árvaházi munka.

1937 december 31-én 45 gyermek volt az Intézetben. Az 1938-ik év folyamán a következők távoztak el: Balogh Irén, Balogh József, Balogh Margit és Balogh Piroska atyjukhoz Detroitba, Mich.; Bor Antal atyjához New Brunswickba, N. J.; Czuri Ilona tartás végett nagybátyjához Fekete Miklóshoz Garybe, Ind.; Hanics Matild a Majoros Pál és neje hajlékába próba időre tartás végett Osage, W. Va.-ba; Tasnádi Ede, Tasnádi Sándor és Tasnádi Vilmos atyjukhoz Manville, N. J.-be; tehát összesen eltávozott 10 gyermek.

Az 1938-ik év folyamán bejöttek: Bazsó András és Bazsó Jolán egész árvák Cleveland, O.-ból; Csontos László és Csontos Thelma fél árvák Chicago, Ill.-ból; visszajött Molnár Gyula egész árva, aki tartás végett Big Indian, N. Y.-ba volt kiadva; Magyar János, Magyar József és Magyar Géza New Yorkból, akiknek édes anyjok állami gyógyintézetben van, atyjok pedig nem képes nevelni őket; Prém Irma fél árva Cleveland, Ohioból; Tóth Rudolf egész árva, aki Tonawanda, N. Y.-ból jött vissza. Tehát bejött 1938-ban 10 gyermek.

Létszám 1938 december 31-én 45 gyermek. Ezek között van 33 fiu és 12 leány Vallásra nézve 42 református, 3 róm. kath. Mind a 45 gyermek iskolaköteles, elemi iskolába jár 36, high schoolba 8, collegeba 1.

A gyermekek névsora és a rájok vonatkozó adatok a következők:

1. Allen Róbert, ref. nem árva, 8 éves. Anyja érte havi $15.00 fizet.
2. Bazsó András, ref. egész árva, 11 éves. Tartásdijat nem fizet.
3. Bazsó Jolán, ref. egész árva, 14 éves. Tartásdijat nem fizet.
4. Csomai József, ref. egész árva, 14 éves. Tartásdijat nem fizet.
5. Czuri Bertalan, ref. egész árva. 18 éves. Tartásdijat nem fizet.
6. Csontos László, ref. fél árva, 6 éves. Anyja havi $7.50 fizet.
7. Csontos Thelma, ref. fél árva, 10 éves. Tartásdijat nem fizet.
8. Hanics Elemér, ref. félárva, 16 éves. Atyja havi $5.00 fizetést igért.
9. Hanics Ödön, ref. félárva, 14 éves. Atyja havi $5.00 fizetést igért.
10. Horváth Elemér, ref. egész árva, 16 éves. Tartásdijat nem fizet.
11. Horváth József, ref. egész árva, 18 éves. Tartásdijat nem fizet.
12. Kiss Ödön, ref. fél árva, 14 éves. Anyja havi $10.00 fizet.
13. Magyar János, róm. kath., nem árva, 15 éves. Atyja havi $5.00 fizet.
14. Magyar József, róm. kath., nem árva, 13 éves. Atyja havi $5.00 fizet.
15. Magyar Géza, róm. kath., nem árva, 9 éves. Atyja havi $5.00 fizet.
16. Mándi Mihály, ref. félárva, 14 éves. Anyja tartásdijat nem fizet.
17. Mándi Zsuzsánna, ref. fél árva, 12 éves. Anyja tartásdijat nem fizet.
18. Molnár Géza, ref. egész árva, 18 éves. Tartásdijat nem fizet.
19. Molnár Gyula, ref. egéesz árva, 14 éves. Tartásdijat nem fizet.
20. Németh Gábor, ref. egész árva, 18 éves. Tartásdijat nem fizet.
21. Péter Antal, ref. nem árva, 12 éves. Atyja havi $12.50 fizet.
22. Péter Piroska, ref. nem árva, 13 éves. Atyja havi $12.50 fizet.
23. Prém Irma, ref. fél árva, 14 éves. Atyja havi $15.00 fizet.
24. Prunyi János, ref. egész árva, 13 éves. Tartásdijat nem fizet.
25. Prunyi Sára, ref. egész árva, 12 éves. Tartásdijat nem fizet.
26. Szabad András, ref. nem árva, 12 éves. Atyja havi $11.25 fizet.
27. Szabad Gizella, ref. nem árva, 8 éves. Atyja havi $11.25 fizet.

28. Szabad Ilona, ref. nem árva, 9 éves. Atyja havi $11.25 fizet.

29. Szabad Róbert, ref. nem árva, 7 éves. Atyja havi $11.25 fizet.

30. Szabó Amália, ref. egész árva, 16 éves. Tartásdijat nem fizet.

31. Szabó Béla, egész árva, 18 éves. Tartásdijat nem fizet.

32. Szabó Edna, ref. egész árva, 7 éves. Tartásdijat nem fizet.

33.Szabó Gábor, ref. egész árva, 10 éves. Tartásdijat nem fizet.

34. Szabó Gyula, ref. egész árva, 15 éves. Tartásdijat nem fizet.

35. Szabó Katalin, ref. egész árva, 14 éves. Tartásdijat nem fizet.

36. Szabó Margit, ref. egész árva, 14 éves. Tartásdijat nem fizet.

37. Tatár Imre, ref. nem árva, 14 éves. Atyja havi $15.00 fizet.

38. Takács Lajos, ref. félárva, 15 éves. Atyja havi $15.00 fizet.

39. Tárkányi Dezső, ref. félárva, 8 éves. Atyja havi $10.00 fizet.

40. Tárkányi Elek, ref. félárva, 10 éves. Atyja havi $10.00 fizet.

41. Tóth Ferenc, ref. az intézet gyámsága alatt, 15 éves. Tartásdijat nem fizet.

42. Tóth Gyula, ref. az intézet gyámsága alatt, 13 éves. Tartásdijat nem fizet.

43. Tóth Rudolf, ref. az intézet gyámsága alatt, 16 éves. Tartásdijat nem fizet.

44. Zólyomi Ede, ref. félárva, 11 éves. Atyja havi $12.50 fizet.

45. Zólyomi Elemér, ref. fél árva, 6 éves. Atyja havi $12.50 fizet.

Van tehát 17 teljes árva, 13 félárva, 3 félárva az intézet gyámsága alatt, tartás és nevelés végett van bent 12 gyermek. A 13 félárva után életben levő szülőknek, ha fizetési kötelezettségeiknek pontosan tudnának eleget tenni, havi $92.50 tartásdijat kellene fizetni. A 12 nem árva gyermek után szüleik havi $115.00 tartásdijat fizetnek.

A Bethlen Otthon árvaházának kötelékébe tartozik még Egri Ilona, aki a Mission House College növendéke. Érte a tandijat, ruha költséget, uti költséget és egyéb kiadásokat a Bethlen Otthon pénztára előlegezi, mig keresetképes lesz. Nyáron át a Bethlen Otthon mindennapi iskolájában tanit. Molnár Boriska Linden, N. J.-ben az Orosz János és neje hajlékában talált otthont.

Az árvaházi növendékek egészséges tápláló és bőséges eledelt kapnak. Reggelre cerealt, cocoat, kenyeret, legtöbbször vajat is. Délre a nagy távolság miatt magokkal viszik az iskolába a lunchot, ami kenyérből, husból, vagy tojásból vagy sajtból és sütéményből áll, amihez néha gyümölcs és candy járul. Délután uzsonnára tejet vagy lekváros vagy mézes kenyeret kapnak. Este vacsorára két tál meleg ételt. Mikor itthon étkeznek, minden alkalommal van tej a gyermekek részére. A vasárnapi és ünnepi ebéd három fogásból áll.

II. Aggmenházi munka.

Az aggmenház a Bethlen Otthon egyik része lévén, a legfelsőbb fokon az árvaatya vezetése és felelőssége alatt áll, közvetlen felügyeletét azonban aggmenházi felügyelő végzi, aki munkájáról az árvaatyának hónapról-hónapra jelentést tesz.

Aggmenházi felügyelő az árvaatyához juttatott évi jelentésében a következő fontos megállapitást teszi: "A sirjába hanyatlott esztendőre csendes lélekkel és boldog megnyugvással tekinthetünk vissza mindnyáján, kik ebben az áldott Intézetben éltük át a gyorsan eltünt esztendőt.

Az esztendő nem az ifjaknak, hanem az öregeknek az életében mulik el gyorsan. Az ifjuság talán még siettetni is szeretné az időt, de azok, akik az életnek a határán haladnak tovább, a legszivesebben megállitanák az idők folyását. Ha sokszor nehéz is az élet s megnehezednek rajtunk a keresztek, fáj a mult s gyötrő gondok, testi bajok, lelki szenvedések szakadnak is reánk, mégis csak igaz, amit az ige tanit: "Jó nekünk élnünk és szemeinkkel néznünk a napot."

Ezt az igazságot sehol sem lehet ugy megfigyelni és átérezni, mint egy olyan intézetben, ahol az aratásra megérett életeket figyelhetünk meg napról-napra. Akármennyi szenvedés szakad is rá valakinek a vállára: mégis csak a legnagyobb érték az élet. Amig életünk van: mindenünk van.

Az aggokról való gondviselés épen azért nagy fontosságu munka, mert ez az életnek

a valódi, az igazi értékelésére tanitja meg az embereket. Minél jobban megérti az amerikai magyar reformátusság ezt az elköteleztetését: annál méltóbbá teszi magát Istennek az áldó kegyelmére.

Sajnos, az elmult évben, annál a körülménynél fogva, hogy a külső keretek elkészitésével törődtünk, az aggok gondozásában némi visszaesés mutatkozik. Ez év volt az első, a munkánk megkezdése óta ,amikor az aggmenházba egyetlen-egy rendes tagot sem vettünk fel. Egyetlen egy öreg ember került hozzánk, egy rendkivüli lakót tartásdij mellett vettünk fel, de a rendes folyamodókat mind elutasitottuk azzal, hogy nincs hely.

Kétségtelen, hogy ez nem jól van igy!

Ránk is cáfolt az élet. A római katholikusok Clevelandban, Darby-ban és Detroitban éppen az elmult évben kezdtek szélesebb körü munkát végezni. Sőt a mult évben már felvették azt a tervet is, hogy egy olyan aggmenházat fognak megszervezni, a hol egyedül nők találhatnak gondozásra.

Az amerikai magyar reformátusságnak meg kell éreznie azt a nagy elköteleztetést, amely az elsőbbségből várakozik reá. Meg kell találnia és pedig sürgősen azokat az eszközöket, amelyek alkalmasokká teszik arra, hogy a maga nagy elhivatásának ezen a munkamezőn is teljes mértékben felelhessen meg.

Annál a körülménynél fogva tehát, hogy egyedül egy rendkivüli tagot vettünk fel az intézetbe, egy másikat pedig fizetésre, a rendes tagok közül pedig kettő meghalt: ez idő szerint tehát 22 rendes és 2 rendkivüli lakója van az aggmenháznak. Tehát a létszám ugyanaz, mint 1937 év végén. Az 1938. év folyamán rendes tagjaink közül elhaláloztak özv. Doszpoly Jánosné julius 2-án, aki So. Norwalkról jött be és két évig három hónapig volt az intézet lakója, továbbá Jordán János, aki Windberről jött be és kilenc hónapig nyert gondozást intézetünkben, elhunyt augusztusu 13-án. Emlékezetök élni fog intézetünk történetében."

Intéző Bizottság méltányolja aggmenházi felügyelőnek az öregek eltartására vonatkozó munka fokozottabb fejlesztését, de a küszöbön lévő épitkezési mozgalomra tekintettel kénytelen volt a sok felvételi kérvény elbirálásánál óvatosnak lenni annyival inkább, mert az Amerikai Magyar Református Egyesület tagjai nem kérték az Aggmenházba való felvételüket és az aggmenházi munka mostani keretei között a rendelkezésünkre álló egyetlen üres helyet szükségesnek vélte fentartani olyan folyamodónak, aki tagja a Ref. Egyesületnek. (Ilyen kérvény tényleg érkezett is az 1939. febr. 6-án tartott intéző bizottsági gyülés elé.) Intéző Bizottság ezzel kapcsolatban nyomatékosan hangsulyozza az aggmenházi munka bővitését, amit a tervbe vett épitkezés oldhat meg.

Az aggmenház lakóiról a következő kimutatást adjuk:

Név, vallás, kor, mikor jött be	Biztositása	Összeg	Kölcsön	Fizettünk évente
1. Angyal Jánosné, g. kath., 77 éves, 1937 augusztus.	Ref. Egyesület meghosszabbitott biztositás	$1,000.00	—.—	—.—
2. Botos Ferenc, ref., 67 éves, 1935 január.	Bridgeporti Szöv.	$1,000.00	$140.00	$65.00
	Csoport biztositás	500.00	—.—	26.76
3. Botos Ferencné, ref., 59 éves, 1935 január.	Bridgeporti Szöv.	1,000.00	—.—	37.20
4. Csáji Mihály, ref., 77 éves, 1937 május.	Csoport biztositás	500.00	—.—	62.40
	Református Egyesület	1,000.00	293.40	40.80
5. Gonda Lajos, ref., 76 éves, 1935 junius.	Református Egyesület	1,000.00	39.00	43.14
	Csoport biztositás	500.00	—.—	37.80

Név, vallás, kor, mikor jött be	Biztosítása	Összeg	Kölcsön	Fizettünk évente
6. Gonda Lajosné,	Bridgeporti Szöv.	1,000.00	—.—	37.80
ref., 61 éves,	Csoport biztosítás	500.00	—.—	17.04
1935 junius.				
7. Halász Mihály,	Csoport biztosítás	500.00	—.—	120.72
ref., 86 éves				
1925 február.				
8. Ignácz Mihály,	Prudential Insurance Co.	1,000.00	166.74	70.96
ref., 60 éves,	Csoport biztosítás	500.00	—.—	17.04
1934 január.				
9. Imre József,	W. O. W.	1,000.00	210.00	65.44
ref., 72 éves,	Csoport biztosítás	500.00	—.—	36.48
1935 május.				
10. özv. Kozora Andrásné	Bridgeporti Szövetség	1,000	—.—	57.00
róm. kath., 67 éves,	Protective Home Circle	2,500.00	187.00	164.71
1932 szeptember.	Chicagoi I. M. Társ. B. E.	300.00	—.—	19.20
	Csoport biztosítás	500.00	—.—	26.76
11. Kun István,	Csoport biztosítás	1,000.00	—.—	57.84
ref., 68 éves,				
1933 március.				
12. Molnár István,	Református Egyesület	1,000.00	—.—	52.80
ref., 71 éves,	Csoport biztosítás	500.00	—.—	36.48
1933 május.				
13. Molnár Béla,	Prudential Ins. Co.	645.00	—.—	33.85
ref., 38 éves,	Banki készpénz	402.81	—.—	—.—
1933 május.				
14. Nagy Miklós,	Református Egyesület	1,000.00	—.—	37.56
ref., 61 éves,	Csoport biztosítás	1,000.00	—.—	36.60
1932 január.				
15. Olajos Károly,	Verhovay Segélyző Egylet	1,000.00	77.00	50.04
ref., 62 éves,	Csoport biztosítás	1,000.00	—.—	39.36
1930 április.				
16. Pollák Istvánné,	Református Egyesület	1,000.00	—.—	44.64
ref., 54 éves,	Woodman Circle	1,500.00	—.—	30.36
1936 november.	Csoport biztosítás	500.00	—.—	10.32
17. Puskás Lajos,	Református Egyesület	1,000.00	—.—	28.08
róm. kath., 55 éves,	Csoport biztosítás	500.00	—.—	11.04
1937 január.				
18. Puskás Lajosné,	Református Egyesület	1,000.00	—.—	30.00
ref., 60 éves,	Csoport biztosítás	500.00	—.—	15.72
1937 január.				
19. Szabó Dániel,	W. O. W.	1,000.00	—.—	45.96
ref., 66 éves,	Csoport biztosítás	500.00	—.—	24.84
1936 március.				
20. Szabó Dánielné,	Csoport biztosítás	500.00	—.—	26.76
róm. kath., 68 éves,				
1936 március				
21. Szabó Mária,	Csoport biztosítás	500.00	—.—	33.72
ref., 70 éves,	Bridgeport Bank	25.00	—.—	—.—
1933 május.				

Név, vallás, kor, mikor jött be	Biztositása	Összeg	Kölcsön	Fizettünk évente
22. Szopó József, ref., 68 éves, 1927 április.	Csoport biztositás	1,000.00	—.—	62.50
23. Bobics Mitár, gör. kel., 32 éves, 1938 november.	Tartásdijat fizet			
24. Papp István, ref., 72 éves, 1938 október.	Csoport biztositás	500.00	—.—	15.52

Az Intézetből eltávozott, de az Intézet kötelékébe tartozó tagok:

1. Lengyel L. János,	Református Egyesület	1,000.00	29.00	40.00
2. Mezei József,	Református Egyesület	1,000.00	87.98	46.08
3. Mészáros Sándor,	Református Egyesület	1,000.00	—.—	40.80
4. Varga Ferencné,	Református Egyesület	1,000.00	—.—	47.56

A biztositások összege csoportonként és összesen:

Csoport biztositás	$12,000.00
Református Egyesületnél	11,000.00
Amerikai biztositó társulatoknál	7,645.00
Bridgeporti Szövetségnél	4,000.00
Verhovay Egyletnél	1,000.00
Betegsegélyző Egyletnél	300.00
Követelés bezárt bankoknál	427.00
Összesen	$36,372.81

Kölcsön kötvényeken $1,113.14, fizettünk évente az összes biztositások fenntartásáért $1,865.12 összeget. (Az Intéző Bizottság februárban tartott gyülésén a biztositások revideálását határozta el, hogy a kiadásokat redukálja.)

Az aggmenházban is egészséges, tápláló eledelt kapnak a lakók. Reggelre kávét, kenyeret és cerealt, néha tojást és szalonnát; 10 órakor kávét és kenyeret; délben 2 tál ételt; délután ozsonnára kávét és kenyeret, este 2 tál ételt. Vasárnapon és ünnepnapokon az ebéd 3 fogásból áll.

Az aggmenházi lakók közül Gonda Lajos sulyos szivbajban szenved, Halász Mihály és Angyal Jánosné aggkori gyöngeség miatt sokszor betegeskednek, Kozora Andrásné és Szabó Dánielné gyöngélkedtek, Szopó József ismét operáltatta magát egy kisebb daganat miatt.

A munkaképes férfiak és nők a következő munkákat végezték. Botos Ferenc a tehén-istállóban végez hasznos munkát és az egyik kertet müveli. Botos Ferencné az aggmenházi konyhában segit, Gonda Lajosné pedig az árvaházi háztartási munkában. Ignácz Mihály cipőket javit, az árvaházi épületben a fütést végzi és az egyik kertet müveli. Imre József az egyik kertet müveli és más dolgokban is segit. Kun István a sertés istállóban dolgozik, Molnár István a tyukokat gondozza és a sertés tenyésztésben a takarmányozás munkáját végzi. Molnár Béla az aggmenházi konyhában és ebédlőben segit. Nagy Miklós télen az aggmenházban füt és az egyik kertet müveli. Olajos Károly a tyukászatot vezeti és télen a sertésölési munkát végzi. Pollák Istvánné az aggmenházi háztartásban segit. Puskás Lajos alkalmas munkaerő a kisebb-nagyobb javitási munkák végzésére, truckot hajt és a gazdálkodásban is segit. Puskás Lajosné az aggmenházi háztartási munkában segit. Szabó Dániel és felesége kint laknak a Menoher farmon és ott Szabó Dániel felügyel a juhokra és a szén szállitásra,

felesége pedig főz, nyáron át szép kertet gondoznak. Szabó Mária az árvaházi háztartásban segit. Papp István a gazdálkodásban és szén szállitásban segédkezik.

III. Hivatalnokok és alkalmazottak.

1938 december 31-én a Bethlen Otthon hivatalnokai és alkalmazottjai a következők voltak:

1. Nánássy Lajos árvaatya, aki az egész intézetért felelős.
2. Kalassay Sándor aggmenházi felügyelő, aki az árvaatyának munkájáról minden hónapban jelentést tesz.
3. Babinszky András tanitó, aki a gyermekekre felügyel, őket tanitja és az irodai munkában segédkezik.
4. Izsák György farmi előmunkás.
5. Gacsályi Imréné árvaházi szakácsnő.
6. Izsák Györgyné aggmenházi szakácsnő.
7. Janiga József, aki nyáron a farmon, télen főleg a bányában dolgozik.
8. Baltic György, aki nyáron a farmon, télen főleg a bányában dolgozik. Nem az intézetből étkezik.
9. Janiga Józsefné, aki az árvaházi épületben a házi munkában segédkezik. Munkájáért fizetést nem kap, hanem annak ellenszolgálata gyanánt férjével és unokájával élelmezésben részesülnek és az általok használt lakás után bérletet fizetnek.

Nánássy Lajosné, Kalassay Sándorné és Babinszky Andrásné munkájokért nem kapnak fizetést, illetve ők is tartoznak dolgozni a férjeiknek járó fizetésért. Nánássy Lajosné az egész intézet számára végzi az élelmezési, háztartási és ruhanemü cikkek rendelését és szétosztását, az árvaházi épület háztartásának irányitója. Kalassay Sándorné az aggmenházi épület háztartásának vezetője. Babinszky Andrásné az árvaházi épületben a sokoldalu háztartási munkák végzésében segédkezik.

A hivatalnokok, azok feleségei, a fizetett munkások és két főtisztviselő után az intézet saját pénztárából a csoport biztositásba a következő összegeket fizeti:

1. Nánássy Lajosért $1,000.00 után évi $27.24.
2. Kalassay Sándorért $1,000.00 után évi $67.44.
3. Babinszky Andrásért $1,000.00 után évi $17.04.
4. Nánássy Lajosnéért $1,000.00 után évi $12.36.
5. Kalassay Sándornéért $1,000.00 után évi $45.96.
6. Babinszky Andrásnéért $1,000.00 után évi $10.56.
7. Izsák Györgyért $1,000.00 után évi $18.12.
8. Izsák Györgynéért $1,000.00 után évi $16.08.
9. Gacsályi Imrénéért $1,000.00 után évi $23.64.
10. Dr. Ujlaki Ferencért $1,000.00 után évi $15.12.
11. Király Imréért $1,000.00 után évi $23.64.

Tehát összesen a csoport biztositásban a fentiek után évi $277.20 járulékot fizet.

Ezen kivül Pennsylvania állam törvényei értelmében baleset biztositás cimen a hivatalnokok, fizetett munkások és dolgozni képes aggmenházi lakók után évi $57.35 dijat fizetünk.

A bánya munkások után fizetjük a Social Security Act járulékait, ami a napszám egy százaléka volt. Továbbá a bánya után a Treasury Departmentbe minden tonna szén után egy centet és a Bituminuous Commission részére 5 tonna után egy centet.

IV. Az Intézet népessége.

A Bethlen Otthonban 1938 december 31-én volt 45 gyermek, 22 rendes és 2 rendkivüli lakó, 1 farmi előmunkás, 2 fizetett női munkás, 3 hivatalnok, 4 családtag az árvaatya, 9 családtag tanitó családjában, az aggmenházi felügyelő családjában 1, Janiga Józsefék, akik az Intézetből kapnak ellátást 3, összesen 92.

Az eltávozott és felvett gyermekek és aggok számarányát tekintve az Intézet állandó lakóinak számát 1938-ban átlag 93-ra lehet tenni. Az Intéző Bizottság gyülései napi 48. az Igazgatóság gyülései napi 34, a nyaraló gyermekek napi 704, a látogatók egész éven át 470 napi étkezést jelentettek. Ez azt jelenti, hogy egész éven át naponta 4

egyénnel több részesült ellátásban, vagyis naponta 96 egyén.

V. Épületek.

Intézetünkben a következő épületek vannak:

1. Az árvaházi főépület. Ez az egész intézet központja, ahol a tanitó és 9 családtagja, 4 aggmenházi lakó, a szakácsnő és 42 gyermek, tehát összesen 57 egyén lakik. Itt van a gyülés terem, iroda, nyomda, raktár stb.

2. Az aggmenházi főépület. Itt lakik az aggmenházi felügyelő és neje, és 6 aggmenházi lakó, összesen 8 egyén.

3. A cselédház, az aggmenházi főépület szomszédságában. Itt lakik a farmi előmunkás és neje és 3 árvaházi nagyobb fiu, összesen 5 egyén.

4. A fütőház, az aggmenházi ebédlő mellett. Itt lakik 2 aggmenházi lakó.

5. Az aggmenházi ebédlő feletti lakás. 5 aggmenházi lakó lakik benne.

6. A Menoher farmon levő ház. 2 aggmenházi lakó lakik benne.

7. A kórház épület. 5 aggmenházi lakó lakik benne.

8. Árvaatya lakása. Árvaatya és 4 családtagja lakik benne.

9. Kettős ház egyike. Janiga Józsefék laknak benne 3-an.

10. Kettős ház másika. Muzeum, irattár és raktár céljaira szolgál.

11. A templom és mellette a két iskola.

Tüz ellen az összes épületek biztositva vannak $57,000.00 összegben. A tüzbiztositásért három évre $1,465.75 összeget fizetünk. Az adó 1938-ban $667.02 összeget tett ki.

VI. Mezőgazdaságunk.

Az Intézet tulajdonát a következő földek képezik:

1. A Mitchell féle régi birtok 6 acker.
2. A Melville féle régi birtok 93 aker.
3. A főépület körül 93 házhely 2 acker.
4. Menoher birtok 77 acker. (belőle 6 acker erdő.)
5. A Kasner birtok 5 acker.

Összesen 183 acker.

Ezenkivül évi $200.00-ért a Richard farmot is béreltük, körülbelül 90 ackert. Igy 273 acker földön folyt a gazdálkodás.

1.) Farmi hozadék.

a.) Takarmány félékből:

678 véka buza, értéke $508.50
49 véka rozs, értéke $29.50
381 véka árpa, értéke $152.40
677 véka zab, értéke $236.95
3,126 véka kukorica, értéke $1,863.00
60 tonna Soybeans, értéke $600.00
100 véka kukorica a Siloba, értéke $50.00
60 tonna széna, értéke $900.00
60 tonna szalma, értéke $480.00
40 tonna kukorica góré, értéke $200.00
2 véka burgondy répa, értéke $5.00
300 szekér trágya, értéke $300.00
25 szekér juhtrágya, értéke $25.00

A takarmány félék értéke összesen $5,350.35

b.) Főzelék és gyümölcs-félék:

47 véka petrezselyem, értéke $47.00
36 véka sárgarépa, értéke $18.00
44 véka kalarábé, értéke $31.00
11 véka cékla, értéke $5.50
98 véka hagyma, értéke $49.00
3 véka foghagyma, értéke $6.00
145 véka paradicsom, értéke $108.75
10 véka ugorka, értéke $10.00
11 véka paprika, értéke $5.50
5 véka sóska, értéke $2.50
3,005 font káposzta, értéke $52.00
219 véka édes kukorica, értéke $109.50
2 véka retek, értéke $1.50
105 véka bab, értéke $52.50
5 véka zöld borsó, értéke $2.50
60 véka saláta, értéke $75.00
2 és fél véka vörös káposzta, értéke $2.50
Fél véka kelkáposzta, értéke 50c.
Fél véka karfiol, értéke $1.00
1 véka édes krumpli, értéke 75c.
284 véka krumpli, értéke $284.00
10 véka rubarb, értéke $5.00
810 kvart szamóca, értéke $81.00
30 kvart málna, értéke $3.00
75 darab tök, értéke $7.50
1 véka torma, értéke $12.50
20 gallon szeder lekvár, értéke $30.00
250 font dohány, értéke $100.00

A főzelék és gyümölcs félék értéke összesen $1,704.00

c.) Tej és hus félékből:

146,677 font tej, értéke $7,196.17
5,820 font sertés, értéke $604.20
610 font borju és tinó, értéke $61.00
990 font juh és bárány, értéke $148.50
647 font tyuk és csirke, értéke $129.40
321 kacsa és liba, értéke $64.20
37,653 tojás, értéke $941.30
141 darab kacsa tojás, értéke $4.24

A tej, tojás és levágott állatok értéke összesen $9,139.01

d.) Állatszaporulat:

4 borju, értéke $20.00
42 malac, értéke $126.00
13 bárány, értéke $39.00
444 csirke, értéke $44.40
47 kacsa, értéke $9.40

Az állatszaporulat összes értéke $238.80

e.) Készpénzért eladva:

Eladott termények és állatok $1,411.28
A gazdálkodás összes hozadéka $17,243.44

2.) Kiadások a gazdálkodásra:

Fizetésekbe munkásoknak	$1,241.99
Munkások élelmezése	2,811.00
Bérelt legelő	200.00
Vető mag és plánta	274.84
Kovács munka	73.65
Szijjártó munka	91.28
Állatorvos	15.00
Tejvizsgáló egyesületbe	51.00
Vásárolt eledel	726.45
Sertések élelmezése termésünkből	436.00
Lovak élelmezése termésünkből	365.00
Juhok élelmezése legelővel	180.00
Teheneknek legelő	156.00
Borjuk eltartása	144.00
Tyukok élelmezése a magunkéból	345.00
Állat vásárlás	331.80
Mütrágya	311.55
Munkások biztositása	45.00
Vizadó	17.45
Törlesztés vásárolt gépekre	601.59
Szerszámokért	52.00
Javitási munkálatok	344.20
Gazolin, petroleum, olaj	418.91
Silo töltés	114.40
Cséplés	83.91
Orvosság állatoknak	25.00
Tüz biztositás	250.00
Kölcsönre törlesztés és kamat	1,520.00
Truck biztositás	49.76
Villany	130.00
Szén	150.00
Gépek értékvesztessége	700.00
Vegyes kiadásokra	70.69
Összes kiadások a gazdálkodásra	$12,328.32

Tehát a haszon a gazdálkodáson **$4,915.12,** ami azt jelenti, hogyha terményeinket nem az Intézet lakói és állatállományunk használták volna el, ennyi készpénz hasznot tudtunk volna csinálni gazdálkodásunkon.

VII. Szénbányászatunk:

1938-ban kibányásztunk 18,150 bushel szenet, ami 726 tonnát tesz ki. Ebből eladtunk 13,220 bushelt, saját használatunkra forditottunk 4,865 bushelt, raktáron volt december 31-én 350 bushel. A kibányászott szén értéke $1,537.10 — Kiadások a bányászatra: Bányászoknak fizetésbe $691.20, bánya javitásra $90.98, szállitási költségek $194.24, gépjavitások $54,80, adók $24.75, szén mázsálások $7.50. Összes kiadás a bányászatra $1,063.47.

Igy tiszta készpénz hozadék a bányászaton $473.63. Ezenkivül az Otthon házi használatára elfogyott 4,865 bushel szén, a melynek értéke $486.50. Vagyis, ha nem lett volna szénbányánk, szénért $486.50 összeget kellett volna fizetnünk.

VIII. Mészkő termelésünk.

Az 1938-ik évben 293 tonna meszet fejtettünk. Ebből 173 tonna égetett mész, 120 tonna nyers mészkő. Saját használatunkra forditottunk 147 tonna égetett meszet, eladtunk 26 tonna égetett meszet, és 120 tonna nyers mészkövet, melyet a vásárló maga fejtett. Összes mészkő termelésünk értéke $551.00. — Kiadásaink a mészkő termelésre: Árusitó jutaléka 12 tonnáért $6.03, munkások fizetése $243.00, a mészkő égetéshez felhasznált 750 bushel szén értéke $37.50. Összes kiadás a mészkő termelésre $286.53.

Igy tiszta haszon a mészkő termelésen $264.47.

IX. A Bethlen Otthon 1938. évi számadásai.

a.) Bevételek:

		1938-ban			1937-ben
			Áthozat		$ 2,023.41
I.	Adományok	$ 5,600.73	"	"	6,356.13
II.	Tartásdijak	3,053.90	"	"	3,556.54
III.	Am. M. Ref. Egyesület (havi 10c)	12,041.65	"	"	11,264.79
IV.	Farmi bevételek	1,411.28	"	"	1,650.51
V.	Naptár hirdetésekből	877.52	"	"	511.75
VI.	Naptár példányokért	746.16	"	"	781.16
VII.	Biztositásokból	2,351.24	"	"	1,194.07
VIII.	Bánya jövedék	1,166.43	"	"	1,054.86
IX.	Vegyes bevételek	435.10	"	"	1,835.65
X.	Épitési alapra	1,577.59	"	"	1,477.91
	Összesen	$29,261.60	1937-ben összesen		$31,706.78

b.) Kiadások:

		1938-ban	1937-ben
I.	Fizetések	$ 2,240.50	$ 1,751.33
II.	Élelem	2,585.09	2,145.43
III.	Ruházat	693.90	554.63
IV.	Bánya (napszám, javitás)	1,040.26	693.20
V.	Gáz, villany	763.69	724.67
VI.	Orvoslás	485.40	358.42
VII.	Befektetés	1,907.99	2,722.75
VIII.	Javitás	1,289.58	1,132.63
IX.	Épitkezés	216.50	718.62
X.	Háztartás	451.20	418.59
XI.	Életbiztositás	2,274.70	2,247.49
XII.	Tüzbiztositás	352.52	291.55
XIII.	Törlesztés és kamat	4,114.29	4,198.98
XIV.	Adó	667.02	697.80
XV.	Naptár	1,120.25	972.96
XVI.	Irodai és nyomdai költségek	74.43	93.43
XVII.	Posta, szállitás	203.54	244.33
XVIII.	Telefon	152.33	154.14
XIX.	Árvaatya utiköltségei	823.64	646.10
XX.	Gyermekek, öregek utiköltségei	168.31	196.27
XXI.	Gyülés költségek	343.00	336.00
XXII.	Farmi kiadások	4,618.58	4,225.38
XXIII.	Temetés	371.00	200.00
XXIV.	Vegyes kiadások	1,137.26	1,772.91
	Összesen	$28,094.98	1937-ben összesen $27,483.52

Mérleg:

Áthozat 1937-ről	$ 4,223.26
Bevételek 1938-ban	29,261.60
Összes bevételek	$33,484.86
Kiadások 1938-ban	28,094.98
Maradvány 1938 dec. 31-én	$ 5,389.88

X. Befektetéseink 1938-ban.

1938-ban az árvaházi épületben a fiuk lakosztályába uj fürdőszobát állitottunk be és a fütőkészüléket biztosabbá tettük. A templomunk belsejét ujra plaszteroztattuk és festettük. 1938-ban uj gyapjutakarókat vásároltunk az ágyakhoz, továbbá könnyü szekeret, morzsoló gépet, mérleget és az irodába uj számoló gépet. A bányatelepen a lakóház átalakitását teljesen befejeztük és a disznóólat tartós uj tetővel láttuk el. 1938-ban teljes egészében letörlesztettük az árvaatya lakásába beállitott fütőkészüléket, továbbá a tractort és trágyaszóró gépet.

XI. Vagyon mérleg.

a.) Vagyon:

Árvaházi főépület	$33,500.00
Templom	3,500.00
Árvaatya lakása	4,000.00
Kórház	2,600.00
Kettős ház	6,500.00
Garage és melléképületek	1,100.00
Berendezés fenti épületekben	17,000.00
Aggmenházi főépület (melléképül.)	10,00.00
Berendezés	4,700.00
Istálló, csür, szin, ólak	6,900.00
183 acre föld	20,000.00
Épület Menoher farmon	1,000.00
Gépek, felszerelések értéke	2,531.00
Állatok értéke	4,319.00
Meglevő takarmány értéke	2,644.00
Meglevő élelmiszer, ruha értéke	925.00
Készpénz december 31-én	5,389.88
Forgótőkében készpénz	250.00
Összesen	$126,958.88

b.) Teher:

Betáblázott teher a Református Egyesületnél 1938 dec. 31-én $67,078.40.

c.) Mérleg:

Vagyon értékelése	$126,958.88
Teher	67,078.40
Tiszta vagyon	$ 59,880.48

XII. A Batiz Lajos inditványa.

Batiz Lajos, az akroni 165-ik osztály jegyzője az Intéző Bizottságon át arra kéri az Igazgató-tanácsot, hogy az egyházakhoz és egyesületi osztályokhoz kérő levelek küldessenek ki, hogy minden városban komolyan dolgozzanak az épitési alap érdekében, hogy igy a Bethlen Otthon fokozottabb mértékben tehessen jót a felvételt kérő öreg magyarokkal.

A Batiz Lajos testvér érdeklődését és ügybuzgóságát Intéző Bizottság köszönettel veszi tudomásul és azt pártolólag terjeszti az igazgató-tanács elé.

XIII. Muzeum és Levéltár.

Kalassay Sándor aggmenházi felügyelő a Muzeumról és Levéltárról a következő jelentést terjeszti elő:

"A mult évben tartott igazgatótanácsi gyülés az ugynevezett kettős ház körül az egyiket átadta a muzeum és levéltárnak a céljaira. Ám arról nem gondoskodott, hogy miképpen rendezhessük ezt be. Pár évvel ezelőtt ugyanis az volt a gondolatunk, hogy ha az Egyesület felépiti a szükséges épületet, akkor a Bethlen Otthon fogja viselni a berendezésnek és a fentartásnak a költségeit. Most azonban a helyzet megfordult. A Bethlen Otthon adta az épületet s igy a berendezésről és a fentartásról az Egyesületnek kell gondoskodnia.

Ebben az ügyben azért kérvényt adtam be a Vezértestülethez, illetve az Egyesület Igazgatóságához, amely belátta ennek a kérésnek a jogosságát s bizonyos összeget megszavazott a berendezésre. Mivel azonban a gyülés novemberben volt, a beállott tél miatt nem igen sokat tehettünk ebben a munkában. A berendezés most folyamatban van.

Rendeltem két okmány-szekrényt s a fontosabb iratokat szinte napról-napra rendezem. Külön-külön szekrénybe helyezvén el az együvé tartozó ügyeket.

Összeszedtem a nálam levő és még eddig be nem kötött ujságokat. Igy a Reformátusok Lapja mind meg van. Egyedül az 1913-ik évfolyam hiányos. A régi Magyar Egyház csak nagyon hiányosan van meg. Az Uj Magyar Egyház legutolsó pár évi száma van meg. A Mi Életünk néhány száma. Egyházi Élet két évi évfolyama. Heti Szemle és Magyar Református Hiradó hiányosan.

Az Árvaházi Naptárak mind meg vannak. A Református Ujságnak is minden száma meg van. Ezek most vannak kötés alatt.

A mult évben id. Szijjártó István testvérünk küldött egyleti könyveket és egy amerikai zászlót. A donorai csatlakozott egyházban a munka megszünvén, beküldték a szent edényeket. Dr. Ujlaki Ferenc magyarországi utjáról egy kis zacskóban hazai földet hozott.

Több megszünt egyházhoz irtam a szent edényekért, urasztali teritőkért, de nem is válaszoltak. Sajnos, hogy még nem fejlődött ki bennünk az a tudat, hogy minden olyan tárgy, amely egyik vagy másik közösségé: az egész közösségre értékkel bir.

Most kezdünk ráeszmélni arra, hogy milyen jó volna, ha minden egyháznak minden évi jelentése meg volna, összegyüjtve. A régi Református Lapokban leközöltük ezeket a jelentéseket egymásnak a tanitása és tanubizonyság tétel végett. Most csak néhány egyház törekszik arra, hogy jelentéseit másokkal is közölje. Megtettem erre nézve is a lépéseket, hogy ezek az évi jelentések nálunk megőrizhetők legyenek.

Fenti jelentésünk tudomásul vételét kérve, maradunk az Igazgató-tanácshoz őszinte tisztelettel:

FIÓK ALBERT, elnök
DÓKUS GÁBOR
URBÁN JÓZSEF
VARGA LAJOS
az Intéző Bizottság tagjai.

(Elfogadva az Intéző Bizottság 1939 február 6-án tartott gyülésén.)

ELSŐ MAGYAR
TEMETKEZÉSI VÁLLALAT
FRÁZON and YELENIK
tulajdonosok.
519 ONTARIO ST., BUFFALO, N. Y.
FRANK J. FRÁZON, Licensed Manager
ALBERT YELENIK, Unlicensed Associate
Impozáns temetések mérsékelt árban.
Gyász esetén hivja fel Riv. 1022

ÁRVAATYAI JELENTÉS

AZ 1938-IK ÉVRŐL.

Mélyen Tisztelt Igazgatóság!

A Bethlen Otthon 1938.-ik évi müködéséről a következőkben van szerencsém számot adni:

I. Adományok.

Az 1938. év közepén anyagi tekintetben az intézet nehéz helyzetben volt. Az egész országra ránehezülő gazdasági válság velünk is éreztette kellemetlen hatását. Azonban, hála Istennek, az év második felében örvendetesen javult a helyzet. Mint a megelőző években, ugy a mult esztendőben sem kellett igénybe vennünk a Ref. Egyesület rendkivüli segélyét, hanem a rendelkezésünkre álló jövedelmi forrásokból nemcsak összes tartozási kötelezettségünknek tehettünk eleget pontosan, hanem áthozat gyanánt is szép összeget tüntethettünk fel.

Városok szerint a következő adományokat kaptuk:

Cleveland, O. $484.46, Pittsburgh és vidéke (piknik jövedelme) $438.45, Detroit, Mich. $322.92, Chicago, Ill. $273.89, Bridgeport, Conn. $252.51, New York, N. Y. $228.30, Toledo, O. $177.15, Pittsburgh, Pa. $159.00, Logan, W. Va. $141.61, Youngstown, O. $124,63, Ligonier, Pa. $123.36, Perth Amboy, N. J. $120.76, East Chicago, Ind. $117.64, Buffalo, N. Y. $107.52. — $100.00 és $90.00 közötti adományokat szolgáltatták be a következő városok: McKeesport, Pa. és Trenton, N. J. — $90.00 és $80.00 között: Canton, O. és New Brunswick, N. J. — $80.00 és $70.00 között: Canonsburg, Pa., Passaic, N. J., Carteret, N. J. és Lorain, O. — $70.00 és $60.00 között: Phoenixville, Pa. és Milwaukee, Wis. — $60.00 és $50.00 között: Massena, N. Y., Homestead, Pa., Farrell, Pa. és Coraopolis, Pa. — $50.00 és $40.00 között: Daisytown, Pa., Flint, Mich., Gary, W. Va., So. Norwalk, Conn., Johnstown, Pa., Woodbridge, N. J., Joliet, Ill., Akron, O., Zelienople, Pa. — $40.00 és $30.00 között: Alpha, N. J., So. Bend, Ind., Fairport, O., Elyria, O., Elizabeth, N. J., Pocahontas, Va., East Pittsburgh, Pa., Philadelphia, Pa., Stamford,

Conn., Rankin, Pa., Duquesne, Pa., Martins Ferry, O. és Yonkers, N. Y. — $30.00 és $20.00 között: Whiting, Ind., Tonawanda, N. Y., Racine, Wis., Lackawanna, N. Y., Kalamazoo, Mich., Roebling, N. J., Washington, D. C., Pricedale, Pa., Cliffside, N. J., Niles, O., Manville, N. J., Barberton, O., Newark, N. J. és Wallingford, Conn. — $20.00 és $10.00 között: Hammond, Ind., Springdale, Pa., Aurora, Ill., Caro, Mich., Conneaut, O., Shelton, Conn., Los Angeles, Cal., Uniontown, Pa., So. River, N. J., Poughkeepsie, N. Y., Baltimore, Md., Dayton, O., Windsor, Ont., és Vintondale, Pa. — $10.00 és $5.00 között: Kreischerville, N. Y., Twin Rocks, Pa., Brownsville, Pa., Leechburg, Pa., Seward, Pa., Windber, Pa., Rossford, O., St. Clairsville, O., Scranton, Pa., Ellwood City, Pa., New Canaan, Conn., Peekskill, N. Y., Ansonia, Conn., Basking Ridge, N. J., Braddock, Pa., Caldwell, N. J., Fleming Park, Pa., Hastings on Hudson, N. Y., Madison, Mass., Nanty Glo, Pa., New Castle, Pa., Toronto, Ont., Trauger Pa. és Warren, O. — $5.00-nál kisebb adományt kaptunk 57 helyről.

Majdnem minden magyar ref. egyházból kaptunk adományt, noha az összeg sok esetben nem áll arányban az egyháztagok számával. Üdvös ujitás volna, ha minden helyen elfogadnák a chicago-south sidei ref. egyház példaadását, ahol évenkét $100.00 biztos összeg van felvéve az egyház költségvetésébe a Bethlen Otthon támogatására a magánosoktól és egyházi egyletektől beküldött adományokon kivül.

A nagyobb testületek közül 1938-ban csak a new yorki Segélyegylet adott $100.00, a Rákóczi Egylet $33.00 és a Munkás Betegs. Egylet 15 dollárt. Kisebb adományokat kaptunk a Református Egyesület, Verhovay, Bridgeporti Szövetség, Rákóczi Egylet és a Munkás Betegsegélyző Egylet néhány osztályától és más magyar egyletektől.

II. Szellemi, lelki és testnevelési munka a Bethlen Otthonban.

Intézetünk bentlakó 45 növendéke közül 36 a ligonier townshipi Myers School, 8 a ligonieri High School és 1 a latrobei St. Vincent's College növendéke.

A gyermekek szellemi képességéhez és szorgalmához képest az iskolában nyert jegyek különbözők. 1938-ban három gyermek volt kénytelen ismételni az osztályt, a többiek A., B., C., D. és osztályzattal végezték az elemi osztályokat.

High Schoolba csak a nagyon jó tanulókat küldjük azzal a céllal, hogy a high schoolt befejezzék, a kevésbé jó tanulókat addig, mig az iskola köteles kor határát elérik. A high schoolba járó 8 növendékünkről nagyon szép irásbeli nyilatkozatot állitott ki C. C. Wylie principal, aki szerint a high schoolba járó gyermekek között a Bethlen Otthon kötelékébe tartozó tanulók vezetnek udvariasság, engedelmeskedés és tanulási készség tekintetében. Ezt annak a befolyásnak tulajdonitja, amelyet a gyermekek éveken keresztül a Bethlen Otthonban nyertek. Szép elismerés ez és örömmel töltheti el a Bethlen Otthont támogató testvéreink szivét.

Baj leginkább csak olyan gyermekekkel van, akiket 14 vagy 15 éves korukban küldenek be azért, mert otthon nem birnak velök és azt gondolják a hozzátartozók, hogy a Bethlen Otthon javitóintézet vagy gyöngeelméjü gyermekekkel foglalkozó gyógyintézet. Felesleges bizonyitanom azt, hogy ilyen gyermekeknek beajánlása és befogadása milyen kellemetlenséggel jár ugy a vezetőkre, mint a gyermekseregre.

A gyermekek hetenkint háromszor járnak magyar iskolába, nyáron pedig 2 és fél hónapon át minden nap, szombat kivételével. Hozzájok magyarul beszélünk és az udvariasságra és tisztességtudásra is megtanitjuk őket.

A vallásos lelkület ápolását a minden reggel és este tartott rövid áhitatok, vasárnapi, ünnepi és bünbánati istentiszteletek, továbbá a vasárnapi iskola és a C. E. munkája szolgálta.

A gyermekek, különösen a fiuk, szeretik a sportot és ezen a téren nem buzditásra, hanem inkább mérséklésre van szükség. Növendékeink közül többen vannak a High School basketball és football csoportjában. A ligonieri egészséges levegő, a tápláló eledel, a nyitott ablakok melletti alvás, a percnyi pontossággal történő lefekvés és fel-

kelés, a szabadban való gyakori tartózkodás és játék: mind-mind előnyös a gyermekek testi fejlődésére és mint a negyed évenként történő mérések bizonyitják, a gyermekek testileg is fejlődnek és erősödnek.

Magaviselet tekintetében egy nagy fiuval volt baj, aki haza szökött. Egy lopási eset is történt, de a vétkesek helyre hozták hibájukat és töredelmes vallomást tettek. A többieknél csak a gyermekeknél szokásos csinyek, torkoskodások fordultak elő.

Intézetünk a pennsylvaniai Welfare Department felügyelete és ellenőrzése alatt áll. A hivatalos látogatók elismeréssel adóznak azért a családias jellegért, ami a Bethlen Otthonban uralkodik és arról az előnyről, amit a jó tanulók nyernek a magasabbfoku iskoláztatás terén.

III. Aggmenházunk.

Aggmenházi munkánk 1938-ban nem fejlődött, mert uj folyamodók felvételére helyünk nem volt. A két évvel ezelőtt elfogadott épitési tervre tekintettel bizalommal várjuk, hogy a közel jövőben sikerülni fog a Bethlen Otthon munkáját ugy fejleszteni, hogy nagyobb számu öreg magyarokat leszünk képesek befogadni, akik hónapról hónapra állandóan zörgettek bebocsátásért.

Az épitési alap, sajnos, nem növekedett ugy, mint kellett volna. Ennek egyik oka a gazdasági pangás volt, amire tekintettel az 1938. évben nem is nagyon szorgalmaztuk a gyüjtést, nehogy a mozgalom sikerének ártson. Árvaatya az árvaházi vasárnapok tartása alkalmával mindenkor oda tárta magyar testvéreink elé az épitési akció szükségességét, de ugyanakkor a Bethlen Otthon folyó kiadásainak fedezésére kért adományokat és igy nem lehetett várni, hogy ugyanakkor az épitési alapra is adakozzanak. A helyzet jelenleg az, hogy akár áll be javulás az ország gazdasági életében, akár nem: az épitési akciót helyi bizottságok utján kell munkálnunk, mert a tapasztalat azt igazolja, hogy más ujabb keletü gyüjtési mozgalmak indulnak meg és a bennünket nagyon közelről érintő aggmenházi épitési alap állandóan háttérbe szorul.

Az épitési alapra 1939. február 1-ig a következő összegek folytak be: a Bethlen Otthon kezelésében $4,623.50, kölcsön az általános alapon $350.00, Chicagoban a körzeti pénztárnoknál $643.25, New Yorkban a körzeti pénztárnoknál $300.00, összesen befizetve $5,916.75. Ajánlat febr. 1-ig $9,050.70. A Batiz Lajos testvérünk inditványa azt célozza, hogy minden magyar telepen minden egyházközség és egyesületi osztály álljon komoly munkába és növelje az épitési alapot.

IV. Beszámolás a munkáról.

1938-ban az aggmenházi felügyelő és tanitó segitségével 70 egyházban tartottunk árvaházi vasárnapot, ezen kivül nehány egyházban jelentünk meg részint az intézet propagálása, részint helyettesités végett. Mikor itthon voltam, végeztem a templomi istentiszteleteket a Bethlen Otthon templomában, továbbá a reggeli és esteli házi áhitatokat. Aggmenházi felügyelő az aggmenházban végezte minden reggel és este a házi áhitatokat. Távollétemben a templomi istentiszteletek tartásában aggmenházi felügyelő és tanitó helyettesitettek.

A mult évben 7,231 levelet küldtünk ki és 420 csomagban 2,400 naptárt. A tanitó vezette a gyermekek törzs és anyakönyvét; vezettük a bevételi és kiadási naplót s általában az egész intézet ügyeit. A gazdálkodás terén a tehenészetnél a tejvizsgáló, más esetekben a Greensburgban lakó agricultural agency tanácsát gyakran kikértem.

A Bethlen Otthon Intéző Bizottsága minden hónapban gyülést tartott (egy hónap kivételével) és ellenőrizte a munkát. Hálával emlékezem meg tisztviselő társaimról és azokról a testvérekről, akik az Otthonban mint alkalmazottak vagy aggmenházi lakók végezték a reájok váró munkát. Köszönettel tartozom az Intéző Bizottságnak és Igazgató-tanácsnak a jóakaratu tanácsokért, továbbá az amerikai magyar lapoknak, amelyek szivesen propagálták a Bethlen Otthont, valamint a Független Egyháznak és Varga Lajos pittsburghi lelkésznek az ajándék gyanánt küldött vasárnapi iskolai képekért.

Isten gazdag áldását kérve az igazgató-tanácsra és Otthonukra, jelentésem szives tudomásul vételét kérve, maradok őszinte tisztelettel **Nánássy Lajos,** árvaatya.

Nők a Krisztusért

Hogyan viheti be a nő a Bibliát a családi életbe?

Kedves Nőtestvérek:

Isten a nőt a világ teremtése óta mindig magasztos eszmék szolgálatába állitotta, mindig eszközül használta fel nemes célok és törekvések megvalósitásánál. Magasztos hivatásának teljesitésében a nőt mindig az a világon leghatalmasabb érzés segitette és segiti, amit ugy nevezünk, hogy gyöngédség, vagy jobban meghatározva ugy hivunk, hogy SZERETET.

Mivel a szeretet a női szivben talál legjobb otthonra, ez mutatja, hogy a női szív egyike a teremtésben a legnagyobb dolgoknak. Szeretetre való képessége az, ami csodalatossá varázsolja s nagy dolgok keresztül vitelére, Isten akaratának megvalósitására képessé teszi. Hogy a nő alkalmas eszköz az Isten kezében, erre az élet igen sok példával szolgál. Lássunk néhányat:

Mindnyájan tudjuk, hogy a világot megváltó szeretet, mely a Jézus Krisztusban ragyogott e világra, Isten akaratából egy nő szivén keresztül szállt e földre. A szeretet fejedelme Jézus még meg sem születik, mikor repesni kezd eljövetele hirére az Erzsébet szive. Majd Jézus világra hozásával lesz a bethlehemi Mária örökké áldott az asszonyok között.. Fenséges hivatásukat teljesitve Jézus élet utján végig asszonyok kisérik, asszonyok szolgálnak neki lelkük minden igyekezetével... asszonyok állják körül keresztjét, asszonyok temetik el, asszonyoknak jelenik meg a feltámadás után először.

Az ős keresztyén egyházban asszonyi lelkek tünnek fel a krisztusi szellem, a krisztusi evangélium magukba szivásával, terjesztésével s mintegy eszközök az Isten kezében az által is, hogy férjeiket és körülöttük élőket ők téritik a krisztusi vallásra a Mester követésére.

A reformáció korában a női szív kincsei ragyognak fel, amikor segitőkké szegődnek reformátorok, hittéritők és lelkipásztorok mellé, hogy az addig elrejtett, de a reformációban megtalált Evangélium, Isten Igéje terjesztői legyenek. A világtörténelem és nemzetünk történelme is tele olyan nők nevével, akiket Isten eszközül használt, szent célok szolgálatába állitott s akik hivatásuknak meg is feleltek.

Mindenek felett azonban a családban, az otthonban bizott Isten legtöbbet és legszentebb hivatásokat a nőre. Ilyen hivatások: az otthon szeretése, a hitvesi hüség, a gyermekek vallásos nevelése, a család testi és lelki tisztaságának megőrzése és még több is. Egyik legszebb hivatásunk a családban, az otthonban a Bibliának, Isten Igéjének a magunk, hitvesünk, gyermekeink, szeretteink életébe való bevitele. Gyöngédségünkkel, szeretetünkkel ezt a hivatást is betölthetjük, be kell töltenünk és be is fogjuk tölteni, ha házunk, hajlékunk külső tisztasága és szépsége mellett, a házban élők lelki tisztaságát is szem előtt tartjuk. Azt szoktuk mondani, hogy a nő őrangyala a családnak! Őrködünk-e hát mi református keresztyén nők a mi családunk lelke tisztasága felett?

Tudjuk-e, hogy mig őrt állunk számunkra egyetlen fegyver a BIBLIA, amelynek olvasása, tanulmányozása közelebb juttat ugy bennünket, mint a reánk bizottakat Istenhez? Pedig aki Ő hozzá közlebb jut, Ő hozzá közel él, annak élete csak tiszta és szép lehet. Aki Istennel akar élni, az övéit Istenes életre akarja nevelni, annak szüntelen imádkozni és a Szentirást olvasni kell. Mikor imádkozunk, az Istennel szólunk, mikor a Bibliát olvassuk az Isten szól nekünk.

Mikor tehát azt a kérdést tesszük fel, hogy hogyan vihetjük be a Bibliát mi nők a családba, előbb azt kell megkérdeznünk, hogy szeretjük-e mi az Isten Igéjét, vagy szégyeneljük? Ismerjük-e, vagy soha a kezünkbe sem vesszük? Családunk életébe bevihetjük, ha megértjük, hogy élettársunknak nem csak hüséggel, szeretettel, engedékenységgel tartozunk, hanem azzal is, hogy

lelkét gondozzuk, az igével bátoritsuk és erősitsük a mindennapi élet küzdelmeiben.

Bevihetjük a családba azáltal is, ha gyermekeink termékeny lelkébe bele csepegtetjük az evangélium magvait. Ha édesapa, anya és gyermekek körül üljük a Bibliát ugy mint a régiek tették, apáink-anyáink, akik naponként együtt énekeltek, irást olvastak, papjai voltak az otthonnak.

Bevihetjük a családba, ha bánat, szomoruság idején elővesszük a Bibliát és kiolvassuk abból Isten vigasztaló szavait.

Csalódás ért, bajjal, csapással látogat az Isten? Vedd elő a Bibliát és megtalálod benne Isten biztatását. Hitvesedet akarod biztatni, gyermekednek akarsz tanáccsal szolgálni? Vedd elő a Bibliát és mutasd meg nekik, hogy ki az Isten és mit akar az Isten. Ha ezt megtesszük, nem csak a Bibliát vihetjük be családunkba, hanem továbbra is eszközök leszünk Isten kezében az Ő országa terjesztésénél. Legyen ez a mi célunk, szent törekvésünk, melynek megvalósitására induljunk el ezzel a jelszóval: "Nem szégyenlem a Krisztus Evangéliumát, mert Istennek hatalma az minden hivőknek idvességére!"

East Chicago, Ind.

Derján Gyuláné.

A Biblia szerepe a Nőegyletek életében...

Keresztyéni hitéletünknek első alapelve, a Biblia szerepének a meghatározása. Ez a meghatározás nagyon fontos, különösen a Református Nőegyletek életében, nemcsak azért, mert Nőegyleteink az egyházak segitésére alakultak, s mert a Nőegyletek tagjai nagy többségben gyermekeket nevelő édesanyák is, hanem főleg azért, mert egy öntudatos keresztyénnek tudnia kell, hogy mit hisz, másodszor, a Biblia szerepének meghatározása nélkül hitbeli meggyőződésünknek nem lehet szilárd alapja, harmadszor pedig azért, mert erre bennünket Isten lelke vezérel.

A Bibliát sokat lenézik. De ezt csak azok teszik, kik annak értékével nincsenek tisztában. Vannak olyanok is, akik keresztyéneknek vallják magukat, de a Bibliát sutba dobják. Ez körülbelül annyit tesz, mintha Krisztust szeretjük, de gyülöljük — hisszük, de tagadjuk is, ugyanazon órában. Mert a Biblia Isten Igéje, amely nélkül keresztyéni hitélet nincs, de nem is lehet. A Biblia szent könyv, melyből az emberi lélek erőt merit, Isten Szent Lelkével az Ige forrásaiból.

Ha pedig a Biblia szent könyv, melyen Isten országa épül, fölmerül a kérdés: lehet-e a Biblia nélkül, illetve a Biblián kivül Istennek tetsző, egészséges hitéletet élni? Semmiképen nem.

Miután tudjuk, hogy a Biblia egyedüli igaz fundamentuma hitéletünknek, feltehetjük ezt a kérdést: "Hát akkor mit kell nekünk a Bibliával cselekednünk? Válasz erre a kérdésre ez: a Bibliát nem szabad eldobni, nem szabad lebecsmérelni, hanem tiszteletben kell tartani és főleg olvasni és hinni kell.

A Biblia egyedül mutatja Krisztus mását, az Üdvözitőt — üdvösségünk pedig nincsen senki másban, csak a Krisztusban. Ezért ajánlatos, sőt keresztyéni kötelességünk a Biblia olvasása női összejöveteleken és nőegyleti gyüléseken. A Biblia mindenkié. A Biblia olvasása ne léleknélküli legyen s ne csak vitatkozás vagy kiváncsiság vezessen annak olvasására. Főképen ne megszokásból olvassuk a Bibliát.

Ha a Bibliát lelki elmélyedéssel és őszinte figyelemmel olvassuk, akkor hitünket erősitjük, ismeretkörünket bővitjük, reménységünket növeljük és vigaszunk az élet harcában szilárddá válik.

Sok szemrehányás éri majdnem minden oldalról azokat a keresztyéneket ,kik életük zsinórmértékéül a Bibliát fogadták el és hitéletüket a bibliai alapigazságok szerint igyekeznek kiépiteni.

A református keresztyén nőnek életkérdést kell csinálni a Biblia mikénti alkalmazásából. Nem lehet és nem szabad minden kritikát, mely a vallás ellen irányul s ugy mondva minden apró-cseprő nyelvöltögetéshez hasonló ócsárlásokat észre vennünk. Sokkal komolyabb kell legyen hitünk s Biblia igazságaihoz való ragaszkodásunk, mintsem hogy az elénk szórt éles kavicsok által

megengedjük állitani magunkat azon a keskeny uton, mely az örök Istenhez vezet a Krisztuson keresztül.

A református nőegyletek munkája nem csak az anyagi támogatás s tagjaik szórakoztatásának kérdéseivel kell hogy foglalkozzék, hanem mindenek előtt a lelki élet kifejlesztésében példával kell járjanak a gyülekezetben. Mint hü keresztyéneknek hüséggel kell szolgálni az Urat és mint olyan asszonyoknak, kiket a jó Isten megáldott az édesanyaság kiváltságával, gondos őrködéssel kell vigyázniok gyermekeik nevelésében arra, hogy ők Istent megismerjék és vallásukat tiszteljék. Mindennek alapja pedig a Biblia. Szükséges tehát az, hogy a Biibliát a nőegyletek gyüléseiken rendszeresen olvassák és az imádkozást gyakorolják. Isten előtt kedves s gyülekezeteinkben dicséretes volna, ha ez a nőegyleti konferencia fogadást tenne a mai napon, hogy amikor visszatérünk gyülekezeteinkbe, minden nőegyletben rendszeresen olvasva volna a Biblia minden gyülés előtt, még pedig nem a lelkészek által, hanem a nőegyleti tagok sorra olvasnak, minden gyülésen a Bibliából.

Ne legyen a nőegyleti gyülés csak arra összehiva, hogy egymással napi eseményeket tárgyalnak a tagok, vagy hogy sok jogtalanul mások életének dolgait adnák szájról-szájra egymásnak, hanem a komoly jelleggel felruházott nőegyleti gyülések bibliai hangulatban folynának le.

A Bibliából tanulunk és bölcs szivhez jutunk. A Bibliából meglátjuk a hitünk hőseinek, a prófétáknak, kegyes asszonyoknak életét. A Bibliából megismerjük vallásunk igazságait, az Isten vételen szeretetét és a Krisztus megváltó Fiuságát. A Szentirásból az őskeresztyének életének édes illata árad felénk... Oh szent egyszerüség, kegyes jószivüség, hüséges hit, tisztisd meg szivünket, vágyainkat, családi és társadalmi életünket és épitsd Istennek országát.

Nőtestvérek, keressük Istennek országát és az ő igazságát s mindezek megadatnak nékünk.

Chicago, Ill., Westside.

Id. Szabó Gyuláné.

A vasárnapi Istentiszteletek méltóságának emelése a nőegyleti tagok rendszeres templomban való megjelenésük által. — Fokozni a nőegyleti tagok templomlátogatását.

A nagy apostol azt mondja, hogy "a hit hallásból jön." A keresztyén egyház hivatása és megbizatása, hogy ezt a Krisztusban vetett hitet a már keresztyéneknél megerősitse, a pogányoknál pediglen megteremtse.

A mi Urunk a Jézus Krisztus közel a mennybemenetele előtt e képen szólott a körülötte álló tanitványaihoz: "menjetek széles e világra és prédikáljátok az evangéliumot, aki hiszen az megkeresztelkedik, üdvözül és aki nem hiszen, az elkárhozik."

A keresztyén egyház hivatása az evangélium hirdetése. Ha ezt megszünik gyakorolni, abban a pillanatban megszünt a létjogosultsga is. Ennélfogva az egyház minden intézményének segitségére kell jönnie az egyház eme fontos és komoly megbizatás keresztülvitelében. Egy olyan egyházi intézmény, mely az egyház eme nehéz munkájában nincsen segitségül, az inkább kárára, mint hasznára van az egyháznak.

Az én tárgyam ezzel a gondolattal foglalkozik, hogy az egyház nőegyletei miként és milyen formában nyujthatnák segitő jobbkezüket. Véleményem szerint a vasárnapi istentiszteleteken való megjelenők száma fontos tényezője az Isten igéjének hirdetésében. Tudniillik ha kevesen vannak reggel a templomban, a legékesebb prédikáció sem birja elvégezni az emberi szivekben azt az ujjászületői munkát abban a mértékben, mint elbirná végezni, ha a templom zsufolásig telve lenne.

Nőegyleteink szolgálataik értékét nevelni tudnák, ha kevesebb időt töltenének a templomok konyháiban és többet az Isten lábainál. A Márthák részét töltöttük be sok esztendőn keresztül és hiányoztak a Máriák. A történet ismerős előttünk, amikor Jézus betért egy jó barátja házába és az egyik női tag Mártha a konyhában kezdett szorgalmatoskodni a szükséges ételek elkészitésében. Miglen a másik nővér, Mária, Jézus lábaihoz ült és ott hallgatta a Mester ajkairól elhangzó tanitást... Mártha megso-

kalta a dolgot és megkérte a Mestert, hogy dorgálja meg Máriát, mivel "az én testvérem magamra hagyott" és küldje a konyhába segiteni. A Mester eképen válaszolt: "Mártha, Mártha, szorgalmas vagy és sokra igyekszel... de Mária a jobb részt választotta, mely el nem vétetik tőle."

A nőegylet mint egyházi intézmény igen nagy részben emelni birná az istentiszteletek tekintélyét az által, ha tagjai rendszeresen járnának a templomban. Igy én ajánlanám önöknek kedves nővéreim, hogy egyházi életünkben már egyszer tegyük meg azt a munkát, amelyért kiérdemelnénk mink is Máriával a Mester elismerő szavait, hogy ezek a jobb részt választották, mely el nem vétetik tőlük.

Legyen és váljon jelszavunká: "Minden nőegyleti tag minden vasárnap a templomban. Egy olyan nőegylet, mely ezt magáévá tenné és keresztül is vinné, az igazán méltón viselhetné nevét, hogy egyház segélyző nőegylet. Persze, ha valaki beteg, vagy komoly dolog távol tartaná a templomtól, az megérthető lenne, de hogy nőegyleti tagok hónapokon keresztül felé sem jönnek a templomnak, az már nem felmenthető.

Időspórolás szempontjából nem fogok itt megállani a beszédemmel, holott ez igy lenne helyes és önök kérdést tennének fel nékem. De én megfogom azokat a kifogásokat emliteni, melyekkel rendszerint a nők mentegetni szokták magukat, hogy miért nem jutnak el a templomba. Ezekre a kifogásokra igyekszem majd válaszolni. De a tárgyhoz való hozzászólás meg lesz engedve mindenkinek.

1. Az első kifogás rendszerint a szorgalmas Márthák panasza. A konyhában kell a vasárnapi ebédet elkésziteni és nem jutok el a templomba.

Az ilyeneknek meg kell magyarázni, hogy azok a nők, akik a templomba eljárnak, rendszeresen azoknak is gondoskodni kell a vasárnapi ebédről és már megoldották eme problémát.

De a konyhának nem szabad az egyház legfontosabb munkájában akadályként állani. Ajánlanám, hogy az ebédet készitsük el szombaton vagy pediglen kora vasárnap reggel. Ki a konyhából és be a templomba.

2. Vannak akik a vasárnapi takaritást hozzák fel a templomból való távollétnek magyarázatául. Véleményem szerint egy keresztyén nőnek alkalmasabb napot kell keresni, mely nem tenné a vasárnap megrontójává. Isten elvárja tőlünk, hogy ezt a napot megszenteljük.

3. Nem egy esetben halljuk, hogy "Nem mehetek a templomba, mert nagy a család."

Ilyen édes anyának már azért is a templomba kellene, hogy járjon, hogy ezáltal jó példát adjon gyermekeinek. A legnagyobb áldozat sem lesz sok gyermekeink érdekében. Sokkal könnyebb egy gyermeket helyesen nevelni ha azt mondjuk, gyere gyermekem menjünk a templomba, mintha azt mondjuk minden vasárnap reggel: siessetek, mert már elkéstek.

4. Igen ritkán halljuk ezt a mentséget, amelyet most fogtok megemliteni, de egyuttal a szerénység és a szemérmetesség elrejti előlünk. Ez nem más, mint a szegénység. Vannak akik szivesen jönnének, de nincsen miből a villamos költséget fizetni. Ilyen esetben a következő ajánlatot tennék:

1. A szegény, munkanélküli családoknál a nőegyleteknek iparkodni kellene segitséget nyujtani.

ISTENTISZTELET UTÁN A KONVENCIÓN LIGONIERBAN

a) A nőegylet tagjai felkarolhatnak szegényebbeket azáltal, hogy amikor a templomozás ideje megérkezik, valaki a saját autójával felvenné ezt a nőegyleti tagot, egyedül vagy ha van a családjával.

b) Egy másik ajánlat, hogy a Nőegylet szavazza meg a villamos jegyek vásárlását, tegyük fel $2.00-ért. Ezeket a villamos jegyeket adják át a tiszteletes asszonynak azzal a kéréssel, hogy akinek szüksége van jegyekre, azoknak adjon egyet vagy kettőt. Ezáltal a szegény nőegyleti tagoknak is lehetővé lenne téve a templom látogatása. Amikor a jegyek elfogytak, a nőegylet minden panasz nélkül pótolná ujakkal.

Az ilyen természetü segitésnek minden szemrehányás nélkül kell megtörténni. A neveknek titokban kell maradni. A tiszteletes asszony senkinek nem szabad lenne megmondani, hogy kiknek adta a jegyeket.

c) Az öregebb és a beteges női tagok templomba való szállitásáról szintén gondoskodni kellene azáltal, hogy autóinkkal értük mennénk.

e) Persze legtöbb esetben nem külső, de belső akadályokat kell legyőzni, hogy valaki a templomba jöjjön. Ezek között talán a legjobban ismert akadály a nemtörődömség. Hiányzik a felelőségérzet az ilyenekből. Nem ismerősek a Krisztus Anyaszentegyháza igaz földi hivatásával. Az ilyeneket meg kell látogatni, Bibliát kell velük olvasni és fokozatosan ki kell bennük épiteni a keresztyén lelkületet.

KONVENCIÓI KÉP LIGONIERBÓL

Végezetül addig jogosan nem várhatjuk el, hogy idegenek jöjjenek a templomunkba és csatlakozzanak egyházunkhoz, amig mink az egyháznak és a nőegyletnek tagjai nem látogatjuk rendszeresen a vasárnapi istentiszteleteket. Milyen alapon várjuk el, hogy valaki azt cselekedje, amit mink nem vagyunk hajlandóak cselekedni — templomba járni.

Milwaukee, Wis. **Gara Ferencné.**

A Mester itt van és hiv téged...

János 11:21-29.

Mártha igen szomoru és szivet szaggató körülmények között értesitette nővérét Máriát, hogy a Mester itt van és hiv téged. Lázár az ő fivérük meghalt. A gyászhirt azonnal továbbitották Jézushoz, aki meg is érkezett Bethániába.

A két megszomorodott nővérnek minden reménysége Jézus volt. Őt várták nagy izgatottsággal. Végre a Mester megérkezik.

Gyors léptekkel megy Mártha, hogy a jó hirt közölje Máriával is... Mária a Mester itt van és hiv téged.

Kedves nővéreim a Krisztusban mink is meghallottuk, hogy a Mester itt van és hiv bennünket, hogy eme konferenciánkon keresztül hozzánk szóljon és bennünket megáldjon.

Amint Mária hamar felkelt, hogy a hivásnak engedelmeskedjen. Mink is messze városokból eljöttünk, hogy e hivásnak eleget tegyünk. Mink is a Mesterrel kivánunk személyesen találkozni.

Ő itt van igérete szerint; hogy ahol ketten vagy hárman összejöttök az én nevemben, én ott leszek — igérte meg tanitványainak. Mink sokkal többen vagyunk és igy Ő itt van velünk.

A Mester itt van és hiv téged és engem, hogy vele közelebbről megismerkedjünk.

Megismerjük az Ő szent akaratát egyéni, egyházi és nőegyleti életünkkel szemben. Meg kell tudnunk tőle, hogy mit vár el tőlünk a reánk következő esztendőben.

Megismerjük az Ő véghetetlen kegyelmét és szeretetét, melyre oly nagy szüksége van ennek a nyelvében megzavarodott világnak.

Megismerjük az Ő segitségünkre való hajlandóságát. Ő segiteni jött Máriát és Márthát. Hasonlóképen rajtunk is segiteni kiván.

Amint a racinei nőegylet oly szépen énekelte, hogy "Oh mily hü barátunk Jézus, aki mindenben segit..." Vajjon elfogadjuk-e a felajánlott jézusi segitséget? Beismerjük-e, hogy szükségünk van reá?

A Mester itt van és hiv téged és engem a közös érdekü ügyek megtárgyalására.

Vaannak közös problémáink, melyet együtt tudunk tárgyalni.

A Mester itt van és hiv téged és engem egy komolyabb keresztyéni élet kiépitésére. Egyházainknak és az Isten Országa épitésének csak ugy lehetünk értékes tagjai, ha lelkiismeretesen fogjuk végezni Istentől nyert megbizatásainkat.

A Mester itt van; imára és könyörgésre hiv téged és engem.

KONVENCIÓI KÉP LIGONIERBÓL

Jertek nővéreim akik indittatva érzitek magatokat, járuljunk Isten elé őszinte imádságainkkal. Imádkozzunk saját szavainkkal és kérjük a jó Isten áldását konferenciánkra, nőegyleteinkre, lelkészeinkre és a tisztviselőinkre. Esedezzünk gyermekeinkért és egyházunk ifjuságáért.

A Mester itt van és hiv téged...

Álljunk fel és imádkozzunk. Egyenként imádkozzunk. Várjuk meg mig az imádkozó ámént mondott és akkor kezdje meg valaki más. Egy néhány csendes percet igy fogunk eltölteni.

Ki lesz az első.

Milwaukee, Wis. **György Ferencné.**

Mik azok a tényezők, melyek elősegitik a Nőegylet együttmüködését, összetartását és szép rendjét?

Igentisztelt Nőegyleti Konferencia!

E témáról rövid bevezetéssel szolgálok egy kialakuló eszmecseréhez, mely hivatva lesz elmélyiteni a felvetett problemát és kifejezni, kihangsulyozni e nemes Nőegyleti Konferencia közfelfogását. Minden Nőegyletünk tevékenységében keressük állandóan az együttmüködés, az összetartás és a szép rend lehetőségeit, eszközeit, vagy mondjuk igy: **tényezőit.** E tényezők, szerény elgondolásom szerint, kétfélék, ugymint: 1. állandó és mindig és mindenhol azonos tényezők; 2. változó és a külömböző körülmények között munkálkodó Nőegyletek szükségeihez igazodó tényezők.

1. Állandó tényezők.

a) **Istenfélelem.** — A női Egylet tagjának lelki egyenruhája, lelki adottsága kell legyen a mélységesen alázatos Istenfélelem, a keresztyén vallásosság, mely éppen az által becsüli meg a mások hitét, hogy megtartja saját hitének tanitásait, azok szerint gondolkozik, él és cselekszik minden életviszonyaiban és szent hitét, vallását fel nem adja, el nem hagyja e világon semmi érdekért. Az olyan református Nőegyleti tag, ki titkón ajtóját behajtva, de a rokonlelkek gyülekezetében sem röstel állandó összeköttetést tartani fenn az örök vigasztalás és kegyelem forrásával, Istennel, sohasem lehet és nem is lesz a Máriák és Márthák közös-

ségének, együttmüködésének, összetartásának, szép és ékes rendjének megrontója, de mindig és mindenben megbizható tényező lesz ugy Egyházának, mint Női Egyletének szolgálattevésében.

b) **Szolgálatkészség.** — Jézus mondotta: "Mártha, Mártha! szorgalmatos vagy és sokra igyekszel, de egy a szükséges dolog, és Mária a jobbik részt választotta." Éppen csak érintettem eddig azt az **egy szükséges dolgot,** melyet Mária választott az Ur Jézus tanitásának áhitatos hallgatásában. Református Nőegyleti tag, ki az istenfélelemnek, az imádkozásnak, az Ige olvasásának és hallgatásának **jobbik részét** választotta lelke tártalmául, nem irtózik és nem huzódozik attól sem, ha a közért dolgozni, áldozni, sokra igyekezni, szorgalmatoskodnia kell. Amit tesz, örömmel és szivesen teszi, jutalmát pedig egyedül Istentől várja és Attól, kit Isten ő szent Felsége még a hüséges munkások megjutalmazásával is megbizott, tudni illik: az Ur Jézus Krisztustól, az igaz Bírótól, a mennyei Gazdától. Az ilyen nőegyleti tag nemcsak parádés felvonulások és egyenruhás konferenciák alkalmával, hanem hüséges szolgálatkészségével is belekapcsolódik Egyházának és Női Egyletének együttmüködésébe, szép rendjébe és a nőtestvérek összetartásának áldottlelkü munkása, halkszavu, kevésbeszédü **tényezője** leszen, mig csak a Mária hite és a Mártha lelkesedése dobogtatja szivét.

2. Változó tényezők.

Mint emlitettem, vannak a nőegyleti együttmunkálkodásnak, összetartásnak, szép rendnek a helyi körülményekhez igazodó, változó tényezői is. Egy pillanatig sem álltatom magamat azzal a gondolattal, hogy ezekre szép sorjában reá tudnék mutatni. Én csak beinditom ezt a felsorolást s nálamnál hivatottabb nőegyleti nőtestvérek talán folytatni fogják és ez egész Konferencia fogja egészen teljessé tenni a képet.

a) **Nőegyleti gyülések.** — Minden Női Egyletünk más és más időpontban és program szerint tartja meg havi, heti, talán negyedévi gyüléseit. E gyülések ügyrendjéhez nekünk itt ezen a Konferencián semmi hozzászólásunk nem lehet. De a mi indianaharbori havi gyüléseink lefolyásából, általános szelleméből kiindulva — a papunk nincs jelen! — nem gondolja-e ez a nemes Konferencia egésze, hogy szép és dicséretes dolog lenne minden havi gyülésünket zsoltáréneklással, imádkozással, azaz a Mária példaadása szerint nyitni meg, miután aztán a Márthák sok igyekvését, Egyházunknak, Bethlen Otthonunknak, beteg tagtestvéreinknek támogatását és a gyászolók könnyeinek letörlését is egészen más lelkülettel, több egyetértéssel tanácskoznának meg és sokkal, de sokkal több együttmunkálkodással, szebb renddel hajtanók végre. Elő lehetne venni régi, feledésbe ment szép zsoltárainkat, dicséreteinket s a gyülekezeti használatra alkalmasabbá tenni azokat. Fel lehetne ujitani temetési énekeinket és megtanulni néhány angol és magyar szöveggel irt Hozsánnánkat, hogy gyermekeinkkel együtt énekelhetnénk azokat is Istentiszteleteink alatt Istennek dicsőitésére, stb. stb.

b) **Nőegyleti szórakozások.** — Papjaink azt prédikálják különösen farsangban, hogy Jézus soha senkinek ártatlan örömét, kedvtelését, szórakozását nem rontotta el, hanem elrejtette a Maga bánatát a kánai lakodalomban is, hogy megsokszorozza, sőt lehetővé tegye a mások örömét. Az én itéletem szerint sok üres, tartalmatlan, léha és nem egyszer rongáló mozijátéknál többet ér és nemesebb szórakozást nyujt, ha egy-egy nőegyleti gyülés végén, vagy más megengedhető alkalommal is nőtestvéreink összeülnek valami társasjátékra s annak is a végén megvendégelik egymást, mikor mivel, nyáron kissé fagyosabban, ice cream-mel, télen kissé forróbban, mondjuk: teával, kávéval és süteményekkel. Ha a már elmondott módon tanácskozza Nőegyletünk végig a gyüléseit és épiti fel a közérdeket szolgáló terveit, akkor a nőegyleti együttmüködésnek, összetartásnak, még a szép és ékes rendnek is **tényezője** kell legyen, s lehet is az a szórakozs, mit emlitettem. De mások felsorolhatnak még ennél sokkal jobbakat is.

c, d, e, f, g... és a magyar ÁBC minden betüje alatt lehetne felsorolni valamilyen, a körülmények, évszakok, helyi szokások, ilyen-olyan elgondolások szerint változó **tényezőt,** ami tárgyunk körébe csak betartozhatik, tehát a Női Egylet együttmüködését,

összetartását, szép rendjét **elősegiti,** de én ezek közül csak névvel nevezek meg egy párat s a többit és azoknak megbeszélését rá bizom e Konferenciára. Tehát további ilyen tényezőnek lehetne tekinteni például: a nőegyleti egyenruhát; a nőegyleti beteglátogatást; a halott végtisztességtételén való kötelező megjelenést és részvételt; az Egyházközségek lelki munkájának támogatását: az Árvaház, Aggmenház ügyét; varrást, kézimunkázást, csigacsinálást és magát ezt a Nőegyletek Konferenciáját, stb. stb.

Igen tisztelt Nőegyleti Konferencia!

E tárgy felett való tanácskozásunk bevezetésére 10 perc adatott s az immár le is telt. E 10 perc alatt nem tudtam, de nem is akartam egészen kimeriteni a megbeszélni valókat s mielőtt rövid bevezetésemet befejezném, legyen szabad az én Uram Jézus Krisztus nevében és szellemében leszögezni még, hogy a Nőegyleti együttmunkálkodásnak, összetartásnak és szép rendnek soha, seholsem lehet **elősegitő tényezője** a hirhordás, mások befeketitése, a távollevők megszólása, heveskedő vitatkozás, veszekedés, illetlen szavakkal való társalgás, stb., miktől a keresztyén Református Női Egylet és annak minden tagja szomoruan fordul el.

Tényezők, tényezők, épitő tényezők, szépitő lelki tényezők kellenek a Nőegyletek együttmunkálkodásához, összetartásához, szép rendjéhez, mert csak az **ilyen tényezők segitenek előre** s ezzel meg is feleltem a felvetett kérdésre.

Indiana Harbor, Ind. **King Tamásné.**

Miért hiszem és olvasom az én Bibliámat.

Keresztyéni életem kimélyitésében a legjobb segédeszközre találtam a Bibliában. Mikor a lapjait olvasom szinte ugy érzem, mintha pusztán csak az én számomra iródott volna az egész könyv. Ezt különösen ugy találtam az Uj Testamentom olvasásánál.

Amikor el vagyok keseredve, megszólal számomra Jézus, hogy "ne féljetek". Olyan felbecsülhetetlen lelki erőre birok szert tenni, amilyen erőhöz hasonlót sehol máshol nem birok találni.

Amikor Jézus életével kivánok közelebbről megismerkedni, szintén csak a Bibliámhoz fordulok. Ennek lapjai ékesen és értelmesen elébem tárják Jézus isteni és emberi voltát.

A Bibliám gyakorlati tanitása felülmul minden más könyv tanitását, melyet még eddig olvastam. Bátran el lehet nevezni a Bibliát a könyvek könyvének.

A Biblia tanulmányozása arról győzött meg, hogy befolyásán keresztül egy olyan jellemet épit ki, mely hasonlit a Jézus jelleméhez. És ugy érzem, hogy ennek a zürzavaros világnak több krisztusi jellemmel biró édes anyára van szüksége.

Ugy érzem, hogy Bibliám olvasása közben Isten szól hozzám. Megnyugtat, bátorit, vigasztal, megdorgál és hitemet megerősiti.

Végezetül pediglen megemlitem, hogy valaki ezt mondotta: hogy életének egyik leghüebb utitársa a Bibliája volt.

Olvassátok velem is kedves nővéreim a Bibliát "mert ebben rejlik a mi örök életünk".

Bodnár Ferencné.

(Bizonyságtétel a Középnyugati Női Konferencián.)

KÉPEK A KONVENCIÓRÓL, LIGONIER, PA.

Nőegyletünk a Magyar Egyházkerületben.

Ez év március 15-én megalakult hivatalosan és törvényesen az Amerikai Evangéliumi és Református Egyház kebelében a Magyar Egyházkerület. Vagyis az eddigi egymástól négy külön egyházkerületbe beosztott négy magyar egyházmegyénk a velük együtt élni kivánó magyar gyülekezeteinkkel összefogva egy önkormányzó, önjogu és önálló Magyar Egyházkerületet szerveztek annak minden előnyével és kötelezettségeivel.

Az egyház hivatalos vezetésén kivül a kerületnek egy legfontosabb tartó oszlopa a gyülekezetek női szervezeteinek az együttes munkálkodása. A Magyar Egyházkerület női testületeinek az országos szervezetét nekünk, a most. meglévő női egyesületeknek, kell megteremteni. Szavaknál sokkal nagyobb felelősséget jelent ez a munka. Mert mig az amerikai nyelvü egyházkerületek földrajzi közelség szerint szervezkedtek meg az uj, egyesült közegyházunk kebelében, addig a mi Magyar Egyházkerületünk az egész Egyesült Államok területét öleli fel, közelebbről szólva New Yorktól Chicagóig terjed.

Közel fél évszázados amerikai egyházi életünk óta minden gyülekezet kebelében alakult egy, vagy több női egyesület. Asszonyaink elsősorban az egyház felsegitéséért munkálkodtak, néhány egyház nőegylete saját tagjait is támogatta betegsegéllyel, vagy temetési segéllyel, voltak akik ligonieri árva- és aggmenházunkat is támogatták jótékonyságukkal s nem emlitve más, kisebb célokat, általában szólva, ebben foglalható össze női egyesületeink munkáinak célja.

A Magyar Egyházkerületben tartozó egyházaink női testületeinek az eddig emlitett célokon tul van egy még fontosabb, még szükségesebb szerepe. Ez pedig az egyház közjótékonysági munkájában való részvétel.

Amerikai testvéreink női testületei egy országos intézménybe szervezve viselnek gondot a külmissziói iskolákról, kórházakról, tanitó és ápolónőkről, biblia-terjesztőkről, bennszülött evangélistákról, itthon az egyház diakonisszáinak a neveléséről, fizetéseikről, a női és leány-körök vezetéséhez szükséges irodalmi és vallásos nyomtatványokról, szegénysorsu tanulók neveléséről, árvaházak és vallásos közintézmények támogatásáról.

Ebből az egész világra kiterjedő jótékonysági munkából a mi Magyar Egyházkerületünknek is ki kell venni a részét a tagjai számának aránya szerint. Elgondolásunk szerint csakis ugy valósitható ez meg, ha kerületünket alkotó összes női testületeket egy Országos Magyar Református Nőszövetségbe szervezzük, amely azután a közegyházunk hasonló Országos Női Szövetségével felveszi a hivatalos összeköttestést.

Ez év őszéig meg kell szervezni ezt az Országos Magyar Református Nőszövetséget, mert a szeptembertől egymásután következő egyházmegyei gyüléseken, mint az Országos Magyar Református Nőszövetségnek a kerületi képviselői fogunk részt venni.

A mi chicagoi körzeti Női Konferenciánk egy olyan hivatalos alkotó testület, amely joggal és hiszem, hogy meghallgatásra találó eredménnyel ajánlhatja, hogy ez a szervezési munka minél előbb indittasson el. Nagy vonásokban szólva a következő inditvány elfogadását kérném ettől a mostani konferenciánktól:

KONVENCIÓI KÉP LIGONIERBŐL

1. Mondja ki a konferencia, hogy ez év szeptember 1-ig szükségesnek tartja az Országos Magyar Református Nőszövetség megszervezését.

2. Kérje fel ez a konferencia a Magyar Egyházkerület Tanácsát, hogy egyházmegyénként rendelje el a kerületi Női Egyesületek megszervezését, amely kerületek jelöljenek ki egy két-tagu szervező bizottságot, akik a felállitandó Országos Magyar Református Nőszövetség szervezeti szabályzatát kidolgozzák és azt elfogadás végett a Magyar Egyházkerület Tanácsa elé ez év augusztus 1-ig beterjesszék. Ez a Bizottság neveztessék kerületi Szervező Bizottságnak.

3. Mondja ki a konferencia, hogy az első Országos Magyar Református Nőszövetségi konferenciát ez év november utolsó vasárnapján kivánja megtartani a kerületi Szervező Bizottság által megállapitott helyen, amelyen a Szervezeti Szabály és a törvényes alakulás fogadtasson el.

Rövid vázlatokban hoztam ide ez uj tervezetet az erre megszabott idő rövidsége miatt. Kérem, hogy szükség szerint beszélgessük meg e rendkivül fontos ügyet s amennyiben a Konferencia véleményével is megegyezik, ugy tisztelettel kérem, a felsorolt három inditvány elfogadását.

Chicago, Ill. So. Side.

Köteles Józsefné.

KONFIRMÁLT LEÁNYOK LIGONIERBAN

MILYEN LEGYEN A NŐ?

Irta: Baja Mihály.

Tiszta legyen, mint harmat a virágon,
Mint a virág mosolygó rózsaágon,
Mit Isten ajka ugy csókolt oda...
S maradjon mindig szent virágcsoda.

Legyen szelid, mint a galamb, szavára
Ezerjófü nyiljék a lábnyomába
Zsoltárként csengjen ajkán a szó,
A férfi-szivet mennybe ringató.

Legyen jó, mert a legszebb ékessége,
Ha jóság fénye tündöklik szemébe,
A nő, ha gyülöl s bosszut forraló:
Nem angyalnak, de ördögnek való.

Legyen türő s lemondó a bajokban,
Kitartó a kicsinyekben s nagyokban,
Vigye keresztjét sirig gyönge válla,
Majd igy hozsánna várja.

Legyen az egyszerüség ékessége,
Ruhában és szokásban a szépsége,
Teste legyen lelkének temploma,
Mint a mezőnek szüz lilioma.

Legyen serény. Nagy ára ez a nőnek:
Elrejtett gyöngye kincset keresőnek.
A legszebb kéz a dolgos női kéz,
Ráhull a férfi csókja, mint a méz.

Legyen szerény, ragyogni sose vágyjon.
Ragyog a napfény minden kis virágon,
Hisz ugyis elfut csöppnyi életünk;
Hivalkodásból meg nem élhetünk.

Tudjon remélni, hinni jobb jövőben,
Szemét ne lássa senki könnyezőben,
Ha imádságos szive, ajaka:
Előtte nyitva az ég ajtaja.

Tudjon szeretni mind a sirig hüen
És utja kivirágzik gyönyörüen,
Ő lesz a lelkünk megváltó-dala,
Az égnek földre szállott angyala.

S legyen a nő a család szemefénye,
Hitves legyen és anya, egy személybe,
Szép, drága a gyermek-gyöngyök foglalatja,
Az örök Isten legszebb gondolatja.

Elszavalta: Szakács Elekné, Indiana Harbor, Ind.

AZ ENYÉIM ÖRÖKKÉ ÉLNEK . . .

A lemenő nap vörös sugarakkal szórta tele az ég alját. Olyan volt, mint egy bibor függöny mögül kikandikáló aranyból öntött fej.

Aranyhaju fiu és sötét fürtü kis leány játszadoznak a Názáret melletti mezőn. A lányka nagyobb, de minden előtte ismeretlen dologban a kis fiutól kér felvilágositást. Most is nézi a lenyugvó napot és szomoruan szól a fiuhoz a napra mutatva:

— Nézd milyen haragos, mindjárt vége lesz, meghal és holnap egy másik fog nekünk világitani.

A fiu mosolygott.

— A nap nem hal meg, csak lenyugszik, de holnap megint csak ez fog felettünk ragyogni. Ne feledd Mirjám, hogy nem hal meg senki és semmi, csak aluszik és azután felébred...

— Én sem halok meg soha?

— Nem. Te is csak aluszol és majd felébredsz...

— Hát te kis Jézus?

— Én ébren alszom...

— Nem értelek kis Jézus. Te mindig olyan érthetetlen dolgokról beszélsz... Én miért nem alszom ébren?

— Majd megtudod egyszer, ha felébredsz...

— Most ébren vagyok, nem látod-e?

— Most aluszunk Mirjám és majd, amikor az emberek azt gondolják, hogy elaludtunk, akkor ébredünk fel...

— Nem értem beszéded. De a nagyok sem értik. Mikor anyámnak elbeszéltem, hogy azt mondtad a koldusról, hogy gazdagabb, mint a király, anyám kinevetett. Én nem nevetlek ki, én szeretem hallgatni a beszéded, hiába olyan csodálatos...

Jézus mosolygott.

— Hallgasd Mirjám és vésd emlékedbe s meglásd nagyon gazdag leszel...

— Mikor?

— Majd ha meghalsz, vagyis felébredsz.

— Akkor már nem ér semmit a kincs! De te, kis Jézus, miért nem vagy gazdag?

— Az én szegénységem gazdagság Mirjám. Majd egyszer megérted... De nézd, már sötétedik és szüleink majd keresnek. Jöjj, menjünk haza.

Mirjám szó nélkül követte a fiut, pedig nem szokott senkinek engedelmeskedni. A József ács házához értek el előbb. Mária, a Jézus anyja kinn állt az utcán, várta fiát.

— Már nyugtalankodtam miattad, én édes fiam!

— Ne félj anyám, nem történhet bajom, az én Atyám őriz engem... Mirjám menj, siess, anyád téged is vár az uton állva...

Mirjám elsietett. Mária magához ölelte fiát.

— Honnan tudod, hogy Mirjámot anyja az uton várja?

— Érzem. A nyugtalan vágya elszállt hozzám...

A kis leányt az anyja valóban az uton állva várta. Szemrehányó hangon kérdezte:

Hol voltál ilyen soká Mirjám? Már aggódtam miattad. Most is szomoruság vár itthon reád. Kedvenced, kis galambod a végét járja.

Mirjám sirva futott be a házba. A kis fehér galamb ott feküdt a földön. Néhanéha megvonaglott, már csak ez mutatta, hogy még él. Kezébe vette, csókjaival boritotta és vádolta magát, hogy miért is ment el és miért maradt ilyen soká... Anyja ölébe vette, vigasztalta, altatgatta a kis leányát, ki nagysokára el is aludt, de még álmában is gyakran felzokogott s ha a kitörő vihar zugása felébresztette, szepegve bujt anyjához.

Másnap reggel selyemkendőcskébe takarta a galamb élettelen testét és elindult kis játszótársához, hogy hivja a virágos mezőre, hol a kis fehér madarat eltemessék. Mária a ház ajtajában állt, vállán vizes korsót tartott, éppen indulni akart. Mirjám széttekintett a szegényes házban.

— Hol van Jézus?

— Elment megnézni virágait, hogy nem szenvedtek-e a vihartól.

Mirjám nem kérdezett többet, hanem futott az uton arra, ahol Jézussal tegnap

virágot ültettek. Nem tekintett a lábai elé, igy nem látta, hogy a füvek és virágok az erős záportól összetörve a földön feküsznek és igy nem is volt meglepődve, mikor tegnap ültetett virágjaikat üdén, frissen találta. Játszótársát nem is üdvözölte, hanem kibontotta kis galambját és sirástól vonagló ajka akadozva sugta:

—Nézd, meghalt... Mig mi idekinn játszottunk... Idehoztam, hogy eltemessük a virágjaink közé...

S hangos zokogással borult le kis madara élettelen testére. A kis fiu bársonyos keze megérintette a leányka fejét.

— Ne sirj Mirjám! Nézd, a galambod nem szünt meg élni!...

— Óh kis Jézus, hogy mondhatsz ilyet? Nem látod, hogy már merev és egészen kihült?

A csillagszemü fiucska elvette Mirjám kezéből a galambot, és annak fejét ajkához emelve rálehelt. Mirjám kerekre nyilt szemekkel nézte, hogy a galamb csendesen felnyitja szemét és hangos kiáltással nyult érte, mikor látta, hogy már egészen megelevenedve ül a kis Jézus kezén. Ugrált, futkosott örömében. Jézus arca is ragyogott az örömtől, de az ő goldogságát az okozta, hogy felszárithatta a bánkódó gyermek könnyeit...

Mirjám most széttekintett a mezőn, valami ennivalót keresett galambjának. Csak most vette észre a vihartól megtépett, összetört virágokat. Meglepetten kiáltott fel:

— Nézd, kis Jézus! Minden virág meghalt az éjjel, csak a Tieid élnek!...

A Jézus arca komoly volt, mint egy nagyé, és ezüst harangként csengő hangja mintha örök igeként szállt volna a légben:

— Az enyéimnek nem árthat a vihar, az enyéim örökké élnek...

— A Te virágaid kis Jézus?

— Nem Mirjám, hanem az enyéim, az emberek...

— Kik a Tieid? Anyád, atyád, testvéreid?... Ugy-e én is a Tied vagyok? Ugy-e engem sem hagysz meghalni, hanem feltámasztasz, mint a galambot?

— Ha jó és engedelmes leszel Mirjám, akkor te sem halsz meg soha...

— Oh kis Jézus, lásd, milyen rossz vagyok, meg sem köszöntem Neked, hogy a madaramat felébresztetted... A virágjaidat néztem csodálkozva, pedig nagyon örülök, hogy él, hogy Te életre keltetted... Nagyon okos vagy Te, kis Jézus, sokkal többet tudsz, mint a nagyok... Én Neked adom az arany nyakláncomat és a szép selyem kendőmet is. Akarod?

— Nem Mirjám, csak tartsd meg magadnak...

— Ugy-e haragszol reám, mert elfeledtem megköszönni Neked?...

— Kis Mirjám, te nem tudod, hogy ugy van azzal minden ember, hogy ha szenved, akkor igen nagynak látja a szenvedést, de ha megszüntetik azt, akkor azt gondolja, igy kellett ennek lenni és elfelejti, amit előbb szenvedett.

— Megint ugy beszélsz, mint a nagyok. De mondok Neked valamit kis Jézus. Atyám nem akarja, hogy veled játszadozzam. Azt mondja, már tizenegy éves vagyok és pár év mulva férjhez kell mennem s nem szabad gyerekes játékokat játszanom... De én

KASZÁLÁS, LIGONIER

szeretlek Téged és nem engedelmeskedem nekik.

— Engem csak akkor szeretsz, Mirjám, ha engedelmeskedel szüleidnek... Ha áthágod atyád akaratát, akkor Istennek sem fogsz engedelmeskedni és nem élsz az enyéimmel örökké...

— De én nem akarok meghalni soha! Majd engem is támassz fel, mint a kis madaramat, ha meghalok...

Az uton Mirjam anyja közeledett. A kis leány elébe futott, vállán vitte kis galambját.

— Nézd anyám, Jézus feltámasztotta a kis meghalt madaramat.

Az asszony meglepetten állt meg.

— Nem lehet az leányom! Ami egyszer meghalt, az halott is marad.

— De nézd anyám, él! És te tudod, hogy még tegnap este meghalt!...

— Bizonyára csak elrejtőzött benne az élet, de nem volt még élettelen.

— Hiába is beszélsz anyám, — szólt kedvét veszitve a leányka, — én tudom, hogy Jézus támasztotta fel... Nézd meg a virágait! Az egész mező füve a sárban fekszik, csak az Ő virágai szépek... És Ő mondta, hogy az Övéi sohasem halnak meg.

— Bolondul szól Ő, gyermekem! Már én is azt mondom, amit atyád, hogy nem szavad Vele játszanod... Jöjj haza Mirjám!

— Nem megyek! Nem hagyom el a kis Jézust!

A fiu szeliden a lánykára nézett és halkan, hogy csak Mirjám hallgatta, szólt:

— Engedelmeskedj!

...Mikor a falu elnyelte őket, a fiucska letörölte a szemébe gyült könnyeket, a melyet nem az asszony bántó szava, hanem a szeretete és a sajnálkozás csaltak szemébe... Azután kis keze megsimogatta a mező virágait és ujból mosolygott gyönyörü kis arca, amint azokba az élet visszatért.

És a mező értelem nélküli virágai hálásan vették körül illatukkal a kicsiny testben élő hatalmas szellemet...

— — — — — — —

Eltelt husz esztendő.

Mirjám, az Izsák özvegye, kétségbeesetten virraszt haldokló leánya mellett... A leány arca fehér, mint a gyolcs, s kebléből fáradtan, ziláltan tör fel a lélekzete. Mirjám zokogva csókolgatja leánya leomló haját.

— Syra, mindenem! Ne halj meg! Mi lesz velem, ha te elmégy?... Gyönyörüm, édes galambom!...

Összerázkódik... Egy régen elfelejtett kép jutott eszébe... Egy élettelen kis fehér galamb mellett sir egy kis leány, mint most sir az anya gyermeke mellett... És jött az aranyhaju csillagszemü fiucska, rálehelt a galambra és az ujra életet nyert...

Syra felnyitotta lezárt szemét, az ajka halkan suttogott:

— Anyám, ne engedj!... Félek... Oly sötét a halál völgye... Anyám, fáj a szivem, ugy szoritja a halál keze... Anyám... Ne engedj!...

Mirjám görcsösen zokogott.

Oh ha segithetnék rajtad! Oh ha beszélhetnék a halál angyalával, hogy hagyja meg ifju életedet és vegye el az enyémet!...

A szél meg-megrázta a fák lombjait. A

AZ ARATÓ GÉP MELLETT. LIGONIER

száraz ágak hozzáverődtek az ablakhoz. Mirjám remegett.

— A halál éjszakája ez... Az elmulás hirnöke zörget, kéri Syrát...

Majd a zörgetés erősebb lett. Mirjám szive őrülten vert. El sem tudta képzelni, hogy ember kopoghasson. A képzelete a sötét szárnyu angyalt látta... A kopogás mind erősebb lett, majd egy nyöszörgő hang bebocsátásért esedezett.

Mirjám felkelt és remegve kitekintett. A villám fényénél egy sötét tömeget látott a földön. Valami kuporgó embert.

— Ki az? — kérdzete Mirjám.

A zörgető az ajtó felé kuszott. Mirjám be akarta zárni az ajtót, de egy kéz megragadta.

— Oh asszony! Ne üzz el! Meghalok éhen... könyörülj rajtam!...

Mirjám önkéntelenül elengedte az ajtót és az idegen, egy nyomorult, véresre vert rabszolga térdein becsuszott a házba.

— Ki vagy, mit akarsz?! — kérdé ujból. Hangja az iszonyattól remegett.

— Beteg voltam... Elmulasztottam a munkám elvégzését... megkorbácsotlak... Élettelenül feküdtem véremben, s mikor felébredtem, elszöktem... Nem ettem három nap óta... nem fogadnak be sehol... Asszony könyörülj!...

Syra sóhajtott. Mirjám önvádat érzett, hogy egy kevés időre majdnem elfelejtette leányát s haragosan fordult a szolgához:

— Menj! Itt nincs hely számodra!...

Syra halkan hivta anyját. Mirjám odasietett.

— Anyám! Ne üzd el szegényt! Adj ennie és kösd be sebeit.

— Oh én életem boldogsága, itt hagyjalak miatta téged is?!

Syra fátyolos szeme kérőn nézett anyjára s Mirjám nem ellenkezett tovább. Kenyeret és kevés hust adott az éhezőnek, ki mohón kapott utána és szinte magánkivül harapta, tépte az eledelt. Mirjám kevés olajjal megkent egy ruhadarabot és a rabszolga sebes hátára boritotta, aztán visszament Syrához.

— Itt vagyok már drága virágom. Nézz fel anyádra, hogy lássam szép szemed tekintetét...

A Syra szempillája megrezzen, ránézett anyjára, hosszan, fájón, bucsuzón... aztán egy sóhajban elszállt ifju lelke...

Mirjám zokogva vetette magát a földre, lelke kinjában véresre karmolta, tördelte kezét. Egészen elfeledkezett róla, hogy rajta kivül még valaki van a házban s riadtan ugrott fel, mikor a rabszolga megsimitotta karját.

— Ne sirj jó asszony! Te zsidó vagy és hiszed, hogy a leányod lelke él... Jobb neki az Istennél, mint itt, a gonoszok között...

Hirtelen megzörgették az ajtót. Mirjám nem felelt a rab szavaira, kiment és két poroszlót látott kinn állni.

— Mit akartok?!

— Egy szökött rabszolgát keresünk, nem láttad?...

Mirjám a Syra kérő tekintetét vélte látni és hangja visszhangzott lelkében:

— Anyám! Ne üzd el szegényt!...

— Felelj, láttad-e vagy talán nálad vagyon? — kérdé ujból a poroszlók egyike.

GYERMEKEK LIGONIERBAN

— Hogyan tudnék én róla? — szólt határozott hangon Mirjám, — halott gyermekem mellől miért zavartok?...

A poroszlók lovaikot megforditva tovább mentek, s Mirjám ugy látta, hogy a Syra arca mosolyog... Leült leánya lábaihoz... Fájdalmas gondolatai a rab szavainál időztek...

— Vajjon boldog most Syra?... Bildogabb, mint a földön lett volna?... Milyen más volt ő, mint az emberek. Nem jöhetett házukhoz koldus, hogy szegénységük keveséből ne adott volna. — Oh miért is vette el az Isten, mikor olyan engedelmes volt... A parancsolat pedig az engedelmes gyermeknek hosszu életet igér...

A vihar kint nem csendesedett, sőt akkor érte el tetőfokát, mikor harmadszor zörgettek az ajtón. Mirjám ujból kitekintett és egy zsidó férfiut látott kinn állani.

— Ki vagy, mit akarsz?!

— Szállást kérek éjszakára...

— Jöjj be, de nyugtot nálam nem remélhetsz... Halott gyermekem mellett virrasztok...

A férfiu nem fordult vissza, hanem belépett a házba. Mirjám megint Syra holttestére borulva zokogott...

Az idegen szánakozva nézte gyötrő fájdalmát, majd hozzálépett és kezét fejére téve, szólt:

— Ne sirj asszony! Nézd, a leányod nem szünt meg élni...

— Oh uram, hogy mondhatsz ilyet? Nem látod-e, hogy már merev és egészen kihült?...

A férfi csodálatosan ragyogó csillag szemével ránézett a halott leányra, majd fölé hajolt és rálehelt...

Syra megrázkódott és felnyitotta szemét...

Mirjám dermedten nézett az idegenre, elfelejtette örömét, boldogságát... és szinte magánkivül sikoltotta:

— Jézus, Józsefnek fia! Csak Te tudsz életet adni!... Igen, igen... A kis galambba is igy leheltél életet... és a hervadt mezőn csak a Te virágaid éltek.. Oh hogy feledhettem el a Te dolgaidat?!...

Jézus mosolygott...

— Megmondám neked, Mirjám: Az enyéimnek nem árthat a halál... az enyéim örökké élnek... És a leányod lelke az enyém, mert szeret...

— Oh Jézus, honnan vagyon a Te nagy hatalmad?... Ki vagy Te?... Bizony nagy próféta...

Syra felkelt és ragyogó arccal borult le Jézus lábaihoz.

— Te vagy az Élet... és én Tebenned élek örökké... Dicsőség Neked Uram.. igaz Istennek egy Messiása...

A rabszolga halkan felelt rá:

— Hozsánna!...

LIGONIERI FIUK

A PÉNZ

Irta: FINTA SÁNDOR

Sándor fiam igen értelmes és élénk észjárásu kun magyar. A mezőturi gimnázium 6-ik osztályát tapossa már. A nyáron egy késő éjjel együtt gyalogoltuk végig a Margit-szigetet, Andrássy-utat és ugy a Városliget táján, amikor már elég fáradtak voltunk a hosszu sétától, letelepedtünk egy üres padra a néptelenülő utcán. A fiam hozzám fordult és minden bevezetés nélkül azt kérdezte tőlem:

— Apám, igaz-e, hogy Amerikában a pénz a földön hever?

Előbb megütődtem a fiam e váratlan kérdésén, aztán minden habozás vagy gondolkodás nélkül ráfeleltem:

— Ugy igaz, fiam. Ott a pénz tényleg szerte hever.

Kissé elgondolkozott a fiam a rögtöni válaszom felett és kis idő elteltével ujra szólott:

— Ha ugy fekszik ott a pénz kardaleszában, akkor miért nem küld apám havonta többet, mint eddig tette?

Semmi neheztelés, semmi kiszámitottság nem volt a fiam szavában vagy szándékában. Ő belőle egyenest a közhiedelem szólott, mely fantasztikus kérdőjelként mered az Amerikából jött látogtó felé, ha nem könnyelmü milliomosként szórja a pénzt otthon. Ha nem ad tápot a berögzött közhitnek, hogy itt Amerikában a pénz ugy hull, mint valami jóságos aranyeső...

Hosszas gondolkodás után igy szóltam a fiamhoz, atyáskodóan, a legjobb érzéssel és akarattal:

— Mikor a népiskolába jártam, a tanitónőnk gyönyörü szép nő, Róza néni volt, akit mi nebulók imádtunk titokban és nyiltan is.

Egy tavaszi nap kirándultunk a mezőre, ahol egy buzatábla mellett telepedtünk le. A sok játék után a jókedvben kipirult tanitónőnk azt ajánlotta a negyedik osztályu fiuknak, hogy aki a legnagyobb pipacs-csokrot hozza, ő azt egy csókkal fogja jutalmazni. Nosza volt versenyfutás és kapkodás a pipacs után. Mindenikök szedett egy maroknyi valót, de mire visszaloholtunk a mi szépséges tanitónőnkhöz, egy fiunak sem volt egy pipacs sem a kezében.

Nagy volt a meglepetésünk, mikor az öreg rektorunk, aki volt vagy 65 éves, a teknősbéka lassuságával szedett egy marék pipacsot s mikor előcsoszogott, a legnagyobb ámulatunkra kapott egy csókot a Róza nénitől a csokor pipacsért.

Brazilia a kigyók és pillangók hazája. A legnagyobb pillangók fent a hegyek tetején élnek. Petpolis, Brazilia legszebb városa, az Andes hegység egyik nyulványán egy hegytetőn épült. Ott laknak Brazilia leggazdagabb emberei és ott tanyáznak a világ legnagyobb és legszebb pillangói. Tenyérnyi szárnyukkal ugy libegnek a sétálók felett, mint tündérálmok a gyermek fantáziájában. Le-letelepednek a sétálók vállára, kalapjára, virágra, füre-fára és senkinek sem jut eszébe üldözni vagy megfogni őket. Minden benszülött braziliai tudja, hogy lehetetlen azokat a gigászi méretü nagy lepkéket megfogni.

Ha valakit látnak, hogy kinyul az óriási lepkék után, ugy azonnal megjegyzik egymás között: "Aha, estrangeiro — idegen". Az idegen látogató nem tudja, hogy az óriási pillangó tulságos érzékeny az emberi kézből kisugárzó elektromosság iránt és igy nem tudja megállani, hogy ki ne nyuljon a szomszédja vállán pihenő lepke után és hogy üldözőbe ne vegye. Lélekszakadva lohol utána. Hasztalanul, mert a lepke mindig tovaszáll, amint megérzi az érte nyuló kéz közelségét. Csak az tudja megfogni, aki mérhetetlen lassusággal tud felé nyulni és akinek az izgalomtól semmi reszketés sem mutatkozik az ujjaiban.

Mikor csikósbojtár voltam és tikkasztó nyári délben a Délibáb leereszkedett Ecseg pusztára, láttam előttem felvonulni a gulyák s ménesek egész raját. Mocskos nevü lovamon ülve, oh hányszor kiséreltem meg, hogy egy-egy gulyát vagy ménest megkerüljek. Mert a népies monda azt tartja, hogy ha valakinek sikerül a tündérkert ál-

tal elővarázsolt gulyát vagy ménest megkerülni, akkor a Délibábban lebegő ménes vagy gulya megelevenedik és az illetőé lesz.

Miklós bátyám, a számadó csikós, mindig nevetett, ha látta, hogy elindultam a lovammal a Délibábot bekeriteni. Kiabált utánam: "Ma megint ügetve jársz a szerencséd után, meglásd, hogy elrepül".

Dacára, hogy olyan lassan huztam a Délibáb mögé, hogy a Mocskos lovam majd elaludt, még sem voltam eléggé lassu ahhoz, hogy a levegőben lebegő gulyát bekerithettem volna csak egyszer is. Igy maradtam én gulya meg ménes nélkül, mert mindig olyan lovon jártam, amelyik akkor is ügetett vagy felvágott, amikor olyan óvatosan kellett volna járnia, mint azt a teknősbéka teszi, megfontoltan és lassu kitartással.

Tényleg, Amerikában a pénz az utcán fekszik, csak le kell érte hajolni és felvenni. De — és ezt jól jegyezd meg — csak az képes ott a heverő pénzt felvenni, akinek biztos keze van. Aki Turkeve határában a Széles háton egy pipacs-csokrot tud szedni, ugy hogy egy szirom levél se hulljon el belőle, vagy Braziliában az első alkalommal az első utánanyulásra meg tud fogni egy pillangót. A harmadik eset, ha Ecseg pusztán ugy nyári délben egy gulyát be tud terelni a Délibábról. Mert ha a pipacs, a lepke és a Délibáb érzékeny az érte nyuló kezek érintésére, ugy az Amerikában található "könnyü pénz" (easy money) sokkal, de sokkal érzékenyebb, ha gyakorlatlan emberi kéz akarja megfogni vagy felemelni.

Mindenhez gyakorlat kell, igy ahhoz is, hogy a kezed ne reszkessen, ha Amerikában pénz után nyulsz. Legjobb lesz, ha egy kanál vizet kinyujtott kézzel viszel minden nap az iskoláig meg vissza és ha annyi gyakorlatra teszel szert, hogy a kanálból egy csepp viz sem tud kilottyanni, vagy egy fenyőfa zsindelybe három drótszeget ugy tudsz beverni, hogy se a szeg ne görbüljön el, se a zsindely ne repedjen el, akkor már ügyes leszel, hogy felveheted az utcán heverő pénzt.

Sokáig ültünk még gondolkodón a mármár teljesen néptelen és elsötétült városligeti fasorban. Végül is a fiam szólalt meg. Igy:

— Édesapám, én ugy hiszem, hogy legjobb lesz, ha a kalapács kezelésében és a szeg beverésében fogom gyakorolni magam, illetve a kezem, mert igy, ha nem is lesz annyira gyakorlott a kezem, amikor Amerikába fogok menni, hogy a földön heverő pénzt csak ugy egyszeriben felvehessem, de a gyakorlat által mégis annyi ügyességre tehetek szert, hogy valami mesterségbe majd csak bele kaphatok.

Mondta mindezt a már-már álmosodó kisfiam, a mezőturi gimnazista, hogy én elhittem neki és helyeseltem hozzá.

Lassan siess! Ha az emberek nem kapnának olyan mohón a szerencséjük után és ha a kezüket nem a pillangófogásban, hanem a kalapácsforgatásban gyakorolnák, bizonyára több boldogság és megelégedettség lakozna a földön. A pénz az utcán fekszik tényleg, csak biztos kéz kell hozzá, hogy el ne szaladjon, ha feléje nyulsz.

Ideges kéz eltaszitja, reszkető kézből kihull a jó.

TRACTOR IZSÁK GYÖRGYGYEL

A BUTA KIS EGÉR ÉS A BALGATAG ATHEISTA

— "Bizonyitsd be nekem!" —

A cimből kiindulva meséhez illő formában igy kezdhetném ezt az irást és ugyancsak ilyen szellemben is irhatnám meg az egész cikknek a tartalmát, hogy:

"Hol volt, hol nem volt, volt egyszer messze, nagyon messze, még az operenciás tengeren tul is, volt egy buta kis egér, meg egy nagyon balgatag atheista, aki önmagát gögös büszkeséggel mindenkinél nagyobbnak, okosabbnak és bölcsebbnek tartotta. És ez a buta kis állat, meg ez a fenhéjázó lény egyszer egy különös alkalommal találkoztak egymással..."

De nem folytathatom igy tovább! Mert a fenti cimnek van egy mellékcime is, még pedig: "Bizonyitsd be nekem!" Ennélfogva mindez komolyabb irást kiván a mesénél. Ugyanis az a rajzkép, amely a fenti cimet sugalmazta és amely most éppen az iróasztalomon fekszik előttem teljes nagyságában, nagyon komoly és megszivlelésre méltó igazságot fejez ki.

A képen két kéz látható, melyet a rajzoló emberi és isteni kéznek nevez meg. Az emberi kézen egy kis egér kiváncsian lapul meg és bizonytalan tekintettel nézegeti a nagy tenyeret. Az isteni tenyéren, amely évekkel ezelőtt a jéghegynek futott Titanic hajó elsülyedésekor eredt megrázó rajzra emlékeztet — "In the hollow of His hand"— egy alig látható emberi lény botorkálva áll meg és mintegy büszke megvetéssel, kihivóan kiáltja a fellegeken felül kinyujtott kézről: "Bizonyitsd be nekem!" A rajzkép alá ezt irta a mester: "Az egér nem hisz az emberben; az atheista pedig nem hisz az Istenben. S mindkettő rettenetesen téved".

Csak egy egyszerü rajzkép; de milyen sokatmondó kép! Az embert igazán elmélkedésre készteti, annyira leköti a figyelmet.

A két kézen levő két kis teremtés közül legértékesebb a szőrtelen, lazabőrü kis egér. Valóban ritka egy kis teremtés. Külső formájára és ráncos bőrére nézve az ugynevezett szarvorru (Rhinoceros) otromba nagy állathoz hasonlit. S csaknem bizonyos, hogy kicsinyitett formában ez az egér fajrokona lehet a nagy áfrikai szarvorru állatnak. Mindenesetre a mintarajzoló ezzel az egész rajzzal a hitetlenséget óhajtja jelképezni, amint az általában és oktalanul a mai korban divatozik.

Az a ráncos bőrü kis egér, amint ott gubbaszt remegve az ember kezében, nem érti azt az erőt, mely azt a kezet fentartja és mozgatja. És ha mégis képes volna megérteni az embert, ugy azt mondhatnók neki: Te kis egér, teljes biztonságban érezheted magadat abban a kézben, amelynek mozgató ereje és rugója az az agy, az emberi ész, amelyet te képtelen vagy felfogni, megérteni és amely a Teremtő bölcs intézkedése folytán a földet uralni próbálja. Ennek az észnek az eredménye az, hogy az ember ma a föld mélyében és a viz alatt járhat, a felhők felett repülhet és szavát az egész föld kerekségén hallatja. Sőt hámba fogja az az ész a villamosságot mindennemü gyakorlati használatra: főzésre, mosásra, vasalásra, varrásra, világitásra és más nehéz terhek szállitására; tengereket köt össze, szegény családokat milliószámra táplál, nevel, vigasztal naponta; megméri a napot, a holdat és a csillagokat a végtelen titokzatos ürben...

Hogyha mindezt igy mondaná el valaki annak a kis állatnak, s ha tudna gondolkozni és a fenti állitásokra válaszolni, ugy kicsi szemeivel belenézne annak az embernek szemeibe és valószinüleg ezeket mondaná neki: Kérlek, ne beszélj nekem badarságot. Minek mondasz nekem olyasmit, ami ugysem lehet igaz? Vagy légy olyan jó és bizonyitsd be ferde állitásaidat, vagy pedig légy olyan kegyes és engedj visszamennem az én kis lyuk-hajlékomba, az ősi vadonba, ahonnan jöttem, hadd éljek ott ugy, amint egérhez illik...

Igy szólna az egér, ha beszélni tudna. Nos, hát az a másik büszke, önelégült teremtés, az atheista, az istentagadó, amint ott áll fentartva az isteni Gondviselés kezében, vajjon nem az egérhez hasonlóan okoskodik-e? Az egér tudatlansága menthető, de nem a botorul okoskodó atheista, aki agy-

lágyulási képzeletében teremtőnek gondolja magát.

Hiszen olyan kicsinyke és tehetetlen az a kis állatka, az egér, hogy még a villámlás vakitó fényét sem láthatja meg az égboltozaton, sőt még a mennydörgést sem képes észrevenni! A tengert hegymagasságu hullámaival sohase látta; sem az óriási csillagokat esténkint soha értelemmel nem viszgálta; a szivárvány gyönyörüen ivelő szinei őt soha csodálatba nem ringatták, sem a kékég felé tornyosuló hegyek ámulatba nem ejtették; legkevésbé érezte pedig földrengéskor az irtózatos, elnyeléssel fenyegető mély szakadékokat, pokoli mormolásokat, hajmeresztő látványokat. Mert hát nincsen neki mindezeknek a felfogására érzése és képessége. S éppen ezért könnyen megbocsátható annak a kis teremtménynek az is, ha ugy képzeli, hogy: az egérnél semmi sincs nagyobb, vagyis semmi sem lehet nagyobb, mint a macska!

De vajjon milyen mentsége lehet annak az atheistának, aki tudta nélkül is ott áll az isteni Gonviselés kezében és azt kiáltja: Bizonyitsd be nekem, hogy az vagy, akinek mondanak Téged: Teremtő Ura, fenntartója és kormányzója ennek a világnak, a roppant nagy mindenségnek!

Igen; bizonyitsd be neki! Ht vajjon a Panama Csatorna főmérnöke meg tudná-e magyarázni a hitetlen tudatlannak munkája tudományos részleteit!? Prof. Einstein meg tudná-e értetni a kis egérrel a relativitás törvényét, a quantum elméletét, vagy a világegyetemnek természeti mivoltát, amely önmagához tér vissza és ugy kerüli ki a végtelenség dilemmáját? Bizonyára nem! De minek is magyarázni az egérnek azt, amit ugy sem képes megérteni, vagy az istentagadónak azt, amit nem akar elismerni? Sőt oktalanság is azt várni, hogy a mindenség nagy Ura egyenesen jöjjön le erre a sártekére és magyarázatot adjon a lelketlen kis állatnak, az oktalan tagadás emberének!

Az az ember, aki őszintén akarja és elég intelligens arra, hogy megértse mindazt, amit maga körül, fölötte és alatta lát, ha homályosan is, meggyőződhet arról az igazságról, hogy ez a nagy mindenség nem a véletlenség müve. Itt élünk ennek a roppant nagy világegyetemnek kicsi gömbölyded golyóján, amit mi földnek nevezünk. És ez a mi földünk, amelynél milliószor nagyobb maga a nap, aránylag véve nem nagyobb, mint egy homokszem a megmérhetetlen térürnek egy kicsi szögletében. S ennélfogva el sem lehet képzelni azt, hogy aztán ezen a homokszemnyi ponton milyen parányi-pirinkó az az ember, aki oly dölyfösen kiáltja oda a Mindenség Teremtőjének: "Bizonyitsd be nekem, hogy létezel!"

Az ugynevezett "Tejut"-on, mely a végtelen égi nagy ürben — földi gyönge elgondolásunk szerint — ugyszólván kicsi udvarnak tekinthető csupán; mig a messzelátón nézve ugyanott körülbelül vagy háromezer millió napot fedezett fel a csillagászati tudomány. S ezeknek mindegyike körül egy-egy ugynevezett planéta, külön-külön a saját pályáján repül tova. Nos, mégis ez a "Tejut" a világegyetemben, a mi földünk golyóbisához, illetve annak területéhez mérten értelmezve, nem nagyobb, nem több, mint amennyit egy közönséges házépitésre szánt telek csupán. S ebben az elképzelhetetlen világürben ezermértföldnyi sebességgel forog óránként ez ami földünk a saját képzelt tengelyén, mig a nap körül több, mint ezermértföldet száguld percenként. Ennél azonban még rettenetesebb a földtekének az a sebessége, mellyel az ég királya, a nap ragadja magával kikutathatatlan pályáján a megszámlálhatatlan égitestek között misztikus célja felé.

Ettől a pillanattól számitva, amelyben ezt a mondatot leirom, 12 óra mulva a föld fordultával az ember feje oda fog mutatni, ahova ebben a pillanatban a lábai mutatnak; és ismét 12 óra leforgásával ujra abba az irányba lesznek fordulva a lábak és a fej, ahol a kiindulási pillanatban voltak, azzal a különbséggel zaonban, miszerint a kiindulási ponttól számitva csaknem egymillió mértföldnyi távolsággal tovább lesz az ember a nagy ürben.

Oh, te balga emberi elme, bizony beleszédülsz csak az elgondolásába is ennek az óriási sebességnek és az elképzelhetetlen nagy mindenségnek! Hogyan mered tehát kétségbe vonni azt a Hatalmat, aki ezt a

természeti törvényt és világrendet teremtette, fenntartja és igazgatja!?

De jerünk közelebb ehhez a sártekéhez, amelyen ideig-óráig élünk. Ime, itt van lábaink alatt a föld méhében — vagy ötven mértföldnyire alattunk — az irtózatos tüzkatlan, valamint a föld felett — ugyanolyan távolságban — a több, mint 400 absolut zérós (Fahrenheit) fokon aluli hideg; s ugy az egyik alattunk, mint az a másik felettünk, kegyetlen megsemmisitője, megölője mindannak, amit mi emberi értelemben életnek nevezünk. És az ember eme két polus között élve, büszkén és megvetően sikoltja: "Bizonyitsd be nekem, hogy Te vagy a Teremtő, Ura az életnek és halálnak egyaránt!"

Tudvalevő dolog, hogy az anyagot éppen ugy, mint az erőt, illetve energiát végképen megsemmisiteni nem lehet. És ha ez igaz, amint hogy igaz is, ugy ki lenne annyira balgatag, hogy ne mondjuk esztelen, aki azt állitsa, miszerint az a lelki erő és hatalom, amely azt az anyagot előállitotta és korlátozza, s az energiát kreálta és irányitja: megsemmisithető volna, vagy pedig azt higyje, hogy az egyáltalán nem iétezik? Az ilyesminek állitására és elhivésére csakis egy oktalan és lelki vak képes, de nem az, ki tisztán lát és okosan gondolkozik.

A Biblia szerint mi emberi lények félelmetesen és csodálatosan vagyunk a Teremtő által megteremtve; olyan csodálatosan, miszerint a sziv, amely müködését még születésünk előtt megkezdi és csak akkor szünik meg dobogni, amikor a halálunk bekövetkezik, s nem egy esetben hosszu százév multával. Testünk és egész fizikai berendezésünk olyan, hogy annak a vérmérséklete mindig egyenlő, tekintet nélkül arra, hogy kivülünk és körülöttünk milyen magas vagy alacsony fokot mutat a hőmérő. Álljon bár az ember az egyenlőségi zónában (Equator), ahol 125 fokot is registrál Fahrenheit, sőt legyen ennek a földtekének az északi vagy éppen a déli sarkán, ahol zérus alatt 75 fokon áll meg a hőmérő vörös pontja: az ember vérének hőmérséklete akkor is a 98 és 99 közötti pontoknál marad és csakis betegség esetén szökik fel.

A mi egész életünk olyan időben folyik, amely idő sohasem kezdődött és sohasem végződik; s olyan térben mozog, amely minden tudomnyos elmélet és bölcselkedés ellenére is végtelen. Ebben a világegyetemben nem létezik sem időben, sem térben olyasmi, amit "fent vagy alant" jelzőkkel, hely- és időhatározókkal lehetne helyesen és tökéletesen kifejezésre juttatni. S nincsen is emberi lény, aki képes lenne nemcsak felfogni és megérteni, de legkevésbé helyesen szavakba önteni azt a végtelen tért és időtlen időt, mely az Isten végtelen erejének és teremtő hatalmának örökkévaló tartománya, ahol sem a kis állat butasága, sem pedig az oktalan atheista káromló szószátyárkodása nem változtat azon a tényen, hogy a teremtő Isten létezik!

Az a buta kis egér kétségbe vonhatja az ember mivoltát, mert az nem érti az ember erejét, észjárását és tehetségét. A balga atheista tagad mindent, amit nem ért meg, már pedig olyan kevés az, amit megért; sőt botorul tagadja egy felsőbb hatalomnak a létezését is, mert korlátolt eszejárása folytán képtelen magasabb légkörbe emelkedni és előitéleteitől szabadulni. S vajjon a kettő közül melyik a sajnálatraméltóbb, melyik a megvetendőbb, melyik nagyobb terhe az életnek és átka az emberiségnek?

Nem okvetlenül szükséges, hogy egyik ember elfogadja teljes mértékben a másiknak az Istenről szóló "exact" meghatározását. Mert mint minden ezen a világon, ami a földünkön kivül az Universumba esik, értelmünket felülmulja; éppen ugy az Istennek természeti mivolta, lelki tulajdonsága teljesen tulesik a mi felfogásunkon és csakis hitünk által vagyunk képesek az Ő szerető gondviselésében megmaradni. Mindazt, amit Róla és szentségéről magunknak alkothatunk, legtökéletesebb mértékben az Ur Jézusban találjuk meg. Minden más elképzelés vagy jellemzés és meghatározás: csak találgatás, bölcselkedés és hipothézis, föltételes logikai vagy éppen logikátlan következtetés, amit bárkire is ráerőszakolni, meggyőződésének ellenére, káros.

Mohammed az ő egyszerü észjárásából kifolyólag ugy adja elő az angyalokat, mint akiknek szemeik oly nagy távolságban vannak egymástól, miszerint napokig tart, amig egyik szemtől a másikig lehet eljutni. Mig

ugyancsak Mohammed szerint a gazdag Allah gondoskodik arról, hogy a jó mohammedánok, akik a harctéren estek el, vallásukért harcolva, jó helyre, külön mennyországba jussanak, ahol ifjan örökké élnek, minden egyes férfi 30 lábnyi magas formában, örök vigasztalásban részesülve a borfolyamok mellett, egy vagy több ifju nő társaságában, külön erre a célra teremtve, nem pedig a földön ismert nő vagy feleség körében. Mig a hitetlen pogányokat és azokat, akik az Allah-ért harcolni nem hajlandók, az örökétartó kinoztatásnak adja át. S hogy milyen nyakatekert felfogás ez, azt nem szükséges szapora szavakkal bizonyitanunk. A fanatikus felfogásnak ez a netovábbja!

Dante, az olasz költő, fennkölt képzelődése folytán az Istent, mint ragyogást, égi fényt képzeli el és mutatja be egyik művében. Korábban egyes költők az Istent emberi formában, ősz szakállal, ruhában és más külsőségekkel felruházva képzelték el. S később Michelangeló is ebbe a hibába esik. S vajjon ki fogadná el az olyan jellemzést, miszerint gyarló emberi tulajdonságokkal látják el a világ Teremtőjét, az Universum kormányzóját: körmökkel, vakságra hajlandó szemekkel, haragra gerjedő szájjal, fájdalmakat és rothadást hordozó fogakkal, valamint szeretetet nélkülöző szenvedéllyel. Az ilyen figura valóban csak fantasztikus egyéni isten lehet, de nem olyan lelki hatalom, amely Ura a végnélküli térnek és időnek, ahol a távlatok ugyszólva billió évezredekben nyerik számadataikat, millió éveket egy-egy másodperchez hasonlitva.

A régi iróknak és költőknek fantasztikus isteneit tagadni nem szükséges, mert azok nem léteznek, legfeljebb csak a költők agyában vajudnak, születnek és vannak. Egyedül azt lehet tagadni vagy elismerni, ami történik és ami létezik. Aki tagad, az állit is valamit. Ezért él még ma is az a régi latin bölcs mondás: "Negatio est affirmatio" — a tagadás: állitás! Állitás vagy kijelentés valamiről, ami él, létezik. Milyen égbekiáltó badarság hát az az önelégült tudatlanság, amely tagadja a világmindenség Teremtőjét és ugyanakkor azt követeli Tőle dölyfösen, hogy bizonyitsa be létezését, amikor ebben a nagy mindenségben minden élő lény és élettelen tárgy az Ő mindenhatóságáról beszél és azt hirdeti, hogy e világot fentartó és kormányzó Isten él és uralkodik, s itél "eleveneket és holtakat."

Az a rhinoceros-féle buta kis egér, a mely azt képzeli, hogy a kéz, amelyben vesztegel, csupán csak véletlen valami, aminek semmi különösebb erőt vagy értéket nem tulajdoit: micsoda meglepetésben részesülne, ha az a kéz összehajlana és öt összemorzsolással fenyegetné! S viszont az atheista is, aki csökönyösen ragaszkodik azon rögeszméjéhez, miszerint az egész Universum csupán az atomok esetleges és véletlen összetorlódása: mennyire csodálkoznék és milyen remegve igyekeznék menekülni, ha egyszer rájönne, hogy athéista létére is az örökéletü Hatalom kezében van, körülvéve az isteni Gondviselés által, ahonnan szabadulni képtelen. Akkor vallaná be, hogy ő tulajdonképen sokkal hülyébb atheista balga észjárásával, mint az a rhinoceros-féle kis egér az ő butaságával...

Felelj kételkedő! Ki mennydörög ott fent?
A szélvész harsogó zugása kit jelent?
A sik tenger vizét ki emeli hegyekké?
Mindegyik éltető elem im felemelte
Szavát, hogy van Isten; hát mit
kétkedel te? (64. dics. 14. v.)

Dayton, O. 1939 **Azary János,** lelkész.

ÜDVÖZLÉGY, LOBOGÓNK

Elmondta: Pethő Lajosné, Indiana Harbor, Ind.

Üdvözlégy, lobogónk, igaz magyar fajta!
Ragyogjon áldásunk szineiden rajta!
Ami jót kivánunk mindaz teljesüljön,
A magyar munkásra jobb idő derüljön!
Elég, hogy nem látjuk azt a drága földet.
Ahol az ég is szebb. tán a fü is zöldebb,
Ahol jobb a bánat, mint az öröm másutt,
Ahol eleinknek vagyon nyugovásuk;
Legalább más bajok ne nyomjanak itten!
Igaz szeretetben zászlónk egyesitsen!
Vezessen jó véghez minden törekvésünk,
Csak a veszély legyen, amelytől elkéssünk;
Ki-ki amit kiván teljesülve lássa;
Legyen konferenciánknak teljes virulása!
Üdvözlégy lobogónk, igaz magyar fajta,
Ragyogjon áldásunk szineiden rajta!

AZ ÖRÖK IGE

Kezdetben vala az Ige... és az Isten vala az Ige. (Ján. 1:1.)
Én vagyok az Alfa és az Omega, kezdet és vég, ezt mondja az Ur. (Jel. 1:8.)

Egyik nagy magyar egyházi atyának kedves mondása volt: "Nubicula est, transibit!" — Csak felhőcske, elmegy, eltünik! A nagy gyötrelmekkel, sulyos és bánatszülő időre mondotta ő ezt. Minden borulat után derüt várt. Az angol közmondás erre azt mondja: "Every dark cloud has a silver lining!" Minden sötét felhőnek van ezüst sávja. És vajjon közülünk ki ne tapasztalta volna már ezt a biztató igazságot!?

Valóban életünk utján összekerül olykor-olykor, sőt talán nagyon is gyakran, a boru és a derü!... Arany János palettájáról véve a szint: fölöttünk sir az ég egyik szemével, a másikkal nevetget, váltakozva igy folydogál földön az emberélet... Nos, nem kis balgaság volna kifakadni az életsorsunkat eleve kiszabott örök bölcseségü Isten ellen, hogy miért vezetget cipruslombok között, amikor vezethetne állandóan virágillatos völgy ölén? Mintha nem ugy akarta volna kezdettől fogva az örök Jóság, örök Szeretet!

I.

Csak egy kevéssel teremtette az embert kisebbé angyalainál a Mindenható; dicsőséggel és tisztességgel megkoronázta, a paradicsomi kert közepébe helyezte és elhalmozta atyai szivének minden kedves ajándékával. És mit tettek s szüleink? Csalfa édesség utáni mohó vágyakozásukkal eldobták maguktól mindazt, ami üdvösen édes, s kapva-kaptak az életet mérgező maszlagon, mire elborult a dics felettük és hordozniok kellett, s hordoznunk kell nekünk is, a bünös önfejüség átkát. Itt van az oka annak, hogy derüs napunk orcája elé annyiszor odatelepszik a bubánat sötét fellege.

A bünös emberi önfejüség tette már annyiszor viharossá felettünk az idők járását. Az oktalannál-oktalanabb filozófémák elcsavarták és elcsavarják az emberek fejét; vakká teszik szemeiket és nem láttatják, sőt elkerülik, az örök Jóság és örök Szeretet, az Alfa és az Omega által eleve kiszabott, idvességre vezető ösvényt.

És micsoda infernális állapotokat teremtett már ez az Istentől elfordult bünös önfejüség! Legborzalmasabban mutatják ez időszerinti német és orosz állapotok, ahol nem az a legelső és legfőbb igazság, hogy van Isten, "akinél vala az Ige és ez az Ige Isten vala, aki van és aki vala és aki eljövendő, a Mindenható", hanem ahol az ember a legelső és legfőbb igazság, tehát az ember az az Ur, aki itél elevenek és holtak felett; aki a gonoszt szentté, a szentet pedig gonosszá avatja; ahol a tisztes családi rendet összetörve, állatok nyájává lett az emberek milliónyi tömege és az utonutfélen ezrével csatangoló gyermekeknek nincsen, aki ajkaikra adja az: "édes, jó apám, édes, jó anyám!" szeretteljes megnevezést. Ahol az istenházát aljas célokra forditják és a vallás papjait százanként börtönbe dobják vagy legyilkolják... Borzalom!... Borzalom!...

És ami még borzalmasabban megdöbbentő az, hogy a magukat keresztyéneknek nevező, keresztyén kulturát mimelő földi nemzetek hatalmasai, nemhogy egy zászló alatt indulnának a minden tisztes emberit és minden szent istenit pusztitó őrület ellen; sőt ahelyett szövetségeket kötnek a hóhérkodó antikrisztusokkal és igy sodortatják embervilágunkat a végső kataklizmatikus összeomlás felé. Hol van a "bibliásnak" hiresztelt Angolország? Szövetségben akart lenni ugy az egyik, mint a másik Béliál fiaival, nem törődve emberviláunk jövőjével, csak hogy most közgazdaság előnyökhöz jussanak az orosz pokollal való kapcsolat révén, s amely törekvésük csupán azért mondott csődöt, mert az orosz medve a pápaszemes német szövetség által nagyobb koncot remél a saját részére.

Ilyen világban aztán nem csoda, ha más vonatkozásokban is ki-kisiklanak a lelkek a jó Istennek tetsző kerékvágásból és olyan állapotokat teremtenek, amelyek fájdalmasan hatnak egyéni, társadalmi, vallásos és felekezeti viszonylatokban. Oh, bárcsak az igaz

ság és szeretet angyalai közvetitenék állandóan ide és oda gondolatainkat, óhajainkat, aspirációinkat és a sanda gyanunak ne lenne soha oka legszentebb törekvéseinknek a rugóit is káromolni! Valóban komor, vészteljes fekete felhő veti ujra fagyasztó árnyékát nemzeti, egyházi és társadalmi életünkre annyira, hogy még a jobb lelkek is idegesen kérdik: Mi legyen hát a kibontakozás utja és módja? Hol és mikor jelenik meg már az ezüstös sáv azon a fekete felhőn?

A keresztyén ember számára ez a biztató jel ezekben a szent igékben található fel: "Kezdetben vala az Ige, és az Ige vala az Istennél, és az Isten vala az Ige..." "Én vagyok az Alfa és az Omega, kezdet és vég, ezt mondja az Ur, aki van és aki vala és aki vala és aki eljövendő, a Mindenható". Ez az a keresztalaku sáv, amely beezüstözi az életünk felett lebegő sötét felhőt és szétveri a vihart; az a keresztalaku jel a Krisztus keresztje, a győzelem jele, és "in hoc signo vincis" — ebben a jelben győzesz!

II.

Kezdetben vala az Ige... Minden emberi kezdet csak folytatás. A gyermek születése csak uj fejezet cim egy régesrég folyó regényben: felcsillanó uj habfodra az ismert és ismeretlen őseiben áramló misztikus életfolyamnak. A tudományban minden ujnak és teremtőnek vélt gondolat fölragyogása csak változata és ismétlődése az emberi szellemben már a teremtés vésőjével előformált örök gondolatnak. A müvészet és az egész kultura világában nincs egyetlenegy olyan, akármily meglepően ujnak tetsző alkotás, amelynek csiráját, párhuzamát, néha megdöbbentően tiszta ősképét a kutató szem föl ne tudná fedezni már évezredek ásatag rétegeiben. A mi egyházi munkánk is csak folytatása annak az önmaga érvényesitéséért küzdő magyar szellemnek évezredes nagy symphoniájában, amelyet bujdosó reformátorok és még borsón térdepelve is szépet álmodó tanitók és nevelők szakadatlan kara zengett és zeng rendületlenül a mai napig is.

Igazi kezdet nincs több, csak egyetlenegy: az Ige, az élő Isten világteremtő gondolata, amely csupa akarat, erő és szeretet; az Ige, aki kezdetben vala az Istennél és az: Isten vala; az Ige, amellyel Isten "a halottakat megeleveniti és azokat, akik nincsenek, előszólitja, mint meglevőket". Ez az Ige a Kezdet és azért ez az Ige a Vég is: az Alfa és az Omega.

Ó milyen áldott ez a magát kijelentő és ajándékozó Isten, hogy eme kezdet és vég felől nem hagy bennünket bizonytalanságban; hogy megmutatja nékünk ezt a kezdetet és ezt a véget, és hogy megmondja nekünk ezzel azt is: honnan jöttünk és hová megyünk. S ez a kezdet Krisztus és ez a vég is Ő.

Ez a világ és benne az ember Krisztus képére van teremtve és ezt a veszni tért világot és benne a bünbemerült embert az Isten vissza akarja hozni a Krisztus elveszitett képére. Másfélezer év irdatlan távolból zeng már az ujjongó, örökifju hitvallás: "Fecisti nos ad Te et inquietum est cor nostrum, donec requiescat in Te!" — teremtettél minket Hozzád hasonlóvá és nyugtalan a mi szivünk, miglen Tebenned megnyugszik. A világ kezdete az Ige, a Logos és a világ is Logos: kezdete az Istenfiuságnak, vége az Istenországa.

Emberi kezdések és ujrakezdések fájdalmas végeit, emberi egetvivások szakadatlan letöréseit, emberi alkotások és "teremtések" makacsul ismétlődő szomoru temetkezéseit szemlélve csupán a történetben és korunkban: vajjon lehet-e más eredményre jutnunk, mint az egyetlen lehetséges történetfilozófiára, amelyet évezredekkel ezelőtt az ószövetségi Szentirás igy formált meg: "Semmi sincs uj dolog a nap alatt!" És lehet-é ebből más következtetést levonnunk életünkre és munkánkra nézve, mint csak azt az egyetlen-egyet, amelyet már az ószövetségi bölcs levont: "Felette nagy hiábavalóság, minden hiábavalóság!" Vagy hogy a mai ember jólismert öngyilkos kézlegyintésével fejezzük ki ugyanazt: "Hát érdemes!?"

Egyházunk a Krisztus egyházának kapuja körül is ott ólálkodik ez a kigyótestü árny, ez a lassan, de biztosan megfojtani képes sötét hangulat. De hiába-é hát tényleg a munka, az ujrakezdés ezen a földön, ahol annyi sziv, ugylátszik, mégis csak hiába onta vért? Hát nem hiába a szellem minden

erőfeszitése a testet-lelket egyre vadabb ütemben őrlő kenyérgondok között? Nem hiába a kultura fényes eszmepalotáinak, nagy kathedrális templomoknak épitgetése, amikor alattunk vésztjóslóan reng a föld alkotmánya, minden nemes eszmének ez az örök ellensége?

Értsük meg: nincs, nincs menekvés eme kigyótestü, fojtogató árny elől, csak egyetlenegy. És ez: fölnézni az egyetlen és örök Kezdetre, aki az egyetlen és örök Vég is, és belé horgonyozni egész életünkkel és egész munkánkkal az Igébe, aki maga az Isten a Jézus Krisztusban, aki van, aki vala, és aki eljövendő, a Mindenhatóba. ..vele kezdeni a munkát annyi, mint győzni és célhoz érni. Ővele kutatni az igazságot annyi, mint megtalálni azt. Ővele, az Ő kezét fogva készülni a keresett és megtalált igazság szolgálatára apostolságban, nevelésben, jogvédelemben és gyógyitásban annyi, mint apostollá, prófétává, hőssé és csodatevővé válni. Ővele dolgozni ma, az apokaliptikus agónia, rejtelmes szenvedések korszakába jutott egész emberiség és közelebbről magyar nemzeti életünkben annyi, mint hinni egy jobb és boldogabb életben, magyar nemzeti életünk feltámadásának lehetőségében, amely Isten országának előrevetett fényes árnyéka lesz.

III.

Azt mondottuk fentebb, hogy minden emberi kezdet csak folytatás. De mégis van egy, egyetlenegy emberi kezdet, amely még sem csak folytatás, még pedig ez: a Krisztusban ujjászületni. Abban a Krisztusban, aki maga az Ige, aki testté lett és lakozék közöttünk, akinek születése ünnepét évenként oly nagy lelki örömmel ünnepli meg a keresztyén világ; abban a Krisztusban; "a ki teljes vala kegyelemmel és igazsággal," és akiben vala az élet, és az élet vala az emberek világossága, mely világosság a sötétségben fénylett és fényleni fog örökké. Erre van legnagyobb szüksége az emberiségnek.

Most azért az eddigi elmondottak után jerünk közelebb minmagunkhoz és lépjünk be a családok szentélyébe, hadd szóljunk még néhány szót annak az ÖRÖK IGÉNEK, a Krisztusnak nevében a szülőkhöz. Ti boldog szülők, akiket gyermekekkel áldott meg az Isten, eme közeledő, sőt már a küszöbön álló karácsonyi ünnepen, mely a bünös embert ujjászületésére serkenti a Krisztus születése által, szerezzetek igazi boldog Karácsonyt gyermekeiteknek! Tanitsátok meg őket arra, hogy a kigyult karácsonyfa a mennyei világosságot és szeretetet jelképezi, amelyet Isten az ő szent Fiában, a Jézusban küldött a földre. Tanitsátok meg őket, hogy az a szent Gyermek azért jött, hogy az eltévedt bünös emberiséget visszavezesse az Istenhez; és hogy ez az Isten Fia a szeretetet, testvériséget és az igazságot jött hirdetni a földre egyenlően mindenkinek: eljött és életével mutatta meg, hogy miként éljünk ebben a világban, mint igazi emberek, Istennek a gyermekei, akik nem a háboruságot keresik, hanem a békét és szeretetet ápolják, s ebben a szellemben az emberiséget boldogitják.

Gondozzátok gyermekeitek lelkét, mert ez sokkal drágább, mint a test. Oh, ne mond-

BŐ ARATÁS, LIGONIER, PA.

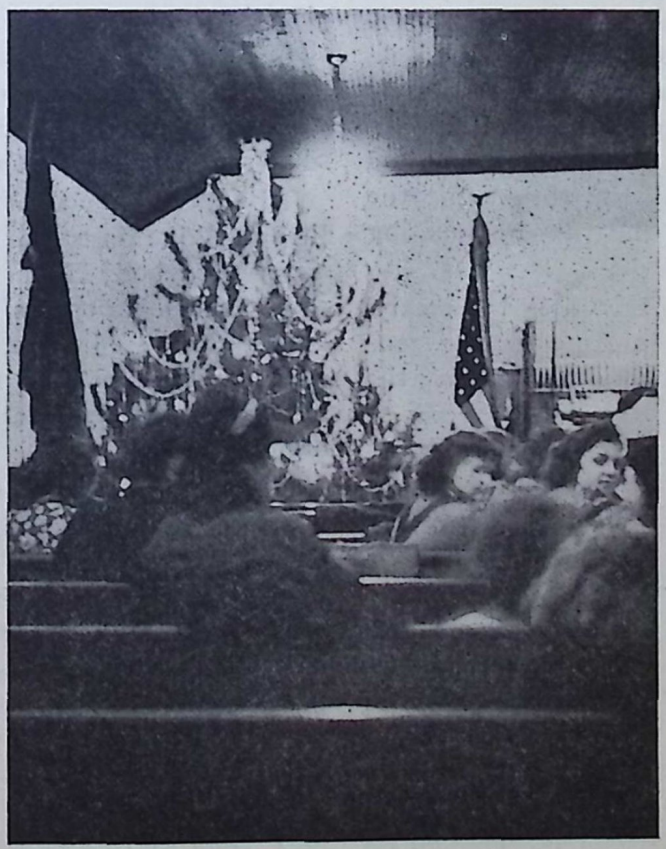
játok, hogy minek beszélnétek erről a gyermeknek, hiszen az ugy sem érti meg és nem is fog rajta a mai korban! Ne mondjátok ezt, mert velem együtt ti is tudjátok, hogy a gyermek lelke fogékony és nem is fogja elfelejteni soha. S ezzel olyan kincset adtok a gyermekeknek, amit elrabolni tőle senki sem lesz képes; sőt ez a kincs lesz az, amely biztositja számára Jézusban az örök életet.

A világ legnagyobb emberei vallásosak voltak. S erre a vallásos lelkületre van szüksége veletek együtt gyermekeiteknek és mindenkinek, hogy fejvesztetten ne botorkáljanak a mai világban. Mózes, Sokrates, Szent István, Bocskai, Bethlen, Hunyadi, Cromwell, Washington, Lincoln, mind olyan jellemek, akiknek keblében lángolt a hit. Theodore Roosevelt, amikor elnöke lett ennek az országnak, az elnöki eskü felvételekor a Bibliát kinyitva ezeken az általa kedvelt szent igéken tartotta kezét: "Mit kiván az Ur tőled?! Csak azt, hogy igazságot cselekedjél, szeressed az irgalmasságot, és hogy alázatosan járj a te Isteneddel." (Mik. 6:8)

Oltsátok be gyermekeitek lelkébe a hitet, a karácsonykor e földön megjelent isteni szeretetet. Mondjátok meg nekik ezen a karácsonyi ünnepen, hogy Jézus az elesettek fölemelésére jött. Véssétek mélyen a szivetekbe, hogy Jézus a nagyok nagyobbja, az ideálok ideálja; s ugy éljetek, beszéljetek és cselekedetek, hogy látván a ti jó példátokat, ők is ezt az ideált, az ÖRÖK IGÉT, az ISTEN és EMBER FIÁT kövessék mindenkor.

Igy fogjátok azt az igazságot valóban tapasztalni ti, mint gyermekeitek, hogy minden vésztjósló fekete felhő, mint kicsi felhőcske elmegy, eltünik éltetek lelki egéről; s igy nemcsak ezüstös, hanem aranyos lesz szivetek és lelketek világa.

A. J.

KARÁCSONYFA ÜNNEPÉLY A LIGONIERI BETHLEN OTTHON TEMPLOMÁBAN.

THE MONEY

By ALEXANDER FINTA

My son Sandor is a bright young boy. He was about sixteen years old when I visited him not long ago in Budapest where he is receiving his higher education. We are forced to live apart because under the Quota Law, one of the drastic offshoots of the World War, he could not be admitted to the United States when I entered as an immigrant.

Late one evening we went vagabonding together through the principal streets of Budapest, the thousand-year-old capital of Hungary. Known internationally for its cleanliness and picturesque aspect, the city delights every foreign visitor. My son and I walked the length of Andrassy Avenue, the city's chief promenade, and finally came to the Varos Liget, the magnificent public park.

Being somewhat tired we rested on a bench, almost hidden by blooming jasmine which poured its fragrance into the evening air. As it was late, people were gradually disappearing from the park and we had its beauty to ourselves. The quiet and solitude offered a good opportunity for a heart-to-heart talk. Perhaps it was the peace and quiet which prompted my son to ask me the question so commonly heard by visiting Americans in Europe.

Turning to me the boy asked directly, "Father, is it true that in America the money is lying on the sidewalks in the streets?"

At first I was surprised by the boy's abrupt, unexpected question, but without hesitation I replied, "Son, what they say is perfectly true—that in America money is scattered all over the country."

My prompt answer made the boy think it over but he soon picked up the conversation. "If it's true that money is scattered everywhere and comes so easy, why don't you send me a little more every month?"

There was neither blame nor avarice in the words of my son. He had merely voiced the general belief of the common people of Europe who expect the average American to spend his money as lavishly as a millionaire, thus fostering the conviction that in America easy money falls like a rain of gold from heaven.

For a time I pondered my son's question which had struck me so unexpectedly. Then without any censure, but simply and kindly, I opened my heart to him.

When I was a pupil in the Elementary School, I told him, we had a beautiful teacher, Miss Rosa, whom we little boys adored. We of the first class loved her because she was as kind-hearted as she was beautiful. On Arbor Day the whole school went on an outing to a nearby pasture which was ordered by wheat fields where there bloomed a great quantity of big red poppies.

After the singing and the games we were sitting resting, gathered around our beloved teacher who, because of the exercise in the fresh air, was born beautiful than ever. To give us more fun she suggested that she would give a kiss to the one who brought her the largest bouquet of of poppies from the nearby field.

Boy, there was a rush! We raced like little wild things to the field and in no time everybody had succeeded in picking a handful of poppies. But in our rush to gain the coveted prize, we reached her without a poppy in our hands. The wind had blown away the petals and with them our high hopes.

How great was our astonishment when we saw Rector Uram, the very old school principal, who moved as a turtle, present a bunch of poppies which had not lost a single petal, and claim the promised reward.

I learned the same lesson many years later in Brazil which is a land of snakes and butterflies. The biggest and brightest butterflies live in Petropolis, one of Brazil's most beautiful cities, located on the top of a spur of the Andes. There live the richest people and the rarest butterflies which flutter in the air like enchanted fairies in

the innocent dreams of little sleeping children. Their wings are as large as the palm of the hand and their colors would enchant even the most prosaic man.

For a short rest the butterflies often settle upon the shoulder of persons promenading in the streets. They may choose the hat, the walking stick, or even the ears of the promenaders, as well as the flowers and the grass which usually border every street in this lovely city. Nobody dreams of trying to catch the butterflies for every native Brazilian knows that the effort would be in vain to catch with the bare hand these big gorgeous butterflies, even though the temptation to try to seize them is almost irresistible.

When Brazilians see some one stretching out his hand after the resting butterfly they say among themselves, "Aha! un estrangeiro." The visitor to Brazil is usually not aware that the butterflies are very sensitive to the electricity radiating from an outstretched human hand. And so he cannot resist the temptation to catch the gigantic butterfly which has alighted for a brief rest. Or if the butterfly flies away the stranger usually pursues it, heedlessly jumping over flowerbeds and shrubbery and bumping into other pedestrians. They drop breathless and disappointed on the grass. All effort has been in vain because the butterfly flits off whenever it feels the electricity in the hand extended for its capture. Only those are able to capture the butterfly who can stretch out the hand with a very slow motion and who can keep the hand steady in the nervous strain of the chase.

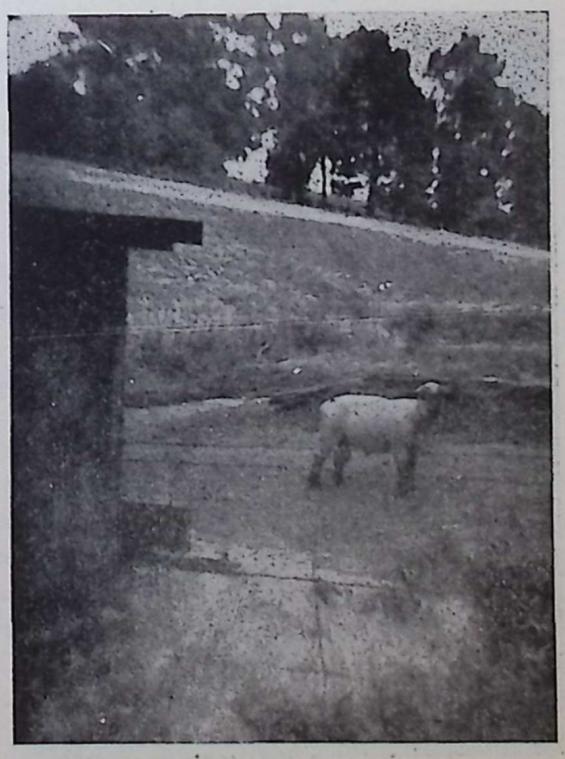
Many years ago when I was a herd boy in Hungary, I saw the rare phenomenon, the Fata-Morgana, whole herds of fine looking horses and cattle and sheep. As I sat on my beloved old horse Mocskos, how many times I tried to catch those heavenly herds!

Popular legend says that if one were able to get behind herds with a slow motion he could outwit Delibab, the Goddess of the Fata-Morgana and also the rightful owner of the herds. By a low foxy maneuver he could thus drive off the best of the animals which would become real and alive, once their feet touched common soil.

My uncle Miklos, the manager of the ranch, usually had a good laugh when he saw me trying to round up a herd from the Fata-Morgana. He would shout heartily after me, "Hei! Sandor, again you gallop too fast in pursuing your fortune. You will see—it will fly away again!"

Though I rode slowly that the old horse Mocskos almost fell asleep, I was not slow enough to encircle the heavenly herd. Not even once! For this reason I have been without horses and herds all my life. Always I have ridden at a gallop when the slow pace of a turtle would have been better.

It is a fact, I assured my son, that in America, money lies scattered in the street, needing only the effort to bend and pick it up. But mark well, only they are able to grasp the money who have a steady hand. He who can pick a bouquet of poppies at your birthplace at Turkeve, without losing a petal, who can capture a but-

LEGEL A BARÁNY

terfly at his first attempt in Brazil, who can on a hot summer day encircle a herd from the Fata-Morgana—he will be the man who may try this business of picking money. Because, my boy, if the poppy in Hungary or the butterfly in Brazil is sensitive to human touch, the easy money in America is much more sensitive to the touch of those who are not experienced in the art of picking it up.

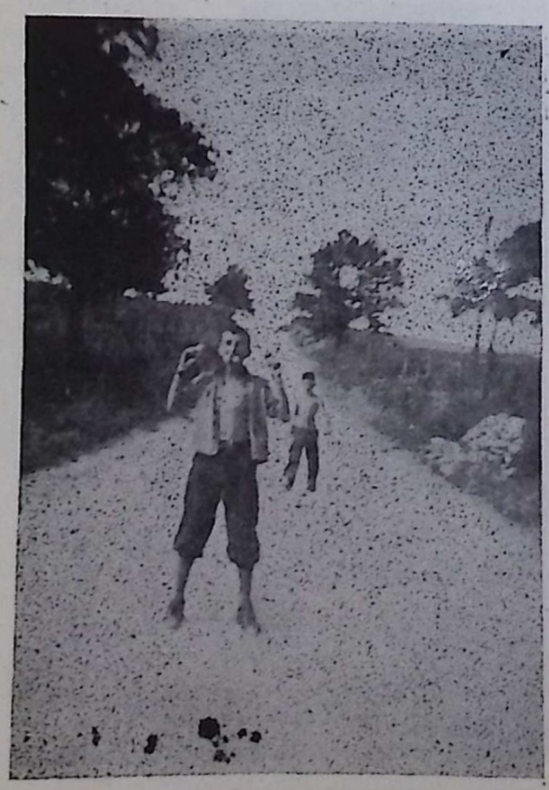
You see, my son, everything depends on experience. If you wish your hand not to shake so that you may catch easy money in America, it will be well for you to carry a spoonful of water with outstretched hand, every day to school. Do the same exercise as you return from school. When you are so experienced that you lose not a drop of water on your way to school, or if you can drive three nails into a soft pine wood shingle so that not a nail is curved and not a shingle cracked, then you will have learned such control that you will be able to pick up easy money from the sidewalks of New York.

When I have finished my long talk we remained for a long while, sitting silent, lost in thought. Finally it was my son who broke the silence of the park, now entirely empty of visitors.

"Dear Father," said the lad, "I think it would be best if I should train myself in the art of handling hammers and driving nails. Then if I never gain enough experience in slow motion so that I could pick up easy money on the street, by clever handling of a hammer I should secure a job, and perhaps make a fair living."

All this was said in such simplicity and sincerity by my son who was already very sleepy, that I could do nothing but accept it. Progress is very slow. If people were not so greedy and not in such a hurry to snatch a fortune, if they trained themselves in the art of handling hammers rather than catching butterflies, how much more satisfaction and happiness would reign on earth!

Money, easy money really is lying on the street and there is needed only the sure hand to pick it up. A nervous hand will push it off and from a shaking hand will fall off not only easy money but everything which is good. Fortune for those who try to grasp it hurriedly and forcibly is only pursuing a Fata-Morgana, a secured success for those who won't pay too much attention to it.

GYERMEKEK JUHFEJÉS UTÁN

PAPP ISTVÁN AGGMENHÁZI LAKÓ

JOHN CALVIN

Calvin belongs to the second generation of the reformers. At his birth Luther and Zwingli were already 25 years of age and Henry VIII had just begun his eventful reign. The thorough development of the reformation in Germany and in German speaking Switzerland was achieved before Calvin reached the activities of manhood. He could not have done his work had not Luther and Zwingli gone before; but he was for more than just a builder on other men's foundations.

France, in the early 16th Century was, the most advanced of any European kingdom on the road toward modern national life. The relations between the French Church and the Monarchy had for centuries been close and cordial to a degree hardly equaled elsewhere in Europe. Foremost among the intellectual forces of France was still to be placed the University of Paris; it had enjoyed high academic fame since the beginning of the 13th century.

The spirit of the Renaissance was that of a return from the scholarship of the later medieval period to the sources. Begun with a revived interest in the writers of classical antiquity, it soon led men to investigate anew the sources of religious truth. The attempted return did not involve any hostile intention toward the established Church. They had no wish for revolution. By 1530 there was French reform movements growing slowly and somewhat irregularly. The great lack of the French reformatory movement was a leader whose controling mind coul knit its scattered and divergent forces. Such a leader it was to find for the first time in Calvin.

The Cauvins, for so they spoke their name, had long had their home in a little village near Noyon from where they went forth to exercise their ancestral occupation as boatmen. Gerard, one of three brothers, established himself in Noyon before 1481 as a man of professional employment. Here his skill in legal and administrative business soon won him standing by 1497 he was reckoned sufficiently one of the leaders of the Noyon community and was given a political stake in the city. Here he married Jeanne Le Franc the daughter of a well to do inn keeper. Little is known of the mother of the future reformer. She died before her children reached maturity; of five children two died in childhood. There were two girls both apparently by his second wife.

John Calvin was the second son born on July 10, 1509. The father was ambitious for his sons. He was determined that they should have the best education that was in his power to obtain for them. Charles the eldest brother was sent by his father to the Capettes school here John followed in due course. Quite as influential in the development of the boy's life as the instruction in the school room of the Capettes were the friendships which he formed with his contemporaries among the sons of the noble families. John was put in possession of a chaplaincy attached to an altar in the Cathedral of Noyon in 1521, he still lacked nearly 2 months of having reached 12 years of age when given an ecclesiastical charge. To this he added another pastorate. His two brothers becoming pastors with income thus provided John Calvin and his brothers were enabled to carry on their studies and make their start in life. When the boy, John, had just passed his 14th birthday he was sent to the university of Paris by his father.

In many of these colleges the life of the student was marked by an asceticism in food that now seems almost incredible while filth, the severe hours of study and recitation, beginning at five in the morning and extending with but four hours intermission for food and play till eight in the evening and the constant corporal punishment, made his lot a hard one from the point of view of modern education and there is no evidence that he ever refarded his way as peculiarly difficult. Upon completion of his course in the Faculty of Arts in his 19th year he appears a student of high personal character, able to make and

keep friends. His father had long intended him for the Church and had strongly desired that he should specialise in theology; but the father insisted with equal positiveness that he should turn to the study of law. The Church had ceased to be the path to royal favour that it had been in the Middle Ages. The ambitious father may well have regarded the law as offering the surest road to wealth and honours. In 1527 the father was involved in an open quarrel with the ecclesiastical authorities which directed him all the more to send his son in some other profession than the services of the Church. But Calvin's own statement regarding his entrance upon the study of law implies that he did so in obedience to his father. The death of Calvin's father removed from him the parental pressure that had kept him to the study of law. He had returned to Paris and devoted himself to the study of classics, with all the zeal of an eager disciple of the "new learning."

Calvin's chief worries were caused by affairs of his older brother, Charles, who did not furnish the usual amount of money and who also had a quarrel with the Church like his father. While working on his Greek and Hebrew Commentary in 1533 in Paris, Calvin became deeply interested in the religious questions of the day. Whether he then knew it or not, and probably he had yet little conception of its significance, Calvin here had found his life work. Calvin regarded his conversion as the sovereign work of God, nothing less, he felt than divine power could have wrought the change which he recognized as having taken place in him. Nothing stood or could stand between his soul and God. The strenuous conviction regarding the absolute and exclusive divine authority of the scriptures, characteristic of the Reformation generally but held by Calvin more clearly, perhaps, than by any other of the reformers is the logical outcome of that return to the sources which was the ground note of the Renaissance. The New Testament, Erasmus, and Luther had already made Calvin a Protestant in most of his beliefs.

Disturbances and divisions arose at the University. Many of the Reform party were thrown into prison. Calvin's self imposed exile from Paris was brief at this time during which time he was aiding a close friend du Tillet in literary studies. In the year 1534 France became a difficult region of sojourn for a Protestant. His flight was necessary for his views were known to many. He went to Basel where he lived under the name Martinus Lucanius. The chief event of Calvin's sty at Basel was the completion and publication of the institutes. It was not merely a handbook of theology of christian doctrine that the Reformation age had produced, but it was prefaced by a bold yet dignified and respectful letter addressed to king Francis which at once placed Calvin at the head of French reformers and revealed him in the highest degree as a man of leadership. The change for the worse in the situation of the French refugees induced Calvin and du Tillet, for the safety of Switzerland.

The Genevan Church lacked all organization, save that the city government favoured Protestatism, supported Protestant preachers, and exercised a kind of ecclesias-

NAGYOBB FIUK AZ ÁRVAHÁZBAN

tical control over Genevan territories; an architect was needed if a new structure of solidity and strength was to take the place of the old. The leader Geneva required was to be found in the youthful author of the Institutes. Calvin's sudden determination reached in July 1536 to make Geneva his home. Here he began his work with Farel. The result of Calvin's work was the speedy preparation of articles directive of Church government, of a Cathechism for Christian instruction, and of a Confession of faith for the whole Genevan community. Calvin and his associates proposed the training of the young in religious truth as an important means of securing the spiritual welfare of the city. The independent self-government of the Church was Calvin's aim. Suddenly Calvin and Farel were savagely attacked by a fellow Protestant as hereties, which threatened Calvin's and Farel's influence all over Geneva. Calvin's work at Geneva was now wholly, and, as far as could be seen permanently at an end. He would have Geneva an orderly, disciplined, Christian city, and he would make its Church to a degree yet unknown in Protestant circles, self governing. Apparently he had failed but it was a failure that carried no disgrace.

With his friend Farel he stayed in Basel until he was called to a pastorate in Strassburgh among French refugees in a German city. Here he was treated with full respect and here he studied and perfected the theological system. He was to ripen and deepen by experience. He desired to marry at thirty years of age and found his life mate. Little is known of her; his only child lived but a few days. Now government of Geneva, in 1540, was in the hands of the party that had supported Farel and Calvin. Steps were taken to find means, if possible to make Calvin return to Geneva. The decision was indeed hard for Straussburg offered peace, a pastorate from which he could influence France and professorship. Which touched students of many lands. Geneva meant the renewal weary struggles and, doubtful success. Finally he decided to go to Geneva. Calvin's Genevan work had once more begun. It was his feeling that he had been restored to Geneva by the hands of God. Calvin's return from his own point of view, had for its object the establishment of an ecclesiastical constitution which should make of the city a model Christian community. Years of struggle and anxiety followed, nevertheless Calvin had been busy with his preaching, teaching and with his pen. Gradually amidst the struggles Calvin's position was rapidly strengthening in Geneva.

In 1559 Calvin crowned his Genevan work in founding the Academy of Geneva. His purpose was two fold; He wished to give opportunity for instruction to the city, and provide training in theology for students from abroad. He desired to make Geneva the theological seminary of Reformed Protestantism. It sent out scores of earnest disciple. No school in all Protestantism ranked higher in public repute for a century after his death. Geneva was never to Calvin an end in itself. It was a means by which the conception he held of the Protestant faith should be advanced far beyond even the bound of a single nation throughout western Europe. The influence of Calvinism for more than a century after the death of the Genevan reformer was the most potent force in western Europe in the development of civil liberty.

In his last days kept long hours in his study. He had vast acquaintances but few intimate friends. He laboured at his books and correspondence, preached, lectured but with increasing difficulty. When Calvin felt his end was near he called many to him and said farewell to them. May 27, 1564 he fell peacefully asleep. As he desired that his burial should be modest he was buried without pomp or elaborate ceremony. To do and teach God's will was Calvin's prime intention. He put God first. In the strength of the conviction that God had chosen his task, he fought his battles and did his work.

East Chicago, Ind.

Gertrud Gorombey

RÉGI MAGYAROK A FEHÉR HÁZBAN

Irta: VASVÁRY ÖDÖN

A Fehér Ház, az Egyesült Államok legnevezetesebb épületeinek egyike, alig pár lépésnyire van a Washingtonban levő egyetlen magyar középülettől, az Amerikai Magyar Református Egyesület székházától. Mint a mindenkori elnökök lakása és hivatala, a több mint hétszáz kormány épület között, amely Washingtonban van, ez a legrégibb, amelyet ma is használnak. Alapkövét még Washington életében, 1792-ben tették le, maga Washington azonban, aki nem szerette, hogy a tervezett fővárost róla nevezik el, nem vett részt az alapkőletételi ünnepen. Ő volt külömben az ország egyetlen elnöke, aki nem lakott a Fehér Házban. A többinek kivétel nélkül ez volt az otthona hivatali ideje alatt.

A Fehér Ház lassan épült, épen olyan lassan, mint maga a posványos, erdős területből kiszakitott uj főváros. Adams, a második elnök lakott benne először, amikor azonban 1800-ban beköltöztek, még a sáros földre lerakott deszkákon keresztül lehetett csak megközeliteni a még mindig befejezetlen "elnöki házat", ahogy eleinte hivták. Mrs. Adams, az elnök felesége maga irta, hogy ő bizony az akkor még be nem fejezett East Roomot, a Fehér Ház legnagyobb és legdiszesebb termét arra használta, hogy ott aggassa ki száradni a kimosott fehérnemüt.

Amikor 1801-ben Jeffersont, a harmadik elnököt beiktatták, az egész Washington mindössze ötven házból állott.

1. Bölöni Farkas Sándor és társai.

Magyar a mult század első felében a lehető legritkábban bukkant fel Washingtonban, ugy hogy valószinüleg Bölöni Farkas Sándor erdélyi iróember és három társa volt az első a magyarok között, akik Washingtonban jártak és a Fehér Házban is tisztelegtek Andrew Jackson akkori elnök előtt, akinek lovasszobra most a Fehér Házzal szemben levő Lafayette Parkban áll.

1831 őszén történt ez az érdekes látogatás, amely alkalommal Washington sáros utcái először hallottak magyar szót. A négy magyar ugyanis, mint Bölöni Farkas Sándor leirásából tudjuk, élénk vitát folytatott a Fehér Ház előtt fel és alá sétálva, afölött, hogy csak egyszerüen beállitsanak-e a Fehér Házba, vagy előbb ajánló levelet kérjenek? Négy magyar vévén részt a vitában, valószinü, hogy az hangosan folyt le s igy aki arra ment, akaratlanul is tudomást szerzett a magyarok első látogatásáról.

A négy magyar a következő volt: Bölöni Farkas Sándor erdélyi iró, aki gróf Béldy Ferenc erdélyi mágnással érkezett Amerikába, hosszabb tanulmányutra, tobábbá báró Wesselényi Farkas és ennek barátja, Balogh Pál, szintén erdélyi emberek, akik hasonló céllal járták be Európa országait és az Egyesült Államokat. Európában járva, egypárszor véletlenül találkozott a négy magyar és Washingtonba érkezésük előtt is teljesen véletlenül, Pittsburghban bukkantak egymásra, ahol véletlenül ugyanabban a szállodában állapodtak meg. Ott határozták el, hogy Washingtonba együtt mennek.

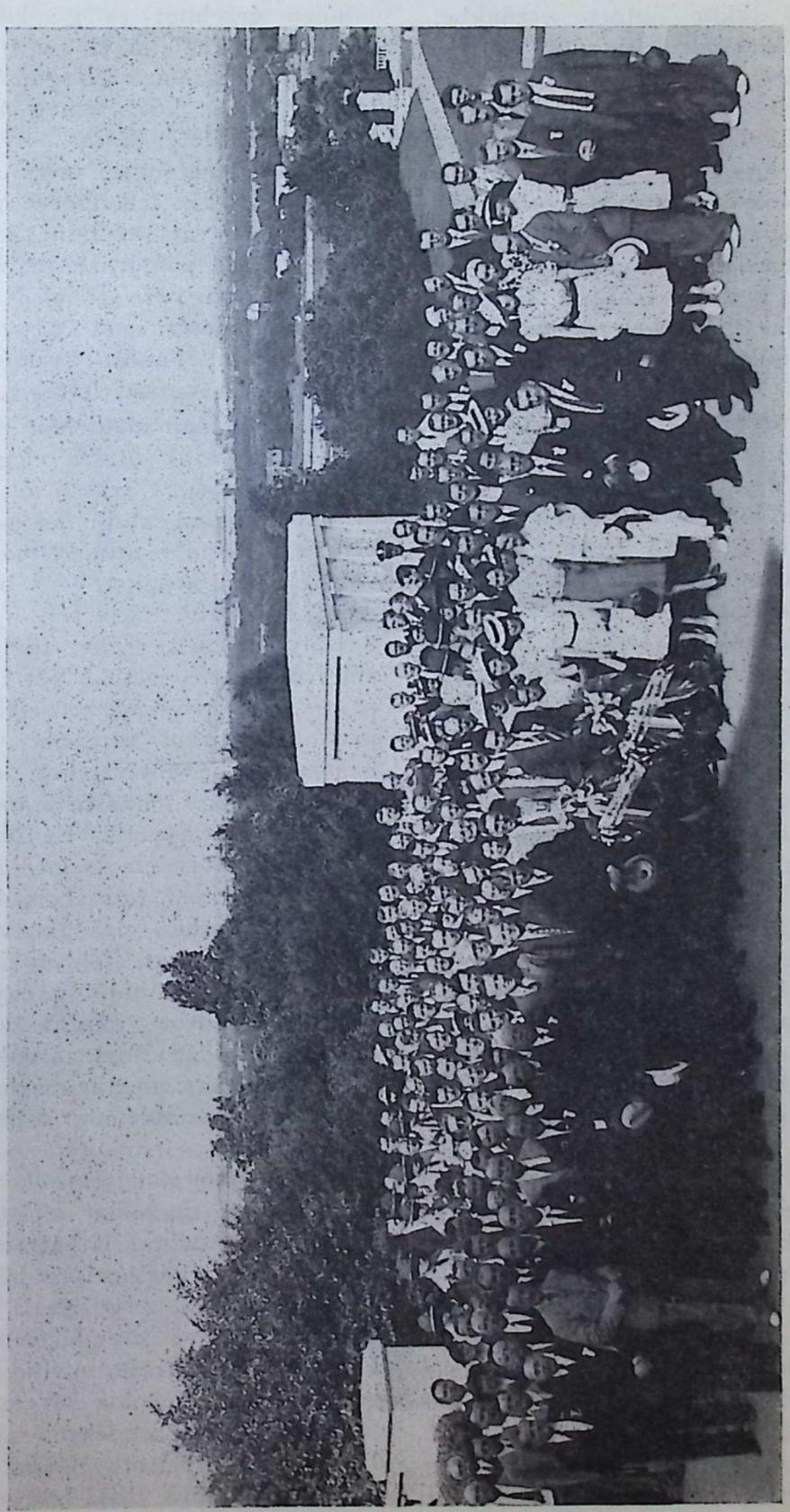
A társaság tagjai közül egyedül Bölöni Farkas Sándor vivott ki magának maradandó nevet, amennyiben egyéb jelentős irodalmi tevékenysége mellett egyedül ő irt erről az érdekes utról, "Utazás Észak-Amerikában" cimmel, amely rendkivüli feltünést és hatást keltett, ugy hogy másodszor is ki kellett adni. A könyvről a nagy Széchenyi István is igen meleg elismeréssel nyilatkozott. A könyb Kolozsvártt jelent meg, 1833-ban, 353 oldalon röviddel a társaság hazaérkezése után és az "Ev. Reformatum Kolégyom betüjivel" nyomattatott.

Szerencsére Bölöni Farkas Sándor elég részletesen leirja azt a látogatást, amelyet négyen a Fehér Házban, Jackson elnöknél tettek. Könyvének egy példánya meg van a washingtoni Library of Congress világhirü könyvgyüjteményében is. A látogatást a könyv 273-278 lapjain következőképen irja le Bölöni Farkas Sándor:

"A második szépségü középület a Praesidensi ház. Nem hasonlit ugyan ez a fejedelmi paloták fényességéhez, de egyszerü görögös stilusában valami kedveltető van. Ezen ház, bizonyos távolság-

ra, egyforma négy hosszu épülettel van körülvéve, melyek a négy státus titoknok hivatali helyeik.

A város még némely részei megjárása után, státus titoknok Levingston urhoz mentünk, ajánló levelünket megadni."

AZ AMERIKAI MAGYAR REF. EGYESÜLET KONVENCIÓJA 1939 MÁJUS 30.
A NÉVTELEN KATONA SIREMLÉKÉNEK MEGKOSZORUZÁSA.

(Félórás szivélyes beszélgetés után eltávozott a négy magyar. Az iró igy folytatja:)

"Midőn távol haladtunk a Levingston ur szállásától, akkor jutott eszünkbe, hogy odamenetelünknek főbb okát elfelejtettünk, t. i. hogy Praesidens Jackson urhoz bémenetelt eszközöljön. Visszatértünk, de már Levingston ur kiment volt szállásáról. Dolgunknak ily állásában, megint csak holnap jöhettünk Levingston urhoz s egy nappal hátrább kellett esnünk a Praesidenshez menetellel, — Tanácskozás alá vettük tehát a tárgyat. Egyikünk azt javallta, hogy egyenesen magunk mennyünk bejelenteni magunkat a Praesidensnél. De ez a mód igen merésznek s polgárosnak találtatott. A dolog minden oldalról vizsgáltatott s már a Praesidensi házhoz érve, a szózatok két felé oszlottak. Két szózat a személyesen bejelentést pártolta, kettő Levingston ur által találta tanácsosnak. Ekként folyt az értekezés jó darabig, a Praesidensi ház előtt fel s alá jártunkban. Végre a Levingstoni részről egyik, által állott a személyesen béjelentést pártolókhoz s ekként szózatok többségével meghatároztatott a személyesen menetel.

Beléptünk a gyönyörü pázsitos udvarra. Sehol sem őrök, sem gárdák, sem libériás cselédek nem mutatkoztak, senki nem gátolta menetelünket. A ház pompás peristyliuma alatt sétáltunk néhány minutát, mig végre egy cseléd jött ki. Elmondtuk neki szándékunk, s ez, egész készséggel jelentette, hogy kevés vártatva bémehetünk, ha várni akarnánk, mig a Dánus követtel végzi dolgát a Praesidens. Általadtuk bilétjeinket a cselédnek, azon hozzáadással, hogy magyarok vagyunk s csak tiszteletére lenni kivánunk a Praesidensnek. A cseléd hamar visszatért az izenettel, hogyha nekünk tetszeni fog, holnap 11 órakor szivesen lát a Praesidens.

Másnap pontosan megjelentünk a szabott órán a Praesidensi háznál. Ugyan a tegnapi cseléd bévezetett az elfogadó terembe. Két ur ült a szófán, kik hasonlólag a Praesidensre várakoztak. Az elfogadó terem nem nagy, semmi cifraság benne, a padolat szőnyeggel vonva, székek, szófák s egy fali óra teszik a butorozást, de izléssel készitve s elrendelve minden.

Vannak az életnek olyan jelenetei, midőn az ember valamit szivszakadva vár, minden érzelmét és gondolatját, csak a várt tárgy foglalja el, — s mégis habozó aggódás, a szivnek elfogódása s győzhetlen tusakodás közt remeg a várt pillanat eleibe! Ki, életének ily helyzeteire figyelmezett, érteni fogja, mely érzelmek foglalatoskodtatták lelkemet e pillanatban, — oly embert vártam látni, kit tizenhárom millió szabad polgárnak szabados választása emelt maga felett első tisztviselőnek, kit nem születés, nem vagyon s a sors játéka, hanem önnön személyes érdemei emeltek e megtiszteltetésre.

Csak hamar megjelent Jackson ur is, egy magos szál, őszibe elegyedett nyájas öreg, közönséges fekete öltözetben, minden megkülömböztető jel nélkül. Amint belépett, eleibe mentünk, megmondtuk nevünk és nemzetünket, — s hogy őtet látni igen óhajtottuk. Szivesen nyujtotta kezét mindnyájunknak, széket foglalt, maga körül leültetett s a több ott levő urakat is nevenként megismerkedtette. A beszéd osztán amerikai tárgyakra fordult, magasztaltuk az intézeteket, melyen örülni látszott, hogy hazája iránt ily kedvező vélekedéssel vagyunk. Egyszerü előadásai, nyájas magaviselete, szinte felejtetni kezdették a beszéd folytában, hogy tizenhárommillió ember első tisztviselőjével beszélünk. Az alatt, többen is érkeztek a terembe, kiket mind oly egyszerü szivességgel köszöntött, mintha polgári házánál fogadná el őket. Bucsuzásunkkor, ujra kezét nyujtotta s meghivott, hogyha a Congressusra visszatérünk, többször is látogassuk meg.

Soha nem felejtem el, mely bóldognak éreztem magamat eljöttünkben, hogy e nevezetes embert láthattam s vele szólhattam. Az a kézszoritás, büszkébbé tette érzelmem, mint a világnak akármely ragyogó kegyelme s emlékezetem tárát oly kinccsel szaporitotta, melyre mindig kedves érzéssel gondolok vissza."

Erre a kedves emlékre, sajnos, csak rövid ideig gondolhatott Bölöni Farkas Sándor. Tiz év mulva, 1842-ben, 47 éves korá-

ban, mint erdélyi királyi kormányszék fogalmazója, meghalt.

2. Haraszthy Ágoston.

Tiz esztendő mult el, mig a washingtoni Fehér Háznak ismét magyar látogatója akadt a kalandos életü Mokcsai Haraszthy Ágoston személyében. Ő is olvasta Bölöni Farkas Sándor könyvét és magával ragadta a vágy, hogy az óceánon tuli, uj és nagy lehetőségekkel teli köztársaságot ő is meglássa. Ez a vágy akkor érlelődött tetté, amikor megismerkedett, még Magyarországon, két amerikai utazóval.

Haraszthy régi nemesi családból származott, amely a nemesi levelet még Zsigmond királytól kapta 1405-ben. Egyik őse, Haraszthy Ferenc, az ország egyik leggazdagabb embere lehetett, akinek tucatszámra voltak falvai és uradalmai. A család a nemesi előnevet az Ung megyei Mokcsa községtől vette. Haraszthy Ágoston Magyarország legdélibb pontján, a Bács megyei Futtakon született 1812-ben és 1869 julius 22-én a középamerikai Nicaraguában halt meg, titokzatos körülmények között, rendkivül érdekes és kalandos pályafutás után.

Haraszthy 1841 juliusában járt Washingtonban és ezt a látogatást "Utazás Éjszakamerikában" cimü két kötetes munkájában (Pest, 1844, Heckenast) a következőképen irja le:

"Washingtonban ajánló leveleim számos congress-taghoz nyitának utat, Tyller Presidens (John Tyler), Webster Dániel külügy-minister, Clye John belügy-ministernél már első ittlétem alkalmával vezettettem be, midőn Széptájról Cincinnatiban holmik vásárlása végett lévén, Washingtonba rándultam át. Mindenhol kitünő szivességgel fogadtak. Nem kevés nézőm volt, midőn a praesidenshez menék, magyar öltözetben tevén udvarlásomat, mindenki bámulta a széles aranypaszomántos, gazdagon sujtásozott ruhát, s mi nézőim figyelmét leginkább magára voná, panyókásan felvett mentém volt, nem foghaták meg, minek két öltöny egyszerre az emberen, és olly drága. Az övnek célszerüségét sem látták át, de általában oda járult véleményük, hogy szebb és fényesebb öltözet, mint a magyaré, nem lehet. Néhány nap mulva Tyller praesidens estélyre hivott meg. Barátaim tudaták velem, hogy kedvesen veendi, ha nemzeti öltözetben jövök el, minthogy számos urhölgyek lesznek jelen, kik kiváncsiak magyar öltözetet látni. Magyar ruhában jelentem tehát meg, de felette kellemetlen volt látnom, hogy egész este minden szem rajtam függött. A terem és mellékszobák nagy izléssel, de minden pompa s fény nélkül valának butorozva, az ételekben már nagyobb fényüzés mutatkozott s még nagyobb a nők öltözékében. A mulatság beszélgetés és kevés táncból állott, s a társaság mintegy 12 órakor oszlott fel. Hasonló mulatságokon vevék részt Webster Dániel, Clye John — s más congress-tagoknál már első ittlétemkor, részint, hogy a congress üléseket látogathassam, részint az utazási iratomhoz szükséges adatokat itt, hol a főlevéltár létezik, megszerezhessem. A praesidens nagy készséggel megengedé, minden időben a levéltárba mehetnem s minden szükséges iratokat lemásolhatnom."

Haraszthy volt a californiai szőlőtermelés megalapitója, akinek fia, Árpád szintén a szőlőtermelés és borászat egyik legnagyobb tekintélye volt Californiában, Géza fia pedig, aki ugyancsak Nicaraguában halt meg, az amerikai polgárháboruban a 18-ik new yorki önkéntes lovasezred őrnagya volt.

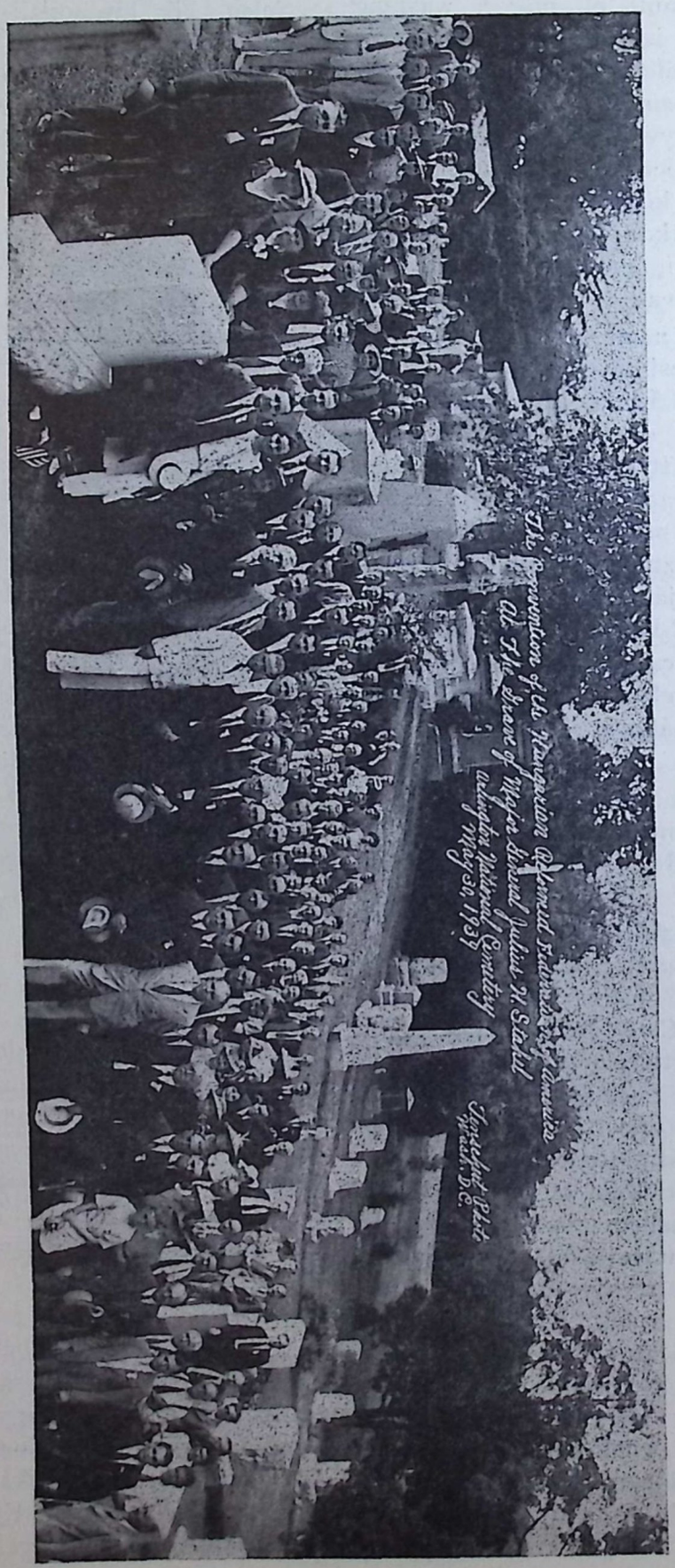
3. Ujházy László.

Körülbelül öt és félesztendővel Haraszthy látogatása után ujabb magyar látogatói akadtak a Fehér Háznak, akik már meghivott vendégek voltak. Ujházy László volt sárosmegyei főispán, Komárom polgári kormánybiztosa a szabadságharc utolsó idejében s a történelmi nevezetességü iowai Uj Buda alapitója volt a vezetője annak a magyar csoportnak, amely Zachary Taylor elnök meghivására 1850 januárjában látogatást tett a Fehér Házban.

Ujházy László, aki a szabadságharc összeomlása után mindennel leszámolt s egész családjával, feleségével, három fiával és két leányával elhagyta Magyarországot, Hamburgon keresztül Londonba került, ahonnét 1849 november másodikán irta első levelét Zachary Taylornek, az Egyesült Államok elnökének. Az elnök sziveshangu válaszát de-

cember huszadikán irta, Ujházy azonban családjával és néhány kisérőjével együtt már december 16-án Amerikában volt, az elnök levelét tehát itt vette kézhez.

Megérkezésük igen nagy szenzációt keltett, mert ez volt az első számüzött csoport, amely Magyarországból ideért. Ujházynak még Európában sikerült előnyös amerikai

kapcsolatokat teremtenie. Londonban Abbott Lawrence, az Egyesült Államok ottani követe karolta fel ügyüket s ő mutatta be Ujházyt Andrew J. Donelsonnak, az Egyesült Államok volt németországi követének, aki épen akkor igyekezett vissza Amerikába, egész családjával együtt, ugy hogy az utat a két család ugyanazon a hajón tette meg.

A new yorki magasabb társaság körében valószinüleg Donelson egyengette Ujházyék utját s lehetséges, hogy az ő közbenjárására érte őket az a megtiszteltetés, hogy Daniel Webster külügyminiszter, az akkori Egyesült Államok legkiválóbb politikusa és államférfia két nap mulva tisztelgő látogatást tett Ujházyék szállodai lakásán.

Ujházy nem pihent. Gróf Wass Sámuel s valószinüleg dr. Kraitsir Károly magyar orvos segitségével, aki akkor Bostonban élt, megszerkesztett egy 22 oldalas füzetet, amelyben a new yorki segélybizottság felkérésére röviden összefoglalta a magyar szabadságharc befejező eseményeit, Komárom feladásának körülményeivel együtt. A füzet január elsejére már készen is volt és az amerikai sajtó őszinte rokonszenvvel fogadta.

1850 január 5-én Ujházy levelet kapott Taylor elnöktől, aki meghivta Washingtonba, ahová január 9-én el is indult. Keresztül mentek Philadelphián, ahol megálltak, valamint Baltimore-ban is; mindkét helyen ünnepélyes fogadtatásban volt részük.

Amikor Philadelphiát elhagyták, a következők voltak Ujházy társaságában: Dambourghy Edward őrnagy, a forradalmi magyar kormány operettbe illő féligmeddig hivatalos megbizottja, Wass Sámuel gróf, akinek a magyar kormány még 1849 áprilisában adott követi megbizólevelet az Egyesült Államokba, amelynek átadására azonban sohasem került sor, Leopold Richard Breisach, lelkes new yorki magyar, aki sokat fáradozott a Magyarország iránti rokonszenv felköltése érdekében, Prágay János volt magyar alezeredes, Klapka tisztjeinek egyike, akinek neve ott van a vár megadását bejelentő okiraton is és aki másfélév mulva Cuba szigetén halt meg a szerencsétlen Lopez-féle kalandban, Dr. Kraitsir Károly, a szomolnoki születésü magyar orvos, aki részese volt a lengyelek legutolsó szabadságharcának s a lengyelekkel került Amerikába, egy Weiss Vilmos nevü (Vaise, Waisy) volt utászkapitány, aki Ujházy csoportjával együtt jött az Egyesült Államokba és egy Oswell (Osmull) nevü amerikai kapitány. Philadelphiában velük volt még a két nagyobb Ujházy fiu, Tivadar és Farkas, akik apjukkal együtt tisztjei voltak a szabadságharcnak, további Reményi Antal kapitány, a világhirü hegedümüvésznek, Reményi Edének bátyja, akik röviddel Ujházyék után érkeztek meg. Ott volt még Radnich Imre, a fiatal volt utásztiszt, aki szintén Ujházyékkal együtt jött s aki Prágayval együtt ment Cubába, ahonnét, másfél esztendei afrikai raboskodás után ujra Amerikába került s később a polgárházoru tisztje lett. Végül velük volt egy Henry de Ahna nevü volt bajor tiszt, aki még Németországban csatlakozott hozzájuk.

A Fehér Házban a magyar küldöttség egy része 1850 január 15-én jelent meg Zachary Taylor elnök előtt. Nem voltak ott valamennyien, csak a következők: Ujházy és Tivadar fia, Wass Sámuel gróf, Prágay alezredes, Oswell kapitány, Dambourghy és Weiss kapitány.

A fogadtatáson az első beszédet Ujházy mondta:

"Elnök Ur: Végre megértem életem egyik legjobban óhajtott mozzanatát, azt a megtiszteltetést, hogy a világ legszabadabb és legdicsőségesebb nemzetének legfőbb hivatalnoka előtt állhatok. Az előtt a választott férfiu előtt, akinek méltósága nem a drágakövekkel kirakott koronáról sugárzik, hanem akiben polgártársai bizalma révén ennek a nagy nemzetnek minden hatalma és tisztelete összpontosul. Mert az ön eredményes munkájának egyetlen órája, amelyet az emberiség érdekében végez, többet ér, mint a többi nemzetek ugynevezett "uralkodóinak" egész élete.

Itt állok, Uram, Ön előtt, néhány szerencsétlen számüzött társammal együtt, mint töredéke annak a magyar küzdelemnek, amely a szabadságért, nemzetért és haladásért folyt le. Annál inkább a szives fogadtatás reményében jelenünk meg itt,

mert Elnök Ur hozzám intézett levelében volt szives kijelenteni, hogy Elnök Ur honfitársainak egyetemes érzelmét fejezi ki, amikor engemet társaimmal együtt Amerika földjén, az üldözöttek hagyományos menedékhelyén üdvözöl. Elnök Ur védelmet ajánl fel nekünk felajánlva egyuttal hazájának intézményeit és törvényeit, abban a reményben, hogy Amerikában második otthonunkat fogjuk feltalálni.

Fogadja, Elnök Ur, legmelegebb köszönetünket az Egyesült Államok vendégszeretetének felajánlásáért.

Az Ön polgártársai már az igazi együttérzés számos, nyomatékos bizonyságával viditottak fel bennünket; testületek, társaságok épen ugy, mint egyes személyek versengtek egymással a testvéri szeretet bizonyságainak irántunk való megnyilvánitásában. Szivünk sebeire gyógyitó balzsamot öntöttek, bár az amerikai szabad polgár kezének egyszerü szoritása magában véve is nagyobb értékü, mint sok olyan kitüntetés, amit az óvilág tud adni.

A szivélyes fogadtatás előérzetével, azzal a szándékkal jöttünk ide, és Önön keresztül az egész amerikai néphez, hogy kifejezzük legmélyebb tiszteletünk és csodálatunk hódolatát.

Elnök Ur, fogadja el ugy Ön, mint az Ön nagy nemzete annak kifejezését, hogy szavakban képtelenek vagyunk elmondani a szeretetnek és hálának azt az érzését, amely eltölt bennünket. Engedtessék meg nekünk, hogy ugyanakkor önmagunkat s mindazon számüzött társunkat, akik esetleg utánunk jönnek, e hatalmas ország széles pajzsának védelme alá helyezhessük, hogy részesei lehessünk mindannak az áldásnak, amivel az isteni Gondviselés ezt az országot elárasztotta.

Mint a magyar nemzet igénytelen képviselői, az emberi szabadság nevében hajtjuk fejünket ennek a szabad és nemesen érző nemzetnek keblére, amelynek szive dobogását az emberiségért általában s a mi magyar ügyünkért különösen — már akkor is éreztük, amikor még az Óceánon tul voltunk.

Legforróbb kivánságunk az, hogy méltóknak mutassuk magunkat arra a jóságra, amelyet itt tapasztalunk. Boldogságunkat azonban, hogy amerikai barátainktól látjuk magunkat körülvéve, nagyban csökkenti az a keserü fájdalom, hogy valamennyi szerencsétlen honfitársunk nem részesülhet ugyanebben a boldogitó tudatban.

Milyen irigylésreméltó a mi sorsunk az övékhez képest! Imádkoznunk kell azért Istenhez, hogy minél előbb szabaditsa meg őket mostani megpróbáltatásukból. Ugy érezzük, hogy gyenge szavunkat az ő érdekükben felemelni legelső kötelességünk.

Bizunk benne, hogy szabad lesz azt az alázatos kérésünket terjeszteni az Egyesült Államok népéhez és kormányához, hogy hatalmas befolyásukat érvényesitsék a Magas Porta előtt, olyan módon, ahogyan legjobbnak látják, azzal a céllal, hogy Kossuth és valamennyi kisérője szabadon bocsáttassanak, hogy igy nekik is alkalmuk legyen az Egyesült Államok barátságos területére jönni, hogy itt ők is részesei lehessenek mindannak a kedvezménynek, ami a jövőben a mi osztályrészünk lehet.

Engedtessék meg a magam részéről kijelenteni azt, hogy egy olyan embernek erkölcsi halála, mint Kossuth, az emberiség és az általános szabadság vesztesége lenne.

Engedje meg Elnök Ur, hogy ez alkalommal átadjam ezt az ajánló levelet. Fogadja a magyar küldöttségnek, az Ön alázatos szolgáinak és jövendő polgártársainak legmélyebb tiszteletét."

A beszédre Taylor elnök következőképen válaszolt:

"Kormányzó Ur: Őszinte örömmel üdvözlöm ugy önt, mint kiséretét az Egyesült Államok fővárosában. A szabadságért folytatott bátor küzdelmük alatt egyetlen nemzet sem figyelte nagyobb érdeklődéssel a magyar ügy előhaladását, mint az amerikai Unió népe. Bárhol emelik fel a szabadság zászlaját, az amerikai nép együttérzése ott lesz. Az amerikai nép együttérzett azokkal a reményekkel, amelyekkel Magyarország nemzeti függetlenségének

ügye utjára indult, s ezt az együttérzést az önök honfitársai egészen a befejezésig ébren tartották. Bár az Egyesült Államok elve az, hogy nem avatkozik bele az európai nemzetek ügyeibe és harcaiba, mégis, ha Magyarországnak sikerült volna függetlenségét kivivni, az Egyesült Államok lett volna az első. hogy üdvözölje a nemzetek családjában.

A valóság az, hogy Magyarország és minden más elnyomott nemzet fiai ugyanazt a védelmet fogják itt találni, amit mi magunk élvezünk. Az önök jogai. szabadsága, vallása tiszteletben és megbecsülésben fognak részesülni. Osztom az Önök sajnálkozását a fölött, hogy Kossuth és kiváló társai nincsenek önökkel. Remélem azonban, hogy ők is biztonságban eljutnak a mi partjainkra, valamint az önök családja, rokonai és barátai is, akiket kénytelenek voltak hátrahagyni. csatlakozni fognak önökhöz itt, a szabad intézmények hazájában. Remélem, hogy itt ugy önök, mint a többiek, el fogják felejteni azoknak a megpróbáltatásoknak és bajoknak legnagyobb részét, amelyeken átmentek, amikor élvezni fogják uj otthonuk szabadságát és áldásait. Szivesen köszöntöm mindnyájukat s amikor Isten áldását kivánom önökre, az egész nemzet érzéseit fejezem ki."

Ujházy és társai több mint tiz napig tartózkodtak Washingtonban, amely idő alatt Taylor elnök egy alkalommal vacsorára is meghivta őket. Igy ők voltak az első magyarok, akiket a Fehér Házban megvendégeltek.

4. Kossuth Lajos

Kossuth Lajos nem mint egyszerü számüzött emigráns jött át, amilyennek Ujházy László is tartotta magát, hanem mint egy legyőzött ország forradalmi kormányának feje, akinek kimondott politikai céljai voltak azzal, hogy az Egyesült Államokban nemcsak a magyar ügy iránti rokonszenvet tartsa ébren, hanem azt fegyveres beavatkozásra birja Magyarország felszabaditása érdekében. A Fehér Ház tehát, mint egy semleges ország első polgárának hivatalos otthona, Kossuth Lajossal szemben más magatartást kellett hogy tanusitson. Bármilyen lelkesedéssel fogadta is az amerikai nép Kossuthot, a washingtoni kongresszus képviselő és szenátor tagjai között erősen megoszlott a vélemény, hogy vajjon a kongresszus fogadhatja-e ünnepélyesen a nagy magyar hazafit, aki ilyen tervekkel és célokkal jön? A kongresszusban azok voltak többségben, akik a fogadtatásban nem láttak semmi veszedelmet, a Fehér Ház azonban, ami természetesen a nemrég elhalt Zachary Taylor utódját, Millard Fillmore elnököt jelentette, nem akart tudomást szerezni a politikai célokkal jövő Kossuthról.

Ez természetesen nem azt jelentette, mintha Fillmore elnök nem rokonszenvezett volna a magyar üggyel ,hanem egyszerüen azt, hogy ő, mint egy semleges ország feje, nem tárgyalhat olyan valakivel, aki kimondottan azért jön, hogy az Egyesült Államokat háboruba próbálja keverni egy vele barátságban élő európai hatalommal.

Ugy is volt, hogy Fillmore elnök nem fogadja Kossuthot, (amint például Angliában Kossuth meg sem próbálta, hogy Viktória királynő elé jusson) Webster Dániel azonban ,akinek őszintén magyarbarát felfogását mindenki ismerte s aki rövid idővel azelőtt maga kereste fel Ujházy Lászlót New Yorkban, megpróbálta, hogy legalább egy rövid tisztelgés megadására rábirja az elnököt. Kossuth és Fillmore találkozását még ma is meglehetős homály boritja. Azt például, hogy Fillmore nem is akarta fogadni a magyar hazafit, csak magának Fillmorenek egy sokkal később adott nyilatkozatából ismerjük, valamint az érdekes találkozás többi részletét is.

A magyaroknak igen rosszul esett a hideg fogadtatás, amelyben az elnök részesitette őket. Ha azonban az eddig ismeretlen részleteket megismerjük, a kellemetlen epizód teljesen tisztán áll előttünk, ugy hogy a végén lehetetlen Fillmore elnököt kárhoztatnunk miatta, aki feltétlenül a legegyenesebb, sőt az egyedül lehetséges amerikai álláspontot képviselte.

Az eddig ismeretlen adat ugyanis elmondja. hogy amikor az elnök Webster rábeszélésére beleegyezett, hogy Kossuthot fogadja, egyetlen feltételt kötött ki. Ez pedig az volt, hogy a rövid fogadtatás csak üdvözlésekből fog állani és beszéd egyáltalában nem lesz. Ennek dacára, mint később

maga Fillmore mondta el, alighogy a bemutatások megtörténtek, Kossuth előállott és egy meglehetősen hosszu beszédet mondott. Az elnököt, akit várakozásában kellemetlen csalódás ért, bizonyosan boszantotta a dolog s nagyon valószinü, hogy válaszán is megérzett a fanyar kelletlenség, amit azután olyan rosz néven vettek tőle azok, akik az előzményeket nem ismerték.

Kossuth beszédét csakugyan arra használta fel, hogy hálájának kifejezése mellett célozzon arra, hogy az Egyesült Államok hatalma elég nagy ahoz, hogy még a világ távoli részeiben is kiterjessze védelmét más nemzetek számüzöttjeire (ready to protect the laws of nations even in distant parts of the earth and in the person of a poor exile) hangoztatta továbbá, hogy olyan dicsőséges köztársaságba érkezett, amelynek legfőbb hivatalnoka az egész világ előtt kihirdeti, hogy ez az ország nem maradhat közömbös akkor, amikor egy idegen hatalom bármely országban nyimja el a szabadságot. (I landed in free and a powerful country, whose honored Chief Magistrate proclaims to the world that this country cannot remain indiffferent when the strong arm of a foreign power repress the spirit of freedom in any country.)

Kossuth tehát pontosan azt tette, amit Fillmore elnök mindenáron el akart kerülni: beszédébe politikát vegyitett s félre nem érthető módon hangsulyozta, hogy az Egyesült Államoknak kötelessége közbelépni, a világ bármelyik részében nyomják el a szabadságot. Természetes, hogy az elnök válasza nem lehetett más, mint amilyen volt.

Fillmore hangoztatta, hogy mint egyén, őszintén együttérez a magyar nemzet küzdelmével. Az amerikai nemzet valóban nem lehet közömbös az ilyen küzdelmekkel szemben, a nemzet elve azonban mindig ugyanaz volt az ilyen esetekben, amióta csak fennáll az Egyesült Államok. Ő ezt az elvet ujra hangoztatta a kongresszushoz küldött üzenetében, ami ugyanaz, akár a kongresszusnak, akár az európai nemzeteknek mondja el. Ha Magyarország visszanyeri függetlenségét, kivánja Kossuthnak, mint legnagyobb áldást, hogy oda visszatérhessen, de ha nem ugy történik, az Egyesült Államok mindig szivesen fogja látni őt és társait, akikre Isten áldását kivánja.

Az elnök válasza nagy mértékben hozzájárult Kossuth kiábránditásához, aki már ekkor érezte, hogy az Egyesült Államokat képtelen lesz olylan mértékben érdekeltetni Magyarország ügyében, hogy fegyveres segitséget kapjon tőle.

Ennek dacára nem hátrált meg, hanem körutját hallatlan szivósággal és kitartással folytatta, bár annak lényegében való eredménytelenségét már ekkor látnia kellett. Amikor egy félesztendő mulva elhagyta Amerikát, hogy oda soha többé vissza ne térjen, fáradt és megtört ember lett belőle, akinek lelkét elbirhatatlan sullyal nyomta az a tudat, hogy a hazája érdekében véghezvitt óriási munkát hiában végezte el.

*

Kossuthtal le is zárhatjuk a régi magyarok látogatásainak első sorozatát a Fehér Házban. A második sorozat Xántus Jánossal, a nagyhirü természettudóssal kezdődik, aki James Buchanan elnöknél tisztelgett (1857) azután következnek a polgárháborus magyar katonák, Kuné Gyula, Figyelmessy Fülöp, Stahel-Számvald Gyula és Zágonyi Károly, akiknek Lincoln Ábrahám elnökkel voltak kisebb-nagyobb ügyeik. (1861-65.) U. S. Grant elnök előtt Lipthay Pál, egy világjáró magyar ujságiró jelent meg, (1871) gróf Apponyi Albert pedig Theodore Roosevelt elnök vendége volt 1904-ben.

Az utolsó negyedszázad alatt két jelentős magyar csoport jelent meg a Fehér Házban, ugy, hogy az elnök is fogadta őket. 1918-ban, dacára annak, hogy az Egyesült Államokkal háboruban álló ország polgárai voltak, Woodrow Wilson elnök fogadta a magyarországi református egyházhoz tartozó lelkészek küldöttségét, 1923-ban pedig Pivány Jenőnek, a kiváló történettudósnak vezetésével jelent meg egy tekintélyes és reprezentativ magyar küldöttség Calvin Coolidge elnök előtt, hogy átadja neki a Magyar Nemzeti Szövetség ajándékát, a budapesti Washington és a ceglédi Kossuth szobor kisebbitett mását. A magyar látogatások e második sorozatának leirását majd jövő évi naptárunkban közöljük.

NAGYOBB EGYSÉG FELÉ

Az Amerikai Magyar Református Egyházkerület megalakulása alkalmából

irta: Dr. TAKARÓ GÉZA.

Mialatt Európában előbb uniformisos tüntetők parádés felvonulásokkal, majd országpusztitó tankok véres munkájával vezették be az "Ein Volk, Ein Reich, Ein Führer" korszakát, itt az uj világban e hármas jelszó helyett egy hetes tagozatu ige hivogatta, ostromolta már évek óta az amerikai magyarságot: "Egy test, egy Lélek, egy remény, egy Ur, egy hit, egy keresztség, egy Isten." S amig a hármas, igen csak emberi motto létében fenyegetni kezdte már szülőhazánkat is, ez a mérhetetlenül magasabb és tartalmasabb isteni ige szebb jövendőt igézetes látványát tárta fel előttünk.

Azt már régen tudtuk, hogy még a vas is, ha atomokra különitenénk, észrevétlen hullana alá, mint a hópehely; viszont egybe olvadva, molekulákból pőröllyé tömöritve, csákányt formálva a bányász erős kezében szikla tömböket is porrá zuz. Azt is jól tudtuk, hogy amint a magyarság életében ezer év óta annyiszor okozott vagy fokozott szerencsétlenségeket a kohézió hiánya, ugy az uj világba vándorolt magyarságot is nagy veszedelmek környékezték meg kezdettől fogva, mivel kifelejtette vándortáskájából az összetartás élet-hosszabbitó, élet-nemesitő, élet-boldogitó varázskövét.

Néhány nagyobb egyesület mellett, melyekben a tagokat inkább közös anyagi érdekek tartják össze, a reformátusságra várt a feladat, hogy magasabb szempontokból és mélyebb alapokon a közösségnek egy olyan katedrálisát épitsék fel, amely elég tágas legyen és amelynek kapui szüntelen nyitva álljanak minden amerikai magyar református számára.

Sok csalódás és sok kudarc kisérte ezt a törekvést az álomtól a valóságig, a tervtől az alkotásig. Fenékig üritette a keserü pohárt mindjárt az első magyar, aki Amerika földjén magyar istentiszteletet tartott, 1852 március 14-én. Ács Gedeon református pap volt ez, aki Kossuthal ide érkezve egy felől a már New Yorkban tartózkodó, más felől a szabadságharc bujdosó magyarjait próbálta összeterelgetni. Megértést és támogatást azonban csak a holland eredetü amerikai reformátusok részéről tapasztalt, a magyarok közönyösen nézték, fitymáló megjegyzésekkel kisérték munkáját, melyet aztán fájó szivvel bár végre is abba hagyott.

Egyébb kisérletezésekről itt nem szólva az első magyar református egyház csak 1890-ben alakult meg Clevelandban a Reformed Church támogatása mellett. Még hat év mulva, a magyar millenium évében is csak hat magyar református gyülekezet volt egész Amerikában. De már ezek is érezték a nagyobb egység szükségességét. És bár a hat egyház — Ohio, Pennsylvania, New Jersey, New York, Connecticut államokban — nagyobb területen helyezkedett el, mint a régi Magyarország, mégis magyar egyházmegyévé szervezkedtek, aminek természetesen nem állott utjába a Reformed Church, melynek különböző egyházmegyéibe tartozott eddig ez a hat első magyar gyülekezet. Érdemes itt megemliteni, hogy ugyan ebben az évben, és ugyanez a hat lelkész alapitotta meg néhány más magyarral az Amerikai Magyar Református Egyesületet.

1900-ban, a presbiteriánus munka megindulásával megoszlott a magyar egyházi munka. Ennek és az ebből támadt áldatlan harcoknak megszüntetésére hivták Amerikába a magyarországi református egyház kiküldöttjét, aki 1906-ban gróf Dégenfeld József, a konvent elnöke személyében meg is jelent. Itt megalapitotta a "hazacsatlakozott" lelkészekből az uj magyar egyházmegyét, mint a Dunamelléki egyházkerület szerves alkotó részét. Ez az egyházmegye öt év alatt annyira megnövekedett, hogy 1911-ben már két felé kellett osztani, keleti és nyugati egyházmegyére. Szép fejlődést értek el ebben egyházaink, viszont a szétházás és ellenségeskedés továbbra is megmaradt és pedig most már három fronton, t. i. a csatlakozott, a nem csatlakozott és a presbiteriánus csoportok között.

A világháboru szerencsétlen kimenetele ugy anyagi, mint erkölcsi tekintetben olyan helyzetet teremtett az itteni magyar egyházak között, hogy a lelkészek ismét az óhazai egyházhoz fordultak és kérték a két amerikai egyházmegyének a Reformed Churchbe való visszaengedését. Erre jött ki 1921-ben a konvent megbizásából Takaró Géza budapesti lelkész és Boér Elek egyházkerületi főgondnok, akik a Reformed Church belmissziói tanácsával egyezményt kötöttek és irtak alá Tiffin-ben. Azután meglátogatták a gyülekezeteket, amelyek egy kivételével örömmel fogadták a hirt, hogy az egyezmény utján a szülőhaza református egyháza megszabadult az amerikai egyházak sulyos terheitől, ugyanakkor ezek az egyházak biztositékot nyertek arra, hogy a két egyházmegyében tovább élvezhetik eddigi különleges jogaikat. Az anyagilag elszegényedett édesanya után nem mostohák, de jóságos nevelő anyát nyertek a Reformed Churchben. Most már ismét csak két csoportra tömöritve müködtek volna az amerikai református egyházak (Ref. és Presb.). ha az egyik egyház lelkésze ki nem bontotta volna a függetlenség zászlaját.

De ez a tény, ha olykor zavarta is, meg nem akadályozhatta az uj korszakot kezdő két egyházmegye fejlődését. Minden amerikai magyar protestáns alakulat között hasonlithatatlanul ez volt a legnagyobb. A két egyházmegyéből évek mulva négy lett: Keleti, Központi, Tóparti és Magyar Sion egyházmegye. Az egyházközségek vagyona jóval felülmulja a fél millió dollárt és még a rajtuk lévő tehert leszámitása után is marad egy millió dollár tiszta vagyon, amely felett szabadon rendelkeznek az egyes egyházak, kölcsönt vehetnek rá, elcserélhetik. Az anyagi segitség nem ártott meg nekik. mert hiszen évről-évre több egyházunk válik önfenntartóvá.

15 évvel a tiffini egyezmény aláirása után azonban ismét választutra kerültek egyházaink.

1936 junius havában Fort Wayne, Indiánában a Reformed Church és egy másik egyháztest egyesült egy nagyobb egységben, illetőleg a már előbb elvben megtörtént egyesülést uj alkotmány elfogadásával pecsételtek meg. Ennek értelmében az egyesült egyház megszünteti az eddigi egyházmegyéket és több egyházkerületbe osztva az egész ország területét, minden egyházközséget a neki földrajzilag megfelelő kerületbe illesztett be. Ha ennek az intézkedésnek szó nélkül alávetjük magunkat, gyülekezeteink ma már nem négy magyar egyházmegyébe tartoznának, hanem 14 amerikai egyházkerületbe volnának szétszórva.

Szerencsére nem csak lelkészeink és gyülekezeteink tulnyomó többsége, de az amerikai egyház vezető férfiai is belátták, hogy a magyar gyülekezetek egészséges fejlődése jobban volna biztositva egy magyar közösségben, ezért már az 1936-i egyetemes zsinat egyhangu határozattal teljesitette kettős kérésünket: a magyar egyházkerület felállitását és a tiffini egyezményben biztositott jogaink további fenntartását. Tehát amellett, hogy amerikai testvéreinkkel tel-

A MAGYAR EGYHÁZKERÜLET ALAKULÓ GYÜLÉSE, CLEVELAND, 1939 MÁRC. 14—16.

jesen egyenjogu tagjai vagyunk az egyesült nagy amerikai egyháztestnek, az uj alkotmány értelmében még speciális jogaink is vannak, amelyekkel amerikai testvéreink nem rendelkeznek. Tekintet nélkül arra, hogy milyen területen vannak magyar gyülekezeteink, mind beletartozhatnak a magyar egyházkerületbe. Miután pedig ez a magyar egyházkerület akkora területen terjed el, mint az egész ország, szükségessé vált az egyházmegyék fenntartása is, az adminisztráció könnyebb lebonyolitása és főleg az egyházi munka fejlesztése érdekében.

A nevezetes Fort Wayne-i gyülés után két év mulva, 1938-ban Columbus, Ohioban ismét összeült az egyetemes zsinat. Ezt a két évet a magyar egyházkerület előkészitésére használták fel egyházmegyéink megbizottai. Gyüléseket tartottak, cikkekben, körlevelekben, egyházmegyei gyüléseken hangsulyozták, milyen végzetes és megmásithatatlan következményekkel járhat, ha föl nem ismerik vagy könnyen veszik gyülekezeteink azt a felelősséget, melyet a döntésnél vállalniok kell. Mérlegelték egy felől azokat az előnyöket, melyek az elszigeteltséggel szemben a teljes beolvadással járhatnak: a szorosabb kapcsolatban gyorsabban átvehetjük a haladottabb amerikai egyházi élet módszereit és több alkalmunk nyilhat magyar hitbeli és kulturális értékeink, valamint szülőhazánk és egyházunk kérdéseink megismertetésére. Másfelől feltárultak előttünk a beolvadással együttjáró hátrányok: lassanként teljesen elveszitjük azokat a jellegzetes vonásokat, amelyek megkülömböztető értékei a magyar reformátusságnak; elveszitjük az egymással való gyakoribb érintkezés lehetőségeit és lelki hasznait; elveszitjük magyar egyházunk forumainkat az egyházmegye és kerület nélkül, elveszitjük az egyetemes zsinaton való képviseltetésünket, mert amig a 14 amerikai egyházkerületben szétszórva mint jelentéktelen kisebbségnek semmi kilátásunk nem lett volna az egyetemes zsinati tagságra, most — e sorok irásakor — még is négy képviselő küldésére van jogunk, ha pedig legalább még hét magyar egyház belép kerületünkben, minden zsinatra hat képviselőt választhatunk.

Ezek után érthető, hogy 1939-ben a magyar márciusi napok évfordulójának összehivott gyüléséig a négy egyházmegye gyülekezeteinek és lelkészeinek háromnegyed része bejelentette csatlakozását valamint tiz olyan lelkész is, akik nem gyülekezeti munkában müködnek. A nevezetes alakuló gyülés Clevelandban folyt le az egyetemes egyház elnökének, belmissziói főtitkárának és az egyetemes tanács főtitkárának közremüködésével, akik emlékezetes előadásokat tartottak. Mi magyarok meghatódottan emlékeztünk vissza március 14-én arra a napra, amikor egy ilyen napon az első magyar istentiszteletet tartotta Kossuth papja Amerika kikötő városában, New Yorkban 1852-ben, és arra a magyar gyülekezetre, amely legelsőnek szerveztetett meg Clevelandban. Sok történelmi állomás mellett haladt el a magyar ige utja Amerikában, amig most végre eljutott a Magyar Egyházkerülethez.

A három napos gyülésen, amelyen tartalmas előadások hangzottak el és fontos egyházmegyei és közös kerületi tanácskozások folytak, végül megválasztották az egyházkerület vezetőségét a következő személyekben: a magyar egyházkerület megalakitása érdekében kifejtett munkájának elismeréseül első elnök Dienes Barna lett, alelnök dr. Takaró Géza, pénztáros Szabó Antal, titkár Kecskeméthy József, tanácstag Fodor József. Az ezekből álló kerületi tanácsgyülés után azonnal munkához látott. Ennek eredményeként már meg is tartották a négy egyházmegyei gyüléssel kapcsolatban az első Református Napokat, melyek a presbiterek női és ifjusági szervezetek, vasárnapi iskolai és egyébb munkák vezetőinek bevonásával már is uj erőforrásoknak bizonyultak a gyülekezeti élet számára.

Mert az igazi cél ez volt az egyházkerület megalakitásával. Az uj élet-forma bevezetésénél nem a formák, hanem az életet hangsulyoztuk. Nem egyházi törvények jeges ujjaival akarunk eggyé forrasztani heterogén elemeket, márványt és szalmát, gyöngyöt és kavicsot, aranyat és sarat, olyan dolgokat, melyeknek egymáshoz semmi közük sincsen, olyan embereket. akik között

semmiféle lelki kapcsolat nincsen. Megelevenedett és megtisztult felfogásu és életü tagoknak és gyülekezeteknek egybe foglalását célozza a Magyar Egyházkerület. Nem theologiai "complex-eket", nem nagyképüsködést, fennhéjázást, megalomániás allürőket akar szolgálni, hanem Istenországát e kaotikus állapotba sülyedt, véráztatta földön.

Épen ezért ezután még inkább békében akarunk lenni azokkal is, akik a mi kerületünkön kivül keresik boldogulásukat. Nemcsak a tengeren uszó két cserépedény régi mottóját tartjuk szem előtt: Si collidimur, frangimur, hanem a legmesszebbmenő kooperációt kerestük mindenkivel Isten és emberek szolgálatában. Még nem protestáns magyar testvéreinkkel is szivesen keressük a kapcsolatot. Olyan időket él a magyar nép, hogy nagyon szivünkre kell vennünk Nelson tanácsát, aki a trafalgári ütközet előtt két ellenséges viszonyban élő tisztjét fölvitte egy olyan magas pontra, ahonnét láthatták az ellenség flottáját. "Nézzétek, — mutatott előre az admirális —, ott van az ellenség, fogjatok egymással kezet és legyetek jó barátokká, mint jó angolok."

Mikor a tengerparton matrózok gombfelvarráson vitatkoznak és összevesznek és jön az SOS üzenet, hogy egy hajó veszedelemben forog, a per-patvarnak egyszerre parancs-szó nélkül vége és mindenki egy szivvel lélekkel indul a mentő csónakokkal....

Néhány hónap mulva már megjelenik az egyesült egyház hatalmas énekes könyve, gazdagitva ujabb európai, és ezek között magyar dicséretek angol forditásával is. Természetesen mi tovább is használjuk az óhazai énekes könyvet, de jól esik tudnunk, hogy ezután amerikai templomok ezreiben is énekelni fogják:

"Térj magadhoz drága Sion,
Van még néked Istened!'
Ki Atyádként felkaroljon,
S szivét ossza meg veled!
Azt bünteti, kit szeret...

Végső áldást mondj hazádra,
Mely távolról int feléd..."

VAKÁCIÓN...

Négy éve várok arra, hogy a lelkészi hivatással járó gondok, prédikációk, ifjusági munka s az általános egyházi vezetés felelősége alól néhány napra fel legyek mentve. A várakozás nem volt hiába, mert im e hét első napján megkezdhettem én is egy tizenkét napos "VAKÁCIÓT."

A vakáció fogalmát ahányan vagyunk annyi féle képen értelmezzük. Általános a vélemény, hogy az ember csak akkor vakációzik, ha felelőségtől mentesen, munka nélkül töltheti a drága napot. Ezt talán egyszerübben ugy irhatnók, hogy csak az a vakáció, amikor a napot lophatjuk. Az én véleményem egészen más! Számomra vakáció az, hogy ha az eddigi munkakörből kiléphetek és valami mással, értékessel, épitő tanitómunkával tölthetem el napjaimat.

Ezzel a gondolattal és érzéssel indultam el hétfőn reggel a west sidei paróchiáról. Az indulással a vakáció is kezdetét vette. Kétszázkilenc mértföldet töltöttem a volánnál az első nap. A templomból, amelyet otthagytam Clevelandban a West Sideon egy másik templomba jöttem az ut végén AZ AMERIKAI MAGYARSÁG TEMPLOMÁBA. Most ebben a templomban, a Bethlen Otthon-ban irom e sorokat, mely otthon az amerikai magyarság szivét, szeretetét hirdeti.

Ragyogó gyermek arcok fogadtak fönt a nyárfák hegyén. A tanitó, Babinszky András széles mosollyal, meleg hangon mondott Isten hozottat. Még jóformán kezet sem fogtunk, már az árvaatya jelent meg az ambituson és azzal a magyar szeretettel üdvözölt, amely őt az árvaatyai munkára tizenegy évvel ezelőtt a ligonieri árva- és aggmenházba odavitte. Kellemes volt ez a találkozás, mert hiszen "Lajos bátyám" nekem magamnak is atyai jóakaróm volt már ezelőtt 20 esztendővel, amikor mint legátust a perth amboyi hatalmas gyülekezetbe szeretettel meghivott.

Velem van a legidősebb leányom is, a kivel a nyári magyar iskola izgalmait átéltük és amit a mult vasárnap vizsga-piknikkel bezártunk. Őt Nt. Nánássy Lajosné ölelte magához azzal a meleg szeretettel

amely nemcsak a vendégnek, hanem az árvaház apátlan, anyátlan kis lakóinak is mindenkor édessé teszi az életét.

A vakációt azzal kezdtem meg "az amerikai magyarság templomában," hogy a kérdések rohamát intéztem az én Lajos bátyám ellen. A kérdéseket nem irom le, hanem hadd álljanak itt a feleletek.

"Az árvaházi növendékek száma jelenleg 43, akikhez még kilenc nyaraló gyermeket kell hozzáadni. Ez utóbbiaknak nagy része Clevelandból, az east sidei egyházból jött be. Az öregek száma 24 volt, de ma már csak 23, mert éppen a látogatás napján feküdt kiteritve Szopó József, aki 1927-ben Brownsvilleből jött be az intézetbe. 24-ik lakónak Kiss Mária van fel véve Perth Amboyból. Sajnos a többi öreg folyamodókat helyszüke miatt egyelőre nem lehetett befogadni.

"Anyagilag a Bethlen Otthon kedvező körülmények között van. Az Amerikai Magyar Református Egyesület, a magyar református egyházak és magánosok áldozatkészségéből mindig van annyi bevételünk, hogy az összes kiadásokat képesek vagyunk fedezni.

"Az intézet szellemi életét szolgálja a folyamatban levő nyári magyar iskola. Aug. 20-án fognak számot adni a gyermekek tanulásuk eredményéről vizsga keretében.

"A Bethlen Otthon életében a legnagyobb esemény az, hogy az Amerikai Magyar Református Egyesület 16,850 dollár kölcsönének folyósitásával megvásároltunk lent a városban, a high school tőszomszédságában egy gyönyörü épületet, amely árvaház céljaira szolgál a jövőben. Ezt az épületet Bochkor és Galther clevelandi magyar mérnökök terve alapján a harrisburgi Welfare és Labor Department követelményeinek megfelelőleg átalakitjuk a közel jövőben és 1940 tavaszán uj épületrésszel toldjuk meg. Igy impozáns, gyönyörü palotának jutunk birtokába, ami 100,000 dollár értéket fog képviselni és amire büszke lehet az amerikai magyarság. Az átalakitás és toldás körülbelül 28,000 dollárba kerül, amiből már 6000 dollár rendelkezésünkre áll. Tehát az épitési alapra egy év leforgása alatt körülbelül 22 ezer dollárt kell összehozni. Ebben a tekintetben számitunk több mint száz református egyházunk áldozatos népére, az Amerikai Magyar Református Egyesület közel 300 osztályára, jó módban élő magyarjaink nagyobb adományára és szegényebb testvéreink dollárjaira. Az uj árvaházi épületben hatvan gyermeket lehet kényelmesen elhelyezni.

"A mostani árvaházat és a körülötte levő házakat pedig átadjuk az öregek számára. Az uj beosztás mellett 75 öreget minden nehézség nélkül el tudunk helyezni. Mivel ujabban a felvételért folyamodó öregek száma rohamosan emelkedik, ezzel a beosztással minden problémánkat meg tudjuk oldani még pedig ugy a gyermekek, mint az öregek javára.

"Azok számára, akik Ligoniert nem ismerik, mozgó fényképek által mutatjuk be a Bethlen Otthont, hogy mindenki fogalmat nyerhessen arról a sok oldalu munkáról, ami a Bethlen Otthonban folyik."

Az első napi vakáció a befejezés felé közeledik. Isten magasságos egén a csillagok tündöklő fénye ragyog és azt hirdeti, hogy a Jézus az amerikai magyar szivekben naponta megszületik, mert ime emberek vannak, erős férfi kezek, gyöngéd, édesanyai

LIGONIER KÖZPONTJA (SQUARE.)

szivek, akik nemcsak mondják Uram, Uram!, de cselekszik is Istennek akaratát: megszegik kenyerüket, küldik adományaikat, hogy az "amerikai magyarság templomában" senki ne érezze, hogy van öreg elhagyott, apátlan, anyátlan árva. Csöndes béke honol a Bethlen Otthon felett. A zsoltáros, imádkozó gyermek ajkak, a mosolygó szemek pihenőre tértek.

Az én imádságom is Istenhez szállott, hogy áldjon meg minden amerikai magyart, aki intézményünkben is megbizonyitotta hitét.

Ligonier, Pa., 1939 aug. 14.

Daróczy Mátyás

KINEK VAN IGAZA?

A vallás a tudományból mostanában egyre több és több igazolást kap. Tudomány és vallás között kezd a helyzet barátságossá válni. A tudósok már nem vallástalan emberek többé s a XX. század 4-ik évtizedének magasabbrendü tudományi; tudományos kutatása nem atheizmus. Sőt! Állat-, növény-, föld-, csillagászatudomány. kémia és élettan mindjobban igazolják, erősitik az egyetlen Istenismeret alapjait. Lassankint annyi lesz a tudós és bibliáshitü ember között a különbség, hogy egyik a tudományos kifejezések, képletek, számok, ábrák rengetegét s 40—50 évig tartott tudományos kutatása eredményét teszi rá arra az ősi, szent igazságra, hogy Isten minden mindenekben, a másik a vallásos hitét. A boldogabb és szerencsésebb a kettő között az. aki ezt az egyetlen örök igazságot hamarabb ismeri fel. És ez a templomos, vallásos, hivő ember, aki az Istenigazságot és Istentismeretet kijelentésből, Lélekből, hitből, az istentisztelet látogatásából ismeri meg. Az egyház alkotó tagjai, az Istenhit, a vallás és az egyház alapjain állva, megkiméltettek attól, hogy ugy nézzenek ki, mint a hitetlen emberek, mint az egyház nélkül való emberek, mint a bolsevizmus által bolonddá tett s azóta a politikai és a **"szociálista"** istentelen bolondságokból jól kiábrándult emberek. Az egyházát, vallását, hazáját, családját s fajtáját szerető egyházi, vallásos embernél ma nincs különb ember, aki vasárnapról vasárnapra az egyetlen megtartó igaz tudományt kere aki atyái hitét és vallását az uj világban kegyességgel és buzgósággal megtartja.

A Nobel-dijas Szentgyörgyi képletekbe számokban, rajzokban, plusz, minusz, ha vány és gyök számtani jegyekben vagy t lepedőt is kitevő, hosszu vászonszalag próbálta kifejezni legutóbb egyik new yor előadásában, hogy mi a vitamin oxidáció Két évtizedet forditott arra, hogy felfedezz megértse, miként lesz a vizből, levegőből, föld erőiből füben, fában, virágban, növény ben szin, illat, gyümölcs, iz, "vitamin". vallásos ember mindezt már régen és egy szerüen ugy tudta, hogy az Isten kegyel méből. Mikroszkóppal, csillagbanéző távcső vel, tudományos kutatással is fel lehet fe dezni az Istent, de a vallásos tapasztalás é a vallásos látás templomi utja egyszerűb és rövidebb. Az Ur Isten ahhoz van legkö zelebb, aki Őt hittel és bizodalommal az C szent helyén keresi. Laboratoriumban, a lom bikok és a tudományos müszerek között, templomban is csak annak válaszol és csak azt hallgatja meg, aki kitartó hüséggel, ese dezéssel, állandóan helyesen kérdez. Hely telen kérdésre nem válaszol a természet mondja a tudomány, helytelen kérdésre nem válaszol az Ur Isten, mondja a theologia és a vallás.

Tanuljatok meg helyesen és kitartóan kérni, ha azt akarjátok, hogy a ti Atyátok meghallgasson titeket.

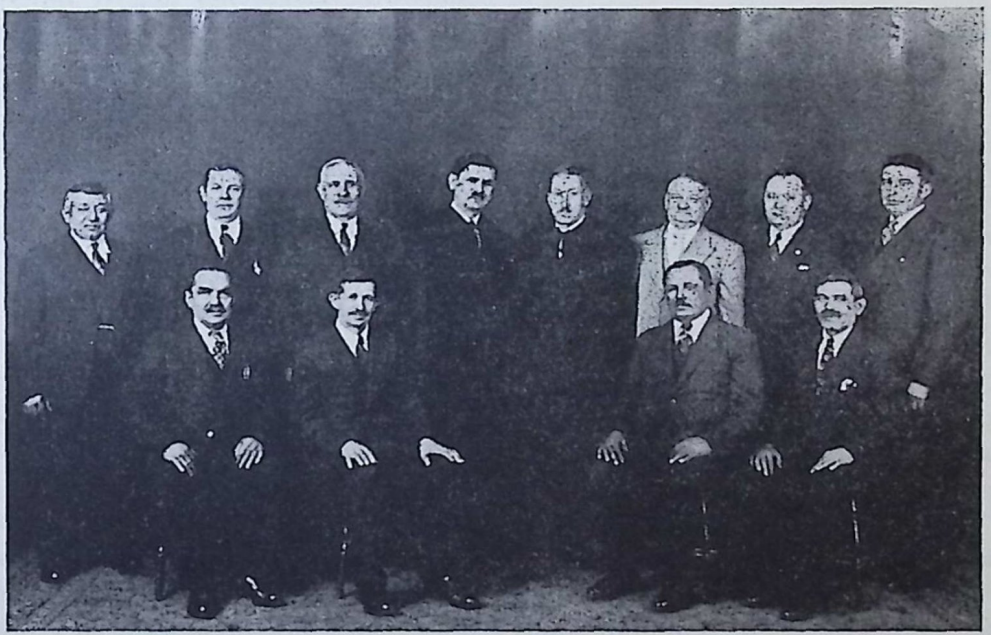
Aki tudja azt, hogy egy jól kifejlett alma fa 100 gallon vizet sziv fel gyökerein keresztül a földből és ennyit párologtat el a levegőbe az almafa levelein keresztül egyetlen nap, az éppen ugy sóhajtja: Mily nagyok Uram a te cselekedeteid, mint aki erről semmit nem tud, csak a virágzás és gyümölcsözés csodáját ismeri. Aki ismeri a növény-állat- és embervilágot fenyegető mikróbák és bacillusok ideigvaló szereplését, a tél hidege és a záporeső után való kipusztulását az rájött arra, hogy mily vigyázók az Urnak szemei. A pusztitó orkán, az eső és szárаz időköz között is rendszer van. Isten törvényei örökre meg vannak irva és neki minden engedelmeskedni tartozik, tartja a bölcs és egyszerü. A világürben száguldó napvi-

lágok, a csillagrendszerek milliónyi sokasága milliónyi év óta szépen kering s ha kiszámitjuk, hogy X csillagból millió év óta ömlik alá a roppant mindenségbe a fénysugár, mily nagy esemény. Mig mi itt eljárjuk életünket, a száguldó csillagfény alig utazott s nekünk tudni és vigyázni kell a lépést is, mely élet, vagy kárhozat felé visz.

A világkiállitás egyik csodája New Yorkban a mesterséges kémiai szerekkel, föld nélkül, vizben növesztett paradicsom. Hogy a mikróbáktól, növényi tetvektől megmentsék, fehér köpönyeges tudósok gondozzák és ápolják. És mégis megjelentek a kitenyésztett növényzet levelein a tetvek. Miért, és ki csufolta meg az embert? Amikor egy lépéssel előbbre megyünk, eggyel el is maradunk és sohasem tudjuk beérni, elhagyni és magunk mögött hagyni Őt.

A theológiánál magasabb tudomány nincs. A templomjáró, vallásos, istenhivő ember, ha Istenről tanul, megtanulja, hogy a természet titkaiban, a tudomány titkaiban életben, halálban, szenvedésben, vesztésben Isten parancsol... Ezért van igaza a vallásos, templomos embernek!

Ladányi Zsigmond,
new yorki ref. lelkész.

CLIFFSIDE-SHADYSIDE (N. J.) FÜGGETLEN REF. EGYHÁZTANÁCS

Gegus Hardware & Furniture
Company
PAINTS AND HOUSE FURNISHINGS
Egyedüli magyar vas-, festék-, butor- és mindenféle házi szükségleti cikkek kereskedése Detroitban. Pénzt takarit, a legelőzékenyebb kiszolgálásban részesül. Tegyen próbát ön is.
Phone: Vinewood 2-1184
8009-13 W. JEFFERSON AVENUE
DETROIT, MICH.

MILLER & BIGG CO.
BUTORKERESKEDÉS
Phone Latrobe 542
910 LIGONIER STREET
LATROBE, PENNA.

AZ AMERIKAI MAGYAR REFORMÁTUS EGYHÁZI MUNKÁLKODÁS ARANYJUBILEUMA

I. A REFORMED CHURCH IN THE U. S. KEBELÉBEN SZERVEZETT GYÜLEKEZETEK

"Hasonlatos a menyeknek országa a mustármaghoz, amelyet vevén az ember elvet az ő mezejében. Ez a mag kisebb ugyan minden magnál, de amikor felnő, nagyobb a veteményeknél és fává lesz, annyira, hogy az égi madarak reászállanak és fészket raknak ágain." (Máté 13:31—32.)

Ilyen mustármag vettetett el, amikor 1890 október 12-én **Jurányi Gusztáv** megalapitotta Clevelandban, O., az első magyar református egyházat. Az első gyülekezetnek természetesen ő lett az első lelkésze, akinek a vezetése alatt a templom is felépült, miután a gyülekezet 1892 május 19-én szabadalomlevelet (chartert) kapott ezen a néven: "The Hungarian Evangelical Reformed Congregation of Cleveland, O."

A templomépités az East 79th Streeten, amelyet akkor Madison Ave.-nek neveztek, 1894-ben kezdődött meg. De mire a templomnak a felszentelése elkövetkezett, Jurányi Gusztáv állásáról lemondott s helyét **Harsányi Sándor** foglalta el, aki megrendezte a templom felszentelésének a szép ünnepélyét és megépitette a templom mellett a lelkész lakást. Harsányi Sándor a gyülekezet fejlődését biztos alapra helyezte, de már 1898 január havában lemondott állásáról, hogy Chicago környékén végezzen misszionáriusi munkát s ottan szervezzen egyházközséget. Helyét **Demeter Bertalan** new yorki lelkész foglalta el, de csak nagyon rövid időre, mert már 1898 május havában visszament Magyarországba. A gyülekezet lelkészi állása 1898 október 21-ig üresedésben volt. Ekkor **Csutoros Elek** lett a gyülekezet lelkésze, aki 1911 augusztus havában mondott le lelkészi állásáról s visszament Magyarországba. Az ő lelkészkedése alatt épült fel a második templom, a mely 1904 május 30-ikán szenteltetett fel. Csutoros Elek után **Tóth Sándor** lett a clevelandi első egyház lelkésze. Ő valóban az első, a legnagyobb amerikai magyar gyü lekezetté fejlesztette az első egyházat, ame lyet szép virágzó állapotban hagyott utó jára 1922-ben, amikor a Lancasterben fe állitott magyar tanszék tanárává nevezte tett ki. Az uj lelkészt **Dr. Herczegh József fet** 1923 elején választotta meg az egyház község. Ez idő szerint is ő az egyház lel késze. Az ő vezetése alatt épült fel a pom pásan berendezett **Bethlen Terem,** amel központi fekvésénél fogva nagyon alkalma arra, hogy az egyháztársadalmi munka a legszélesebb mezőn folyjon. A clevelandi el ső egyház kezdetben természetesen valóba missziói egyház volt. Lelkészei nemcsak a közvetlen közelben lakó magyar telepek lakosságára viseltek gondot, hanem sokszo nagyon távoli vidékekre is elvitték az evan gyélium világosságát. Ez idő szerint csak **Medinában** van egy leányegyháza. Hogy az a nagy munkát végezhesse az egyház, mely nek a végzésére elhivatott: segitőtársakra volt a lelkészeknek szükségük. Ez idő sze rint **Monoky István** tanitó a lelkésznek a segitő társa abban a hatalmas munkában amelyet az egyházközség végez.

Alig egy negyed esztendő telt el a cle velandi első egyháznak a megalakulása után mikor a Reformed Church Belmisszioi Bi zottsága 1891 január 13-án Clevelandban tar tott gyülésén elhatározta, hogy megszervez a második magyar református egyháza Pittsburghban és a lelkészi állásra kineve **Kovács Jánost,** aki Besszarábiában folyta tott missziói munkát. Kovács János 189 juniusban érkezett meg Pittsburghba s a egyházközséget 1891 szeptember 20-án szer vezte meg. Kovács Jánosnak nagy segitsé gére volt **Dr. John H. Prough,** a pittsburgh Grace Reformed Churchnek a lelkésze, aki a legnagyobb buzgósággal segitett az egy háznak a templomhely megvásárlásában é az első templomnak felépitésében. Az ő buzgólkodásának és segitségének köszönhe tő az, hogy az első amerikai magyar refor mátus templom a Bates Streeten, Pittsburgh ban épült fel. A templomnak a felszentelés

az egész környék magyarságának a nagy örömére 1892 október 23-ikán történt meg. A templom ma is meg van.

Kovács János a templomfelszentelés után nem sokáig maradt Pittsburghban. 1894 január havában átment Kanadába, hogy az oda települő magyarok között folytasson missziói munkát. Utóda **Ferenczy Ferencz** lett, aki 1893 október 1-én neveztetett ki segéd-lelkésszé. Ő volt az első magyar református lelkész, aki Amerikában szenteltetett lelkésszé. 1894 február 25-én az Allegheny Classis kinevezett bizottsága hajtotta végre a szentelést Pittsburghban a Grace Reformed Churchben.

Ferenczy Ferenc 1898 juniuc 8-án fejezte be életét. Halála után a lelkészi állás 1898 október 20-ig üresedésben volt, amikor **Konyha Pál** lett az egyház lelkésze. Konyha Pál akkor, amikor a gyülekezet már bele kezdett aJohnston Aven az uj templom és lelkészlakás épitésébe, 1903 augusztus végén lemondott lelkészi állásáról s visszament Magyarországba. A pittsburghi gyülekezett ekkor **Kalassay Sándort** hivta meg, aki 1903 október elsejétől 1921 junius végeig maradt a gyülekezetben s ekkor átvette Ligonierban az általa alapitott Magyar Református Árvaháznak a vezetését. A második templom épitését ő fejezte be a hosszu lelkészkedése alatt, a gyülekezet minden tekintetben megerősödött s azt a nagy adósságot, amellyel a magyarországi egyháznak tartozott az amerikai egyházak ügyeinek a rendezése alkalmával a gyülekezet készpénzben kifizette. Utóda **Vasváry Ödön** lett, aki 1921 julius elején foglalta el lelkészi állását. Alatta az egyház azt a nagy lelkészlakást, amelyet még Konyha Pál tervezett, iskolává, illetve társadalmi teremmé alakitotta át s uj, kisebb lelkészlakást épitett. A lelkészlakás felavatása után Vasváry Ödön elfogadta a clevelandi west-sidei egyháznak a meghivását s helyét **Varga Lajos** beaver fallsi lelkészszel töltötte be a gyülekezet. Warga Lajos 1927 február 27-ikén foglalta el lelkészi állását.

Kezdetben és még a kezdet után is sokáig a pittsburghi egyház is missziói egyház volt. Annyira, hogy mindazoknak az egyházaknak, amelyek ezen a környéken az óta szerveztettek, valóban az anyaegyháza volt. Ez idő szerint még mindig a pittsburghi lelkész szolgálja a springdalei egyházat és a Zelienopleben levő fiók egyházat. Természetesen itten is voltak időről-időre segitők a nagy munkának a végzésében. Sajnos ez idő szerint nincsen a lelkésznek segitsége, holott a nagy területen még mindig szükség volna rá.

A harmadik gyülekezet South Norwalkon alakult meg 1893 április 18-án. Itt a szervezés munkáját **Dókus Gábor** végezte el, akit az itten lakó magyar reformátusok éppen ebből a célból hivtak ki Magyarországból. Dókus Gábor és a vezetése alatt álló, megszervezett gyülekezet érezte azt, hogy együtt kell müködniök a már megszervezett két egyházzal s miután igy előbb Kovács János, majd Ferenczy Ferenc a gyülekezet meghivására megjelentek a gyülekezetben, megbeszélték az együttmüködés feltételeit s igy 1894 április 9-én került a gyülekezet felvételének ügye a belmissziói bizottság elébe. A belmissziói bizottság kellő körültekintéssel, miután Dókus Gábornak nem volt lelkészi oklevele, az ügyet a New York Classis elébe terjesztette, amely So. Norwalkot és Bridgeportot, ahol Dókus Gábor szintén végezett szervezői munkát, felvette a Reformed Church in the U. S. kebelébe s felhatalmazta Dókus Gábort arra, hogy a lelkészi teendőket végezze s miután levizsgázott a Classis előtt a Ferenczy Ferenc által történt előkészitése után, 1894 december 9-én lelkésszé szenteltetett. Az ő vezetése alatt három templom és két lelkészlakás épült South Norwalkon. A harmadik templom olyan, hogy időtlen-időkig alkalmas lesz a gyülekezetnek a befogadására. Dókus Gábor 38 évig szolgált ebben a gyülekezetben, amikor 71 éves korában 1932 május 22-én lemondott lelkészi állásáról s mint "emeritus lelkész" 1936 junius haváig élt nyugalomban s ekkor hazament az Atyához. Utódául a gyülekezet 1932 julius 24-én **Tóth Bélát** választotta meg, aki az agg lelkész mellett segéd-lelkész volt.

Eleinte Dókus Gábor is folytatott missziói munkát New Jersey-ben Ez idő szerint Stamford, Conn. a gyülekezetnek a leányegyháza.

A PITTSBURGHI (PA.) REF. EGYHÁZTANÁCS

Jurányi Gusztáv már 1891 április 14-én felhivta a belmissziói bizottság figyelemét arra, hogy Trentonban, New Jersey állam fővárosában olyan nagy számu magyar reformátusság él, hogy szükség volna arra, hogy közöttük egy misszionárius munkálkodjék. Itt is ugy indult meg az egyház szervezési mozgalom, hogy a belmissziói bizottság 1895 juliusban Meadvilleben tartott gyülésében foglalkozott az egyház felvételének a kérdésével. Ekkor nevezte ki az egyház első lelkészének Jurányi Gusztávot, aki állását mindjárt el is foglalta. Jurányi Gusztáv azonban már 1896 julius elején lemondott lelkészi állásáról, de még 1897 novemberig Trentonban maradt s ekkor Magyarországba tért vissza. Visszatérte után Boszniában volt misszionárius.

Utóda lett **Csánfordy Ferenc,** aki 1897 november 9-én foglalta el lelkészi állását. Valójában ő szervezte meg az egyházat s a megerősödött egyház megépitette szép, tégla templomát, amely 1899 március 5-én szenteltetett fel.

Csánfordy Ferenc a templomszentelés után 1899 november 7-én lemondott állásáról, illetve cserélt **Virág István** utazó lelkészszel, aki 1899 december 3-án vette át az egyház vezetését. Virág István, aki alatt a lelkészlakást vásárolta meg nagy buzgósággal munkálkodott a gyülekezet lelki életének a kifejlesztésén, 1906 február 11-én mondott le lelkészi állásáról s utódjául a gyülekezet **Vajó Sándor** woodbridgei gyülekezet lelkészét választotta meg, aki 1909 december 29-én mondott le a trentoni lelkészi állásról, hogy visszatérjen Magyarországba. Utána ideiglenes lelekész **Szabó László** volt addig, amig az uj lelkész **Korocz Géza** 1910 május 11-én el nem foglalta lelkészi állását. Korocz Géza alatt a templom megnagyobbodott s az egyház megvásárolta a szomszédos házat, de 1928-ban február havában lemond lelkészi állásáról s ugyanezen év julius elsején a jelenlegi lelkészt **Béky Zoltánt** választja meg a gyülekezet. Béky Zoltán alatt épül fel az ugynevezett "Kultur Palota," amely 1931 január 17-én szenteltetett fel és adatott át a közhasználatnak. Trentonnak a leányegyháza: Roebling, N. J.

TRENTON, N. J., A FÜGGETLEN MAGYAR REF. EGYHÁZ KONFIRMANDUS NÖVENDÉKEI

A belmissziói bizottságnak azon a gyülésén, amely 1895 julius 9-én Meadvillen tartatott, nemcsak a trentoni misszió megalapitása határoztatott el, hanem ugyanezen a gyülésen határoztatott el, hogy New Yorkban, a nagy világvárosban és a keményszén mezőn fekvő Mount Carmel, Pa.-ban is munkát kezdenek a magyar reformátusok között.

Hogy a munka mind a két mezőn minél előbb meginduljon, a Belmissziói bizottság **Moody András,** budapesti skót lelkésszel lépett érintkezésbe s leveleiben őt kérte meg, hogy alkalmas egyéneket válasszon ki a nehéz, szervezői munkának az elvégzésére. Moody András **P. Nagy Gusztáv** sárospataki theológiai tanárt kérte fel segitségül s az ő ajánlatára New Yorkba **Demeter Bertalan** a sárospataki főiskolának a széniora, Mount Carmelba, Pa., pedig **Kalassay Sándor** ugyancsak a sárospataki főiskola segéd-tanára neveztetett ki.

Demeter Bertalan New Yorkban az első istentiszteletet 1895 szeptember 25-én tartotta meg. Ekkor alakult meg az egyházközség is Ferenczy Ferencnek az elnöklete alatt. Demeter Bertalant a New York Classis 1895 október 23-án szentelte fel és iktatta be a new yorki magyar református gyülekezetbe. A felszentelés a Suffolk St.-en levő német református templomban történt. Demeter Bertalan 1898 február 1-ig maradt New Yorkban s innen Clevelandba ment át, ahol az Első Egyháznak volt a lelkésze pár hónapig.

Demeter Bertalan helyébe a gyülekezet **Kuthy Zoltán** mount carmeli lelkészt választotta meg 1898 április 24-én. Állását május 1-én foglalta el. Kuthy Zoltán kezdettől fogva tisztában volt azzal, hogy egy gyülekezet templom nélkül olyan, mint a szétszórt nyáj. Tudta, hogy mint mindenütt, ugy ebben a nagy világvárosban is csak ugy lehet virágzóvá tenni a gyülekezetnek az életét, ha lesz saját temploma, amit a magáénak mondhat s amiért a gyülekezetnek minden tagja meghozhatja a maga áldozatát. *Ezt a célt tartotta szem előtt. Ennek az* érdekében fáradozott, mig végre öt esztendei szakadatlan munka után sikerült a gyülekezetnek megvásárolnia egy házat az East Seventh Streeten a 121-ik szám alatt. Ennek a háznak az első emelete templommá alakittatott át. A pincehelyiség volt az i kola, a második és harmadik emelet pe a lelkész lakása. A templomszentelés 19 virágvasárnapján történik meg az egé amerikai magyarságnak a nagy örömé Kuthy Zoltán nem elégedett meg azzal, ho ezt a templomot megépitette, hanem késő azt megnagyobbittatta s mindig arról álm dozott, hogy miképen lehetne New Yor ban egy rendes templomot felépiteni?

Az alkalom nemsokára elérkezett. 19 május havában alkalma nyilt a gyülekeze nek arra, hogy eladhatta a hetedik ut templomot. Ekkor a gyülekezet az East 6 ik utcában, olyan helyen, ahol tömegesebb laktak a magyarok, a 346-348 számu ház kat megvásárolta s itt épitette fel az egy legszebb magyar református templomot Am rikában. Ezt az uj templomot 1915 nove ber 7-én az egyház megalapitásának a hu éves évfordulóján kezdik el épiteni s ekk teszik le az alap követ. A felszentelés 19 május 7-én történik meg, amelybe később orgonát, márvány szószéket és urasztal helyeznek el. A templom alatt levő tere ma is egyik központi helyisége a new yor magyar életnek.

Kuthy Zoltán egész haláláig, amely Ma gyarországon, Budapesten következett b 1921 augusztus 22-én, megmaradt new yor lelkészi állásában. Utódjává a gyülekezet D **Takaró Gézát** választotta meg, aki 1922 ó dolgozik ezen a nehéz mezőn a gyülekez életének a megmaradásáért és felvirágz sáért. Dr. Takaró Géza nemcsak az eg házi életben, hanem társadalmi téren is nag méretü munkát végez a magyarságért. Ne Yorkban az ilyen irányu munka is segit egyházi munkának a sikerében.

Amint emlitettük, a Belmissziói Bizot ság 1895 julius 9-én tartott gyülésében h tározta el, hogy a keményszén vidékén megszervezi a magyar református gyüleke zetet. Ennek a valóban missziói munkán a székhelye azért lett Mount Carmel, P mert itt a magyarországi tót lutheránus é tót református hivek, akikhez odacsatlak zott a magyar nyelvü reformátusság is, m egy csinos templomot épitettek fel.

Erre a nagy területre **Kalassay Sánd** küldetett ki, aki a legnagyobb odaadáss törekedett arra, hogy megszervezze a k

ményszén mezőn azokat a helyeket,, ahol lelkészi szolgálatok voltak végezhetők. Kalassay Sándor eleitől fogva tisztában volt azzal, hogy ennek a vidéknek a központja nem Mount Carmel, hanem Wilkesbarre, Pa. Ez okból törekedett arra, hogy a magyar református egyházi munkának a középpontja ide helyeztessék át. Mielőtt azonban ezt a tervét végrehajthatta volna, megkapta a Bridgeportban, Conn. alakult gyülekezetnek a meghivását s azt elfogadta s 1896 október elején már át it költözött Bridgeportba.

Utóda lett **Kuthy Zoltán,** aki 1897 elején érkezett meg Mount Carmelbe. De ő is csak egy évig maradt meg a két nyelvü gyülekezetben. 1898 juliusban **Hámborszky Gyula** lett az egyház lelkésze. Ő megváltotta az alapitó lelkésznek a gondolatát, de nem a Reformed Church in the U. S. kebelében, hanem a Presbyteriánus egyház védelme és fenhatósága alatt. Igy szakadt ketté a magyar reformátusok egysége.

A mount carmeli egyház nem lévén központi egyház nem is virágzott fel ugy, amint az kivánatos lett volna. Jöttek ide lelkészek, akik tudtak prédikálni tót nyelven is, de miután a tótok és magyarok nem tudtak megegyezni s magyarok nem voltak elég nagy számmal ahoz, hogy templomot épitsenek, lelkészi állást tartsanak fel: a gyülekezetnek az élete nem volt fejlődő élet. Egy-egy lelkésznek ideig-óráig kikötő helyül szolgált ez a hely, de gyökeret egyik lelkész sem tudott itten verni. **Ujlaky János, Garay Gerő,** még a tót ajku gyülekezetet is szolgálták, de **Jezerniczky Aladár, Nagy József és Gulyás Károly** már csak azt a néhány magyar családot szolgálták ki, akik még itt maradtak a régi időkből. McAdoo, Hazleton vidékén talán még lehetett volna valamelyes missziói munkát végezni, de nem igen törődtek ezzel a munkával. 1936 után még **Nagy Emil** és később **ifj. Nagy Emil** meg-meglátogatták az itten élő testvéreket, de azóta elhunytak az egyházi életnek a vezetői s most Mount Carmelben már tudtommal semmiféle egyházi munka nincsen. Ezt a régi egyházat is a megszünt egyházak közzé lehet soroznunk!

Bridgeportban, Conn., miután közel van New Yorkhoz, nagyon korán kezdett megtelepedni a magyarság. A legrégibb magyar jótékony intézmények itt szerveztettek. Az egyházi életre vonatkozó adatok 1893 április 23-ig mennek vissza Ekkor kezdődött az egyházi szervezkedés, amikor egy Egyházi Egyletet szerveztek meg az itten élő magyar reformátusok.

Az egyházközség tulajdonképpen 1894 november 25-én alakult meg. Az igy megalakult egyházat **Dókus Gábor** south norwalki lelkész vezette attól az időtől kezdve, amikor lelkészszé szenteltetett. Az a nagyszámu magyar reformátusság, amely már ebben az időben is élt, vágyva-vágyott arra, hogy Bridgeportban anyaegyház szerveztessék és megépittessék itt is a magyar református templom. Mind a két célt elérték 1896-ban. Hogy törekvésük milyen komoly volt, azt legjobban az bizonyitja, hogy a templom helyet már 1894-ben megvásárolták s templom épitésre is megteszik az előkészületeket 1895 augusztus 31-én. 1896 október elsején a lelkészi állás is betöltetett, amikor **Kalassay Sándor** mount carmeli lelkészt hivta meg a gyülekezet első lelkészül.

A lelkész megérkezésekor már a templom épülő félben volt s az uj templomot 1896 december 20-án szentelte fel a gyülekezet.

Kalassay Sándor 6 évet töltött el a gyülekezetben. 1903 október elején átment Pittsburghba. Utódja lett **Komjáthy Ernő,** aki azonban 1904 november 25-én kilépett a Reformed Church kebeléből. Azokkal, akik vele mentek, megszervezte "A Bridgeporti és Vidéki Magyar Református Egyházat."

Az első gyülekezet nem sokáig maradt lelkész nélkül, mert sikerült megnyernie **Har-**

GARY, W. VA., ZÁSZLÓSZENTELÉS

sányi Istvánt, Toledoból. Harsányi István volt az első az amerikai magyar reformátusok között, aki amerikai tanintézetben, a Heidelberg Universityben, Tiffin, O.-ban szerezte meg lelkészi oklevelét. Harsányi István vezetése alatt épült fel az uj templom, amely ma is egyike a legnagyobb és legszebb magyar református templomoknak. Az uj templom 1907 március 5-én szenteltetett fel. Az épitő lelekész azonban, akinek a jelszava volt, hogy az ifjuságé a jövő, nem sokkal élte tul nagy alkotását, mert 1910 február 11-én befejezte áldott életét.

Utódjául a gyülekezet a Heidelberg Seminariumnak a második magyar növendékét **Ludman Sándort** hivta meg lelkészül, aki ekkor East Chicagoban volt lelkész. Az uj lelkész 1910 március elején foglalta el lelkészi állását. Ludman Sándor 1915 január 31-én visszament East Chicagoba, Ind. Utódja **Laky Zsigmond** lett, aki azonban csak 1916 október elsőig maradt Bridgeportban. Ekkor a gyülekezet ismét Ludman Sándort választotta meg lelkészének, aki bár most már van társlelkésze is ifj. Nagy személyében, még mindig élénk részt vesz a szent szolgálatokban s a gyülekezeti élet vezetésében.

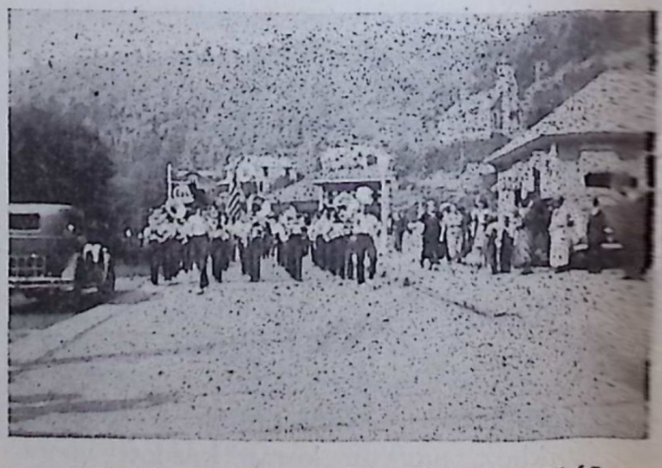
Az egyház szervező lelkészek pionirek voltak. Nem elégedtek meg, hogy a saját egyházközségükben munkálkodjanak, hanem arra törekedtek, hogy minél szélesebb mezőn hintegessék az igét. Igy Clevelandból Harsányi Sándor átment Chicagoba is. Ezeknek a látogatásoknak az eredménye lett a south chicagoi egyház megalapitása.

Harsányi Sándor a belmissziói bizottság felhatalmazása alapján 1898 február 6-án kezdette el az egyház alapitásának a munkáját South Chicagoban, Illinois államban. A megszervezett gyülekezetnek természetesen az volt az első dolga, hogy megépitse a templomot. Ez a törekvés nagyon hamar valóra vált. Az uj templomot, amellyel össze van épitve a lelkész lakás is 1898 október 31-én a reformáció emléknapján már fel is szentelik.

Harsányi Sándor 1903 májusig maradt ezen a nagy vidéken. Utódja **Nánássy Lajos** lett, aki 1907 március havában távozott el a gyülekezetből, hogy Youngstownban a magyar presbyteriánus egyházban foglaljon el lelkészi állást. Harsányi Sándor példáját követte Nánássy Lajos is, aki fáradhatatlanul dolgozott azokért, akik az egyház székhelyétől távol lakozának. Utódja lett **Kováchy** István, aki Dillonvilleből ment át South Chicagoba 1907 április 21-én.

Kováchy Miklós István 1910 április elején a magyarországi egyház fenhatósága alatt álló Wallingfordba ment át lelkésznek. South Chicagoban **Jezerniczky Aladár** lett lelkész, aki 1912 február haváig maradt a gyülekezet lelkésze. Ekkor megszervezte a Chicago-South-Sidei Egyházat, amelyet Burnsidei egyház néven is ismerünk. A south chicagoi egyház, miután tagjainak a nagy része az uj egyházhoz csatlakozott, nagyon kicsiny egyház lett s igy lelkészei is folytonosan változtak. **Szeghy B. János, Pomp** Rudolf lelkészkedése után 1923-ban csaknem a régi viszony állott vissza a két szomszédos egyház között, azzal a különbséggel azonban, hogy a Burnsidei Egyház volt az anyaegyház s **Boros Jenő,** aki mellett **Bodor Dániel,** mint theológiai hallgató munkálkodott, gondozta és szolgálta be a south-chicagoi egyházat. Boros Jenő vezetése alatt ujitották meg a templomot és a lelkészlakást. Boros Jenő lemondása után a gyülekezet **Garay Gerőt** választotta meg 1926-ban. Mellette egyeideig **Nagy András** volt segédlelkész, de ez idő szerint maga végzi azt a nagyon nehéz munkát, amely ebben a gyülekezetben a lelkészre várakozik. Azt hiszem, hogy alig lehet nehezebb munka, mint az olyan, amelyet egy folytonosan öregedő gyülekezetben kell végezni.

Hogy a már megszervezett gyülekezet

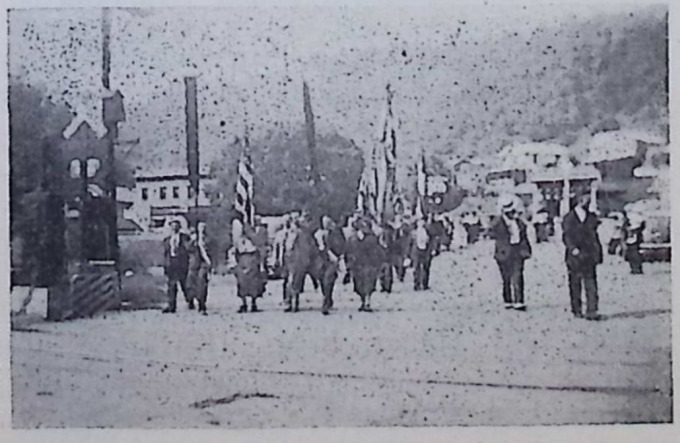
GARY, W. VA., ZÁSZLÓSZENTELÉS

tek lelkészei valamiképpen el ne hanyagolják a saját gyülekezeteiket, a Reformed Church Belmissziói Bizottsága megszervezte a utazó-lelkészi állást. Erre az állásra 1899 augusztus elején **Virág István** neveztetett ki. Virág István azonban már 1900 január elején cserélt **Csánfordy Ferenc** trentoni lelkésszel s igy ő végezte az utazó misszionáriusi nagy munkát, 1902 április haváig, amikor visszament Magyarországba.

Csánfordy Ferenc lemondása után még egy ideig Harsányi István próbálkozott az utazó lelkészi állás betöltésével, de ez a munka tulajdonképpen csak kisérlet maradt. Valódi ható erejét sohasem próbálták ki teljesen. Hogy minő hatása lehetett volna ennek a munkának a kellő eréllyel való folytatása, az kitünik abból, hogy a következő három egyházközség szervezése tulajdonképpen az utazó misszionáriusok munkájának az eredménye.

Phoenixvilleben, Pa. ugyan már 1895, 1896-ban is hirdettetett Istennek igéje, de csak akkor kezdett komoly formát ölteni a szervezkedés, amikor 1899 elején a munkaviszonyok megjavultak s a magyar reformátusság elég erősnek érezte magát arra, hogy egy templomhelyet templomnak átalakitható épülettel megvásároljon. Hogy ezt megcselekedhesse "Chartert" kellett kivennie. Ehez az volt szükséges, hogy az egyházközség megalakuljon. Az egyház igy megalakulván, az épületet átalakitotta s a szép kis templomot a gyülekezet nagy örömmel szentelte fel 1899 december 2-ikán.

A gyülekezet meg volt szervezve, a templom felépitve, de lelkésze nem volt a gyülekezetnek s igy azt előbb **Csánfordy Ferenc,** később **Virág István** szolgálták be s igy Phoenixville a trentoni egyháznak volt a leányegyháza mindaddig, amig 1903-ban meg nem érkezett **Bereczky László** az egyház első lelkésze. Bereczky Lászlóval együtt az egyház a magyarországi egyház amerikai egyházmegyéjének a megalakulásakor, az egyházmegyéhez csatlakozott. Bereczky László 1909 március 21-én mondott le lelkészi állásáról s visszament Magyarországba. Az ő lelkészkedése alatt vásárolta meg a gyülekezet a lelkészlakást közvetlen a városi park mellett. Bereczky László utóda **Csekes Béla** lett, de ő már 1911 augusztus 13-án elbucsuzott a gyülekezettől, mert utazó lelkésznek neveztetett ki. Csekes Béla eltávozása után a Konvent **Kőrössy Sámuelt** nevezte ki az egyház lelkészének. Ő már 1911 október 15-én elfoglalta állását, de már 1916 január elején összetört lélekkel, elborult elmével elmegyógyintézetbe szállittatott s még ma is hordja nehéz betegségének a terheit.

GARY, W. VA., ZÁSZLÓSZENTELÉS

Utódja **Kováchy Kálmán** lett, aki Kanadából 15 évi szolgálat után jött át az Egyesült Államokba. Phoenixvilleben 1916 február 16-án foglalta el lelkészi állását. Ő alatta folyt le az a nagy harc, amely ebben a gyülekezetben az Episkopális Egyházhoz való csatlakozás kérdésében folyt le. A különben is gyönge idegzetü, törékeny, beteges Kováchy Kálmán nem sokáig maradt a gyülekezetben akkor sem, amikor egy birói itélet következtében a békesség helyre állott s az egyház a Reformed Church in the U. S. keleti magyar egyházmegyéjéhez csatlakozott. Előbb visszament Magyarországba, de ott sem tudott megmaradni s mikor viszszajött, Ligonierban, a Bethlen Otthonban talált megnyugvást s itt fejezte be sokat hányatott életét 1933 március 22-én. Holttestét a gyülekezet visszavitette Phoenixvillebe s ott temettetett el a magyarság őszinte részvéte mellett.

Utódjául a gyülekezet már lemondásakor **Rácz Győzőt** választotta meg. Az ifju lelkész ngy buzgósággal kezdette meg a gyülekezetnek a vezetését s ennek eredménye az lett, hogy a gyülekezet a város legszebb helyén épitette fel a lelkészlakást és a nagyon csinos templomot, amely annál ér-

tékesebb, mert magyar ember tervezte és épitette mind a kettőt. Az uj templom 1933 május 29-én szenteltetett fel. Rácz Győző öt évig volt a gyülekezet lelkésze s 1938 őszén Passaicba választották meg lelkésznek. Utóda **Csikesz Tibor,** tanulmányuton levő lelkészjelölt lett.

Csánfordy Ferenc, mint utazó lelkész a Belmissziói Bizottság intézkedése szerint Johnstownban telepedett meg s igy természetesen arra törekedett, hogy az itten és a vidéken élő református magyarságot egyházközséggé szervezze és megépitse a gyülekezet részére a templomot. A szervezkedés és a templomhelynek a megvásárlása azonban több, mint egy évet vett igénybe. A szervezkedés 1901 április havában fejeztetett be s templomhelyet 1901 április havában vásárolta meg a gyülekezet. Ezen a területen volt egy ház, amelyet a telek hátuljára huzattak át és lelkészlakásnak alakitottak át. A telek frontján pedig megépitették a szép tégla templomot.

Csánfordy Ferenc már az épitkezés befejezése előtt lemondott utazó lelkészi állásáról s 1901 szeptember 26-án el is távozott Magyarországba. A templom szentelés 1902 junius 15-én folyt le s az épitkezést **Rev. John H. Mickley** vezetése alatt fejezte be a hüségesen munkálkodó egyháztanács.

A gyülekezetnek első lelkésze **Kovács** Béla lett, aki 1903 junius közepén érkezett meg. Ő vezette a gyülekezetet 1904 végéig, de miután ő s nehány egyháztag a mellett volt, hogy az egyház csatlakozzék a magyarországi egyház amerikai egyházmegyéjéhez, 1904 végén kilépett a Reformed Church kebeléből és uj egyházközséget szervezett Johnstownban. Ez az ujabb egyház alakulat azonban nagyon rövid életü volt. Utódja **Kovács Endre** lett, aki szintén csak pár évig munkálkodott Johnstownban, ahonnan eltávozván Daytonban lett lelkész 1907 december havában. 1908 nyarán érkezett meg az uj lelkész Magyarországból, **Porzsolt Ernő** személyében, aki 1929-ben cserélt helyet **Krivulka Károly** ashtabulai lelkészszel, igy 21 évnél tovább szolgált ebben a gyülekezetben. Krivulka Károly 1935-ben október havában fejezte be életét s az igy elárvult gyülekezet **Várkonyi Miklós** scrantoni lelkészt hivta meg, aki ma is nagy buzgósággal munkálkodik azon a mezőn, amelyen a mustármag" 40 esztendővel ezelőtt vetette el.

Csánfordy Ferenc utazó lelkész közreműködésével alakult meg az egyház **Toledoban** is, 1901 február 7-én. A Toledoban lak magyar reformátusok egészen a Clevelan Első Egyház megszervezésének idejét kezdve valamilyen lelki gondozásban állo tak. De már 1898 november 12-én arra gon doltak, hogy megalapitják az egyházközsé get. Többre vágytak, mint amennyit kaptak Rendszeres istentisztelet után óhajtoztak. A hogy az első kisérlet nem sikerült, ne hangolta le az itten élő atyafiakat. 19 nyarán, amikor az utazó lelkészt **Kalassa Sándor** helyettesiti, ujra szóba került s e kor már arról is volt szó, hogy **Dókus Gábo** hivattassék meg South Norwalkról. A Be misszió Bizottság engedélyt adott arra, hog a gyülekezetbe lelkész avattassék. A kisér letek után a Belmisszió Bizottság megbizás alapján 1901 február 7-én törvényesen, a egyházmegye hozzájárulásával megszerve tetik az egyházközség. Az igy megalaku gyülekezetet 1902 szeptember elejéig **Cs toros Elek** vezette, de amikor 1902 szep temberben **Harsányi István** beiratkozott Heidelberg Egyetemre, Tiffinbe, O., ő vet át a gyülekezet vezetését.

Harsányi István 1903 május 10-én le készszé szenteltetett s Toledoba rendes le kész gyanánt választatott meg és iktato be. A gyülekezet az ő vezetése alatt azo nal megkezdette a templomépitést azon területen, amelyet még az ő odajövete előtt vásárolt meg a gyülekezet. Az templom 1904 szeptember 4-én szenteltete fel.

Harsányi István azonban már 1904 d cember havában elfogadta a lelkész nélk maradt bridgeporti első egyháznak a meg hivását s igy Toledo lelkész nélkül mara Szerencsére ekkor jött vissza Kanadából K vács János, aki a pittsburghi egyháznak vo a lelkésze s igy a gyülekezet a Belmissz Bizottság beleegyezésével őt hivta meg le készül 1905 január 16-án. Kovács Já azonban itt sem tudott megmaradni. 19 február 1-én eltávozott a gyülekezetből.

A toledoi gyülekezet ekkor nem töltö

be a lelkészi állást, hanem **Boros Jenőt,** aki a Heidelberg Egyetemen folytatta tanulmányait, hivta meg az egyház vezetésére s mindazoknak a szolgálatoknak az elvégzésére, amelyek nem sakramentálisak. Hiába nem akarta a már akkor müködő magyar egyházmegye, hogy ez a folytonosan fejlődő gyülekezet ilyen módon rendezze lelkészi állásának a betöltését, a gyülekezet szilárdul megmaradt elhatározása mellett. Megvárta Boros Jenöt s mikor elvégezte iskoláit, megválasztotta lelkészül. Boros Jenő igy lett lelkésze a gyülekezetnek 1908-ban. Ő épitette meg a lelkész lakást s azt az egyháztársadalmi épületet, amely aztán példa gyanánt állott és áll ma is gyülekezeteink előtt. Ez volt az első egyháztaársadalmi épület.

Boros Jenő 1916 november 4-én mondott le lelkészi állásáról s az ő helyére **Bogár Lajost** hivta meg a gyülekezet Beaver Fallsról, Pa., 1916 december 17-én.. Bogár Lajos toledoi állását 1917 február 1-én foglalta el s minden vágya az volt, hogy a meglevő kereteknek olyan tartalmat adjon, hogy a toledoi gyülekezet járjon elől mindenekben. Munkálkodása következtében valóban szépen virágzó, gyümölcsöző egyházi élet fejlődött ki. A gyülekezet már erősen készült arra, hogy méltóképpen fogja megünnepelni megalakulásának a huszadik évfordulóját, amikor 1928 augusztus 21-ikén operációból származó betegség következtében befejezte áldott életét.

Bogár Lajos halála után Ujlaki Ferenc loraini lelkészt hivta meg a gyülekezet, aki a meghivást elfogadván 1928 december 1-én foglalta el lelkészi állását s azóta Toledoban folytatja áldott munkálkodását.

A Lorain, O.-ban lakó magyar reformátusok a clevelandi első egyház megszervezése óta, innen nyerték lelki gondozásukat. A clevelandi első egyháznak a lelkészei mindent elkövettek arra, hogy Lorainban a folytonosan növekedő magyar reformátusság egyházközségbe szerveztessék. Ezt a célt 1902. tavaszán érték el, amikor **Basso Béla,** aki Oberlinben járt iskolába, South Norwalkból, Connecticut államból, ahol egy congregationalista egyházat szervezett, átment Lorainba, hogy megszervezze a gyülekezetet. A gyülekezet megszervezése sikerült is, de nem a Congregationalista egyház kebelében. A Lorainban lakó református magyarság nem akart elszakadni a már megszervezett magyar református gyülekezetektől s ezért a Reformed Church in the U. S. kebelében akart maradni s igy Basso Béla is ide folyamodott felvételért s a Belmissziói Bizottság tanácsára a Tuscarawas Classis fel is vette kebelébe.

Az egyház szervezése 1902 szeptember 7-én történt meg. A lelkész már október 5-én jelenti a gyülekezetnek, hogy a gyárvállalat a Globe és a 31-ik utca szögletén ingyen helyet ad a templom részére, ha mellette egy másik házhelyet vásárol meg az egyházközség. Bejelentette a lelkész azt is, hogy a gyár 40 ezer téglát ad az egyháznak az épitésre. Igy kezdődik el a szervezkedéssel egyidejüleg a templom épitése is. A templom alapkövét 1903 szeptember 27-én teszik le, a templom felszentelési ünnepély pedig 1904 október 2-án tartatott meg.

Basso Béla még az épitkezés befejezése előtt lemondott lelkészi állásáról, hogy a youngstowni egyház meghivását fogadja el. Utóda lett **Ludman Sándor.** Ő vezette le a templom épitésnek a nagy munkáját s megépitette az első lelkész lakást is.

Ludman Sándor 1907 októberben East Chicagoba, Ind., távozott el s helyébe Virág Istvánt hivta meg a gyülekezet. Virág István is East Chicagoba ment Lorainból 1916-ban ismét csak a Ludman Sándor helyére, akit ekkor a Bridgeporti Első Egyház hivott meg lelkészül. Virág Istvánnak a hosszas lelkészkedése alatt az egyházközség egészen megerősödött. Utódja lett **Horváth Sámuel,** a lancasteri seminariumnak az első magyar növendéke. Őt az akroni egyház lelkészi állásából hivta meg a gyülekezet.

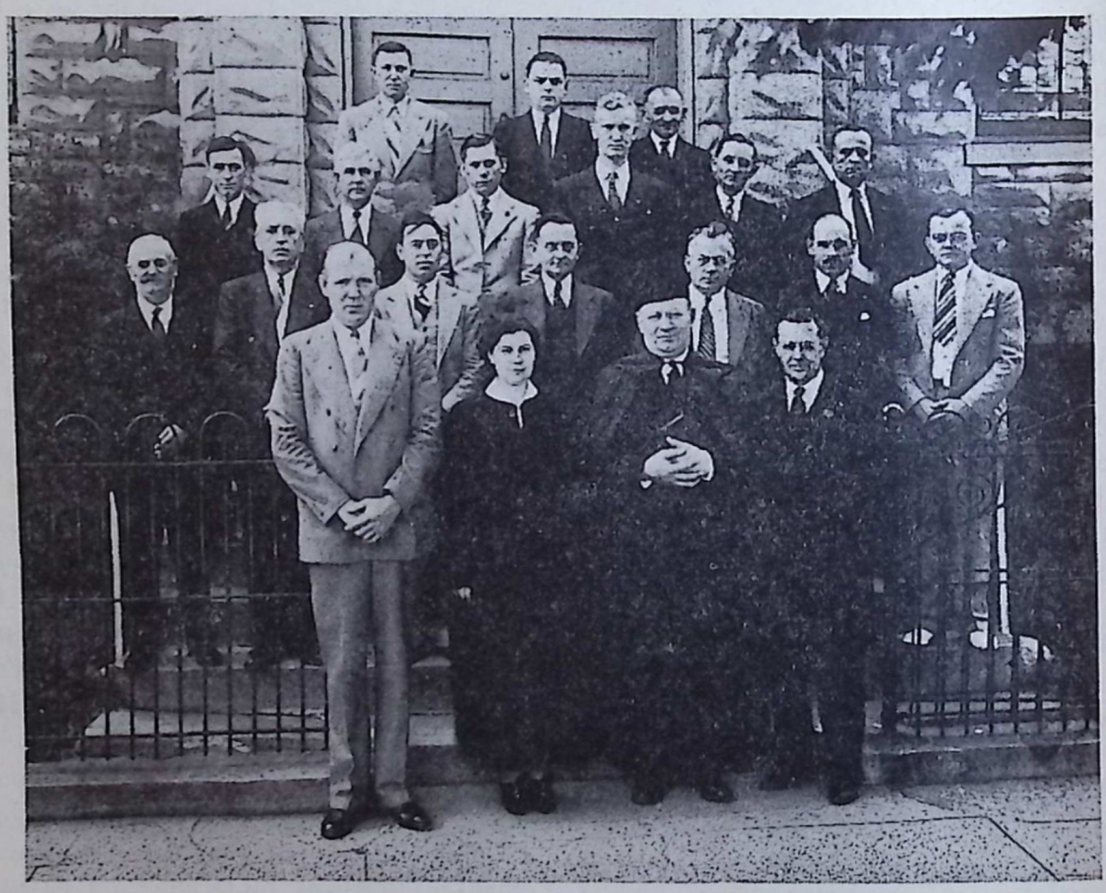
Horváth Sámuelt 1922 tavaszán a homesteadi gyülekezet hivta meg lelkészül s miután ő a meghivást elfogadta, Lorainba egyhangulag **Ujlaki Ferenc** hivatott meg Fairport Harborból, O. Ujlaki Ferenc lelkészkedése alatt emelték magasabbra a templom tornyát s megépitette a gyülekezet az egyik legszebb és legkényelmesebb lelkészlakást.

Miután Ujlaki Ferencet 1928-ban a toledoi gyülekezet hivta meg lelkészül, a loraini gyülekezet **Csontos Bélát** hivta meg lelkészül Vintondaleből. Csontos Béla nagy

lelkesedéssel, buzgósággal dolgozott a gyülekezet lelki fejlődéséért egészen 1935 junius havában történt szerencsétlen haláláig. Halála után a gyülekezet **Bodor Dánielt** hivta meg East Chicagoból. Bodor Dániel szelid lelkületével eloszlatta a támadt félreértéseket s uj és nagy feladat elébe állitotta a gyülekezetet akkor, amikor célul tüzte ki annak az egyháztársadalmi épületnek a megépitését, amelyre Lorainban már régen nagy szükség van. Az első lépés már meg van téve: s bizonyos, hogy a gyülekezet buzgósága a sikert biztositja.

Dayton, Ohioban az egyházi munkát **Harsányi István** kezdette el még akkor, amikor papnövendék volt Tiffinben. Igaz, hogy már 1899-ben is felkereste az itten élő magyar reformátusokat a clevelandi első egy ház lelkésze **Csutoros Elek,** de ez a látogatás csak kezdete volt a magvetésnek. A egyház szervezésének a munkáját Harsá István 1902 november 23-ikán kezdette me Ettől az időtől kezdve 1904 május havá minden hónapban meglátogatta a dayto magyar reformátusságot, akik között i egészen rendes egyházi és vallásos élet fe lődött ki.

Harsányi István után **Bodry János,** a szintén Tiffinben tanult, munkálkodott eg ideig, aki az 1904 október 2-án tartott egy házközségi közgyülés határozata szerint b jelenti az egyház megalakulását a Mia Classisnak s kérte az egyháznak ebbe Classisba való felvételét. Hogy aztán Bod

A DAYTON-I, OHIO, MAGYAR EVANGÉLIKUS ÉS REFORMÁTUS EGYHÁZ PRESBITERIUMA 1939-BEN.

ELSŐ SOR BALRÓL JOBBRA: Ifj. Pálkovács Miklós algondnok, Nánássy Erzsébet tanitónő é orgonista, Azary János lelkész és Maár Lajos főgondnok.

MÁSODIK SOR: Bocskor Zsigmond presbiter, Papp István jegyző, Mács János ifjak pre bitere (gyülekezetünk angolnyelvü istentiszteleteink kezelésére), Hegedüs János trustee, Hanos Jáno trustee, Tóth Károly ifjak pénztárnoka és Fodor József ifjak presbitere.

HARMADIK SOR: Fazekas Endre teremgondnok, Bécsi István és Tatár Gábor presbitere Bondor György ifjak presbitere, ifj. K. Nagy Károly pénztárnok és Huszti Ambrus presbiter.

NEGYEDIK SOR: Tatár János ellenőr, Angi Miklós presbiter és Sipos Imre egyházfi.

Hiányoznak a képről: Ráskay György trustee, Oroszi Sámuel és Jánváry Benjámin presbi rek, valamint K. Nagy Gyula ifjak presbitere, ugyszintén Balogh Gábor richmondi, Ind. presbite képviselőnk.

Jánosból mi lett: nem tudjuk. Daytonban 1905 augusztustól kezdve **Ludman Sándor** a loraini lelkész végzi a szent szolgálatokat, mig végre 1906 januárban **Virág István,** trentoni lelkészt hivta meg a gyülekezet. Virág István lelkészi állását 1906 március 6-án foglalta el. Az uj lelkésznek s vele együtt a gyülekezetnek is az első gondja volt a templomépités, amelynek az alapkövét már 1906 augusztus 26-án le is tették. Az uj templom a szokásos fényes ünnepélyességgel 1907 január 13-án szenteltetett fel. A templom felépitése után következett a lelkész lakás felépitése. Alig fejeződött be a munka, **Virág István** elfogadta a loraini egyháznak a meghivását s 1907 végén átköltözött Lorainba.

Utódja lett **Kovács Endre** johnstowni lelkész, aki 1907 december havától 1921 december haváig maradt a gyülekezetben. Az ő lelkészkedésének az idejére esik az a nagy árviz, amely 1913 március 23—25-ike között elpusztitotta Daytont. A magyar református templom, amely közvetlen a folyó mellett épült, teljesen elpusztult s igy azt ujra kellett épiteni. A veszedelemben, a romlásnak az idején látszott meg, hogy minő áldozatra képes a mi hivő népünk. Az ujjá épitett, szebbé és nagyobbá lett templomnak a felszentelése 1914 november 30-án folyt le nagy lelki örömmel.

Kovács Endre 1921 végén hagyta el Daytont s hosszas tanácskozások után a gyülekezet **Azary János** philadelphiai lelkészt hivta meg, aki a lelkészi állást 1922 május havában foglalta el s azóta itten munkálkodik meg nem fáradva, teljes odaadással és hüséggel. Egy ideig, amig Daytonban volt a Reformed Church in the U. S. egyik Seminárium a, azok előtt a magyar tanulók előtt, akik Magyarországból jöttek át, magyar nyelvü előadásokat is tartott.

Homesteadban, Pa. 1903 május 24-ikén alakult meg a magyar református egyház. A Belmissziói Bizottság belátta azt, hogy azt a nagyszámu magyar reformátusságot, amely a Monongahela völgyén lakozik, egy lelkész nem szolgálhatja ki. A pittsburghi egyház müködési köre nagy területre terjedt ki, de a nagy területen a szolgálat a lelkiek terén teljesen eredménytelen volt. Ez tette szükségessé, hogy ezen a nagy területen lassan, egymásután több egyház is szerveztessék. Első volt ebben a tekintetben a johnstowni egyház, amely önálló egyházzá szervezkedett. A második lett a homesteadi gyülekezet, amelynek a megalapitásával a legrégibb magyar református lelkész **Harsányi Sándor** bizatott meg.

Harsányi Sándor South-Chicagoból 1903 május elején költözött Homesteadba. Miután megalapitotta a gyülekezetet, 1904 julius 12-én az Allegheny Classis beiktatta hivatalába. Harsányi Sándor azonban nemcsak Homesteadon munkálkodott, hanem a Monongahela völgyén levő nagyobb magyar telepekre s a közeli bányatelepekre is kiterjesztette munkálkodását. Duquesneben, McKeesporton, Brownsville-ben is megkezdette az istentiszteletek tartását. Harsányi Sándornak és a homesteadi gyülekezetnek az volt a főgondja, hogy templomot épitsen. Homesteadon ez nagyon nehéz dolog volt, mert a házhelyek itt nagyon drágák voltak már ebben az időben is. Végre is a legszebb helyet találták meg. Itt egy lelkészlakásnak megfelelő épület volt, amely mellett a szép tempomot fel lehetett épiteni. A templomnak az alapkövét 1904 junius 12-én tették le. A templom felszentelése pedig 1904 október utolsó vasárnapján szenteltetett fel és adatott át a közhasználatnak.

Harsányi Sándor 1922 április haváig szolgálta a gyülekezetet s e lefolyt 19 esztendő alatt nemcsak azokat az eszközöket, orgonát, harangokat, temetőt szerzett be, amelyek Isten nevének a dicsőségére emlékeztetnek, hanem olyan egyháztagokat is nevelt, akiknek az életük sem drága a Krisztusért.

Utódjául a gyülekezet **Horváth Sámuel** loraini lelkészt hivta meg, aki 1922 április havában foglalta el lelkészi állását. Itt müködött 1929 január 13-án bekövetkezett haláláig. Utódja **Dienes Barna** brownsvillei lelkész lett, aki immár tiz éve munkálkodik a gyülekezetnek a fejlődéséért.

Passaicon, New Jerseyben az egyházi munka akkor kezdődött, amikor New Yorkban az egyház megszerveztetett. Az első istentiszteletet **Demeter Bertalan** tartotta s a new yorkiak azt akarták, hogy Passaic teljesen tartozzék bele a new yorki gyülekezetbe. A Passaicban lakó magyar reformá-

tusok azonban ezt a tervet nem fogadták el. Elfogadták a new yorki lelkésznek a szolgálatát, de a lelkükben ott égett a vágy, hogy valamikor önálló gyülekezetté szervezkedjenek. Ezt a vágyat **Kuthy Zoltán** váltotta valóra, aki miután a nagy bevándorlás következtében Passaicon is megszaporodott a magyarság száma, megszervezte az egyházközséget s miután ezt a Belmissziói Bizottság is jóváhagyta, testvérét, **Kuthy Elemért** hivatta meg erre a lelkészi állásra.

Kuthy Elemér 1903 október havában érkezett meg Passaicra s lelkészi állásába, a new yorki Classis által felszenteltetvén, 1908 december havában iktatatott be. Beiktatása után azonnal hozzákezdett a passaici egyház életének a vezetéséhez. Az egyház törekvése itt is az volt, hogy megépitsék a templomot és a lelkész lakást. A buzgó, hüséges munkának meg is lett a maga eredménye, mert a gyülekezet alkalmas helyen megvásárolta a templomhelyet, ahol a lelkészlakással összeépitett templomnak az alapkövét 1905 február havában tették le s a templomot pedig 1905 május 7-én szentelték fel nagy lelki örömmel, lelkes buzgósággal. Meg kell emlitenünk, hogy miután Passaic csatlakozott 1904-ben a magyarországi egyház amerikai egyházmegyéjéhez, ez a templom már a magyarországi egyház segitségével épült fel.

Kuthy Elemér nem sokáig maradt az Egyesült Államokban. 1909 május havában visszament Magyarországba. Utódja lett **Tegze László,** aki 1909 junius 1-től 1931 juniusig, amikor nyugdijaztatott, szolgálta a gyülekezetnek az érdekeit. Lemondása után is Passaicon maradt s itt fejezte be áldott életét 1935 december 8-án. Ő alatta az egyház kifizette az adósságait, sőt bérházat is épitett az egyház bevételeinek a biztositására.

Tegze László nyugdijba való vonulásakor a gyülekezet **Kecskeméthy Józsefet** választotta meg lelkészül, aki a betegeskedő lelkész mellett előbb segéd-lelkész volt. Kecskeméthy Józsefet 1931 szeptember elején iktatta be a keleti magyar egyházmegye lelkészi hivatalába. Alatta a gyülekezet az ifjuság körében folytatott munka következtében nagyon megerősödött. Az uj lelkész azonban nem sokáig maradt a gyülekezetben. 1938-ban elfogadta az East Chicago-i munkálkodó gyülekezetnek a meghivását itteni állásába 1938 szeptember 10-én tattatott be. Ez időtől kezdve teljes lel sedéssel folytatja a munkát ebben a s multu és nagy jövőjü gyülekezetben.

New Jersey államnak a tengerparti szén már az 1890-es években nagy szám telepedtek le a bevándorlók, közöttük mészetesen magyarok is igen sokan. Az letelepedett vagy ideiglenesen itt tartóz dó magyar reformátusok lelki gondozá részint a new yorki, részint a south walki lelkészek látták el. Mikor azonba bevándorlás következtében a magyar száma folytonosan szaporodott, a beszolg lelkészek arra törekedtek, hogy minél t helyen anyaszentegyházat fundáljanak.

Woodbridge, N. J. egyike volt azok a városoknak, ahol a magyarság nem szó szórtan, hanem együtt élt. Igy érthető, h a Reformed Church in the U. S. Belmiss Bizottsága már 1902-ben a juliusi gyülé foglalkozott azzal a tervvel, hogy Wo bridgeben gyülekezet szerveztessék, ame nek a lelkésze szolgáljon Cartereten, ille Port Readingen és South Riveren is. A sz vezkedés azonban, miután különböző vá sok magyar református lakosságáról volt s nagyon nehezen haladt előre s csak 19 szeptember 9-én fejeztetett be, amikor i mondották, hogy a lelkészi körzetbe az el nevezett városok fognak tartozni. Az megszervezett egyháznak szerencséje volt hogy a már előbb meghivott lelkész Va **Sándor** már október végére megérkezett Woodbridgen telepedett le.

A gyülekezeti élet megindítása azonb nem volt könnyü feladat. Azonban az eg ház tagjaiban meg volt a lelkesedés és jó akarat s igy már 1904 március havában városnak egyik legszebb helyén olyan alka mas telket vásároltak, amely nemcsak templomnak, hanem minden más egyhá épületnek a felépitésére is alkalmas volt.

A templomépités gondolata természet sen benne volt a gyülekezetnek a lelkéb de a tervnek a megvalósitását Vajó Sán már nem várta be, mert elfogadta a trento gyülekezetnek a meghivását s 1906 febru havában átment Trentonba. Időközben woodbridgei egyház is csatlakozott a m

gyarországi egyház amerikai egyházmegyéjéhez. Igy történt aztán, hogy a következő lelkészt **Fazekas Sándort,** a gyülekezet kérése folytán a konventi elnökség küldötte ki. Az uj lelkész 1906 október elején érkezett meg a gyülekezetbe, ahol az egyházat nagy munkában találta. Az egyháztanács a templom épitéshez szükséges pénznek az összegyüjtésével foglalkozott s a templom 1907 május 30-án felszenteltetett.

A templom felszentelése után békétlenség támadt a gyülekezetben s igy lelkészcserére volt szükség. A lelkészcsere meg is történt. **Csépke István** kearsargei lelkész vette át a woodbridgei egyháznak a vezetését, Fazekas Sándor pedig átment Kearsargeba, Michigan államba.

Csépke István 1919 szeptember 28-án Carteretbe tette át lakását. Ez a cselekedete arra inditotta a woodbridgei gyülekezetet, hogy felbontsa azt a társas viszonyt, amelyben eddig élt Carterettel. Igy Woodbridge önálló egyház lett. Csépke István lemondása után az önállóvá lett gyülekezetnek az első lelkésze **Kovács Ferenc** bloomfieldi tanár lett, aki megtartotta tanári állását is s a woodbridgei egyháznak 1937 március 1-ig lelkésze volt. Ő épitette fel az ifjuság nevelésére nagyon alkalmas egyháztársadalmi termet. Utódja lett **Hunyady László,** de csak nagyon kevés ideig, mert már 1939 tavaszán lemondott lelkészi állásáról s ekkor a gyülekezet **Egry László** columbusi lelkészt hivta meg. Most épiti az egyház a lelkészlakást, amely hosszu időkön keresztül vitás kérdés volt ebben a gyülekezetben.

Clevelandban a West Sideon, mindjárt a magyarság bevándorlásának a kezdetén sok magyar állapodott meg, miután Kundz Tivadarnak, a mgyarországi származásu gyárosnak a gyárában mind többen és többen találtak alkalmazást. Clevelandban, mint emlitettük, az első magyar református istentisztelet a West Sideon lett megtartva. **Csutoros Elek** nagy gondot forditott az itteni magyar reformátusságra. Gyakran meglátogatta őket, számukra istentiszteletet tartott. De ennyi szolgálat már nem elégitette ki a nagy számu hiveket. Arra vágytak, hogy önálló egyházat szervezzenek, templomot épitsenek s ebben rendes, keresztyén gyülekezeti életet éljenek. 1906 október 21-én tartatott meg itten az alakuló közgyülés, abban a templomban, ahonnan a magyarok közötti missziói munka kiindult. Az uj gyülekezet **Erdei Károlyt** választotta meg lelkészül, aki 1907 május 5-én érkezett meg s miután lelkészi állásába beiktatatott, azonnal megtette a lépéseket arra, hogy a gyülekezet templomhoz jusson. Hogy ezt a célt elérhesse, belépett az egyház a magyarországi egyház amerikai egyházmegyéjébe. A gyülekezet a West 25 és Monroe Street szögletén levő épületet vásárolta meg s ezt templommá és lelkészlakássá alakittatta át s azt nagy ünnepélyességgel 1908 március 22-én szentelte fel.

Erdei Károly 1913 október 13-ig maradt ebben a gyülekezetben s ekkor állást cserélt **Csutoros Elekkel,** aki akkor az Ashtabula-Conneaut-Fairporti egyháznak volt a lelkésze. Erdei Károly már ekkor beteg ember volt, de még 1915-ig birta a munkát, de elborult lélekkel véget vetett életének.

Csutoros Elek 1926 november első napjáig volt a gyülekezet lelkésze. Alatta a gyülekezet folytonosan fejlődött. Előbb lelkészlakást vásárolt, majd 1923-ban megvásárolta a gyülekezet a West 32 és Carroll Streeten levő német egyháznak a birtokát.

WOODBRIDGEI REF. TEMPLOM

A CLEVELANDI WEST SIDEI REFORMÁTUS EGYHÁZ TEMPLOMSEGÉLYZŐ NŐEGYLETE

A gyülekezet ebbe a magyar szempontból történelmi nevezetességü templomba 1923 november 29-én vonult be.

Csutoros Elek utódja **Vasváry Ödön** lett, aki 1926 december elején foglalta el lelkészi állását s minden törekvése oz volt, hogy a depresszió nehéz napjain minden zökkenő nélkül vezesse át a gyülekezetet. Ő 1934 november havában távozott el Clevelandból, hogy megpihenése után 1935 január elsején átvegye a Református Egyesült számvevői hivatalát, amelyre őt az Egyesület közgyülése választotta meg. Utódjául a gyülekezet **Daróczy Mátyás** farrelli lelkészt választotta meg, aki nagy odaadással munkálkodik a gyülekezet javáért és folytonos fejlődéséért.

Chicago vidékén a magyar református munka, amint azt a south-chicagoi egyház megalapitásával kapcsolatban kimutattuk, 1898 február elején kezdődött. A south-chicagoi lelkészek mindig nagy gondot fordítottak az egész, nagy környéken lakó testvéreknek a gondozására. **East Chicago** Indiana államban van ugyan, de olyan közel, hogy beleesik ebbe a körzetbe. East Chicagoban akkor kezdettek nagyobb számmal megtelepedni, amikor a város megalakult. Ekkor **Nánássy Lajos** volt a south-chicagoi lelkész. Ő minden hónapban felkereste az itt élő magyar reformátusokat, de az egyházszervezés munkáját utódja **Kovächy Miklós István** végezte el, aki megkezdte a templomépitést is, amelynek az alapköve 1907 junius 9-én tétetett le. Az egyház hivatalos megszervezése a templomépités idejére esik, amennyiben ez a gyülés 1907 szeptember 22-én tartatott. Ez a gyülés hivta meg lelkészül **Ludman Sándort** Lorainból. Ludman Sándor 1907 november közepén foglalta el lelkészi állását, amikor már az uj templom felépült, fel is szenteltetett 1907 október 20-ikán.

Ludman Sándor 1910 február 10-ig maradt a gyülekezetnek a szolgálatában. Ekkor a bridgeporti lelkészi állást vállalta el, amelyre ez a gyülekezet meghivta. Utódja lett **Vécsey Jenő,** aki 1910 május havától 1913 januárig szolgált a gyülekezetben. Ez idő alatt felépitette az iskolával kombinált lelkészlakást. Vécsey Jenő lemondván East Chicagoban viselt lelkészi állásáról, átment Chicagoba s itt szervezte meg a belvárosi egyházat.

East Chicagoban **Gerenday László** lett az utóda, aki 1913 április 11-én foglalta el a lelkészi állást, de csak 1914 december haváig maradt itt s megrongált egészségére való hivatkozással Floridába ment. Utódjául a gyülekezet Ludman Sándort hivta vissza, aki 1915 februárban ment vissza East Chicagoba. De ez alkalommal is csak 1916 október haváig maradt a gyülekezetben. Ekkor visszament Bridgeportba. Utóda lett ez alkalommal **Virág István,** aki Lorainból 1916 októberben költözködött át East Chicagoba a gyülekezet meghivására. Virág István 1922 julius haváig munkálkodott s vezetése alatt a gyülekezet nagyon megerősödött. Virág István után a gyülekezet **Mircse Sándor** garyi lelkészt hivta meg. Ő 1922 október havában foglalta el a lelkészi állást. Neki már a választás alkalmával is nehéz helyzete volt s az ekkor támadt pártoskodást nem tudta legyőzni nyolc évi munkálkodásával sem s azok a magyar reformátusok, akik **Indiana Harborban** laktak, kiváltak az egyház kebeléből s uj gyülekezetet szerveztek. Végre is Mircse Sándor lemondott s utódja **Bodor Dániel** south bendi lelkész lett, aki 1935 november haváig volt a gyülekezet lelkésze. A gyülekezet az ő vezetése alatt megépitette az iskola helyiséget. 1935 novemberben Lorainba ment át. Utóda lett **Tóth Tibor,** aki alatt felépült a szép lelkész lakás. Az uj lelkész lakásba azonban uj lelkész költözött **Kecskeméthy József** passaici lelkész személyében, akit a gyülekezet 1938-ban Tóth Tibor lemondása után választott meg.

A háborus viszonyok között és a magyarországi egyház amerikai munkája következtében egészen lecsökkent a Reformed Church in the U. S. kebelében az egyházak alapitására való törekvés. De azért a nagy világháboru alatt is és utána is alakult egy pár gyülekezet a Reformed Church kebelében.

Ezek között első volt az **Akroni,** Ohioi gyülekezet. Ez a gyülekezet 1914 szeptember végén szerveztetett meg, amikor megvásárolták a Coburn Streeten levő angol lutheránus gyülekezetnek a templomát. **Hor-**

váth Sámuel, aki már előbb a szervezési munkát végezte, 1914 junius 7-én tartotta az istentiszteletet. Eddig az ideig a nagy gummi városban a magyar reformátusság nagyon elhanyagolt állapotban élt. Hogy mennyire szükség volt az egyház megszervezésére, az bizonyitja a legjobban, hogy a megszervezett egyháznak tagjai lettek a lutheránusok és az unitáriusok is. Azt a templomot, amelyet még 1914-ben megvásároltak csak 1916 julius 9-én szentelték fel. A templomszentelés után Horváth Sámuel nemsokára átment Lorainba. Utódjául a gyülekezet **Bakay Árpádot** hivta meg Garyből, Indianaból. Bakay Árpád 1907 január 1-én foglalta el a lelkészi állást. Az ő lelkészkedése alatt épült fel a lelkészlakás 1919-ben. Az ő vezetése alatt vásárolt a gyülekezet egy szép orgonát. Általában sokat tett az egyháznak az előhaladásáért. A gyülekezet egészen megerősödött s azzal a gondolattal ment vissza 1929-ben Gary-be, ahol az egyházat ő alapitotta meg, hogy a gyülekezet elég erős arra, hogy uj lelkész vezetése alatt fussa a maga pályáját. Utódjául a gyülekezet **Dr. Papp Gézát** választotta meg Clevelandból, ahol segéd-lelkész volt. Papp Géza 1930 januárban költözött be Akronba. Lelkészkedése pár évig tartott, mert bizonyos surlódások miatt lemondott lelkészi állásáról s azokkal, akik vele együtt léptek ki a Reformed Church kebeléből is, egy független egyházat alapitott. Az anyagyülekezet ekkor **Bernáth Árpádot** választotta meg lelkészül, aki 1933 szeptember havában ment át Tonawandából Akronba.

Bernáth Árpád 1938 végéig maradt Akronban s ekkor a gyülekezet **Bakay Árpádot** választotta vissza, aki 1939 elején költözött vissza Akronba s erősen dolgozik a gyülekezetnek a megerősödéséért.

Garyben, Indianaban, mihelyt a United Steel Corporation megkezdette itt a város alapitását, azonnal sokan telepedtek itten magyarok, akik nagyban hozzájárultak ahoz testi munkájukkal, hogy ez a város az acéliparnak egyik központja legyen. De az egyházi életnek a megteremtésére a megtelepedési idő nem volt alkalmas. A vallásos emberek bejártak East Chicagoba vagy South Chicagoba, hogy lelki szükségleteiket kielégitsék. A gyülekezet megszervezése 1916 julius 11-ére tehető, amikor a Belmissz Bizottság odaállott a szervezkedő gyüleke mellé, amely ekkor megválasztotta első re des lelkészét is **Tomcsányi Aladár** szem lyében. Az uj lelkész ugy látszik remén telennek látta a helyzetet, mert a munk egy hónap mulva abba hagyta s amerik gyülekezetben helyezkedett el.

Garyben a gyülekezet nem volt soká le kész nélkül, mert a Belmissziói Bizottsá beleegyezésével Bakay Árpádot választ meg 1916 augusztus 6-án. Bakay Árpá Homesteadból, ahol segéd-lelkész volt, má szeptember 3-ikára beköszöntött a gyüleke zetbe s megkezdette az egyház szervezés nek a nehéz munkáját. De ő is csak négy hónapig maradt Garyben, mert a Belmisz sziói Bizottság rendelkezésének engedve, át vette az akroni gyülekezetnek a vezetését Ekkor egy ideig **Szeghy B. János** south chicagoi lelkész vette át a gyülekezet ve zetését, mig 1917 szeptember 30-án olya lelkészt nyert a gyülekezet, akinek meg vol a tapasztalata, erős hite és reménysége. **Boros Jenő** vállalta a munkát s alatta a gyülekezet csakugyan megerősödött, templomot lelkészlakást épitett. A legnagyobb drágaság idején épült fel a szép templom, amelynek alapkövét 1920 augusztus 8-án tették le, felszentelése pedig 1921 május havában tartatott meg.

Boros Jenő 1922 elejéig maradt a gyülekezetben s ekkor a Chicago-Sotuh-Side-Burnsidei gyülekezetnek lett a lelkésze. 1922 március 2-án költözött ebbe a gyülekezetbe. Utóda lett **Mircse Sándor,** akit 1922 március 19-én választott meg a gyülekezet, de már 1922 augusztus 6-án le is mondott, hogy átvegye az east-chicagoi gyülekezetnek a vezetését. Ekkor **Bertók Bélát** választotta meg a gyülekezet, aki 1922 október havában lett a gyülekezet lelkésze. Ezek a gyakori lelkészváltozások nem szolgálták a gyülekezetnek érdekeit. Minden lelkésznek elölről kellett kezdenie és mindenik elment, mielőtt valami lényegesebb eredményt tudott volna felmutatni. Bertók Béla is csak 1926 végéig maradt a gyülekezetben. Utóda **Kovács Mihály** a detroiti társ-lelkész lett, aki 1927 január 9-én választatott meg s a munkát is ekkor kezdette meg. A lelkész munkája ekkor már szélesebb mezőkre terjed

ki, mert Indiana Harborban is kellett végeznie a gyülekezetnek a vezetését és gondozását. Kovács Mihály is csak két évig maradt itt s 1929 november 24-én a gyülekezet **Bakay Árpádot** hivta vissza, aki a meghivást elfogadván, odaadó, tapintatos munkájával nagyban emelte a gyülekezetnek a lelki életét, bár azok a nagy terhek, amelyek az épitkezésből még mindig reá nehezednek a gyülekezetre, sok tekintetben káros hatásuak. A gyülekezet mindig érzi, hogy csak bejár a templomba, de a templom nem az övé. Bakay Árpád 1939 elejéig maradt a gyülekezetben. Ekkor a lelkész választás első izben nem sikerülvén, hosszabb ideig állott a gyülekezet az egyházmegye vezetése alatt. Végre sikerült a lelkészválasztást megtartani s ekkor **Bacsó Béla** elyriai lelkész választatott meg, aki 1939 október 15-én költözött be a gyülekezetbe.

Az **Indiana Harborban** lakó magyar reformátusság már a földrajzi helyzetnél fogva is az East Chicagoi Egyház kebelébe tartozott. Odajárt Isten házába s ott gyakorolta egyháztagsági jogait. Az a békés, szeretetteljes viszony, amelyben a két ikerváros magyar reformátussága élt, 1925-ben felbomlott s az Indiana Harborban lakó magyar reformátusok junius 28-án kiváltak az east chicagoi egyházból s uj egyházközséget szerveztek. Az uj egyház beszolgálásával Bertók Béla garyi lelkész bizatott meg, aki az első istentiszteletet julius 5-én tartotta meg. Ő gondozta a gyülekezetet 1927-ig amikor **Kovács Mihály,** Garynek az uj lelkésze vette át a gyülekezet gondozását. Ő ezt a munkát 1930-ig folytatta. Ekkor **Mircse Sándor** lett a gyülekezetnek az első önálló lelkésze. Ő a még mindig csak a kezdetnek kezdetén élő egyházat megerősiti, a legnagyobb munkanélküliség idején ügyesen felhasználva a gyülekezet tagjai között meglevő munkaerőt, templomot, lelkészlakást épittet s a sok bajon átment egyházban ma is nagy lelkesedéssel végezi az Isten országának épitéséből reá eső munkát.

A **Whitingban,** Indiana államban lakó magyar és tót ajku reformátusok szintén az east chicagoi gyülekezetbe tartoztak annak a megalakulása után. Előbb természetesen a South Chicagoban épült templom volt az ő templomuk is. Whitingban a rendszeresebb lelki gondozást Virág István kezdette kifejteni, aki 1919 március 9-én hozta tudomására a gyülekezetnek, hogy az a német lutheránus templom, amelyben eddig az istentiszteleteket tartották, eladó. A gyülekezet nagy lelkesedéssel fogadta ezt a bejelentést s hogy a templomot megvásárolhassák, rendes gyülekezetté szervezkedtek, A templomot megvették, kijavitották, szépen rendbehizták s augusztus 10-én ünnepélyesen fel is szentelték. Az igy megalakult egyház egyideig társegyháza volt East Chicagonak. Virág István után **Mircse Sándor** szolgálta be a gyülekezetet egész 1929 szeptemberig. Ekkor zavarok támadtak a két egyház között, amelynek az eredménye az lett, hogy Whiting a south-chicagoi egyházzal társult s ma is ebben a viszonylatban él s 1930 januártól kezdve **Garay Gerő** szolgálja és vezeti hüségesen ezt az egyházat. Ő tótul is tudván ezen a nyelven is tart istentiszteleteket azoknak a hüséges reformátusoknak számára, akik még beszélik a tót nyelvet.

Uniontownban, Pennsylvania államban magában mindig kevés magyar élt. A város azonban gócpont volt a magyar bányavidéken élő magyarságnak a részére. Az első magyar református istentiszteletek nem is itt tartattak, hanem Leisenring "No. 2" nevü bányatelepen s egyszer New Salemben. Az istentiszteleteket itt a pittsburghi lelkészek végezték. Mikor azonban Allegheny-ben, a Western Theologiai Semniáriumban megkezdődött a magyar lelkészképzés, **Székely Sándor,** aki **Almássy Lajossal** az első növendéke volt ennek az iskolának, a Presbyteriánus egyház segitségével itten kezdett munkálkodni, 1908-ban. Az uniontowni munka tehát presbyteriánus eredetü. Székely Sándor azonban az egyház megszervezése után 1909-ben átment Columbusba, Ohio államnak a fővárosába. Utóda lett **Móricz** Dezső, aki nagy eréllyel kezdett dolgozni és egy nagyon szép templomot épitett Uniontownban. A nagy területen akkor még sok magyar élt. Ez a nép szent lelkesedéssel rajongott a templomért s bámulatos adakozásban nyilvánitotta a templom iránti szeretetét. 1909 november 28-án hálaadás napján szentelték fel a templomot s fényes ünnepély után azonban nagy sötét-

ség borult a gyülekezetre, mert nyilvánvalóvá lett a leszámolások alkalmával, hogy Móricz Dezső nem volt hü a reá bizottakban. E miatt az egyház az alapitó lelkészt, **Székely Sándort** hivta vissza a gyülekezet és a presbytery, de ő hamar belátta, hogy a romokon nem tud épiteni s ezért 1911-ben átment Brownsvillebe, Pa. s itt szervezett egy egyházat.

Székely Sándor távozása után a magyarországi egyház nyugati egyházmegyéje akarta megmenteni a uniontowni templomot. De nem lehetett, mert mikor **Csekes Béla** utazó lelkész összeirta az egyház tartozását, az egyháztagoknak a követelése több volt, mint az az egész összeg, amit a templomépitésre forditottak. Az Egyetemes Konvent nem adhatott olyan nagy összegü kölcsönt, mint aminőre szükség volt s igy végképpen le kellett mondanunk arról, hogy Uniontown vidéke a nyugati egyházmegyébe kerüljön.

Ekkor a Reformed Church in the U. S. Belmissziói Bizottsága, illetve ennek az egyháznak a magyar egyházmegyéje vette kezébe az ügyet. Ide küldte **Radácsy Sándort.** De a templomot már ő sem tudta megmenteni s igy ez a tót lutheránusok kezébe került. Radácsy Sándor rövid ideig tartó lelkészkedése után **Harsányi Andor** lett a lelkész, aki ifju lelkesedéssel kezdett dolgozni a nagy területen. Alatta élte a gyülekezet fénykorát. A háborus időben a bányászok nagyon jól kerestek s a gyülekezet csak a jelent nézve, megvásárolt egy nagy templomot a város közepén. Épitett egy lelkészlakást s igy a mikor elkövetkezett a visszahatás, elkövetkeztek a gonosz idők, a gyülekezet már nem volt képes a nagy templomnak a fentartására. Harsányi Andor 1922-ben el is távozott Uniontownból s **Borsos István,** mint utazó lelkész lett az egyháznak a lelkésze. Borsos István a lelkészlakást nem sokára eladatta s lelkészlakást Morgantownban, W. Va. vásárolt s ezzel a missziói központ ide tolódott át.

Ez nem lett volna baj, mert Uniontown megkapta a rendes beszolgálást, nyáron a magyar tanitást, de nagy baj volt, hogy a nagy templom s annak minden terhe ránehezedett a megkevesbedett egyháztagokra. Szerencsére alkalma volt a Belmissziói Bizottságnak a templomnak az eladására. A eladott templomért olyan összeget kapo a Belmissziói Bizottság, hogy nemcsak a egyház adóssága fizettetett ki, hanem egy szerényebb templomnak a megépitésére mé maradt a gyülekezetnek elég pénze. Ezen a pénzen a gyülekezet egy alkalmas helye egy templom épületet vásárolt meg s az rendbehozatván egy olyan templomot kapot a gyülekezet, amely teljesen alkalmas és megfelelő. Az uj templom 1929 junius 29-én szenteltetett fel.

A lelkészi szolgálatok miatt azonban bajok támadtak s igy Uniontownt a központi egyházmegye kivette Borsos István gondozása alól s **Melegh Gyulát** bizta meg a gyülekezetnek a beszolgálásával. Ekkor odacsatolta ehez a körzethez Donorában az u. n. csatlakozott egyházat és Monongahela Cityt. Melegh Gyula távozása után **Murányi** István lelkésznövendék bizatott meg ennek a kerületnek a beszolgálásával is. Mikor azonban Borsos István 1937-ben nyugalomba vonult: Uniontown és Morgantown ismét egyesült s **Harsányi Andort** hivta meg lelkészül s a nagy területen a nagyon megkevesbedett magyar reformátusok között valóban önfeláldozással végezi a nagy munkát.

Morgantown, W. Va. most a misszió körzet központja. Temploma a városon kivül van s nehezen közelithető meg. Azokon a bányatelepeken, ahol többen laknak testvéreink a lelkész időről-időre istentiszteleteket tart, iskolát vezet s mindent megtesz arra, hogy a missziói körzetben mindenek ékesen és szép renddel folyjanak.

West-Buffaloban mindig többen laktak magyarok, mint East Buffaloban. Már Melegh Gyula lelkészkedése idején felmerült az a gondolat, hogy az egyházi élet központja ide helyeztessék át. Ám ezt a kérdést nem lehetett könnyen elintézni, mert az East Side-nak szerzett jogai voltak, amelyeket tiszteletben kellett tartani. Urban Endre azonban ugy igyekezett a kérdést megoldani hogy segéd-lelkészt kért s igy a West-Side-on is rendszeres istentiszteleteket vezetett be. Ekkor hármas egyház volt ezen a területen, mert Tonawanda is innen kapta a lelkészi szolgálatokat.

A West-Buffaloban lakó testvérek azon-

ban önálló gyülekezetté akartak lenni s ezt akkor érték el, amikor templomukat felszentelték 1927 december 4-én. Ezt a határozatot az előző hónapban hozták, amikor **Urbán Endrét** választották meg az egyház lelkészének. Urbán Endre hüségesen munkálkodott az általa alapitott gyülekezetben egész haláláig, amely 1934 julius 2-án nagy hirtelenséggel következett be. Utódjául a gyülekezet **Péter Antalt** választotta meg, aki 1936 december 4-ig volt a gyülekezet lelkésze. Ekkor a gyülekezet **Laky Zsigmondot** hivta meg Youngstownból, aki azt tüzte ki maga elé, hogy egy lelkileg erős gyülekezetet épit fel, mert azokat a nagy terheket, amelyek erre a gyülekezetre nehezednek, csak egy ilyen gyülekezet képes elhordozni.

A messze nyugaton San-Franciscóban 1911-ben indult meg valamelyes egyházi munka a keletről elmenekült **Móricz Dezső** kezdeményezésére. De a munka természetesen nem sikerülhetett. Később 1923-ban **Csépke István** kezdett munkát Los Angelesben. Ez a munka is rövid életü volt. Nem állott mellette sem az egyik, sem a másik egyház, amely a magyarok közötti munkával foglalkozott. 1925-ben **Hady Albert,** aki leutazott Californiába, megtalálta a helyes alapot az egyház megszervezésére. Ismeretségbe került Rev. Evemeyerrel, aki theológus korában Harsányi Istvánnal együtt dolgozott. Mikor Hady Albert előterjesztette, hogy milyen nagy szükség van arra, hogy a messze nyugaton is legyen a Reformed Churchnek egy magyar missziója, a Belmissziói Bizottság a tervet jóváhagyta s már 1926 januárban kinevezte őt lelkészül. Az uj lelkész vizsgáinak a letevése után 1926 juniusban ment le Los Angelesbe s már augusztusban megalapitotta az egyházközséget. A gyülekezetnek az a vágya is teljesült, hogy otthont szerezzen magának, ahol nyugodtan imádhassa Istent. 1930 április 13-án szenteltetett fel ez a templom, amely mindenkor ékesen beszélő bizonyság lesz a mi népünk vallásos buzgósága mellett. Hady Albert, azt a rövid időt kivéve, amelyet Fairportban töltött el: itten dolgozott és dolgozik ma is a pioneerek lelkesedésével.

Vintondale, Penna. Johnstownhoz közel eső bányatelep. Az itten és a szomszédos telepeken élő magyar reformátusok alkalmilag Johnstownba mentek be istentiszteletre, különösen karácsonykor és husvétkor. Ha keresztelni, esketni, temetni kellett: lelkész jött ki hozzájuk. A világháboru idején nemcsak a magyarok száma szaporodott meg itten, hanem a pénzkereset is megnagyobbodott. Ugy, hogy mindig több szó esett itt arról, hogy leányegyházzá szervezkedjék az itt megtelepedett magyar reformátusság. A terv valósággá lett s 1916 február 27-én megalakult a Vintondaleben a johnstowni egyháznak a leányegyháza. A templomépitésre 1922-ig kellett várni s ekkor április hónapban nagy ünnepélyességgel szentelték fel a csinosan megépitett kis templomot. A beszolgáló lelkész és gyülekezet között azonban nézeteltérések támadtak amiatt, hogy a gyülekezet többet kivánt, mint a mennyit kapott. Az egyszeri istentisztelet havonként nem volt elég. A gyermekek magyarnyelvü tanitása végett tartottak ugyan szünidei magyar iskolát, már 1922—23-ban is, amikor **Fekete András, Nagy Ferenc** tanitottak. 1925-ig nagyon nehéz helyzetben volt a kis egyház. Ekkor **Dobos Károly** kezébe került a gyülekezeti munka ,de miután ő hazament, előbb **Fehér Mihályt** akarta a gyülekezet lelkészül. Miután azonban önálló lelkészt teljes fizetéssel nem tudott volna az egyház eltartani, Fehér Mihály nem fogadta el a meghivást. Ekkor egy ideig Dr. Csáktornyai István szolgálta be a gyülekezetet. 1926 január 24-én **Csorba Zoltánt** hivta meg a gyülekezet lelkészül. Csorba Zoltán alatt virágzó életet élt a gyülekezet, de ő csak 1927 őszéig maradt a gyülekezetben s ekkor hazament. Utóda, mint rendes lelkész **Csontos Béla** lett, aki a megkezdett jó munkát odaadással folytatta, de mikor meghivatott Lorainba, elfogadta a meghivást. Utódjául a gyülekezet **Hunyady Lászlót** választotta meg. De most már a helyzet egészen más volt, mint előbb. A gazdasági helyzet leromlott. A bányászok elköltöztek. Azok, akik ott maradtak, nem kerestek ugy, mint régen. Ebben a helyzetben égett le a templom, amit ujra kellett épitni. Ugyanekkor lelkészlakást is épitettek. **Hunyady László** azonban már 1933-ban eltávozott a gyülekezetből. Utóda **Murányi István** lett, a ki szintén addig szolgált itt, amig egy ren-

des lellkészi állást kapott. 1937 nyarán Dókus Sándor volt itt ideiglenes lelkész, de már 1938 őszén **Kecskeméthy László,** aki a Pittsburghi Egyetemen végezte tanulmányait, szolgálta be a gyülekezetet. Őt 1939 október 8-án a wallingfordi egyház választotta meg lelkészének s ez idő szerint **Pappméder István** a beszolgáló lelkész.

Milwaukee-Racine, Wisconsin államban az első magyar istentiszteleteket **Vécsey Jenő** tartotta, de ekkor még egyház alapitással nem foglalkoztak. Egyház alapitásnak a gondolatával akkor kezdettek foglalkozni, amikor **Boros Jenő** azt a **Tóth Sándor** volt hazai tanitót küldte ide, akinek az amerikai élete nagyon viharos élet volt. Tóth Sándor 1927-ben Racineben szolgálván, egy eladó templomot talált, amely alkalmas volt a magyar gyülekezetnek számára. Ezért az épületet megvásárolta. Ez történt 1927-ben s a megszervezett és templommal biró gyülekezet **Radácsy Sándort** hivta meg lelkésznek. Tóth Sándor pedig Milwaukeeban szervezte meg az egyházat s a megszervezett

Reprint From The Milwaukee Journal
MILWAUKEE (WIS.) ARATÁSI JELENET

gyülekezet egy nagy épülettömböt vásárolt meg és pedig olyan helyen, amely a magyarság szempontjából nem mondható központi helynek. Ide **Szeghy B. Jánost** hivták meg lelkészül, de ő bár később a racinei egyház társegyházzá lett, nem maradt itt csak egy pár évig. Ekkor **Hanko M. Gyula** lett pásztora a két gyülekezetnek s itt szolgált 1936 április havában történt haláláig. Utódja **Bálint Lajos** lett, aki most abban fáradozik, hogy Milwaukeeban alkalmas helyre tegye át az egyháznak a középpontját. A kettős gyülekezet most virágzó állapotban van.

Tonawandában azóta mindig van egyházi élet, amióta Buffaloban az Első egyház megalakult. Rendszeresebb kiszolgálást azonban akkor kezdettek kapni, amikor Dr. Tóth Sándor lett a lelkész Buffaloban. Tóth Sándor belátta, hogy az egyházi élet nem merülhet ki abban, hogy egy idegen templomban vasárnap délutánonként összegyülekezzenek a hivek istentiszteletre. Ezért felvetette a templomépitésnek a gondolatát s ezt a gondolatot a cselekvés követte s a templom 1910-re már fel is épült s felszentelése 1911 február 22-én tartatott meg. A felszentelés utáni napon ebben az uj templomban tartotta meg a nyugati egyházmegye alakuló gyülését. Ettől az időtől kezdve a lelkészek személye sokszor változott, de a szép kis templom örök tanubizonyság gyanánt áll a tonawandai testvérek mellett. Tóth Sándor eltávozása után **Melegh Gyula,** utána **Sebestyén Endre** s aztán **Vasváry Ödön** szolgálták be a gyülekezetet. 1922-ben a nyugati egyházmegye többi egyházaival ez a gyülekezet is bekapcsolódott a Reformed Church in the U. S.-be. Ekkor egy ideig **Vasady Béla** volt a helyettes lelkésze. Az egyház a missziói segéllyel anyaegyházzá lett s **Hoszpodár Balázs** volt az első rendes lelkésze. De ő csak másfél évig maradt a gyülekezetnek a szolgálatában. Utódja **Kovács Károly** lett. Valahogy nem tudott megindulni a rendes, bensőséges egyházi munka. Ezért Kovács Károly is eltávozott. Utódja lett 1929-ben **Bernáth Árpád,** aki nagyon szép munkát fejtett ki a gyülekezetben. Azonban ő is elment Tonawandáról, amikor Akronba hivták meg 1933-ban. Ekkor **Urbán Endre** vette át ismét a gyülekezet vezetését s ezzel foglalkozott is haláláig. Utódja **Péter Antal,** majd **Laky Zsigmond** is hüségesen pásztorolták ezt a gyülekezetet, amely az utolsó pár év alatt egészen megerősödött s a templomon, az iskola helyiségen sok javitást, ujitást eszközölt. De a legnagyobb eredmény, amit fel lehet emliteni az, hogy a gyülekezet azok közé a gyülekezetek közzé tartozik, ahol urvacsoraosztáskor mindenki, aki a templomban van, urvacsorát vesz.

Perth Amboyban, N. J. 1929 junius 16-án alakult meg a **Kálvin János** Magyar Református Egyház azokból a magyar reformátusokból, akik kiváltak a Független Református Egyházból. Az uj egyház **Tukacs Györgyöt** hivta meg lelkészül, aki nagy lelkesedéssel kezdett a munkához, amelynek a célja az volt, hogy egy erős gyülekezetet épitsen fel. A gyülekezet épitésének a legfőbb eszköze a templom épités. Nagy akaraterővel arra törekedett azért, hogy a templom minél előbb megépüljön. Annyira gyorsan megyen a dolog, hogy dacára a gazdasági összeomlásnak, már december 8-án leteszik az uj templomnak az alapkövét s 1930 julius 4-én fel is szentelik a megkapóan szép templomot, amely város egyik főutcájában épült fel. A nagy lelkesedés után azonban bizonyos visszaesés támadt a gyülekezetnek az életében. Nagyon nehéz volt a teher. A gazdasági helyzet egészen leromlott. Igy könnyen meg lehet találni az emberekben a botránkozásnak a követ. **Tukacs György** csak 1931 februárig maradt a gyülekezetben. Utódjául **Szabó Antalt** választotta meg a gyülekezet 1931 április 26-án. Ő vállalta a nehéz helyzetben levő gyülekezetnek a vezetését s azóta is odaadással vezeti népét minden akadályon keresztül. A nehéz próbák terhe alatt pedig növekedik a gyülekezet lelkiekben és nyagiakban egyaránt.

Trentonban még előbb történt a szakadás a régi egyháznak a kebelében. Azok, akik 1928 augusztus 5-én váltak ki a lelkész változás következtében beállott zavarok miatt a régi gyülekezetből, uj egyházközséget szerveztetk. Az uj gyülekezetnek a lelkésze **Rácz Győző** lett, akinek a vezetése alatt nagy lelkesedéssel fogtak hozzá a templomtelek megszerzéséhez és a templom-

nak a felépitéséhez. De olyan nagy tervek szerint kezdtek dolgozni, amelyeknek a megvalósitásához nem volt elég erős a kezdő gyülekezet. A templomépités félben maradt s ekkor a gyülekezet megvásárolta a magyar episzkopális templomot s ma is ennek a birtokában van. Rácz Győző 1932-ben távozott el Phoenixvillébe. Utódja **Gulyás Károly** lett, de csak nagyon kevés ideig. Majd **Hunyady László** került a gyülekezet élére s itt maradt 1937-ig. Utódja lett **Kovács Imre,** aki ma is pásztora a gyülekezetnek.

A new-englandi missziói körzet. Ezt a nevet adom annak a szép munkának, amelyet **Keresztessy Imre** folytat Connecticut államnak a felső részében. New Haven, Shelton, Torrington és Warrenvilleben folyik az a munka, amelyet csak való pioneer lelkülettel lehet véghez vinni. Igaz, hogy ezen a területen már a 90-es években is voltak olykor-olykor istentiszteletek, az is igaz, hogy később a wallingfordi lelkész is járt az egyik vagy a másik helyre szent szolgálatokra. De komolyabb egyházi munka akkor kezdődött ezen a területen, amikor az Evangélikus és Református Egyház Belmissziói Bizottsága megbizta **Dezső Jánost** a szétszórt csonto összeszedésével. A nagy területen, több te lepen élő magyar reformátusság között komoly, rendszeres egyházi munkát **Keresz tesy Imre** kezdette meg 1928-ban. Ő a miss sziói munka fontosságát teljesen átérezv még ma is ezen a munkamezőn dolgozik. körzetben Warrenvilleben épült fel a temp lom és vele kapcsolatban alkalmas társadal mi terem. Az a munka, amelyet Keresztes sy Imre a Lórántffy Zsuzsánna Egyletekk a gyermekek és ifjak magyar nevelésén ke resztül végez az egyházi élet terén, minde elismerést megérdemel.

Hasonló munkát folytat **Novák Lajos** a délvidéki szénmezőkön munkálkodó magya reformátusok között. Az itten folytatot munkának a középpontja **Logan, W. Va.** D e munka felöleli a közelben levő nagyobb bá nyatelepek magyar reformátusságának a lel ki gondozását is. Loganban az egyházi élet az első segitséget a bányatársulattól kapta Ennek az igy segélyezett munkának az vol a célja, hogy odakösse a jó munkabiró egyé neket a bányához. Ez volt az oka annak hogy **Péchy Ádám** érvényesült itt először

LOGAN, W. VA., REF. EGYHÁZ, TÖMEGKERESZTELÉS

1923-ban nem Loganban, hanem Ethelben **Kovács Endre** helyezkedett el, de később szolgálta be Logant és környékét is. Kovács Endre után **Bertók Béla** lett a lelkész s amikor eltávozott, **Gulyás Károly** került ide. Azonban az ilyen próbálkozások nem sokat használtak a gyülekezeti életnek. A közép egyházmegye, hogy valami rendet teremtsen, **Szijjártó Istvánt** küldte erre a területre. De ő csak kevés ideig maradt itten. Utódja azonban **Novák Lajos** lett, aki teljesen feldolgozta ezt a nagy területet. Amikor Kovács Endre eltávozott, a bányatársulatok többé nem adtak segélyt. Ez jobb is, mert ez lekötöttséget jelentett. A nagy baj az, hogy hiába volt meg a jóakarat ebben a népben, templomot még nem tudott építeni. De ami késik, nem mulik!

Fairfield, Conn. Az egyház 1925-ben az **Urbán József** kezelése alatt kezdődött, mint a bridgeporti Első Magyar Ref. Egyház leányegyháza, 1926-ban templomot épitett, harangot vásárolt. 1926 nov. 21-ikén, miután Urbán József lelkész lemondott a bridgeporti Első Egyház lelkészi állásáról, amelyre megválasztották, önálló lelkipásztora lett a fairfieldi egyháznak. 1927-ben paróchiát vásároltak és 2000 dolláros költséggel átrenoválták. 1931-ben felépitették a nagyszerüen berendezett társadalmi épületüket és iskolájukat, az ugynevezett Kálvin Hallt. 1935 október 28-ikán Urbán József lelkész szép eredmények felmutatása után eltávozott. — Fairfieldről és utódja **Péter Antal,** korábban buffaloi westsidei lelkész lett, aki elődje nyomdokát követve tovább dolgozik Isten országáért erősitve a hitet és élő vallásosságot.

TÓTH GYULA

MAGYAR VENDÉGLŐS

708 Tonawanda Street,
BUFFALO, N. Y.

A Bethlen Otthonnak a nehéz időkben is áldozatkész barátja. Baráti szeretettel várja a magyarságot jó magyaros étkezésre és barátságos beszélgetésre.

A FAIRFIELDI, CONN. REF. EGYHÁZ MÜKEDVELŐINEK CSOPORTKÉPE
A "JÁNOS VITÉZ" ELŐADÁSRÓL

II. A MAGYARORSZÁGI REFORMÁTUS EGYHÁZ ÁLTAL SZERVEZETT EGYHÁZAK.

A Magyarországi Református Egyház Egyetemes Konventje azzal az eltökélt szándékkal kezdette meg a munkát az Egyesült Államokban, hogy az anyaszentegyház idegenbe szakadt gyermekeit szárnyai alá gyüjti. Miután az előbb megszervezett egyházakat nem lehetett teljesen kivonni abból a közösségből, amelybe előbb elhelyezkedtek, teljes odaadással kezdett hozzá az uj egyházközségek szervezéséhez.

Azok között az egyházközségek között, amelyek a magyarországi egyház védő szárnyai alatt szervezkedtek, első a **Pocahontasi** Egyház. Pocahontasban, Virginia államban a gyülekezet tulajdonképpen akkor alakult meg, amikor **Gróf Dégenfeld József,** az Egyetemes Konvent kiküldöttje, Kuthy Zoltánnal lent járt ebben a bánya városban. Ez a nagy terület, amelybe beletartozott Stonega, Rhoda s több kevésbbé ismert nevü bányatelep, nem volt egészen elhanyagolt terület, mert **Harsányi Sándor** már 1898-ban s azután minden évben felkereste az itten élő testvéreket. 1903-ban **Balogh Gyula** kezdett itten munkálkodni s az egyház az ő vezetése alatt szerveztetett meg 1904 március 18-án. Balogh Gyula 1906-ban visszament Magyarországba s helyét 1906 decemben havában **Nagy Emil** foglalta el, ki szintén csak rövid ideig maradt itt, mert 1908 március havában cserélt **Erdélyi János** bethlehemi lelkészszel. Erdélyi János aztán egész 1920-ig munkálkodott itten s csodálatos, hogy az ő hosszu időre terjedő lelkészkedése alatt, amikor pedig nagyon sok magyar élt ezen a vidéken, nem épült fel a templom. Bátran lehet azt állitanunk, hogy egyházi életről alig volt szó ez alatt az idő alatt. Eltávozása után a gyülekezet nem volt sokáig lelkész nélkül, mert 1920 október elején már **Kováchy Miklós István** vette át a gyülekezet vezetését. Ő azonban koránál és családi helyzeténél fogva csak 1921 májusig maradt Pocahontason s helyét 1922 januárban **Kovács Endre** foglalta el, ismét csak nagyon rövid időre, mert már ugyanezen év november havában eltávozik a gyülekezetből. Utódja lett **Szeghy B. János,** aki amerikai képzettségü lelkész lévén, csakhamar szoros barátságba került a Pocahontas Fuel Company vezető embereivel s igy a gyülekezetnek anyagi helyzete a legalacsonyabb fokon állott, felvetette a templomépitésnek a kérdését s a gyülekezet, bár ekkor már kicsiny volt, miután valóban óhajtotta, hogy saját temploma legyen, 1925 tavaszán hozzákezdett a templomépitéshez, amelyet már 1925 szeptember 6-án fel is szentelt. Szeghy B. János 1926 május 20-án mondott le itten viselt lelkészi állásáról. Utódja **Daróczy Mátyás,** aki a gyülekezetet és a vidéket nagy szeretettel gondozta s a reáváró missziói munkát is odaadó hüséggel végezte. Ő 1930 december haváig maradt ebben a gyülekezetben s utódjául a gyülekezet **Bogár Károlyt** választotta meg, aki 1934 május havában mondott le lelkészi állásáról. Ekkor a gyülekezet **Bertók Bélát** hivta meg, aki ettől az időtől fogva hiven sáfárkodik a reá bizottakban. Az ő közbenjárásának köszönhető, hogy azt a $6000.00-t és annak időközi kamatait, amely összeget **Mr. James E. Jones** a templomépités alkalmával adott kölcsön a gyülekezetnek, a 35 éves jubileum alkalmával **Mrs. James E. Jones és Mr. W. J. German** elengedték a gyülekezetnek s az adósságot 1938 május 15-én a telekkönyvben letörölték s az adósságlevelet elégették. Ez a második legnagyobb adomány, amelyet amerikai egyénektől, családoktól kapott magyar református egyházunk.

A hazai egyház fenhatósága alatt szervezkedett gyülekezetek közül a második a "Bridgeporti és Vidéki Magyar Református Egyház." Ezt az egyházat Amerika szerte State Streeti Egyháznak ismerik. Ez az egyház 1904 november 25-én alakult meg azzal az 50 egyháztaggal, amely ebben az időben éppen a csatlakozás kérdése következtében, kilépett az Első Egyház kebeléből. Alapitó lelkésze volt **Komjáthy Ernő,** aki lemondott az Első Egyházban viselt lelkészi állásáról, hogy ezt az egyházközséget megalapitsa. Komjáthy Ernő hosszu, majdnem egy negyed századra terjedő lelkészkedése alatt teljesen kiépitette a gyülekezetet. Az uj gyülekezet 1905 augusztus 1-én mgvásárolta a State Street és Hancock Ave. szögletén levő episkopális templomot, majd később a mellette levő házat. Ebben a templomban fejlődött

ki a gyülekezet annyira, hogy 1927-ben már egy nagy templomnak az alapját rakja le a gyülekezet. A közbejött rossz gazdasági viszonyok miatt még nem épült meg a templom, de az ugynevezett basement ugy van megépitve, hogy templom gyanánt használja a népes gyülekezet. Komjáthy Ernő 1928 március havában mondott le a lelkészi állásáról, amikor segéd-árvaatya lett az Amerikai Magyar Református Árvaházban. Utódja lett **Böszörményi István,** aki a gyülekezetnek a munkakörét az ifjuság körében végzett munkával növelte meg s vezetése alatt a gyülekezet céltudatosan halad a végső cél felé.

Perth Amboy, N. J. Az itten élő református magyarság eleinte, időközönként a new yorki és south norwalki lelkészeknek a szolgálatait vette igénybe. 1903 augusztus havában azonban megjelent közöttük **Hámborszky Pál** a presbyteriánus egyház bloomfieldi theológiájának a hallgatója, aki egy közgyülésen felvetette az egyház szervezésének a kérdését. Ekkor a megjelentek azt határozták el, hogy megszervezik az egyházközséget a Presbyterian Church in the U. S. kebelében. Hámorszky ugyanekkor lelkésznek ajánlotta **Dr. Kaczián Gézát,** akit meg is választottak. Dr. Kaczián azonban csak öt hónapig maradt a gyülekezetben, mert 1904 február 1-én megérkezett **Kozma József** meghivott lelkész. Kozma József azonban nem sokáig maradt meg a Presbyteriánus egyház kebelében, mert vezetése alatt a perth amboyi gyülekezet 1905 április 24-én kimondotta, hogy belép a magyarországi egyház amerikai egyházmegyéjébe.

Az eddigi munka tulajdonképpen kisérletezés volt. A gyülekezet az előbb vásárolt két telket is odahagyta s igy a rendszeres egyházi munka itt a magyarországi egyháznak a fenhatósága alatt kezdődött. Az igy megalakult egyház azonnal hozzákezdett a templomépitéshez, amelyet nagy

BRIDGEPORTI (STATE ST.) REF. EGYHÁZ 35 ÉVES JUBILEUMI ÜNNEPÉLYÉRŐL

A PERTH AMBOYI (N. J.) FÜGGETLEN EGYHÁZ GYERMEK ÉNEKKARA
NOVÁK SÁMUELNÉ ORGONISTA VEZETŐVEL

ünnepélyességgel már 1905 szeptember 10-én fel is avattak.

Kozma József 1908 február 2-án köszönt le itt lelkészi állásáról s visszament Magyarországba. Utódja lett **Dr. Nánássy Lajos,** a ki az első istentiszteletet 1908 április 15-én tartotta s ettől az időtől 1930 május elsőig volt a gyülekezet lelkésze. Az ő vezetése alatt a gyülekezet az egyik legnagyobb amerikai-magyar gyülekezetté lett. Megépitette a lelkészlakást, s központi iskolát, Keasbeyn és Cortland Streeten iskolákat és végül azt a szép, nagy templomot, amelynek ékessége nagyobb, mint volt az első templomé. — Utódja lett **Dr. Vincze Károly,** aki mindeddig az ideig nagy gonddal és hüséggel pásztorolja ezt a gyülekezetet. Az egyház akkor, amikor a magyarországi egyház feladta amerikai munkáját, a Független Egyházhoz csatlakozott.

Buffalo, N. Y. Itt nagyon korán telepedtek meg magyarok s már a világkiállitás alkalmával sok magyart lehetett találni ugy a városban, mint a város környékén levő kisebb községekben. A magyar reformátusok között a magvetés munkáját tulajdonképpen **Konyha Pál** pittsburghi lelkész végezte el, aki itt a Pittsburghi és Vidéki Egyházi és Segélyző Egyletnek egyik igen szé müködő fiókját szervezte meg. Majd **Cseke Béla** lelkészjelölt járt át ide a kanadai Torontóból. Az egyház azonban csak 1906 november 18-án szerveztetett meg a tonawandai és west senecai, most lackawannai társegyházakkal együtt. A gyülekezet mindjár a szervezkedéskor belépett a magyarországi egyház amerikai egyházmegyéjébe. Az egyházi élet központja East Buffalo lett. It vásárolt templomépitésre alkalmas helye Csekes Béla 1907 julius 19-én lemondott állá sáról s a lelkész nélkül maradt egyház **Borsos István** utazó lelkész szolgálta b mig az uj lelkész **Ambrus János** 1907 augusz tus 25-én el nem foglalta lelkészi állásá Ambrus János épitette meg a lelkészlakás de a bekövetkezett rossz munkaviszonyo miatt nagyon nehéz lett az egyháznak helyzete s Ambrus János 1909 januárban m

el is távozott a gyülekezetből. A gyülekezet lelkészévé ekkor **Tóth Sándor** neveztetett ki, aki 1909 október 3-án köszöntött be Buffaloba. Az ifju lelkész teljes lelkesedéssel kezdett munkálkodni. West-Seneca, illetve Lackawanna már előbb, mindjárt az egyház szervezése után elszakadt Buffalotól s igy Tóth Sándor Buffalonak és Tonawandának szentelhette egész erejét. Vezetése alatt a gyülekezet szépen fejlődött. Tonawandán a templomot ő épittette fel. Ez a templom 1911 február 22-én szenteltetett fel. Tóth Sándort a clevelandi első egyház választotta meg lelkészül s igy 1911 végén ismét lelkész nélkül maradt a gyülekezet. 1912 elején **Melegh Gyula** vette át a gyülekezet vezetését s hozzá kezd elődje nagyvonalu terveinek a megvalósitásához. Összeirja a Buffaloban élő magyar protestánsokat s ebből meg lehetett állapitani azt, hogy a többség a West-Sideon lakik s igy már ekkor felmerült az a kérdés, hogy az egyház központja idehelyeztessék át. Melegh Gyula azonban 1914 julius havában elfogadta a mckeesporti egyháznak a meghivását s ekkor Kalassay Sándor esperes **Sebestyén Endre** utazó lelkészt küldte Buffaloba. Sebestyén Endre volt az, aki megvalósitotta a gyülekezetnek a régi álmát. Megépitette a templomot s a vele kapcsolatos lelkészlakást. A templomszentelés 1915 augusztus 29-én folyt le nagy ünnepélyességgel. Sebestyén Endrének azonban munkája végeztével távoznia kellett Buffaloból. Utódja lett **Vasváry Ödön,** aki 1919-ig volt a gyülekezetnek a pásztora. Mikor őt a springdalei gyülekezet választotta meg, **Urbán Endrét** hivta meg a gyülekezet Kearsargeből. Urbán Endre 1927-ben ment át az általa alapitott West Side-i gyülekezetbe s ekkor Murányi János lett az Első Egyháznak a lelkésze. De ő csak pár évet töltött ebben a gyülekezetben is s 1929 december elején **Szeghy B. Jánost** választotta meg a gyülekezet lelkészül, aki miután az első egyház már csak az East Buffaloban lakókra támaszkodhatott, nagy odaadással kezdte kezelni a Depewban levő kis leányegyházat. Ő 1937-ig maradt a gyülekezetben s helyébe a gyülekezet az egyház mostani lelkészét **Nagy Andrást** hivta

A BUFFALOI (N. Y.) ELSŐ MAGYAR REF. EGYHÁZ CONFIRMÁLTAK CSOPORTJA 1939.

meg, aki magyar és angol nyelvü szolgálataival törekszik megtartani a számban kicsiny, de buzgóságban nagy gyülekezetet.

Bethlehem, Pa. Pennsylvania államnak ez a nagy gyári város elég közel esett New Yorkhoz s igy a magyarság elég korán, még a város kifejlődése előtt kezdett itt megtelepedni. A magyar reformátusok részére legelőször **Virág István** trentoni lelkész tartott istentiszteleteket. 1905-ben **Puky István,** aki ebben az időben Pittsburghban a Western Theologiai Seminárium növendéke volt, kezdett itt munkát a Presbyteriánus egyháznak a pártfogása mellett. Puky István elég korán belátta, hogy más téren kell elhelyezkednie s igy a lelkészi pályára való előkészüléssel felhagyott. Még akkor, amikor **Bereczky László** először járt Bethlehemben, ott volt, de később visszavonult s igy Bereczky László végezhette a szervezésnek a munkáját. Ezt a munkát **Erdélyi János** végezte be, aki 1906 szeptember 9-én végezte be a szervezésnek a munkáját. Erdélyi János nagyon kevés ideig munkálkodott itt. Cserélt **Nagy Emil** pocahontasi lelkésszel, aki 1907 elején vette át ennek a gyülekezetnek a veztését. Nagy Emil lelkészkedése 1936-ig terjedt. Ekkor fia ifj. Nagy Emil lett a lelkész. Miután őt a bridgeporti egyház hivta meg társlelkészül, 1938-ban **Paal Gyula,** aki a Princetonban folytatja tanulmányait, vette át a gyülekezet vezetését. Nagy Emil mindazt megtette ebben a gyülekezetben, amit meg kellett tenniök az egyházalapitó lelkészeknek. Templomot, lelkészlakást épittetett. Az első templomot kibővitette, iskolaépületet épittetett a templom mellé. Utódjának a külső épités gondjaival nem kellett törődnie s igy minden idejét a gyülekezet lelki életének a fejlesztésére fordithatja.

Windber, Pa. Borsos István 1905-ben kezdette meg a Windberben lakó magyar reformátusok egyházi szervezését. Eddig az ideig a windberiek bejártak Johnstownba. De bár villanyos közlekedés volt a két város között, annyian voltak Windberben, Scalp Levelen és a vidéken magyar reformátusok, hogy elég erősek voltak egy anyaegyháznak a megszerevzésére és fentartására. Borsos István megszervezvén az egyházat, felépitette a templomot és lelkészlakást azon a telken, amelyet a Windber Coal Co. ajánd kozott az egyháznak. Borsos István azonb 1907-ben utazó lelkészszé neveztetvén l lemondott lelkészi állásáról s helyébe a Egyetemes Konvent **Takácsi Dánielt** nev te ki lelkésznek. Egy ideig Dr. Nánássy végezett itt istentiszteleteket, de csak a meneileg. Takácsi Dániel elfoglalta ugy a windberi állást, de nem tudott beleilles kedni az itteni helyzetbe s már 1910 elej visszament Magyarországba. Ekkor az es peres **Kovács Bélát** bizta meg a gyülekeze gondozásával s ő ezt a tisztét 1911 októb 22-ig hiven betöltötte. Ekkor érkezett me a gyülekezetbe **Andrássy Kálmán,** az uj le kész. Ő sem tudott belemelegedni ebbe a munkába. Visszatekintgető ember volt már 1913 március havában vissza is me Magyarországba. Ekkor a gyülekezet **Kerekes Bélát** választotta meg. Kerekes Béla i töltötte el élete javát. Husz éven keresztü hordozta itt Krisztusnak nehéz, de gyönyö rüséges igáját. A husz évnek meg volta az örömteljes és szomoru napjai is. Végü ez utóbbiak ugy elszaporodtak, hogy Kere kes Béla 1933-ban cserélt **Fekete Andrá** kalamazooi lelkésszel, aki ez idő óta pász torolja a gyülekezetet, valamint a Portage ban müködő leányegyházat is. Itt is Kere kes Béla lelkészkedése idején épült a szé kis templom. A windberi lelkész időközön ként a közeli bányatelepeken is tart isten tiszteleteket s végzi a szent szolgálatokat.

Wallingford, Conn. Az itten élő református magyarság természetesen a bridgeport első egyház lelkészeinek a szolgálatait vette igénybe időnként. Midőn azonban a magyarországi egyház már szép eredményekke folytatta munkáját, itt is feltámadt a vágy arra, hogy anyaszentegyházat fundáljanak s templomot épitsenek, s önálló gyülkezeti életet éljenek. Ez okból az egyházmegye esperese **Borsos István** utazó lelkészt a wallingfordi testvérek kérésére ide küldi, aki a gyülekezetet 1908 január 9-én meg is alapitotta. Aztán megvásárolta a templomhelyet és megépitette a templomot. Borsos István hivatásánál fogva csak addig maradt a gyülekezetben, mig annak első lelkésze **Baja Mihály** meg nem érkezett. Ő 1908 december 2-án foglalta el a lelkészi állást, de csak 1910 január 2-ig maradt a gyülekezet-

ben, mert ekkor a mckeesporti egyház hivta meg lelkésznek. utóda lett **Kovách y Miklós István,** aki 1910 április 1-től 1912 május 27-ig volt a gyülekezetnek a lelkésze. 1912 augusztus 29-én Kovács Béla lett a gyülekezetnek a lelkésze, aki ebben a kis gyülekezetben egy egész emberöltőt töltött el, mert 1939 április havában vonult nyugdijba. Huszonhét esztendő alatt egyetlen vágya volt az, hogy a vezetése alatt álló kicsiny gyülekezet alkalmas eszköz legyen Isten kezében az Ő országának épitésére. Ezért szépitgette a templomnak a belsejét, a külsejét, a lelkészlakást s ezért varázsolta paradicsommá a templomnak az udvarát. Utódjául a gyülekezet **Kecskeméthy Lászlót** választotta meg, aki tanulmányuton van Amerikában.

South River, N. J. Az itten élő magyar reformátusok legelőször a trentoni lelkésznek a szolgálatait vették igénybe. Csánfordy Ferenc, Virág István többször felkeresték az itt élő magyar reformátusokat. 1903-ban bele is kapcsolódott ez a magyar telep is a New Jersey államban megalapitandó egyházi közösségbe. S igy a szolgálat terhét átvette **Vajó Sándor,** a körzetnek az első lelkésze. Előbb az itten lakó testvérek is azzal a gondolattal foglalkoztak, hogy a magyarországi egyház amerikai egyházmegyéjébe lépnek be, de Hámborszky Pálnak a közbelépésére, aki 1905 szeptember 17-én lett itt lelkész a Presbyterian Church in the U. S. segitségét fogadták el. Háborszky Pál épitette meg a templomot, amely 1906 szeptember 2-án szenteltetett fel. Hámborszky Pál lelkészkedése alatt South River társegyháza volt a new brunswicki egyháznak s egy időben 1910 áprilistól 1911 december végéig **Hámory Lajos** papnövendék szolgálja be. Ekkor már ugylátszik megszünt a társasviszony, mert 1912 januárban **Almássy Lajos** lett a gyülekezet lelkésze. Ez év október 12-én szavazza meg a gyülekezet azt, hogy kilép a Presbyterian Church kebeléből és belép a magyarországi egyház keleti egyházmegyéjébe. 1913 december 4-én az esperes **Szabó László** utazó lelkészt bizta meg az egyház gondozásával. Ilyen minőségben munkálkodott itt addig, amig a gyülekezet rendes lelkésznek választotta meg 1915 április 18-án. 1920 február havában cserélt **Ambrus János** franklini lelkésszel. A zavaros helyzetben, a nagy elhelyezkedés idején South River belépett az Episkopális Egyház kebelébe, de az ellenhatás olyan nagy volt, hogy a lelkésznek távoznia kellett a gyülekezetből. Ekkor öt hónapig **Murányi János** lett a lelkész, majd **Nagy József,** aki 1925 julius 19-ig maradt a gyülekezet élén. Az ő távozása után az egyházközség kimondotta, hogy megszünteti az Episkopális Egyházzal való

LORÁNTFFY NŐEGYLET, S. RIVER, N. J.

viszonyt és közösséget. Ekkor az egyház 1926 december 12-ig önmagában állott. Egyik denominációhoz sem tartozott. Később **Kosa András** vezetése alatt kimondotta az egyház, hogy a Reformed Church in America kötelékébe lép be s mikor 1927 április havában felvétetett az egyház a nevezett egyház kebelébe, **Babinszky Andrást** hivta meg Ellwood Cityből, aki 1927 julius 1-én foglalta el a lelkészi állást. Tiz évi munkálkodás után 1937-ben mondott le lelkészi állásáról, hogy elfoglalja a Bethlen Otthonban megszervezett tanitó állást. Most **Hartó András** a beszolgáló lelkész.

McKeesport, Pa. McKeesportban nagyon régi a magyarok megtelepedése. A református magyarság természetesen a pittsburghi református templomban gyakorolta vallásosságát. Mikor azonban 1903-ban a homesteadi egyház megszerveztetett, **Harsányi Sándor** megkezdette itt az istentiszteleteknek a tartását. Azok, akik kifejezetten a pittsburghi egyház tagjai maradtak, szintén megkivánták, hogy a pittsburghi lelkész az ő számukra is istentiszteleteket tartson McKeesportban. Ez volt a helyzet egész 1908-ig, amikor **Csutoros Benjámin** küldetett ki abból a célból, hogy egy táborba gyüjtse összse a szétszórt magyar reformátusságot. Csutoros Beniámin nemsokára átment Johnstownba s ekkor Kuthy Zoltán esperes **Borsos** István utazó lelkészt küldte ide, ak mikor közgyülést tartott a két csoporttal, Harsányi Sándor a vezetése alatt álló csoportnak a további gondozásáról lemondott s szinte ünnepélyes keretek között adta át az egyház vezetését Borsos Istvánnak. Az egyház igy megszerveztetévén kimondotta, hogy a magyarországi egyház amerikai egyházmegyéjéhez csatlakozik. A szervezkedés 1909 február 7-én történt meg. Borsos István azonban csak 1909 szeptember 26-ig maradt a gyülekezetben. Ekkor a gyülekezet **Baja Mihályt** választotta meg, aki 1910 januárban költözött be a gyülekezetbe. Az ő vezetése alatt veszik meg a templomépületet, azt átalakitják s ünnepélyesen felszentelik. Baja Mihály 1914 április havában hazament Magyarországba s utódjául a gyülekezet Melegh Gyulát választotta meg Buffaloból. Melegh Gyula alatt a gyülekezeti élet minden tekintetben szépen fejlődött anyagilag is szépen haladt előre. 1921-be azonban a csatlakozási mozgalom a gyül kezetben szakadást idézett elő. Melegh Gy la azonban megmaradt a lelkészi állásb egészen 1931 március elsőig, amikor a **Refo mátusok Lapja** szerkesztőjének neveztet ki. Utódja lett **Balogh E. István,** de ő cs 1934 májusig maradt a gyülekezetnek a szó gálatában. A gyülekezet az ő távozása utá **Bogár Károlyt** választotta lelkészének, a ma is végezi ebben a gyülekezetben a szer szolgálatokat.

Hosszabb időn ennek az egyháznak társegyháza volt a "duquesnei csatlakozo gyülekezet." Ez a gyülekezet az, amely Duquesnei Egyházból az egyházak elhelyez kedése alkalmával kivált. Ez a gyülekeze ma Homesteadból kapja a szent szolgála tokat.

Duquesne, Pa. Az itt lakó reformátusok előbb természetesen a pittsburghi egyháznak voltak a tagjai s azok is, akik nem voltak tagok, ide jártak be kielégiteni vallásos érzésüket. 1903-ban azonban, miután Homestead közelebb volt, odacsatlakoztak s csak nehány régi család maradt meg a pittsburgi egyház kebelében. Később pedig, amikor McKeesporton megalakult a magyar református egyház: mint ennek az egyháznak a társ-egyháza szervezkedtek s az egyháznak a lelkésze a mckeesporti lelkész volt. Több ször volt szó róla, hogy a duquesnei társegyház anyaszentegyházzá szerveztessék. Dbár már templomot is vásárolt a gyülekeze még Baja Mihály lelkésznek az idejében erre csak 1919 augusztus 17-én került a sor amikor a gyülekezet **Sebestyén Endrét,** a nyugati egyházmegye utazó lelkészét választotta meg lelkésznek. Sebestyén Endre egés 1939 julius haváig szolgált a gyülekezetben Miután Sebestyén Endre nem fogadta el az ugynevezett "tiffini egyezményt," vele mene gyülekezetének a nagy része s megalkotta a Független Református Egyházat. Egy tekintélyes kisebbség azonban kiszakadt a gyülekezetből s amint jeleztük, megalapitotta a csatlakozott egyházat, amely 1937-ig McKeesporttal volt társas viszonyban s most pedig Homesteadból kapja a lelkészi szolgálatot.

Detroit, Mich. Detroitnak azt a részét, amelyben a magyarok telepedtek meg, régebben **Delraynak** nevezték. Itt a magyar protestánsok között a "Toledoi Kálvin János Egylet" tagjai kezdették meg a hitükhöz hüséges testvérek egybegyüjtését. Majd **Harsányi István** toledoi lelkész is megjelent Delrayben s megkezdette az egyház alapitásának a munkáját. Ennek a munkának az eredménye volt, hogy már 1904 augusztus 1-én lelkészlakást és templomhelyet vásároltak, bár még egyházközséggé nem szervezkedtek. A szervezkedésnek az ideje 1904 december 14-ike volt, amikor kimondták azt is, hogy a magyarországi református egyház egyházmegyéjébe akarnak tartozni. Az igy szervezkedett egyháznak az első lelkésze **Dömény Zoltán** lett, aki azonban 1905 szeptember elsején lemondott s visszament Magyarországba. Utóda lett **Tegze László,** aki az első templomot felépitette, amelynek a felszentelése 1906 szeptember 16-án folyt le a gyülekezet nagy örvendezése között. Tegze László 1909 május 15-ig maradt a gyülekezetben s ekkor elfogadta a passaici egyháznak a meghivását. Az alatt az öt hónap alatt, amig a lelkészi állás üresedésben volt, nagy zavarok támadtak a gyülekezetben, ahol Dr. Kaczián Géza minden lelket megmozgatott, hogy a gyülekezetet kilépésre birja a magyarországi egyház amerikai egyházmegyéjéből. Ezek között a zavarok között küldte az esperes Delraybe **Borsos István** utazó lelkészt, akinek birói közbelépéssel ugyan, de sikerült megszüntetnie a zavarokat. A rendes kerékvágásba jutott gyülekezet aztán őt választotta meg lelkészének. Borsos István 1909 október egytől 1922 julius haváig volt ennek a nagy gyülekezetnek a lelkésze. Alatta az egyház megerősödött. Ő volt az, aki nemcsak hangoztatta a mindennapos magyar iskola szükségességét, hanem azt nagy áldozatakészséggel meg is valósitotta. Lemondása után **Tóth Mihály** alphai lelkészt hivta meg a gyülekezet. Ez a választás sem volt zavartalan. Még Borsos István bent volt a gyülekezetben, amikor megindult az a mozgalom, amely az egész gyülekezetet ki akarta szakitani a nyugati egyházmegye kebeléből s átakarta vinni a független egyházak közé. Tóth Mihály megválasztása és a gyülekezetben valo beköszöntése után azok, akik kisebbségben maradtak, kiléptek az egyházból. Tóth Mihály 1922 julius elsején foglalta el lelkészi állását. A folytonosan növekedő gyülekezet olyan épitkezésbe ment bele, amely nagy terheket rótt az egyháztagokra. Hatalmas a templom, Detroit városnak magyarok lakta részében a "Református terem" a legnagyobb. Akármilyen büszkén vallja is magáénak ennek az egyháznak a tagsága a remek, szép épületeket, mégis ezekben kell keresnünk annak az elégedetlenségnek az okát, amely kétségtelenül meg van ebben a gyülekezetben. Az első kiválást egy másik kiválás követte, holott ebben az egyházban mindent megtalálhatott a hivő lélek, amit csak akart. Ebben az egyházban ugyanis szinte kezdettől fogva voltak segitő munkások. Ujlaki Ferenc, Szathmáry Mariska, Veres József, Daróczy Pálné, Mircse Sándor, Kovács Mihály, Kalabányi István, ujabban Tóth Tibor és Király Erzsike. Magvetők voltak akik sóvárogva várják az aratást és az aratásnak urát!

Springdale, Pa. Springdaleben, ahol a magyarság a 90-es évek elején kezdett a munkában elhelyezkedni és megtelepedni, az első istentiszteleteket **Harsányi Sándor** tartotta, azután a nagy bányaszerencsétlenség után, mely Cheswicken 1904 január 25-ikén történt. Később azonban, miután a pittsburghi egyház belépett a magyarországi egyház amerikai egyházmegyéjébe, az itten lakó testvérek a pittsburghi egyház lelkészének, Kalassay Sándornak a szolgálatait kezdették igénybe venni, aki megszervezte a leányegyházat 1909 szeptemberben s havonként rendesen megtartotta az istentiszteleteket. A gyülekezet abba a szerencsés helyzetbe jutott, hogy alkalmas helyen 1200 dollárért egy teljesen berendezett templomot vásárolhatott meg. A templomot a gyülekezet szépen rendbehozta, kifestette s 1914 május 30-án ünnepélyesen felszentelte.

A leányegyház 1919-ben lett anyaegyházzá, amikor **Vasváry Ödönt** hivta meg lelkészül. Ekkor vásárolta meg a lelkészlakást a templom mellett. Az egyház lelkésze valójában kör lelkész volt, mert átvette a pittsburghi egyház nehány leányegyházának a

A SPRINGDALEI (PA.) REF. EGYHÁZTANÁCS

gondozását. Canonsburg, Donora, Springdale- már nagyon szépen megindult, amikor 1921 hez csatoltatott. A munka ezen a mezőn juliusban a pittsburghi egyház hivta meg Vasváry Ödönt. Utána aztán a lelkészek gyors egymásutánban változtak. **Vécsey Jenő, Tóth Sándor, Boda József, Balogh E. István** mind nagyon kevés időt töltöttek itt. A leghuzamosabb ideig volt lelkész ebben a gyülekezetben **Kiss Endre,** aki itt fejezte be munkás életét. Aztán **Szeghy B. János.** Jelenleg ismét társas viszonyban van a pittsburghi egyházzal.

A tóparti hármas egyház. Az Erie tó partján nagyon hamar találkozunk letelepedett magyarokkal. Az a három magyar telep, amely később tóparti egyház név alatt szerepel történelmünkben: **Ashtabula, Conneaut, Fairport.** Az itt lakó magyar reformátusokat már Harsányi Sándor fel-felkereste. Csutoros Elek pedig a szolgálatokat már rendszeresebbé tette. Az egyház alapitás gondolata csak 1910-ben lépett előtérbe s az esperesi hivatal **Csekes Béla** utazó lelkészt küldte a szervezés munkájának az elvégzésére. Csekes Béla ezt a munkát elvégezvén, az Egyetemes Konvent elnöksége felvette a tóparti egyházat az egyházmegyébe s részükre **Kerekes Béla** személyében lelkészt küldött. Kerekes Béla Ashtabulában a missziói munka központján telepedett le, é nagy hüséggel szolgálta a másik két alkot részt is. Kerekes Béla egy évi szolgálat utá a windberi egyház meghivását fogadta el ekkor **Csutoros Elek** lett a hármas egyhá lelkésze s mint ilyen Painesvilleben lako Csutoros Elek 1913 őszén cserélt **Erdei Ki** rollyal, aki Fairporton telepedett meg. 1915-ig, haláláig volt az egyház lelkész Utódja lett **Ujlaki Ferenc,** aki Conneaut ban telepedett meg, de itt csak kevés ide lakott, mert 1916-ban áttette székhelyé Fairportba. A hármas egyház mindenik a kotó része templomot épitett, később le készlakást is. A hármas egyháznak a leg népesebb alkotó része Fairport anyaegyhá zá lett s a két másik alkotó rész: Ashtabul Conneaut, becsatolván még Eriet is, külö lelkészt választott **Vécsey Jenő** személyé ben. Vécsey Jenő távozása után Ashtabul is bejelentette, hogy önálló, anyaegyház aka lenni. De még egyideig meg vollt a kapcso lat a megmaradt részek között. Vécsey Jen után Conneaut **Bőtthy Jánost** választott meg. Egy év mulva megvált állásától s e kor 1925-ben **Dókus Sándor** lett az egyhá lelkésze. Ő egészen 1935-ig maradt a gyüle kezetben s mikor lemondott lelkészi állás

ról, **Szijjártó Istvánt** hivta meg az egyház lelkészül. Ő nagyon kevés ideig szolgált ebben a gyülekezetben, mert a clevelandi első egyház segéd-lelkészi állását fogadta el. Utódja **Murányi István,** majd az ő távozása után a jelenlegi lelkész, **Bernáth Árpád** került a gyülekezet élére. Ő a hármas egyházban hüségesen végzi a reá bizottakat.

Ashtabula 1923-ban lett anyaegyházzá. Első lelkésze volt Harsányi Sándor, akinek a vezetése alatt a kicsiny gyülekezet felépitette a lelkészlakást. Harsányi Sándor lemondása után **Krivulka Károly** lett az egyház lelkésze, aki 1930-ban helyet cserélt Porzsolt Ernő johnstowni lelkésszel. **Porzsolt Ernő** a gyülekezetet nagy, költséges épitkezésbe vitte bele s a nagy terhek miatt feladta anyaegyház jellegét s ismét társult Conneauttal s most a régi keretek között folytatja a munkát Isten Országáért.

Fairport Harbor, a tóparti hármas egyháznak a legnépesebb gyülekezete volt. Az itten lakó testvéreknek a lelkében mindig égett a vágy azért, hogy Fairport legyen a lelkészi állásnak a székhelye. Az egyház második lelkésze, **Csutoros Elek** már, ha nem is Fairporton, de a közel levő Painsvilleben lakott. Az első templom épitését ő kezdette meg, de **Erdei Károly** fejezte be s az 1913 november 19-én szenteltetett fel. Mikor Erdei halála után **Ujlaki Ferenc** lett az egyház elnöke, ő előbb Conneautban lakott, de nemsokára felismerte Fairport Harbornak a fontosságát s ide tette át a lelkészi állásnak a székhelyét. A fairportiak nagyon szép lelkészlakást épitettek 1918-ban. Az egyházi elhelyezkedés idején Fairport Harbor anyaegyházzá llett 1922 március 2-án, de Ujlaki Ferenc már 1922 április 22-én leköszönt itten viselt lelékszi állásáról, hogy a loraini egyház lelkészi állását foglalja el. Utódja **Krivul Károly** lett, aki 1925 juniusig volt az egyház lelkésze. Egy hónap mulva a gyülekezet **Krisik Alajos** alliancei lelkészt hivta meg lelkészül. Krisik Alajos számot vetve a gyülekezet jövőjével, uj templomot épittetett. E miatt azonban ellentétek támadtak a gyülekezetben s a tagoknak egy része kivált az egyházból s megalapitotta a Független Egyházat, amelynek az egyedüli lelkésze **Ladányi Zsigmond** volt. Krisik Alajos azonban a templomépités után nem sokáig volt lelkésze az egyháznak. Előbb **Hady Albert** los angelesi lelkészszel cserélt, de Hady Albert nem sokáig maradt Fairport Harborban s ugy látszik, hogy Krisik Alajos sem találta meg a helyét Los Angelesben s igy Hady Albert visszament előbbeni helyére. Fairport Harborban ekkor **Egry László** pittsburghi segéd-lelkész választatott meg lelkésznek. Az ő vezetése alatt az ellentétek elsimultak, a független mozgalom megszünt, az egyház megerősödött. Egry László 1937 juliusig maradt a gyülekezetben s amikor a columbusi egyháznak a meghivását elfogadta, az ő helyére **Szeghy B. Jánost** hivta meg a gyülekezet s most az ő vezetése alatt éli a gyülekezet a maga nyugodt életét.

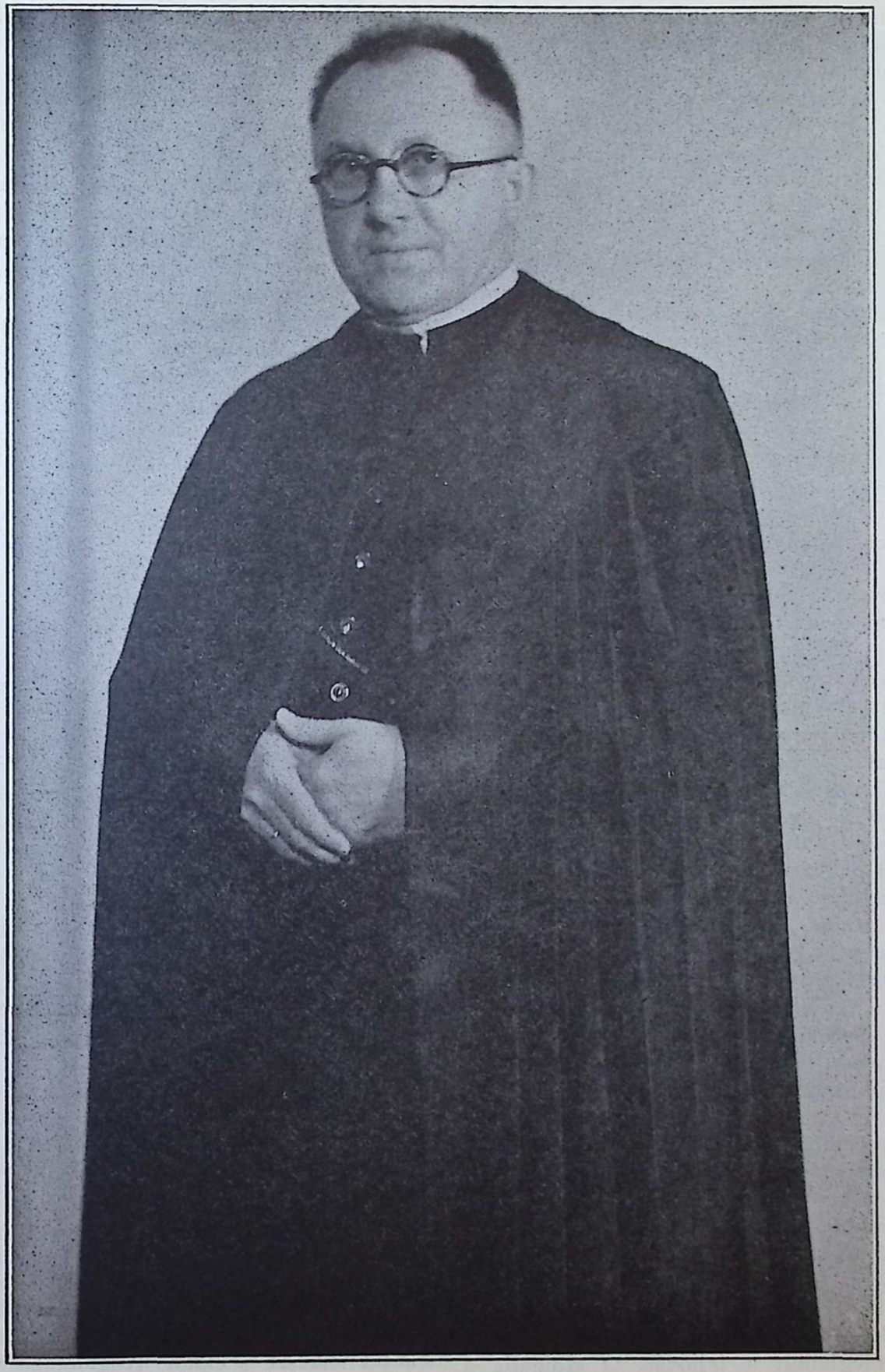
Elyriában, Ohio államnak ebben a csinos kis városában a magyar reformátusok között az egyházi munkát a loraini lelkészek végezték. Elyriában azonban nem igen voltak megelégedve annyi szolgálattal, mint a mennyit kaptak s ezért 1916 február 20-án Csutoros Eleket, a west clevelandi lelkészt hivták meg kifejezetten az egyház megszervezésére, amikor az egyház 174 alapitó taggal meg is alakult. Az igy megalakult egyház nagy léptekkel haladt előre afelé a cél felé, hogy minél előbb anyaegyházzá legyen. Már juniusban alkalmas helyen templomhelyet vásárol s 1917 juliusban már a templomépités felől tárgyalnak s ezeknek a tárgyalásoknak az alapján megkezdődik a templomépités, amelynek az alapkövét szeptember 3-án teszik le s 1918 május havában már a templom is felszenteltetik méltó ünnepségek között. A templomszentelés után a gyülekezet megválasztja első lelkészét **ifj. Kalassay Sándornak** a személyében, aki 13 évig volt lelkésze a gyülekezetnek. Utóda 1931-ben **Tóth Tibor** beaver fallsi lelkész lett, aki azonban csak 1935-ig maradt a gyülekezetnek a szolgálatában, amikor East Chicagoba ment át az ottani gyülekezetnek a meghivására. Utóda **Bacsó Béla** lett, aki szintén csak négy évet töltött el a gyülekezetben, mert 1939 október 15-én Garybe, Indiana államba ment át az ottani gyülekezetnek a meghivására. A Bacsó Béla utóda **Novák Lajos** logani lelkész lett.

Franklinben, New Jersey államnak ebben a bánya városában, a Zinc bányákban

nagyon sok magyar talált munkát s a nehéz munkának végzése által kedvelt munkásai lettek a bányatársulatnak. A magyar református egyházat itten **Csekes Béla** utazó lelkész szervezte meg 1908 november 15-én. Csekes Béla ebben az időben Alphán szolgált s az volt a cél, hogy Franklinban az alphai egyháznak egy társegyháza alakuljon. Miután azonban a Zinc gyár igazgatósága nemcsak templomépitésre alkalmas helyet adott, hanem megigérte, hogy a lelkészi állás fentartásához évi 500 dollárral járul, nem lett volna értelme egy társegyházról beszélni, hanem meg kellett alapitani az anyaegyházat. 1909 junius 15-én ezt a célt el is éri s ekkor **Ambrus Jánost** választja meg lelkész gyanánt. Mire Ambrus János megérkezik, már meg van a templom is. Antalics György egy ócska iskolát szerzett a gyülekezet számára s azt átvitték a templomhelyre, kijavitották, rendbehozták s készen volt a hivek nagy örömére a megfelelő templom. Ambrus János a templom mellé alkalmas lelkészlakást épittetett. Ambrus János tiz évi lelkészkedés után cserélt helyet Szabó László south riveri lelkészszel. Szabó László 1920 február elsején foglalta el itt a lelkészi állást. Mikor a magyarországi református egyház a háboru után beszüntette az amerikai egyházi munkát, Franklin Szabó László vezetése alatt az Episkopális egyházzal társult s belépett a newarki püspökségbe. Az egyház ott is maradt mindaddig, amig Szabó László volt a gyülekezet lelkésze 1932 október haváig. Ekkor **Ferenczy Pál** lett a gyülekezet lelkésze, aki alatt a gyülekezet a Presbyterian Church in the U. S. fenhatósága alá ment át. Ferenczy Pál 1937-ben **Harsányi Sándor** yonkersi lelkészszel cserélt. Ez időtől fogva ő pásztorolja ezt a gyülekezetet.

Alighogy megalakult a magyarországi egyház nyugati egyházmegyéje, a south-chicagoi egyházban azoknak az egyháztagoknak arészéről, akik a Burnsideon laktak, lépések tétettek arra nézve, hogy kiváljanak a régi egyházi kötelékből s a Burnsideon egy uj egyházközséget szervezzenek a magyarországi egyháznak a fenhatósága alatt. Az első gyülés ebben az ügyben 1912 november 24-én volt a Pythian Hallban s a megalakult egyház 1912 december 8-án kéri felvételét a nyugati egyházmegyébe, ahova december 18-án fel is vétetett. A Charternek a megszerzését 1913 február 11-é mondja ki az egyház s ekkor esik szó el ször a templomnak a felépitéséről is. A gyülekezet szép és alkalmas helyen vásárol meg a templomhelyet, megkezdi a templomépitést 1914 junius 29-én s a nagyon ügyes tervek szerint épitett templomot 1915 máj 2-án fel is szenteli. A háboru következtében, miután Magyarországgal megszakad az összeköttetés, nagyon nehéz idők szakadtak a gyülekezetre. Azt a kölcsönt, amit hazulról remélt a gyülekezet, nem lehetett megkapni. Ez is elég nagy baj volt, de nagyobb volt a belső egyenetlenség. Végre **Jezerniczky Aladár,** az egyházalapitó, templomépitő lelkész lemondott lelkészi állásáról 1921 december 16-án. A lelkészi állásnak a betöltése ebben az időben nem volt könnyü dolog. Végre is **Boros Jenő** garyi lelkészt kérte fel a gyülekezet és az egyházmegye vezetősége beszolgáló lelkésznek, aki, miután a gyülekezet elfogadta a **Tiffini Egyezményt,** a gyülekezet meghivása alapján vállalta a lelkészi szolgálatot. Boros Jenőnek mint az egyház lelkészének az első dolga volt a nyájnak az összeszedése, aztán a lelkészlakásnak a megépitése. A gyülekezet élet megerősödött s virágzó állapotban volt amikor **Boros Jenőt** hirtelen hazahivta az Ur. 1934 október 24-ig volt a gyülekezet lelkésze. Ekkor fejezte be munkás életét. Utódja lett **Balogh E. István,** aki nagy odaadással és hüséggel szolgálja ezt a gyülekezetet amely sok tekintetben példaadó gyülekezetté fejlődött ki.

A Chicago-környéki magyar reformátusságnak a lelki gondozásával a nyugati egyházmegye akkor kezdett komolyabban foglalkozni, amikor **Vécsey Jenő** megkezdette a chicagoi-belvárosi egyház szervezését 191 november végén. Ekkor támadt az a gondolat, hogy azokban a környékbeli városokban, amelyek Chicagoból könnyen elérhetők meg kell szervezni a leányegyházakat ugy hogy ezek segitségére legyenek a belvárosi egyháznak. Igy szerveztetett meg a **joliet** egyház is 1914 február első vasárnapján. Vécsey Jenő szorgalmasan kiszolgálta ezt a leányegyházat 1916 julius haváig. Ekkor azonban megszüntette a munkát s azt 1916 szep

JÓZSA BENJÁMIN, JOLIETI (ILL.) REF. LELKÉSZ

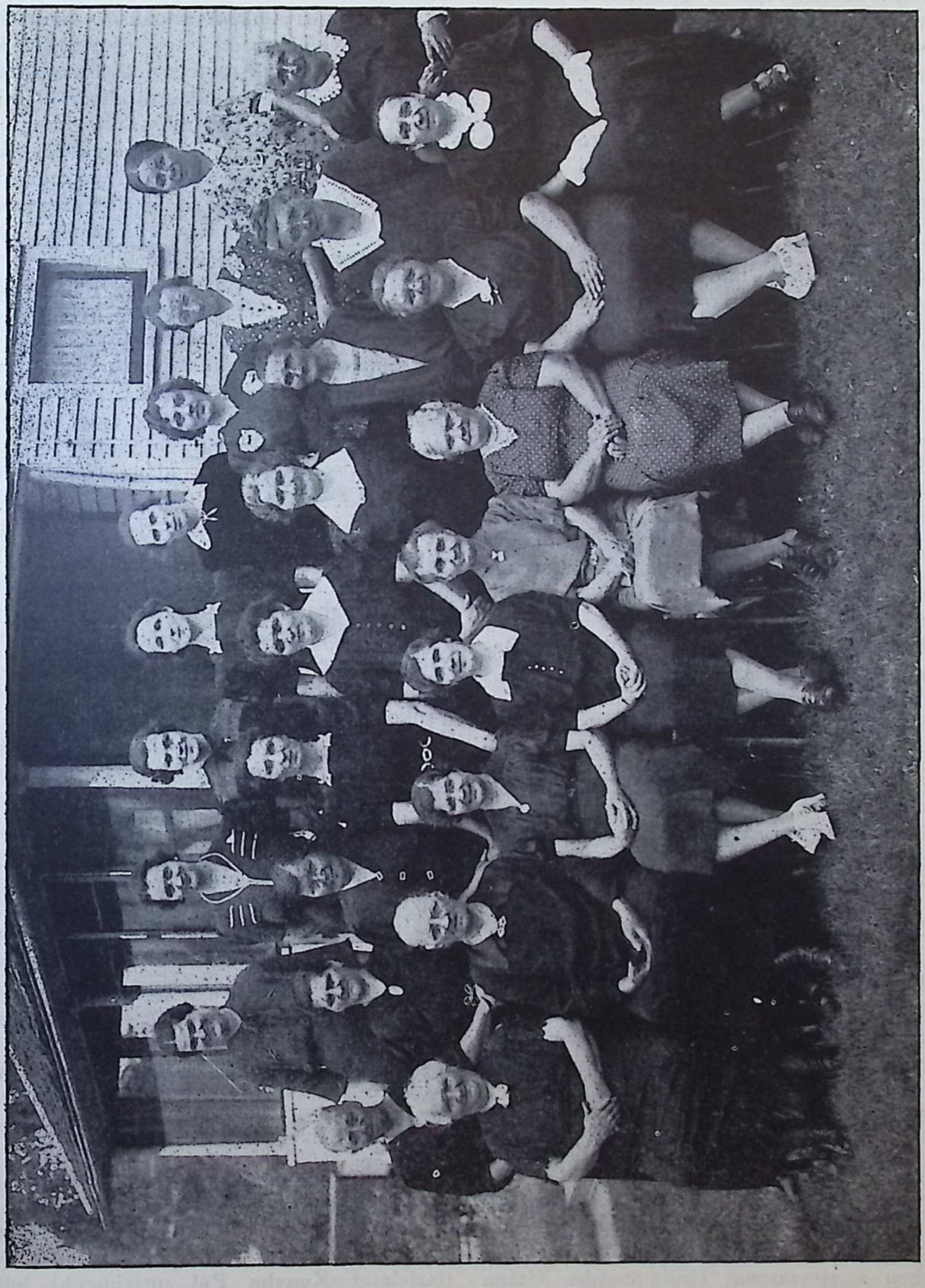
tember havában **Sebestyén Endre** a nyugati egyházmegye utazó lelkésze vette fel. Kevesen voltak itt és kevesen vannak ma is testvéreink, de akármilyen kevesen voltak is, de buzgók, hitben erősek voltak s mikor 1917 október 30-án a reformáció 400 éves évfordulóját ünnepelték, felmerült a templomépitésnek a gondolata. A gondolat valóra vált. A templom felépült s 1918 november 24-én ünnepélyesen felszenteltetett. Ekkor már **Jezerniczky Aladár** burnsidei lelkész szolgálta be a gyülekezetet. A templom lassan teljesen berendezkedett s ma egyike a legcsinosabb magyar templomoknak.

A gyülekezet anyaegyházzá 1924-ben lett, amikor **Józsa Béniámint** választotta meg lelkészének, aki ma is együtt van a lélekszámban kevés, de a munkásságban kitartó gyülekezettel. Józsa Beniámin igazán az életét adta ezért a gyülekezetért.

Chicagoban a West Sideon az egyházi munkát 1911 november 26-án szintén **Vécsey Jenő** kezdette meg, abban a templomban, amely most a west-chicagoi gyülekezetnek temploma. Ez a mozgalom azonban később olyan irányt vett, hogy Chicagoban, a belvárosban alakullt meg az egyház s ott vásárolt templomhelyet s ott épitette fel a templomát is. Ekkor a West-Chicagoban lakó reformátusok között 1914 február 22-én a Reformed Church of America fenhatósága alatt megalakult a gyülekezet s **Krisik Alajost**, aki ennek az egyháznak a fenhatósága alá tartozott, választotta meg lelkészének. Krisik Alajos csak 1916-ig maradt itt s utána négy évig nem volt lelkész. Akik akartak, a belvárosban vagy a környékbeli egyházakban kerestek lelki enyhületet. Mikor azonban **Sebestyén Endre** került a belvárosnak az élére, felveszi az elárvult gyülekezetnek a gondozását. Ekkor ez az egyház formálisan megtartotta az istentiszteleteket, megszervezte a Nőegyletet s buzgó munkájával talpra állitotta a gyülekezetet. Mikor Sebestyén Endre eltávozott Chicagoból, a belvárosi egyház össszeomlott, az egyházi munkálkodás központja a West Side-ra tolódott át. Annyival is inkább, mert Pompl Rudolfnak a kevés ideig tartó kisérletezése után **Boros Jenő** vette át a gyülekezet vezetését. Ekkor megindult a fejlődés. Ő szolgálja a gyülekezetet 1926 augusztus haváig s ekkor a gyülekezet anyaegyházzá lesz s Hankó M. Gyulát hivja meg lelkészül Columbusból. Hankó M. Gyula azonban csak 1929 november haváig marad a gyülekezetben s ekkor elfogadta a milwaukeei egyháznak a meghivását. Utóda lett egy kevés időre **Murány János,** aki már 1931 julius 10-én eltávozik a gyülekezetből. Ekkor ismét **Boros Jenő** veszi át a gyülekezet vezetését, s azt haláig folytatja. Utódja **Balogh E. István** szintén nagy szeretettel folytatja itt a megkezdett munkát, de miután a Burnsideon a munka nyomról-nyomra szélesedik, 1935 nyarán **Vajda S. Zoltán,** mint a McCormick Seminárium növendéke veszi át a munkát s 1936 november 8-án, amikor felszenteltetik rendes lelkészévé llesz az önálló anyaegyháznak s a lefolyt pár év alatt ezt a sokszor megpróbált gyülekezetet a virágzásnak valóban magas fokára emelte.

Kalamazooban, Michigan államnak ebben a jelentős városában a magyar reformátusokat legelőször **Vécsey Jenő,** Chicago belvárosi lelkésze gyüjtötte össze. Vécsey Jenő az első istentiszteletet 1914 márciushavában tartotta s az egyház 1914 szeptemberben 6-án fogadtatott be a magyarország egyház nyugati egyházmegyéjébe. 1915 január elsejétől ifj. Kalassay Sándor a McCormick Seminárium növendéke szolgálja be a gyülekezetet Vécsey Jenő felügyelete alatt. Ezt a szolgáltot 1916 április haváig végezte. Ez alatt az idő alatt épült fel az első imaház, amely 1915 május 30-án szenteltetett fel. Vécsey Jenő 1915 szeptember 6-án lemondott a felügyeletről s ekkor **Jezerniczky Aladár** lett a felügyelő lelkész 1916 május első vasárnapján **Mircse Sándor** detroiti segéd-lelkész veszi át a gyülekezetet s annak gondozását ő vezeti akkor is amikor Kalamazoo Flinttel társul. A társegyházaknak ő a lelkésze egészen 1922 április 2-ig. Ő a kicsiny imaház helyett alkalmas templomépületet emel, amely 1920 január 20-án szenteltetett fel.

A gyülekezet 1922-ben lett anyaegyházzá, amikor **Virág Istvánt** hivta meg lelkészül East Chicagoból. Ő vásárolta meg a lelkészlakást s megépitette a Református Termet. Virág István 1928 augusztus 5-ig volt a gyülekezet lelkésze s ekkor nyugalomba vonult. Utóda lett **Fekete András,** aki lelkészi ál-

KALAMAZOO (MICH.) REFORMÁTUS EGYHÁZ NŐEGYLETE

lását 1928 szeptember elsején foglalta el. Ő 1930 novemberig volt a gyülekezet lelkésze s ekkor helyet cserélt **Kerekes Béla** windberi lelkészszel, aki ettől az időtől fogva hüségesen sáfárkodik a reá bizottakban.

Flint, a Buick gyárnak a városa s igy szinte a gyárnak a megalapitásától kezdve voltak itten magyarok. Az egyházi munkát a magyar reformátusok között a detroiti egyház lelkésze **Borsos István** és a segédlelkész **Mircse Sándor** kezdették meg. Eleinte arra gondoltak, hogy Flint leányegyház lett, de Flinten elég sokan voltak ahoz, hogy önállólag szervezkedjenek s Mircse Sándor 1917 január elején ugy szervezte meg az egyházat, hogy az Kalamazooval együttesen alkosson egy egyházközséget. Az egyház megalakulása után egy imaháznak a felépitésére gondoltak. Ezt fel is épitették s 1917 november 27-én fel is szentelték. Mircse Sándor öt évig gondozta a gyülekezetet. Ez alatt az idő alatt megépitette a lelkészlakást és Református Termet is. 1922 március-22-én mondott le állásáról. Utódja **Várkonyi-Miklós** lett, aki már 1925 novemberében lemondott állásáról. Ekkor a gyülekezet **Radácsy Sándort** hivta meg, aki 1928 julius 10-ig maradt a gyülekezetben. Ekkor **Korocz Géza** lett a gyülekezet lelkésze, aki 1928 október 2-án foglalta el lelkészi állását s azóta, ha sokszor betegen is, odaadással munkálkodik az egyház javáért s annak a boldogulását tartja céljának s a tiz évnél hosszabb lelkészi munka meg is termette áldott gyümölcseit.

Columbusban, Ohio államnak a fővárosában az első magyar nyelvü istentiszteleteket **Kováchy Miklós István** dillonvillei lelkész tartotta. A gyülekezetet azonban **Kardos József** szervezte meg 1906 január 21-én a Presbyterian Church in the U. S. fenhatósága alatt. Ő épitette fel a gyülekezetnek a szép templomát is. Kardos József három évig maradt a gyülekezetben s 1909 március 10-én lemondott állásáról s átment Saint Louisba, ahol egyházat alapitott és templomot épitett. Utódja **Székely Sándor,** aki azonban csak pár hónapot töltött a gyülekezetben s visszament Uniontownba. Utána szintén kevés ideig **Móricz Dezső** lett a lelkész. Aztán **Péchy Jenő** lett a gyülekezet lelkésze, akinek egy időben Kiss Endre segédkezett.

A gyakori lelkészváltozások arra in[illegible] tották a gyülekezetet, hogy egy olyan k[illegible] csolatot keressenek, amely jobban oda tu[illegible] kötni a lelkészeket a hivatalukhoz. 1916-b[illegible] mikor már az egyház hosszabb ideig v[illegible] lelkész nélkül, kimondja a gyülekezet, ho[illegible] becsatlakozik a magyarországi egyház ny[illegible] gati egyházmegyéjébe. A gyülekezet ekk[illegible] **Vécsey Jenőt** hivja meg lelkészül Chicag[illegible] ból. A csatlakozás következtében a gyü[illegible] kezet elvesztette templomát s hogy a gy[illegible] lekezet helyzete még szomorubb legyen, V[illegible] csey Jenő is átment Drakes-Congoba s a[illegible] kor, amikor a gyülekezetnek a legnagyo[illegible] szüksége lett volna lelkészre, nem volt le[illegible] kész, nem volt temploma. Végre a gyü[illegible] kezet **Hankó M. Gyulát** hivta meg lelkészü[illegible] aki talpra állitotta a gyülekezetet. Ő 192[illegible] jusius 17-én lett a gyülekezet lelkésze. A[illegible] összetartó gyülekezet első dolga volt, hog[illegible] uj templomot vásároljon. Ebben az egyhá[illegible] élet szépen fellendült. A teljes virágzás a[illegible] lapota azonban akkor kezdődött el, amiko[illegible] a gyülekezet visszakapta régi templomát. [illegible] templom mellett felépült a lelkészlakás i[illegible] Mikor azonban már minden készen vo[illegible] Hanko M. Gyula 1926 szeptember 9-én le[illegible] mondott állásáról. A gyülekezet ekkor Csu[illegible] toros Elek west-clevelandi lelkészt hivta meg[illegible] aki 1935 október elsejéig szolgált a gyüle[illegible] kezetben. Ezután felügyelő lelkésze lett a[illegible] gyülekezetnek addig az ideig, amig **ifj. Kalassay Sándor** szolgálta a gyülekezetet.

1937 nyarán töltötte be a gyülekezet lel[illegible] készi állását. Ekkor **Egry Lászlót** hivta meg[illegible] Fairport Harborból. Ő csak 1939 tavaszáig[illegible] volt a gyülekezet lelkésze s az alatt az[illegible] idő alatt, amig Magyarországon tartózko[illegible] dott, ismét csak Csutoros Elek szolgálta be[illegible] a gyülekezetet. Egry László távozása után[illegible] Szijjártó Istvánt hivta meg a gyülekezet s[illegible] most ő dolgozik a gyülekezetben nagy lel[illegible] kesedéssel.

Drakes-Congo egyike a legrégibb ma[illegible] gyar bányatelepeknek. Azért mondjuk ma[illegible] gyarnak, mert volt idő, amikor itt a bányá[illegible] szok többsége magyar volt. Az első isten[illegible] tiszteletet **Konyha Pál** pittsburghi lelkés[illegible] tatotta 1898-ban a karácsony előtti vasár[illegible] napon. A telep magyar reformátusságát töb[illegible]

bé-kevésbbé a pittsburghi lelkészek szolgálták ki egészen addig, amig **Kovächy Miklós** István Dillonvilleből át nem vette a telepnek a gondozását. Később 1912-ben, amikor **Csutoros Elek** lett a nyugati egyházmegye utazó lelkésze, egyenesen azzal bizatott meg, hogy a Dél-Ohioban dolgozó magyar bányászok lelki gondozását vegye át. Csutoros Elek után ezt a munkát **Sebestyén Endre** az uj utazó lelkész folytatta. Ő szervezte meg a gyülekezetet Drakes-Congoban 1913-ban. Ő épitette fel az első templomot. Az anyaszentegyházzá lett gyülekezetnek az első lelkésze **Vécsey Jenő** lett, aki itt maradt 1921-ig. Utána **Radácsy Sándor** lett a gyülekezet lelkésze, aki a második templomot épitette meg. Radácsy Sándor után **Fekete** András volt egy ideig a gyülekezet lelkésze, majd az ő távozása után ujra Radácsy Sándort hivta meg a gyülekezet. Az ő tragikus halála után a columbusi lelkészek vették át a gyülekezet gondozását s miután a munka viszonyok miatt a magyarok száma nagyon megfogyott, nem is igen lehet remélni, hogy itt önálló gyülekezeti élet fejlődjék ki. A bánytelepeken ez az egyháznak a sorsa.

New Brunswickban, N. J., a presbyteriánus egyház pártfogása és fenhatósága alatt már 1903-ban október elején megalakult a magyar gyülekezet. Ennek az egyháznak a lelkésze előbb **Dr. Kacziány Géza,** később **Kozma József.** Mikor azonban 1905 áprilisban Kozma József csatlakozott a magyarországi egyház amerikai egyházmegyéjéhez, szakadás történt a gyülekezetben s megalakult a magyarországi egyházhoz tartozó egyház is. Ennek az egyháznak a lelkészei voltak Kozma József után **Borsos István, Szabó László, Kovács Béla.** Az ellentétek sokszor nagyon élesen nyilatkoztak meg, de később, miután mind a két fél meggyőződött arról, hogy a harc tovább folytatása nagy erkölcsi károkat okoz a magyarságnak, egyesülni akartak ugy, hogy **Hámborszky Pál** és gyülekezete belép a magyarországi egyház keleti egyházmegyéjébe. Az egyesülésnek ilyen formában nem lehetett sikerülnie. Sőt az egyesülésnek per lett a vége, amely három évig folyt s a gyülekezet anyagi javainak a birtokában a Presbyteriánus egyházban maradt. Ekkor Hámborszky Pál és hivei kiléptek a Presbyteriánus egyház kebeléből s 1915-ben megvásárolta az igy megalakult magyar református gyülekezet a Somerset és Division utcák szögletén levő területet s itten épült fel az uj gyülekezet temploma, lelkészlakása.

Hámborszky Pál a nagy összeomlás után előharcosa lett annak a gondolatnak, hogy a magyar református egyházak a "Püspöki Egyházzal" társuljanak. Ez a mozgalom azonban nem volt valami népszerü ebben a gyülekezetben s e miatt Hámborszky Pálnak le is kellett mondania lelkészi állásáról. Az ő lemondása után 1922 március 22-én **Schodle Gyula Ádámot** választta meg a gyülekezet, aki mégis csak átvitte az egyházat a püspöki egyházhoz. Ő lett a magyar esperes. Hiába volt azonban a kitüntetés, hiába **Tóth Sándor,** perth amboyi tanitónak segédlelkészül való beállitása, a gyülekezet tagjainak a száma folytonosan apadt, egyenetlenség, békétlenség dult a tagok között s végül is Schodle Gyula Ádám lemondott lelkészi állásáról s ekkor a gyülekezet felbontja a püspöki egyházzal kötött egyezséget.

Ekkor előbb a presbyteriánus egyházzal tárgyal a gyülekezet, de a tárgyaló két gyülekezet tagjai között nagy ellentétek vannak s igy ez a gyülekezet **Kósa Andrást,** a manvillei egyház lelkészét kéri fel, aki a Reformed Church in America nevet viseli, hollandus eredetü egyházban munkálkodott, hogy legyen közbenjáró a gyülekezet és a nevezett egyház helybeli egyházmegyéje között. Miután a közbejárásnak meg volt a maga eredménye, Kósa András lett a gyülekezet lelkésze. Alatta a békesség lett uralkodóvá a gyülekezetben. Az egyháztagok visszatértek, megszaporodtak s azóta a tanitó, Veres József segitségével együtt az egyházi élet minden mezején eredményes, virágzó munka folyik ebben a gyülekezetben.

Roeblingben, N. J. 1913 december 28-án alakult meg az egyház **Korocz Géza** trentoni lelkész vezetése alatt. A megalakult egyház kezdetben a trentoni egyháznak volt a leányegyháza. Templomát 1915-ben épitette fel. A leányegyház 1918 szeptember 8-án önálló egyházzá lett, amikor **Nagy Ferencet** választotta meg lelkésznek. Nagy Ferenc 1920 junius haváig maradt a gyülekezetben.

Távozása után ujra Korocz Géza lett a beszolgáló lelkész. 1921-ben ez az egyház is csatlakozott a "Püspöki Egyházhoz." Sok huza-vona után **Murányi János** lett a lelkésze az episkopális gyülekezenek. Ő azonban nagyon rövid ideig volt az egyház lelkésze. Utódja lett **Ambrus János,** de pár év mulva neki is le kellett mondania lelkészi állásáról. A püspöki egyházhoz való csatlakozás miatt az egyház ügye világi bíróság elébe került. A bíróság döntése után az egyház a presbyteriánus egyház felé hajlik s **Szathmáry Bertalant** hivja meg Bloomfieldről az egyház beszolgálására. De az állás nem állandó. Egymás után jönnek: **Szegedy János, Gulyás Károly, Nagy Ferenc.** Nagy Ferenc sürgeti a gyülekezetet, hogy hivatalosan is lépjen be a presbyteriánus egyházba. Az egyház azonban már ekkor inkább a Független Egyház felé hajlott s a hivatalos belépésből nem lett semmi. Ekk 1928 nyarán **Nagy Béla** tanulmány uton le lelkész vette át a gyülekezet vezetését midőn ő hazament Magyarországba, **Gulyá** András lett a gyülekezet lelkésze, aki ala 1929 augusztus 31-én az egyház hivatalos is belépett a **Független Egyház** kebelébe Gulyás András után, aki 1929 november 2 én meghalt, **Fazekas Lajos** leechburgi le készt választotta meg a gyülekezet. A gaz dasági válság következtében a gyülekeze képessége nagyon megcsökkent s azért, mikor Fazekes Lajos 1932-ben visszame Magyarországba, a gyülekezet visszatért ere deti állapotába s leányegyháza lett a trento egyháznak. **Béky Zoltán** nagy szeretette végzi a szolgálatokat ebben a folytonosa erősödő gyülekezetben.

Kreischervilleben, Staten Isladban, a ke leti egyházmegye fenhatósága alatt szerve

ROEBLINGI (N. J.) FÜGGETLEN REF. EGYH ÁZTANÁCS AZ 1939. JUBILEUMI ÉVÉBEN

tetett az egyház. Első lelkésze **Nagy József** volt, aki az egyházi elhelyezkedés idején az Episkopális egyházhoz ment át a gyülekezettel együtt. Ő utána 1922-ben **Tóth Kálmán** lett a lelkész, aki alatt az egyház egy ideig minden egyházi kapcsolat nélkül munkálkodott, teljesen független volt, majd ujra becsatlakozott a keleti egyházmegyébe. A gyülekezet azonban 1933-ban két részre szakadt. Az egyik rész Kreischervilleben, a templommal együtt a Független Egyházhoz csatlakozott, a másik részt Tóth Kálmán lelkészszel a keleti egyházmegyében maradt s Rosevilleben uj templomot épitett, amely 1933 szeptember 17-én szenteltetett fel.

A magyarországi egyháznak amerikai munkálkodása, ha tisztán csak az általa alapitott egyházak számát tekintjük is, áldásosnak mondható. Ide kellene még vennünk a Kearsargeban alapitott egyházat is, de miután ebben a gyülekézetben már régen nincsen lelkészi állás, a megszünt egyházak közé kell soroznunk, annyival is inkább, mert nem lehet semmi reményünk arra, hogy a magyarság itt valamikor olyan számra fog felemelkedni, hogy egyház fentartó lehessen.

III. A PRESBYTERIÁNUS EGYHÁZ KEBELÉBEN ALAKULT ÉS ODATARTOZÓ GYÜLEKEZETEK.

A Reformed Church in the U. S. mellett 1899?től fogva a Presbyterian Church in the U. S. is folytat munkát az amerikai magyarok között. A Presbyterian Church fenhatósága alatt a különböző "presbyterekben" (egyházmegyék) a következő egyházak szerveztettek.

Kingston-Wilkesbarre, Pa. egyház volt az első, amelyet **Hámborszky Gyula,** aki a Reformed Church kebeléből, Mount Carmelből ment át a Lackawanna Presbyterybe, szervezett meg. Itt **Dr. S. C. Logannal** és **Dr. King Ferdinand Kluggal** megismerkedett s ezt a két tiszteletreméltó férfiut meggyőzte arról, hogy a keményszén vidéken lakó magyar reformátusok között erőteljes missziói munka folytatható. Hámborszky Gyula ezen a területen járt-uton járt. Már előbb 1896-ban tétettek itt lépések arra, hogy ezen a vidéken magyar református egyház alapittassék. Az első magyar presbyteriánus templom tényleg **Kingstonban** épült fel és szentelése 1900 november 29-én folyt le fényes ünnepélynek a keretében.

Hámborszky Gyula 1906-ban lemondott itten viselt lelkészi állásáról s helyébe **Bogár** Sámuel választatott meg, aki azonban 1907 május havában már eltávozott a gyülekezetből s visszament Magyarországba. Ekkor **Garay Gerőt** hivta meg az egyház lelkészül, aki itt felszenteltetvén, nagy kedvvel kezdett dolgozni a nagy és széles munkamezőn. Az alkalmatlan helyen épült templomot alkalmasabb helyre vitette át s tervbe vették egy lelkészlakásnak az épitését is. Garay Gerő 1911 március havában lemondott lelkészi állásáról s miután egy ideig **Azary János** papnövendék szolgált a gyülekezetben, 1912-ben **Pazár Miklós** lett az egyház lelkésze, aki egészen 1935-ig szolgálta hiven a gyülekezetet, amely a hosszu lelkipásztorkodás alatt szépen ki is fejlődött. 1935-ben **Vécsey Jenő** philadelphiai lelkészszel cserélt állást. Vécsey Jenő azonban nagyon kevés ideig volt a gyülekezetben. Utódja lett **Ráskay József,** aki 1938-ban cserélt állást **Malasics József** newarki lelkésszel. Most ő a gyülekezet, sőt immár a többi presbyteriánus egyházak lelkésze is a keményszén vidékén.

Hámborszky Gyula nem elégedett meg azzal, hogy a Wilkesbarre vidékén élő magyarokat szolgálja, hanem mindjárt kezdetben foglalkozni kezdett a Scranton vidékén élő magyar reformátusokkal is. Miután ezen a vidéken Throopon voltak a legtöbben, itt szervezte meg először a gyülekezetet s az ő közbenjárására a bányatársulat egy kettős bányászházat ajándékozott a gyülekezetnek, amelynek az egyik részét imaházzá alakitották át. A szervezett missziói egyház 1900 április 22-én vétetett fel a presbyterybe. 1902-ben itt nagy bányászsztrájk volt s ekkor a munkanélküliség idején kezdtek épitkezni a gyülekezet tagjai. A Throop családtól alkalmas helyen templomhelyet kaptak, a bányatársulattól épitkezési nyagot és pénzbeli segitséget is. Igy megépitették a templomot, amelyet 1904 julius 4-én szenteltek fel.

Hámborszky Gyula a harmadik gyülekezetet Scrantonban szervezte meg. Itt előbb Mrs. Parke ajándékozott a magyaroknak

egy kis kápolnát, majd később templomot épitettek. A három gyülekezet eleinte egy lelkészség volt. Mikor Hámborszky Gyula 1906-ban lemondott, Throop-Scranton külön álló gyülekezet lett. Hámborszky Gyula 1916-ban kilépett a presbyteryből s ekkor egyideig Pazár Miklós szolgálta be Scranton-Throopot is ,de 1917-ben **Kmeczik György** lett a lelkész, aki egészen 1925-ig vezette elt a gyülekezetet. 1925—1929-ig **Kovács József** volt a lelkész, 1929—1935 között **Várkonyi Miklós,** 1935-ben **Vécsey Jenő,** 1936-ban **Fazekas Istvánt** bizta meg a presbytery a lelkészi szolgálatok végzésével s 1939 május havától pedig **Malasics József** pásztorolja a gyülekezetet.

A Presbyterian Church in the U. S. fenhatósága alatt a negyedik gyülekezet **Youngstownban, O.** alakult 1902 január hó 18-ikán. Hámborszky Gyula már előbb tárgyalt **Dr. Hudnuttal** a First Presbyterian Churchnek a lelkészével, aki Rev. V. G. Whitetal a youngstowni Westminster Church lelkészével együtt elhatározta, hogy segitségére lesz a magyar reformátusoknak, hogy egyházat szervezzenek. A két amerikai lelkész közbejárására azonnal megkapták a magyarok a Mahoning Avenuen levő templomot, amely nagyon alkalmas helyen volt a magyarság számára.

Youngstownban már ebben az időben is sok magyar dolgozott. Az acélgyárakban az azokra az emberekre volt szükség, akik birták a munkát. A megszervezett egyháznak az első lelkésze **Dr. Kacziány Géza** lett. Dr. Kacziány kereskedelmi iskolai tanár volt és a Mahoning Presbytery lelkésszé szentelte s megbizta a magyar reformátusok között végzendő munkával. Ez, hogy egy világi embert, akinek semmiféle lelkészi képzettsége nem volt, lelkésszé szenteltek, egyik oka volt annak a harcnak, amely kitört az amerikai magyar reformátusok között a felekezeti hovátartozandóság felett. Ez a harc nagyon elfajult, sokszor személyeskedésig sülyedt, mert Dr. Kacziány sokszor megzavarta, sőt kisebbitette a Reformed Church fenhatósága alá tartozó lelkészek munkáját. Ennek a harcnak lett a következménye a magyarországi egyház beavatkozása az amerikai missziói munkába.

Dr. Kaczián nem sokáig maradt Youngstownban. Ő csak megkezdte a munkát, de már 1903 szeptember 13-ikán lemondott lelkészi állásáról, mert mint egyházszervező lelkész akarta szolgálni a Presbyterian Egyházat. Utódjául **Bassó Bélát,** a loraini lelkészt hivta meg a gyülekezet, aki 1904 jan. 31-ikén foglalta el lelkészi állását. Bassó Béla Oberlinben tanult s első gondja az volt, hogy a youngstowni két presbyterian churchnek a segitségét megnyerje. Ezt a célt sikerült is elérnie ugy, hogy egyetlen magyar református gyülekezet sem kapott annyi anyagi segitséget, mint a youngstowni. Megérkezése után hozzá kezd ahoz, hogy a kis templom helyére egy megfelelő templom épittessék. Erre a célra **Mr. Thomas H. Wells** maga $5000.00-t, mig a két gyülekezet tagjai $2500.00-t adtak. A templom alapkövét 1904 szept. 27-ikén tették le, templomszentelés pedig 1905 október 15-én történt meg.

Bassó Béla 1906 december 29-ig maradt a gyülekezetben. Utóda **Nánássy Lajos** lett, de ő csak 1907 április 2-től szeptember 15-ig maradt a gyülekezetben. **Hankó M. Gyula** lett ekkor az egyház lelkésze, aki 1907 okt. 6-án köszöntött be a gyülekezetbe. Ő 1909 okt. 31-ig szolgált ebben a gyülekezetben. Az ő lelkészkedése alatt épült a lelkészlakás. Ő szerezte meg azt a szép területet, amelyen a lelkészlakás és a régi templomból átalakitott egyháztársadalmi épület áll. A fejlődésnek, a virágzásnak a jelét az is mutatja, hogy mellette segéd-lelkész is munkálkodott **Schoedle Gyula Ádám** személyében. Hankó M. Gyula távozása után a gyülekezet **Gerenday László** daisytowni lelkészt hivta meg. Alatta a gyülekezetben olyan pártoskodások támadtak, amelyek a gyülekezeti életet megrontották, sőt 1926-ban kétfelé is szakitották. Azok, akik a gyülekezetből kiléptek, megalapitották a független egyházat.

A régi egyházban maradt gyülekezet 1926 január 24-én **Laky Zsigmondot** választotta meg. Laky Zsigmond átalakittatta a

templomot, uj, nagy orgonát állittatott a templomba. Áldásos munkálkodása után 1937-ben vált meg a gyülekezettől. Utóda **Bőtty János** lackawannai lelkész lett.

Dr. Kacziány Géza mint egyház-szervező lelkész legelőször **New Brunswickban, N. J.** állapodott meg. Itt szervezte meg az első egyházközséget. Nagy segitségére volt ebben a munkában **Hámborszky Pál,** aki ebben az időben Bloomfieldben készült a lelkészi pályára. A megszervezett gyülekezetben négy hónapig Dr. Kacziány volt a lelkész. Utánna valamivel több, mint egy évig 1904 február 1-től 1905 április 1-ig **Kozma József** volt az egyház lelkésze. Az ő távozása alkalmával, miután ő a perth amboyi egyházzal a magyarországi egyház amerikai egyházmegyéjébe lépett be, a gyülekezet két részre szakadt. Az a rész, amely megmaradt a presbyteriánus egyház kebelében, **Hámborszky Pált** választotta meg lelkésznek, aki lelkészi állását 1905 május 14-én foglalta el. Az első templomot a Hale Streeten egy iskolából alakitották át. Ennek a templomnak a felszentelése 1905 okt. 15-én történt meg. 1908 április 15-ig maradt a gyülekezet ebben a templomban s ekkor az Easton Streeten levő második presbyterian templomot vásárolta meg a gyülekezet. Itt sem állapodott meg, hanem 1909-ben a Bayard Streeten levő hatalmas, nagy templomot vásárolta meg a gyülekezet. Ezt a templomot 1909 december 19-én szentelték fel. Ettől az időtől kezdve ebben a templomban éli ez a gyülekezet a maga lelki életét. Ez a gyülekezet 1912-ben nagy rázkódtatásnak volt kitéve. Hámborszky Pál elhagyta a Presbyteriánus Egyházat s átment a magyarországi egyházhoz. Az egyház vagyona azonban birói itélet következtében a presbyteriánus egyház birtokában maradt. 1915-ben a pernek a befejezése után **Gerenday László** volt a gyülekezet lelkésze egy kevés ideig. 1916 október 1-én már **Laky Zsigmond** lett a gyülekezet lelkésze, aki 1926 junius 27-ig maradt a gyülekezetben s csaknem tiz évre terjedő munkálkodása megteremtette az áldott gyümölcsöket. 1926 julius elején **Papp Károly** lett a lelkész, aki ettől az időtől kezdve buzgó odaadással szolgálja a gyülekezetet.

REF. NŐEGYLET, PHILADELPHIA, PA.

Philadelphiában az első magyar nyelvü istentiszteleteket **Csánfordy Ferenc** s később **Virág István** trentoni lelkészek tartották, de a nagy városban szétszórtan élő magyar reformátusok csak 1904 január elsején szervezkedtek gyülekezetté a Philadelphia Presbytery fenhatósága alatt. A gyülekezet első lelkésze **Hankó M. Gyula** volt, de ő csak 1905 októberig maradt a gyülekezetben, amikor New Yorkba ment s ott megszervezte a magyar presbyteriánus egyházat. Hankó M. Gyula távozása után a blloomfieldi iskola magyar növendékei szolgálták az egyházat egész 1908 április haváig, amikor a gyülekezet kívánságára **Schoedle Gyula Ádám** neveztetett ki lelkésznek. Az ő vezetése alatt, miután a Philadelphia Presbytery átadta a gyülekezetnek a Franklin és Thompson utca szögletén levő templomot és házat, a gyülekezet fejlődésnek indult. Csak az volt a baj, hogy Schoedle Gy. Ádám csak 1909 nov. 21-ig maradt Phildelphiában, Igy ismét visszaesés következett. Utóda **Dr. Kacziány Géza** lett, aki 1911 augusztus 13-ig maradt a gyülekezetben. Utánna **Laky Zsigmondot** választotta meg a gyülelkezet, aki 1915 elejéig volt a gyülekezetnek a pásztora. Utóda lett **Azary János,** aki 1915 áprilisban foglalta el állását s 1922 május elsőig állott a gyülekezet élén. Azary János távozása után **Szilágyi Endre** lett a lelkész, aki 1931-ig vezette a gyülekezetnek az életét. Utánna **Pompl Rudolf** akart az egyház lelkésze lenni, de a missziói hatóság **Vécsey Jenőt** nevezte ki lelkészül, aki 1935-ig vezette a gyülekezetet. Ekkor **Pazár Miklós** lett az egyház lelkésze, aki az 1909-ben felszentelt templomot szépen rendbehozatta, uj orgonát állitott be s a nagy nehézségek dacára is sikerült az egyházat felvirágoztatnia.

Sharonban, a mai **farrelli** egyházban az egyházi munka 1903-ban indult meg, amikor a közeli Youngstownból, O. **Dr. Kacziány Géza** meglátogatta s összeszedte a Sharonban és South Sharonban lakó református magyarokat. A gyülekezetté szervezkedett református magyarság a presbyteriánus egyház segitségét fogadta el. Ez az egyház hozzatott lelkészt számukra. Az első lelkész **Dömény Zoltán** volt, aki 1904 májusban érkezett meg, de csak 1904 november végéig maradt a gyülekezetben. Ekkor **Schodle Gy. Ádám,** aki a Western Seminary növendéke vollt, vette át a gyülekezet vezetését. Az ő vezetése alatt épült fel az első templom South Sharonban, amely község később Farrelnek nevezetetett el. Schodlle Gyula Ádám Philadelphiába való távozása után a gyülekezet vezetését **Almássy Lajos** vette át, aki 1910 december 3-ig maradt a gyülekezetben. Utóda lett **Garay Gerő,** aki állását 1911 ápr. 9-ikén foglalta el s 1913 juniusig maradt a gyülekezetben. Ekkor a gyülekezet **Józsa Károlyt** hivta meg lelkészül, aki 1914 jan. 11-ikén lett az egyház lelkésze. Ő kilenc évig szolgált a gyülekezetben. A hosszabb ideig tartott lelkészkedés alatt a gyülekezet megerősödött. Utóda lett **Vécsey Jenő,** akit 1924 január 20-ikán választott meg a gyü-

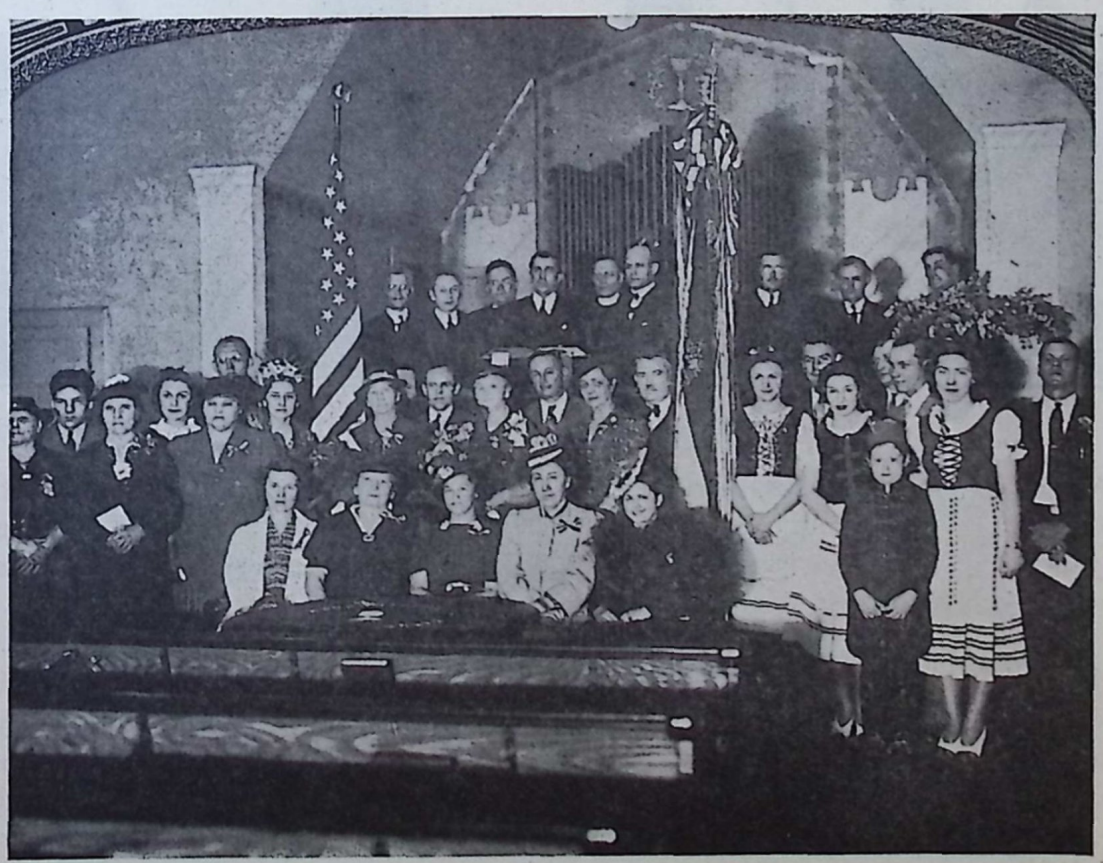

NAGY FERENC LELKÉSZ ÉS CSALÁDJA FARRELL, PA.

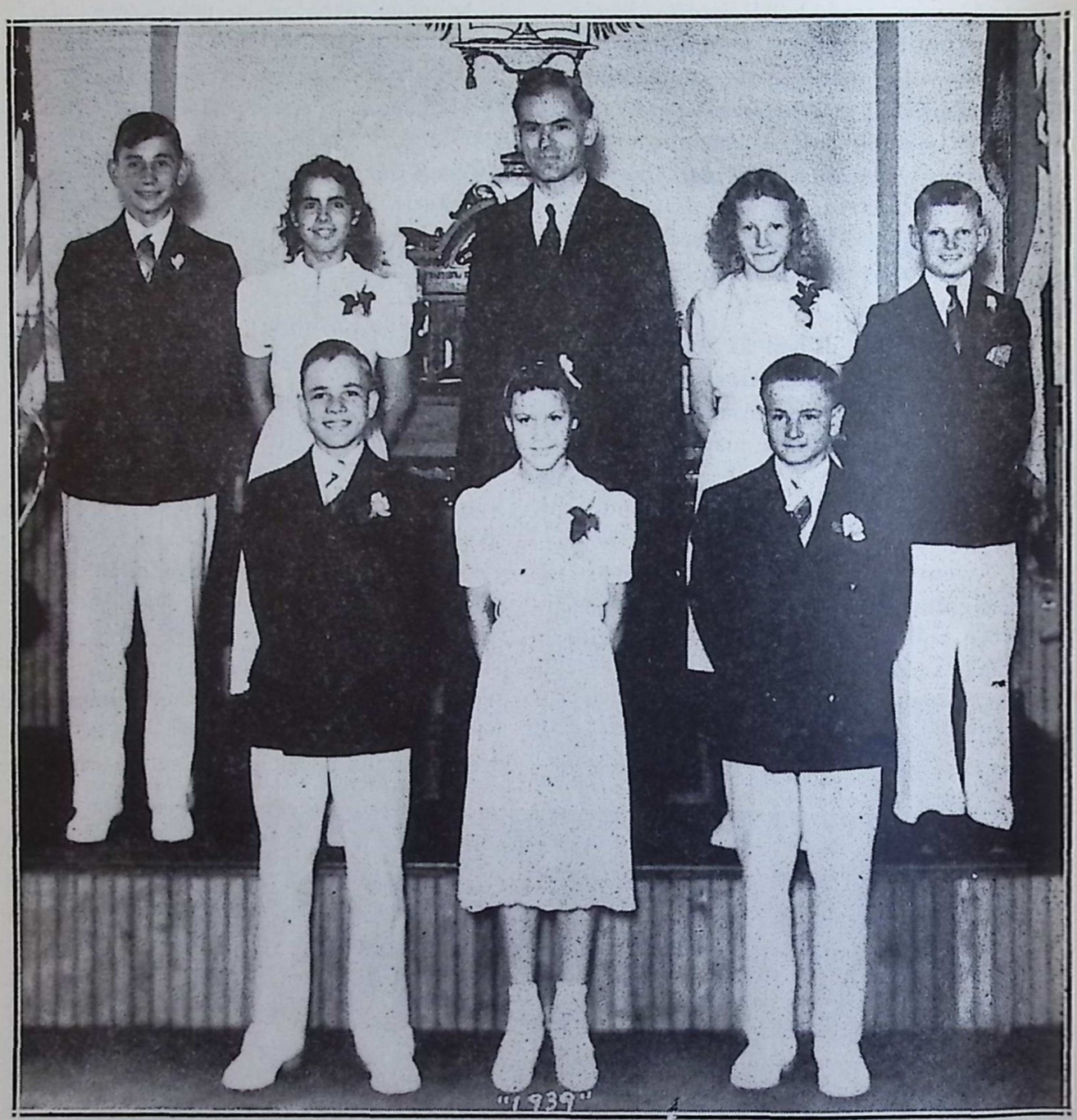
lekezet. Vécsey Jenő lelkészkedése idején a gyülekezet ujjáépitette a templomát, a lelkész lakást. Az épitkezések miatt azonban zavarok támadtak a gyülekezetben s Vécsey Jenő 1929 november 1-én lemondott. Ekkor a gyülekezet **Daróczy Mátyást** hivta meg lelkészül, aki 1935 végéig maradt a gyülekezetnek az élén. Utódja **Nagy Ferenc** lett, aki ma is nagy buzgósággal vezeti a reábizott gyülekezetet.

Newarkban, N. J.-ben az egyház a presbyteriánus egyház fenhatósága alatt 1904 elején alapittatott meg. Alapitója **Dikovics János** a bloomfieldi iskola magyar tanszékének a tanára volt. A gyülekezet számára a III-ik Presbyterian Church vásárolta meg az első templomot, amelyet nagy ünnepélyességgel szenteltek fel. Dikovics János tiz évig szolgálta a gyülekezetet s 1914 szeptemberben mondott le, hogy teljes idejét a tanitásnak szentellhesse. Utóda lett erdelyi **Kovács Ferenc,** aki alatt a gyülekezet az alkalmatlan helyen, a zsidó negyedben levő templomot eladta s uj templomot vásárolt. A templom azonban a magyarság részére még alkalmatlanabb helyen volt, mint az első. Fentartása is sokba került s igy zavarok támadtak a gyülekezetben s végre is a lelkésznek le kellett mondania. Utóda lett **Malasics József,** aki 1922 február elsején választatott meg. Ő ujraszervezte a gyülekezetet, felépitette a templomot, amely 1926 október 31-ikén szenteltetett fel. Malasics József több, mint 15 évig volt a gyülekezetnek a lelkésze. 1938-ban cserélt **Rásky József** kingstoni lelkészszel. Ettől az időtől kezdve Rásky József dolgozik nagy szorgalommal a gyülekezetnek a fejlődésért.

Alphán N. J.-ben az egyházi munka tulajdonképpen a magyarországi egyház amerikai egyházmegyéje által kezdett meg. Az egyházmegye esperese **Kuthy Zoltán** és jegyzője **Bereczky László** 1904 december 7-ikén szervezték meg az egyházat. Első lelkész gyanánt **Dömény Zoltánt** hivták meg, de ő inkább Detroitba ment. Ekkor **Ujlaky János** mount carmeli lelkészt választotta meg a gyülekezet és pedig az esperes beleegyezése

NEWARK, N. J. REF. EGYHÁZ ZÁSZLÓSZENTELÉS

KONFIRMÁLTAK CSOPORTJA, ALPHA, N. J.

nélkül. Az esperes rendet akart teremteni s a gyülekezetnek a nagyobbik része kitartott Ujlaky János mellett s kilépett a magyar egyházmegye kebeléből s belépett a Presbyteriánus egyház kebelébe. Ujlaky János 1909-ig maradt Alphán. Utóda lett **Pompl Rudolf,** aki csak egy évig 1910 juliusig maradt a gyülekezetben. Ekkor **Dézsy Károly** lett a lelkész, miután iskoláit elvégezte. Alpháról 1917-ben mondott le s utódja lett **Tóth Mihály,** aki 1917 novembertől 1922 julius elsőig volt a gyülekezetnek a lelkésze. Utóda lett **Szabó András,** aki immár több, mint 17 esztendeje pásztorolja ezt a gyülekezetet s a környéken lakó magyar reformátusokat. A gyülekezet természetesen mindjárt az egyházi munka kezdetén felépitette a templomát és a lelkészlakást s ez az egyház a legnagyobb mérvben befolyt arra, hogy Alphából olyan rendezett város legyen, mint aminé lett. A gyülekezetnek az a része, amely megmaradt a magyarországi egyház kebelében, egyideig tartotta magát. Templomot is épitetett. De később megszünt itt a ma-

gyarországi egyház munkája s a gyülekezet egységessé lett.

New Yorkban a Harlem nevü városrészben az egyházi munka 1905-ben indult meg, amikor **Pilinszky Zsigmond** és **Kovács G. Arthur** bloomfieldi diákok kezdettek el pré dikálgatni azoknak, akik az első magyar református egyházból kiváltak. A rendszeres egyházi munka azonban akkor indult meg, amikor **Hankó M. Gyula** átment Philadelphiából New Yorkba, 1905 október 29-ikén. Az egyház alakuló gyülése a 116-ik utcán levő East Harlem nevü presbyteriánus templomban tartatott meg 1906 március 18-ikán. Ez a templom lett később a magyar gyülekezetnek a temploma. **Hankó M. Gyula** 1907 októberben a youngstowni gyülekezet meghivását fogadta el s ekkor egy ideig **Jezerniczky Aladár** lett az utódja. Aztán **Harsányi László** lett a gyülekezet lelkésze, aki ebben az időben a Labor Templeben tartott magyar nyelvü istentiszteleteket. Ő 1910 március 31-ikén foglalta el lelkészi állását s azóta szolgálja ezt a gyülekezetet. A három évtizedre terjedő szolgálatnak meg van a maga áldott hatása a gyülekezetnek az életére.

Beaver Fallsban, Pa. a pittsburghi lelkészek már a 90-es években végeztek alkalmi szolgálatokat a magyar reformátusok között. A Pittsburghi és Vidéki Magyar Református Egyházi és Segélyző Egyletnek itt virágzó fiókja is volt. Azok, akik itt 1904-ben az egyházszervezés munkáját megkezdették ennek az egyletnek a tagjai közül kerültek ki. Az egyházszervezés munkáját **Schodle Gyula Ádám** végezte, aki megkezdette itt a rendes istentiszteleteknek a tartását. A gyülekezet 1907-re annyira megerősödött, hogy megvette azt a templomot, amit ma is használ a gyülekezet. Ez a templom 1908 január 28-ikán szentetett fel. A templomszentelés után **Almássy Lajos** vette át a gyülekezet vezetését. A gyülekezet 1909 julius 11-ikén lesz anyaegyházzá, amikor **Bogár Lajos** lesz a lelkésze. Bogár Lajos 1917 február elsőig volt a gyülekezet lelkésze s Toledóba való távozása után **Dézsy Károly** hivatott meg a gyülekezet lelkészévé. Ő itt fejezte be munkás életét 1923 márc. 2-ikán. Utóda lett **Varga Lajos,** akit 1927 márciusában a pittsburghi egyház választott meg lelkészének. A gyülekezet utána **Tóth Tibort** választotta meg. Ő 1931-ben Elyriába ment át lelkésznek. Ekkor **Nagy András** vállalta a nehéz viszonyok között élő egyháznak a munkáját. Az ő vezetése alatt épitette át az egyház a régi

PRESBYTERIUM, BEAVER FALLS, PA.

nagy lelkészlakást s mikor 1937-ben átment a buffaloi első egyházba, akkor a gyülekezet megujult elhatározással folytatta munkáját. Ez idő szerint **Vitéz Kerekes János** az egyház lelkésze.

Hosszabb időn át idetartozott az Ellwood Cityben levő magyar gyülekezet is, de ujabban a farrelli lelkész szolgálja be ezt a gyülekezetet.

Allianceben, O. Azoknak a tanulóknak a munkálkodása következtében indult meg a magyarok között az egyházi munka, akik Allegheny-ben, amely ma Pittsburghoz tartozik, a Western Semináriumban készültek a lelkészi pályára. Legelőször **Kardos József** kezdette meg a hiveknek az összegyüjtését 1905-ben. Kardos József egy ideig munkálkodott itt a Mahoning Presbytery segitségével. Utánna **Bodry János,** majd **Almássy Lajos** folytatták a szervezésnek a munkáját. Mikor Almássy Lajos 1908-ban Sharonban hivatik meg lelkésznek, **Pazár Miklós** vette át az egyháznak a vezetését. Ő épitette fel a templomot, amelynek a felszentelése 1910 március 29-ikén folyt le. Pazár Miklós eltávozása után **Csutoros Beniámin** veszi át a gyülekezet vezetését. Ő 1913 juniusig maradt Allianceban. Utóda lett **Pompl Rudolf,** aki itt is csak egy esztendeig maradt. Ekkor a gyülekezet majdnem egy éven át az akroni gyülekezet lelkészének a szolgálatait veszi igénybe s végre 1915 elején **Harsányi Andort** választotta meg lelkésznek, aki állását 1915 május 2-án foglalta el. Harsányi Andor 1918 február 17-én bucsuzott el a gyülekezettől. Ekkor **Dókus Gábor** cantoni lelkész végezte a gyülekezetben a szent szolgálatokat egész 1922 január haváig. Ekkor a gyülekezet **Krisik Alajost** választotta meg lelkészének. Ő három és fél évig volt a gyülekezet lelkésze, amikor Fairport Harborba választatott meg. A megüresedett lelkészi állásra 1925 novemberben Kruchió Antal választatott meg. Munkálkodásának eredménye az iskola megcsináltatása, a templomtorony megépitése és a lelkészlalkás megvásárlása.

Lackawanna, N. Y. A Bethlehem Steel Co. egyik telepe. Akkor, amikor 1903-ban a Lackawanna Presbytery megbizta **Csekes Bélát,** hogy szedje össze a református magyarságot, egészen falu jellegü volt. Sok magyar lakott itt s egy alkalmas hely volt egyház szervezésre. Csekes Béla 1906-ig munkálkodott ezen a vidéken s ekkor Lackawannában **Basso Béla** vette át a munka vezetését, de ő is csak 1910-ig maradt itt a gyülekezet szolgálatqban. Utóda **Schodle Gyula Ádám** lett, aki 1913-ban felépitette a város főutcájában a szép templomot. A templom felszentelése után Schodle Gyula Ádám nemsokára lmondott s ekkor **Fazakas Sándor** lett a lelkész, aki a templom felszerelésének a munkáját végezte el. Fazakas Sándor a fogorvosi tanfolyamot akarván elvégezni, lemondott lelkészi állásáról s ekkor a gyülekezet **Kozma Mihályt** hivta meg lelkészül 1919-ben. Kozma Mihály hamar, két évi lellkészkedés után, befejezte ifju életét s igy 1922-ben **Papp Károly** lett az egyház lelkésze, aki 1926-ig munkálkodott a gyülekezetben. Amikor átment New Brunswickba, N. J., **Bőtty János** lett a lelkész, aki tiz éves szolgálata alatt megépitette a lelkészlakást. 1936-ban ment át Youngstownba, O. Utódja lett **Fürjész Béla,** akinek vezetése alatt a gyülekezet szépen munkálkodott minden tekintetben. A lackawannai gyülekezet lelkészei egész 1936-ig nagy tevékenységet fejtettek ki a Community Centerben s igy a legszorosabb kapcsolatban éltek a várossal s annak vezető embereivel.

Brownsvilleban, Pa. a legelső magyarnyelvü istentiszteleteket **Konyha Pál** pittsburghi lelkész tartotta. 1903-ban a homesteadi egyház megszervezése után **Harsányi Sándor** vette át a brownsvillei magyar reformátusság lelki gondozását s ezt a munkát 1909-ig folytatta. Ekkor **Móricz Dezső** a Western Seminary növendéke vette át a munkát, de csak 1911-ig folytatta. Ekkor Székely Sándor lett az utódja. Azt a templomot, amely ma is a gyülekezet tulajdona, 1913-ban vásárolták meg. 1919-ben épült fel a lelkészlakás. A gyülekezet szép, virágzó

életet élt, amikor Székely Sándor 1925 julius 6-án belefult a Monongahela folyóba. Utóda **Dienes Barna** lett, aki 1929 április havában Homesteadba hivatván meg, lemondott lelkészi állásáról. A gyülekezet ekkor **Kovács Andor** leechburgi lelkészt hivta meg lelkésznek, aki 1938 augusztus havában bekövetkezett haláláig szolgálta a gyülekezetet. Utódja lett **Murányi István,** aki a nagy területen ifjui lelkesedéssel folytatja a munkát.

Wharton, N. J. egyike volt azoknak a magyar telepeknek, ahol a bloomfieldi iskola tanulói gyakorlatot szereztek a lelkészi munkához. Az első munkás volt itt **Hámborszky Pál,** aki 1904-ben pünkösd napján kezdette meg a magyar reformátusság összegyüjtését. Mr. Wharton annyira értékelte ezt a munkát, hogy maga buzditotta munkásait arra, hogy lépjenek be az egyház kebelébe s hogy megkönnyitse a munkát, alkalmas helyet adott templomépitésre. A templomépitést azonban már Hámborszky Pál nem végezte el. Utána **Kovács Arthur, Pilinszky Zsigmond** tanulók munkálkodtak itt. De csak olyan mükedvelő munkát végeztek, ami nem mozditotta elő a gyülekezeti élet fellendülését. A valódi gyülekezeti élet 1906 május havában kezdődött, amikor **Bogár Lajos,** aki lelkészi diplomáját Bloomfielden szerezte meg, vette át a gyülekezetnek a megszervezését és vezetését. A gyülekezet élete teljesen megujult. A templom felépült s 1906 szeptember 16-án fel is szenteltetett. Bogár Lajos 1909 nyarán Baver Falls-ra hivatott meg lelkésznek s utána 1910 január elsején **Laky Zsigmond** vette át a gyülekezet vezetését. Ő ebben az állásban 1912-ig maradt. Ekkor nehány hónapig **Dókus Gábor** szolgálta be a gyülekezetet, majd **Azary János,** aki 1915-ig volt a gyülekezet vezetője. Azary János után **Kovács Ferencz** dolgozott itt 1919-ig. Utána **Malasics József, Daróczy Mátyás, Csutoros István** voltak a gyülekezet vezetői. Amint látszik, 1926-ig alig volt rendes lelkésze a gyülekezetnek. Ekkor rendes, felszentelt lelkészt választottak **Dezső János** személyében, aki a kicsiny gyülekezetet a virágzásnak magas fokára emelte. A templomot megjavittatta, gyülekezeti házat épittetett s a kis gyülekezet a nehéz viszonyok között is megállott a hitben és erős volt a jócselekedet gyakorlásában.

South Bend, Ind.-ban Dr. Nánássy Lajos, aki 1903-ban jött ki Magyarországból, kezdette el a munkát. Ő szervezte meg az egyházat 1904 ben s ő gondozta a megalakult gyülekezetet 1905 októberig, amikor **Csépke Istvánt** választotta meg a gyülekezet lelkésznek. Csépke István 1905 október 15-én foglalta el lelkészi állását s a gyülekezet alig két hét mulva megvásárolta a templomhelyet, ahol 1906-ban felépitették a templomot, amely 1906 november 6-án szenteltetett fel. A gyülekezet 1909-ig a Reform-

KOCSIKÁZÁS, LIGONIER, PA.

ed Church fenhatósága alatt állott s ekkor átment a Logansport Presbyterybe, de az egyháznak a segitője a south bendi First Presbyterian Church volt. Csépke István 1907 decemberig volt a gyülekezet lelkésze. 1908-1909 augusztusig nem volt lelkésze a gyülekezetnek. Ekkor **Bertók Béla** lett a lelkész, aki felépitette a lelkészlakást s 1917 december 1-ig vezette a gyülekezetet. Utóda **Dezső János** lett, aki 1918 áprilisban vette át a gyülekezet vezetését s itt maradt 1926 február 28-ig. Ő épittette a szép társadalmi épületet. Utódja lett **Bodor Dániel,** aki 1926 május 1-től 1930-ig vezette a gyülekezetet. 1930 december 7-én **Kalabányi István** lett a gyülekezet lelkésze, aki ma is hüséges pásztora az itt élő református magyarságnak.

Leechburg, Pa.-ban 1904-ben kezdődött meg a magyar reformátusok között az egyházi munka. A munkát **Kalassay Sándor** pittsburghi lelkész kezdette meg Kováchy Miklós István segitségével, aki ekkor segéd-lelkész volt Pittsburghban, Pa. A magyar reformátusok gondozását később **Vécsey Jenő** vette át, de a gyülekezetet **Kovács Andor** szervezte meg 1911 február 26-án. A gyülekezet 1912-ben épitette fel a templomot, amely ebben az évben, december 27-én szenteltetett fel. Kovács Andor épitette fel a lelkészlakást is. Ő 1929 juniusban Brownsvillebe hivatott meg s utódja lett **Balogh E. István,** aki kevéssel előbb érkezett Magyarországból. Balogh E. István 1931 junius elsőig maradt a gyülekezetben, mert ekkor McKeesportra hivatott meg lelkésznek. Utóda lett **Draskóczy István,** tanulnyuton levő segéd-lelkész. Ő 1933 nyaráig gondozta a gyülekezetet s ekkor tanulmányainak a befejzése után visszament Magyarországba. Ekkor **Szathmáry Gyulát,** aki Bloomfielden végezte tanulmányai,t hivta meg a gyülekezet. Ő csak három évig maradt a gyülekezetnek a szolgálatában s ekkor testvére **Szathmáry Bertalan** választatott meg lelkészül, aki azóta hiven végzi munkáját a gyülekezet kebelében.

Crescent-Martins Ferry, O. Ohio állam délkeleti bányavidékén a magyar reformátusok között előbb a clevelandi első egyház lelkészei végezték a szent szolgálatokat. 1904 február 3-án azonban a Reformed Church in the U. S. fenhatósága alatt, a Belmissziói Bizottság segitségével Dillonvilleben megszerveztetett a gyülekezet. Ennek a gyülekezetnek az első lelkésze **Kováchy Miklós István** lett, aki összegyüjtötte a nagy vidéken élő református magyarságot s Dillonvillében templomot épittetett és lelkészlakást vásárolt. Kováchy Miklós István 1907-ben volt a gyülekezet lelkésze s ekkor **Radácsy Sándor** vette át a munkát, aki 1914-ig munkálkodott a gyülekezetben. Utódjává a missziói hatóság **ifj. Dókus Gábort** nevezte ki, aki tekintettel arra, hogy Dillonvilleben a magyarság száma nagyon leapadt, azt javasolta az egyházi hatóságnak, hogy a gyülekezeti élet központja tétessék át Crescent. Ohioba. A bánya munkának a leromlása miatt a gyülekezet nagyon nehéz helyzetbe került. A hivek elszéledtek, a pásztorok gyakran változtak. Dókus Gáor 1916-ban hagyta el ezt a munkamezőt. Utána **Gerenday László** következett, de csak kevés ideig, mert 1917-ben már **Ujlaky János** a lelkész. A Reformed Church 1919-ben a Presbyterian Churchnek adta át ezt a munkamezőt s 1920-ban **Várkonyi Miklós** lett a

Dr. VÁRADY ARTHUR LELKÉSZ

református magyarság vezetője. Ekkor a gyülekezet Dillonvilleban eladta templomát és a lelkészlakást. Várkonyi Miklós után **Kozma Mihály** lett a lelkész, de csak kevés ideig. Utódja 1923-ban **Dr. Várady Arthur** lett, aki 1924-ben Crescentben felépitette a templomot. Teljesen megszervezte a nagy vidéket s olyan beosztást csinált a lelkészi szolgálatokat illetőleg, hogy a végzett szolgálatok felölelik a magyarság lelki szükségeinek a teljes kielégitését.

Yonkers, N. Y. Yonkersben, New York szomszédságában 1909 március 5-én kezdette meg az egyház szervezésének a munkáját **Szilágyi Endre.** Ő nemcsak megszervezte a gyülekezetet, hanem 11 évig szolgálta is azt. Vezetése alatt épült fel a templom, amely a gyülekezet mellett ma is beszélő bizonyság. Mikor 1921-ben átment Phiadelphiába, Pa., utódja **Daróczy Mátyás** a bloomfieldi seminárium tanulója lett. Daróczy Mátyás után **Kovács Ferenc,** majd **Csutoros István** voltak a lelkészek, majd **Dr. Harsányi Sándor** vette át a gyülekezet vezetését 1928-ban. Dr. Harsányi Sándor nyolc évig szolgált ebben a gyülekezetben s 1936-ban cserélt **Ferenczy Pál** franklini lelkésszel. Ferenczy Pál, mióta itten munkálkodik, megépitette a lelkészlakást s szorgalmasan végzi mindazt a munkát, amit ennek a gyülekezetnek a felvirágoztatása megkiván.

Canton, O. Előbb a youngstowni, majd az alliancei lelkészek kezdették itt összegyüjteni a magyar reformátusokat. Az egyházszervezés munkája azonban csak 1910 február havában kezdődött meg és csak 1916-ban fejeztetett be, amikor **ifj. Dókus Gábor** a First Presbyterian Church segitségével átvette az egyházi munkának a vezetését. Dókus Gábor azóta hiven vezeti ezt a gyülekezetet, amely előbb csinos kis imaházat és lelkészlakást épitett, majd 1929-30-ban felépitette az egyik legszebb templomot és lelkészlakást. Az uj épületek 1930 október 5-én szenteltettek fel és adattak át a közhasználatnak. Ez az egyetlen gyülekezetünk, a melyben annak a megszervezése óta, lelkészváltozás nem volt. Ez az áldott helyzet meg is termette bőséges gyümölcseit.

CANTON, (OHIO) REF. EGYHÁZ NŐEGYLETE

Aurora, Ill.-ban a magyarság megtelepedése már korábbi eredetü. Azok a magyar reformátusok, akik itten éltek 1912-13-ig, nem nem igen részesültek lelkészi szolgálatban. Ebben az időben **Vécsey Jenő** a chicagoi belvárosi lelkész már meglátogatta őket, de az egyház szervezés munkája akkor indult meg, amikor **Krisik Alajos** 1916-ban az itteni Presbyteriánus Egyház meghivására áttette ide lakását West Chicagoból. Ez az egyház nagy segitséget nyujtott az uj templom megépitésére is.. A templom 1918 julius 28-án szenteltetett fel. Krisik Alajos 1920-ban egy időre visszament Magyarországba. Utódja lett **Bartus Sándor,** aki azonban csak egy évig maradt a gyülekezetben. Ekkor a gyülekezet hosszabb ideig felkész nélkül volt, mert csak 1923-ban vette fel a munkát **D. Kovách Mihály,** aki mindez ideig folytatja ennek a gyülekezetnek a gondozását. Munkájának meg is van az eredménye.

East St. Louisban, Ill., amely tulajdonképpen külvárosa St. Louisnak, Mo., a magyarság nagyobb számban későn kezdett megtelepedni. A magyarság száma ma sem mondható nagynak ezen a vidéken. Akármilyen volt is a magyarság száma, **Kardos József,** aki Columbusból idetelepedett, 1909 április 8-án szervezte meg itt az egyházat a Presbyteriánus egyház segitségével. A gyülekezeti munka, miután a magyar reformátusok nagyon szétszórtan élnek, nagyon nehéz s templomnak a felépitésén kivül alig mutat fel nagyobb eredményeket, bár Kardos József husz évet töltött el ebben a gyülekezetben. Utána **Fejes József** következett, de hiába próbálkozott a munkával. Aztán **Hámborszky Pál** s legujabban **Szőke István** tanuló próbálkozott a munkával, de minden nagyobb eredmény nélkül. Azt kell kijelentenünk, hogy itt a magyar egyházi munka már megszüntnek tekinthető.

Elizabeth, N. J.-ben Tóth Mihály a bloomfieldi iskola tanulója 1914-ben szervezte meg az egyházat. Nagyon kevesen élnek itt magyar reformátusok, de a Presbyterian Egyház segitségével mégis megépitették templomukat. Mikor Tóth Mihály alphai lelkész lett, a bloomfieldi diákok szolgálták ki a gyülekezetet. Később **Bertók Béla** lett a lelkész, aki 1936-ig szolgált a gyülekezetben, majd **Szathmáry Bertalan.** — Utódja lett **György Árpád,** aki teljes odaadással, ifjui lelkesedéssel szolgálja a gyülekezetnek érdekeit.

Cleveland, O.-ban a Presbyterian Church, amely már előbb is nagy érdeklődést mutatott a magyarok iránt, 1911-ben kezdette el a munkát a magyarok között. Előbb szerény keretek között egy diakonisszát alkalmazott **Hornyák Boriska** személyében s aztán a Western Theologiai Seminárium ból **Kish Gyula** theológust hivta ki magyar nyelvü istentiszteletek tartása végett. Mikor Kish Gyula elvégezte tanulmányait, a gyülekezetet megalapitotta s annak ő lett az első lelkésze. Templomépitésre 1917-ben került a sor, de hosszas tárgyalások után, csak 1918-ban kezdődött a templomépités, amely 1919 január 12-én szenteltetett fel. Kish Gyula 1926-ig volt a gyülekezet lelkésze. Az ő távozása után **Bassó Béla** került a gyülekezet élére, akit 1929-ben **Csutoros István** követett, aki lelkészkedésének a tizedik évfordulójára megépitette a lelkészlakást is. A gyülekezet élete folytonos fejlődést mutat.

Niles, O.-ban a magyar reformátusság hosszu időn át a youngstowni gyülekezetnek volt a leányegyháza s az itteni lelkészek gondozása alá tartozott. De miután a hivő lelkek többre vágytak, mint arra a kevés szolgálatra, amit kaptak, 1924-ben önálló gyülekezetté alakultak. Az uj gyülekezet, amely a Mahoning Presbytery engedélye alapján szerveztetett. **Csépke Istvánt** hivta meg lelkésznek, akinek a vezetése alatt a nem nagy, de hitben erős gyülekezet csakhamar templomot és lelkészlakást vásárolt s éli a maga Isten felé vezető életét. A gyülekezetben nem volt lelkészváltozás a lefolyt 15 esztendőben.

Daisytown-Vestaburg a Jones Laughlin gyárvállalat bányatelepe. A bánya megnyitásától kezdve mindig dolgoztak ott magya-

rok. A református magyarok részint Brownsvillebe, s még előbb Pittsburghba, Homesteadba, McKeesportba jártak be a nagy ünnepek alkalmával urvacsorára. **Székely** Sándor megpróbálta, hogy **Daisytownban** havonként istentiszteleteket tartson, de nehezen ment a dolog. Majd 1915-ben a pittsburghi egyház lelkészét kérték fel istentiszteletek tartására, aki a segéd-lelkészek segitségével ezt a munkát is elvégezte. Az egyházközséget **Gerenday László** szervezte meg 1917-ben, majd amikor ő 1919 október 31én átment Youngstownba, **Ujlaky János** lett a lelkész. Ujlaky János után tanulmányuton levő segédlelkészek gondozták a gyülekezetet, **Töltössy Zoltán, Maksay Albert, Dobos Károly, Szabó István,** majd a jelenlegi lelkész, **Silay Sándor** vette át a munkát 1930-ban, aki ettől fogva állandóan nagy odaadással folytatja a munkát ezen a mezőn. Ugy Daisytownban, mint Vestaburgban a bányatársulat épittetett templomot.

A Presbyteriánus Egyház fenhatósága alatt müködik még **Murányi János,** aki miszszionáriusi munkát folytat Coraopolisban, Fleming Parkon és Canonsburgban. Imaház csak Flaming Parkon van, ahol a Pittsburgh Presbytery segitségével egy diakonisszanő valóban nemzetközi munkát folytat a különböző nyelvü lakosok gyermekei között.

Caldwell, N. J.-ben is ilyen misszionáriusi munka folyik egy-egy Bloomfieldben tanuló magyar diák vezetése alatt.

Coatsvilleben, Pa. szintén a Presbyteriánus egyház segedelmével épült fel a templom, amelyben a gyülekezetet hosszabb ideig a philadelphiai lelkészek szolgálták. Később, amikor Lancasterben, Pa. a magyar tanszék megalapittatott, **Dr. Tóth Sándor** vette át az itteni gyülekezetnek a gondozását. Majd egyes tanulók szolgálták be. Mikor **Szabó László** eltávozott Franklinből, itt kezdett munkálkodni. Ez idő szerint **Kovács Béla** nyugalmazott lelkész dolgozik a gyülekezetben az Evangelical and Reformed Churchchel kapcsolatban.

Délen a legmesszebb eső gyülekezet az

VASÁRNAPI ISKOLAI TANITÓK
COATESVILLE, PA.

árpádhoni magyar református egyház. Erről az egyházról nem sokat tudunk. Tudjuk, hogy itt valamikor 1900-ban **Dr. Csutoros Elek** tartotta az első magyar istentiszteletet, de ez nem volt egyházszervező munka. Azt is tudjuk, hogy **Kovács János,** amikor Toledoból eltávozott, egy ideig itt munkálkodott. Aztán jöttek mások, akik nem lelkészi pályára készültek, de ezen akarták megkeresni a mindennapi kenyeret s igy nem mindig a gyülekezetnek a javát szolgálták. 1922-ben **Bartus Sándor** szentelte az életét arra, hogy ezt a gyülekezetet szolgálja. Annak a népnek, amellyel együtt él, nemcsak a lelkiekben, hanem az anyagiakban is tanácsadója, vezetője. A gyülekezetnek van saját temploma, földbirtoka, lelkészlakása. A lelkész fizetés egy részét a földbirtok használata képezi, amint arról tudomásom van. Ez a gyülekezet természetesen a Southern Presbyterian Egyházzal áll összeköttetésben.

Volt még egy gyülekezet, amelyet a Presbyterian Egyház szervezett és tartott fent, de ezek megszüntek s igy róluk majd a megszünt egyházak során emlékezünk meg.

MODERN MEAT MARKET
Czakó Tamás és Mayer Béla, tulajdonosok
Magyaros hurka, kolbász mindig kapható
ELY AVENUE, SO. NORWALK, CONN.

V. A FÜGGETLEN AMERIKAI MAGYAR REFORMÁTUS EGYHÁZ ÁLTAL ALAPITOTT EGYHÁZAK

A Független Amerikai Magyar Református Egyház 1924 december 9-én alakult meg Duquesneben, Pa. Azok az egyházak alapitották meg, amelyek a Magyarországi Református Egyház két amerikai egyházmegyéjéből kiváltak akkor, amikor nem fogadták el a Reformed Church in the U. S.-sel kötött "Tiffini Egyezményt." Ezek közül egyesek előbb az "Episkopális Egyház" felé hajlottak, aztán teljes függetlenségben éltek, mignem 1924-ben összefogva megalkották az Amerikai Magyar Független Református Egyházat. Ennek az egyháznak ma két egyházmegyéje és egy Egyházkerülete van.

Az egyházak közül a régi keleti egyházmegyéből a perth amboyi, trentoni, roeblingi, a nyugati egyházmegyéből pedig Duquesne és társegyháza Donora léptek be a Független Egyházba. Azok az egyházak, a melyek ma a Független Egyházba tartoznak, már ennek a kebelében szervezkedtek. Azokról az egyházakról, amelyek a régi egyházmegyékből mentek át az uj szervezetbe, már megemlékeztünk s igy most csak azokra az egyházakra szoritkozunk, amelyek már az uj szervezetben alakultak meg.

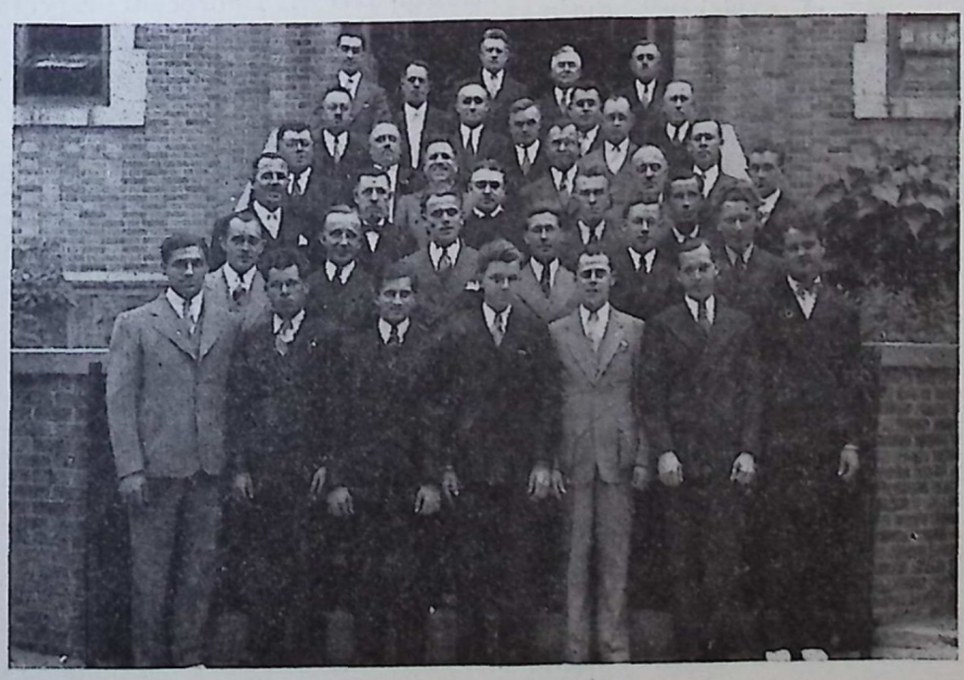
1. **Carteret, N. J.** Az itteni egyház, mint a woodbridgei egyháznak a társegyháza, 1903 szeptember 10-én szerveztetett s mint ilyen müködött 1919 julius 6-ig, amikor az egyházi elhelyezkedés kérdésében ellentétek támadtak a két egyház között s **Csépke István** Woodbridgeből Carteretre tette át lakását, a két egyház közötti viszony megszünt s Carteret belépett a Független Egyházba. Csépke István, aki 1923 januárig volt ennek a gyülekezetnek a lelkipásztora, felépitette a templomot, lelkészlakást, megalapozta a gyülekezetnek az életét a további munkálkodásra. Utódja lett **Vincze Károly,** aki 1929 nyaráig munkálkodott ebben a gyülekezetben s amikor Perth Amboyba ment át lelkésznek, a gyülekezet **Hegyi Sándort** hivta meg lelkésznek. A jó munkát végző lelkész azonban 1935-ben visszament Magyarországba. Ekkor a gyülekezet **Daróczy Sándort** hivta meg McKeesportból, akinek a vezetése alatt a cartereti egyház egyik erős egyháza lett a Független Egyháznak.

2. **Detroit, Michiganban** a független egyház 1921 junius 18-án alakult meg. Első lelkésze **Kiss Gyula** volt, aki éppen akkor járt Amerikában látogatóba, amikor Detroitban a lelkészi állás megüresedett. Bár Magyarországon Sarkad-Kereszturban rendes lelkészi állása volt, hajlandó lett volna arra, hogy detroiti lelkész legyen és miután nem választották meg, párthiveivel együtt független egyházat szervezett. De nagyon hamar megbánta a dolgot s alig két heti lelkészkedés után visszament Magyarországba régi állomás helyére. A megszervezett egyházat **Sebestyén Endre** szolgálta be mindaddig, amig az uj lelkész **Kovács Mihály** meg nem érkezett 1923 junius 26-án. Az ő vezetése alatt a gyülekezet talpra állott, megerősödött ugy, hogy templomot is vásárolt s ebben élte a maga testületeivel a saját gyülekezeti életét. Kovács Mihály három esztendeig munkálkodott a gyülekezetben s amikor lemondott állásáról, átment az Első Egyházhoz társlelkésznek. Eltávozása után ismét Sebestyén Endre vette át a gyülekezet vezetését mindaddig, amig az uj lelkész **Dr. Páhy József** meg nem érkezett. Dr. Páhy József 1926 december 11-től 1928 augusztus haváig dolgozott a gyülekezetnek az életéért s ekkor visszament magyarországi egyházközségébe a felső-borsodi egyházmegyébe tartozó Hét községbe. Utóda lett **Dr. Bötykös Béla,** aki Leechburgból mindjárt átment Detroitba, ahol 1934-ig munkálkodott. Munkálkodása alatt az egyház megerősödött. Lemondása után **Marton Sándor** lett a gyülekezet lelkésze, aki azonban nagyon rövid ideig munkálkodott ebben a gyülekezetben, mert 1935 végén a youngstowni gyülekezet lelkésze lett. Márton Sándor távozása után **Novák Lajost** választotta meg a gyülekezet Springdaleből. De ő is csak egy évig maradt a gyülekezetnek a szolgálatában, mert 1936-ban a Logan, W.

Va. egyháznak és a nagy missziói munka mezőnek a gondozását vette át. Ekkor **Szabó László** lett a gyülekezet lelkésze, de 1937-ben már **Dabóczy István,** aki Akronból jött át ebbe az egyházba, lett a gyülekezetnek a lelkésze. Dabóczy István 1939 augusztusban visszament Magyarországba s utódjául a gyülekezet **Dr. Bötykös Bélát** választotta vissza s most ő vezeti a gyülekezetet.

A Független Egyház a detroiti egyházon kivül a kanadai **Windsorban** is erőteljes egyházi munkát végez.

3. **Donora, Pa.-ban** az egyházi munkát **Kalassay Sándor** pittsburghi lelkész kezdette meg 1903 decemberben. Több mint 15 éven át szolgálta az itten levő leányegyházat, amely megerősödvén, templomot is épitett, amelynek a felszentelése 1918 május 26-án történt meg a kicsiny gyülekezetnek s az egész vidék magyarságának a nagy örömére. A springdalei egyház megszervezése után Donorát **Vasváry Ödön** lelkész szolgálta be mindaddig, amig az egyház Duquesneben is anyaegyházzá lett. Ekkor **Sebestyén Endre** vette át az egyház vezetését. Az egyházi elhelyezkedés idején Donora természetesen együtt haladt Duquesnevel s 1924 szeptember 21-én hozott határozatában kimondotta, hogy a Független egyház kebelébe lép be, miután már előbb, március 21-én azt határozta el, hogy anyaegyházzá lesz. Az önállóvá lett gyülekezetnek a lelkésze **Novák Lajos** lett, aki Magyarországból, Takta-Szadáról 1926 május havában érkezett meg s állását május 24-én foglalta el. Novák Lajos azonban csak nyolc hónapig volt a gyülekezet lelkésze s ekkor átment a clevelandi Első Egyházba, ahol nemsokára be is fejezte földi életét. Hat hónap mulva **Marton Sándor** lett a gyülekezet lelkésze, aki 1927 augusztus 15-én foglalta el lelkészi állását s 1929 május havában azonban átment a new yorki független egyháznak a szolgálatába. Utódja nagyon kevés időre **Tukacs György** lett. Ekkor **Sebestyén Endre** vette át a gyülekezetnek a gondozását s dacára annak, hogy ebben az időben nehány egyháztag kivált a gyülekezet kebeléből, a független egyház tovább élte a maga életét. 1930 junius 27-én érkezett meg az uj lelkész, **Kuthy Béla,** aki nagy odaadással dolgozott a gyülekezetért. Később azonban Windberbe tette át lakását, 1933-ban s innen szolgálta be a leechburgi egyházat is. Kuthy Béla távozása után **Daróczy Sándor** szolgálta be a gyülekezetet mindaddig, amig 1935-ben át nem ment Carteretbe. Ekkor utóda **Urbán József** folytatta a munkát mind-

EGYHÁZTANÁCS ÉS DIAKÓNUS-TESTÜLET FÜGGETLEN EGYHÁZ
PERTH AMBOY, N. J.

addig, amig **Berta Zoltán** tanulmányuton levő segéd-lelkész át nem vette a gyülekezetnek a vezetését 1936 szeptemberben. Berta Zoltán két éven keresztül szolgálta be a gyülekezetet mindaddig, amig át nem ment Akronba. Távozása után 1937-ben **Szabó László** lett a gyülekezetnek a lelkésze, aki ma is munkálkodik a gyülekezetben.

Miután **Leechburg** és **Windber, Pa.** ma társas viszonybana vannak Donorával, ezekről a gyülekezetekről is itt emlékezünk meg. Leechburgban az egyház 1926 február 14-én alakult meg. Egy pár hónapi müködés után a magyar negyedben egy hatalmas, nagy házat vásárolt meg, amelyet templomnaak és lelkészlakásnak alakitott át. Kezdetben **Sebestyén Endre** szolgálta be az uj gyülekezetet. Az uj gyülekezet első rendes lelkésze **Dr. Bötykös Béla** lett, aki 1928 nyarán ment át Detroitba. Utódja lett **Fazekas Lajos,** aki 1928 október 4-én foglalta el lelkészi állását. Ő 1930-ban a roeblingi egyház meghivását fogadta el. Ekkor a gyülekezet nem választott lelkészt, hanem ez idő óta beszolgáló lelkészek szolgálatát veszi igénybe. Beszolgáló lelkészek voltak a főesperesen kivül **Kuthy Béla, Berta Zoltán, Vatai László** s jelenleg **Szabó László.**

Windber, Pa.-ban a független egyház 1930-ban alakult meg. A gyülekezet gondozását **Sebestyén Endre, Sipos István, Kuthy Béla, Vatai László** látták el. Kuthy Béla egy ideig itt is lakott s kétségtelen, hogy ekkor volt a gyülekezetnek az élete a legvirágzóbb, mert rendszeres volt a munka. Most **Szabó László** ennek a gyülekezetnek is a lelkésze, amely társas viszonyban áll Donorával.

4. **McKeesport, Pa.-ban** a független egyház 1922 julius 20-án alakult meg. A gyülekezet alapitója és első beszolgáló lelkésze **Sebestyén Endre** volt. Az uj gyülekezet természetesen első sorban is templom épitésre gondol. Ezt a gondolatát valóra is váltja akkor, amikor egy lakóházat megvásárol s azt templommá alakitja át s 1923 szeptember 23-án ünnepélyesen fel is szenteli. A gyülekezetnek az első lelkésze **Borsy Kerekes György Imre** 1924 szeptemberben érkezett meg s az ő tevékeny vezetése alatt a gyülekezet megerősödött s már 1926 virágvasárnapján kimondják a második templomnak a megépitését, amely még az év folyamán meg is történt s október 31-én fel is szenteltetett. Borsy Kerekes György 1927 nyaráig maradt a gyülekezetben, amikor **Daróczy Sándort** választotta meg a gyülekezet lelkésznek. Ő 1935 őszén mondott le erről az állásról, miután Carteretbe választatott meg lelkésznek. Vezetése alatt a gyülekezet folytonosan fejlődött. Utódja lett **Urbán József,** aki azóta, amióta elfoglalta 1935 őszén a lelkészi állást, nagy odaadással dolgozik a gyülekezetért, annak a fejlődéséért.

5. **New Yorkban,** ahol már egy presbyteriánus és egy református gyülekezet munkálkodott régi időktől fogva, 1924-ben az Episkopális Egyház támogatásával uj egyházközség alakult. Az egyház alapitó lelkésze **Daróczy Sándor** volt, ki tanulmányainak öregbitése végett jött Amerikába. Az uj egyházközség kezdetben olyan erős fejlődést mutatott, hogy a segitő episkopális egyház támogatásával már 1925 elején a 11-ik utcában templomot vásároltak s ezt március 22-én **Dr. Balthazár Dezső,** a tiszántuli egyházkerület püspöke s az Egyetemes Konvent elnöke szentelte fel, aki ekkor Amerikában járt a Debreceni Egyetem érdekében. A gyülekezet eleitől fogva a független irányzat felé hajlott s 1926-ban, miután az

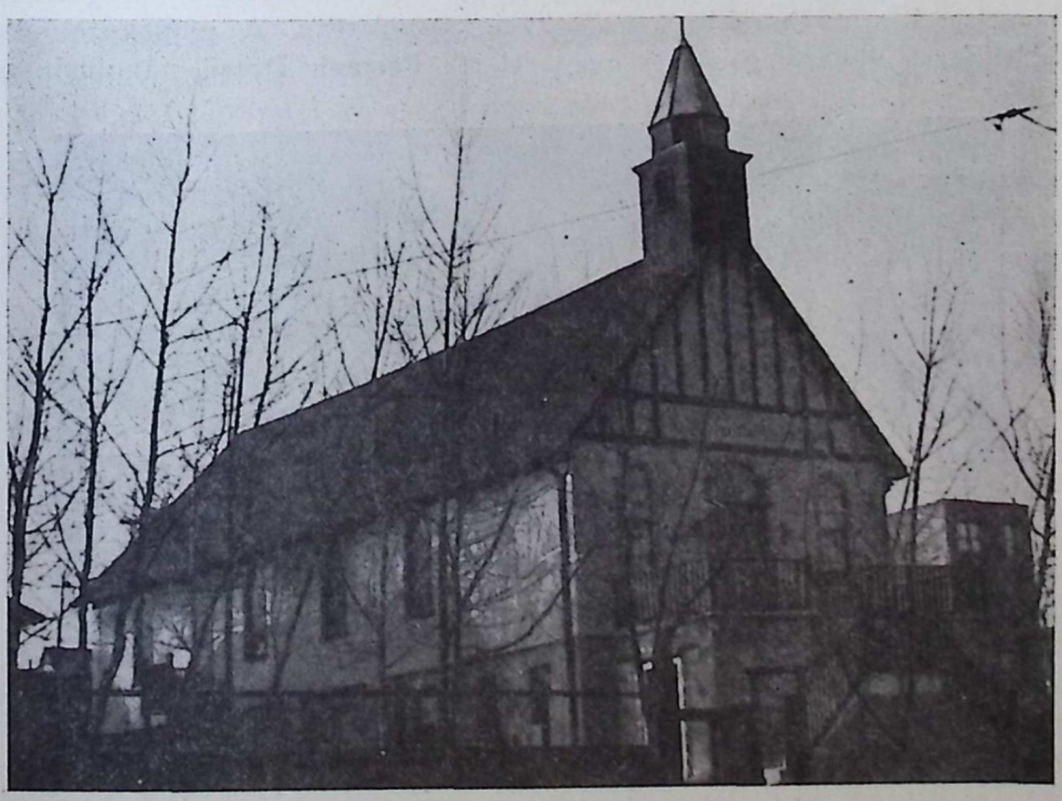

KEMENDY SÁNDOR NEW YORK CITY
Független Ref. Egyház főgondnoka.

Episkopális Egyház elbocsátotta, be is lépett a Független Egyház kebelébe. **Daróczy Sándor** egyidőre visszament Magyarországba s igy a lelkészi állás megüresedett. Az üresedés idején **Dr. Nánássy Lajos, Dr. Vincze Károly** szolgáltak a gyülekezetben. **Marton Sándor** Amerikába érkezése után egy kevés ideig itt teljesitett szolgálatokat, mert tulajdonképpen Donora hivta meg. Eltávozása után egy ideig **Béky Zoltán,** tanulmányuton levő segéd-lelkész szolgálta be a gyülekezetet mindaddig, amig meg nem érkezett a gyülekezetnek a megválasztott lelkésze, **Tukacs György,** aki 1927 október 14-én vete át a gyülekezet vezetését. Tukacs György nagy lelkesedéssel kezdett a munkához, de azt csak 1929 május 1-ig folytatta. Ekkor **Marton Sándor** lett a gyülekezet lelkésze, aki alatt az egyház élete fejlődést mutat. Márton Sándor is csak 1933-ig maradt a gyülekezetben s ekkor átment Detroitba. Egy ideig **Koncz Ferenc** szolgálta be a gyülekezetet, amely azonban még ebben az évben megkapta uj lelkészét, a már Amerikát járt **Ladányi Zsigmond** személyében, aki ebben a nagy városi gyülekezetben, nagyon nehéz körülmények között ugyan, de odaadással végezi a maga szinte önfeláldozó munkáját a gyülekezetnek az életéért.

A new yorki egyháznak a társegyháza **Cliffside-Shadyside,** ahol szépen virágzó gyülekezet munkálkodik. Az egyházat Daróczy Sándor alapitotta. Szép templomát, amely valóban a magyarságnak az otthona, 1929-ben épitette fel, amelyet ez év julius 21-én szentelt fel **Dr. Kovách J. István,** theológiai tanár és a dunamelléki egyházkerület főjegyzője.

6. **Youngstown, O.-ban** a független egyházat azok a magyar reformátusok alapitották, akik **Gerenday László** lelkészszel 1926 végén kiléptek a magyar presbyteriánus egyház kebeléből. Az uj egyház azonnal templomépitésre gondol és már 1927 tavaszán megvásárolja azt a területet, amelyen egy lelkészlakásnak alkalmas épület volt s ahol megkezdették a templom épitését is. Gerenday László alig egy évig maradt a gyülekezettel. Lemondása után **Borsy Kerekes György** választatott meg az egyház lelkészévé, aki teljes odaadással és hüséggel munkálkodott a gyülekezetnek a jóvoltáért.

A CLIFFSIDE-SHADYSIDE N. J.-I FÜGGETLEN MAGYAR REF. TEMPLOM

Állásáról 1935 őszén mondott le. Utódja lett **Marton Sándor,** akinek a vezetése alatt a gyülekezet nagy lelkesedéssel munkálkodik a maga céljainak a megvalósitásáért.

7. **Scranton, Pa. Hámborszky Gyula,** aki a keményszén vidékén a Presbyteriánus Egyháznak a szolgálatában állott és nagy munka mezőn dolgozott, amikor kilépett a Presbyteriánus Egyház kebeléből. egy független gyülekezetet szervezett, amelynek templomot épitett s ezzel és a kicsiny gyülekezettel belépett a Független egyház kebelébe. Lelkészváltozás ebben a kicsiny gyülekezetben még nem volt.

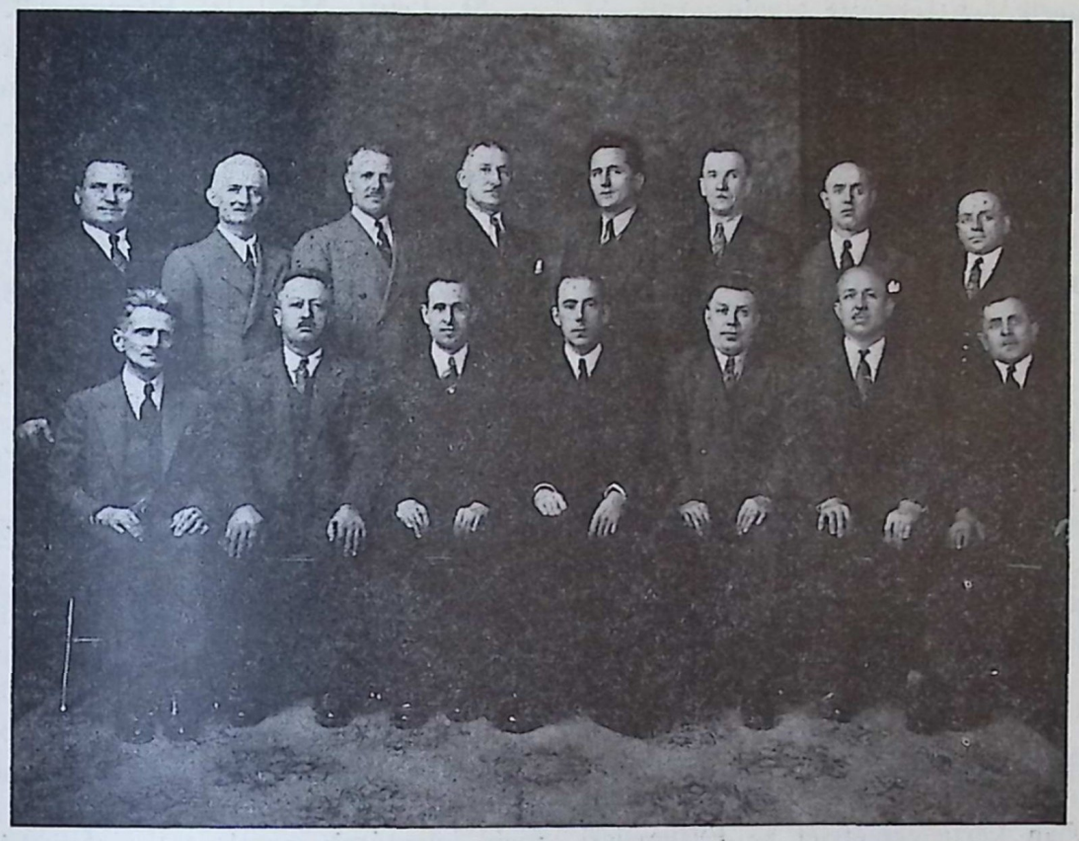
8. **Akron, O.-ban** 1933-ban, amikor **Dr. Papp Géza** kilépett a Reformed Church kebeléből s lemondott Akronban viselt lelkészi állásáról, a hozzá hü egyénekkel egy független egyházat alapitott. Az uj gyülekezet nem sokára megvásárolt egy templomot s azt kijavittatta s mellé egy társadalmi épületet emelt s az uj gyülekezet már 1934 husvétkor a saját templomában tartotta az istentiszteleteket. Mikor Dr. Papp Géza Magyarországba ávozott el, a gyülekezet 1937 junius 27-én belépett a Független Egyházba. Első lelkésze **Dabóczy István** lett, aki azonban rövid idő mulva átment Detroitba s azóta beszolgáló lelkészek viselnek gondot a gyülekezetről. Ez idő szerint **Kovács István** tanulmányuton levő segéd-lelkész vezeti a gyülekezetet.

9. **Kreischervilleben,** Staten Islandban a független egyház 1932-ben alakult meg **Dr. Vincze Károly** vezetése alatt. A régi gyülekezetben a templomon levő adósság miatt ellentétek támadtak a tagok és a lelkész között s igy a tagoknak egy része kivált a gyülekezetből és uj egyházközséget alkotott. A gyülekezetnek a temploma az uj gyülekezeté lett s igy munkáját zavartalanul tudta tovább folytatni, mert templomról nem kellett gondoskodnia. A gyülekezetnek még nem volt állandó lelkésze. Első sorban **Dr. Vincze Károly** szolgálta be, majd **Dr. Panyik Andor** volt a beszolgáló lelkész. Panyik Andor után **Gönczy Árpád** következett. Ez idő szerint **Szőke István** a beszolgáló lelkész.

10. **Bronxban,** New York városának egyik részében, amely nagyon messze van, ha ugyan New Yorkban szabad messzeségről beszélni — a 116-ik utcán levő Magyar Presbyteriánus gyülekezettől s még messzebb a 69-ik utcai református templomtól, 1938-ban uj gyülekezet alakult a Független Egyházzal kapcsolatban. A gyülekezetnek az első lelkész **Parragh Dezső,** tanulmányuton levő

A NŐI KÖR EGY CSOPORTJA — PERTH AMBOY, N. J. — FÜGGETLEN EGYHÁZ

A NEW YORK-BRONXI FÜGGETLEN EGYHÁZTANÁCS

segéd-lelkész volt. Később **Gönczy Árpád,** jelenleg **Győry Veress József.** A gyülekezetben nagyon élénk, erőteljes egyházi élet van folyamatban s az a templom, melyben istentiszteleteiket tartják, nagyon szépen megszokott telni a hivőknek seregével.

11. A Hudson folyó felső folyása mellett levő magyar telepeken az egyházi élet nagyon korán kezdődött. Már **Demeter Bertalan** new yorki lelkész gyakran felkereste a Peekskillben, Rosetonban élő reformátusokat, akiknek a képviseletében Bandré György foglalt helyet a new yorki egyháznak a presbyteriumában. Önálló egyházközséget 1910-ben szervezett **Kuthy Zoltán Rosetonban** s ennek a területnek a gondozására hivatott meg **Nagy József** lelkész Magyarországból. A munka már szépen megindult, amikor **Krisik Alajos** elvégezvén tanulmányait a Reformed Church in America segitségével 1911-ben Peekskillben megalapitotta az egyházat s ebbe a munkakörbe belevonta a Poughkeepsieben lakó magyar reformátusokat is. Krisik Alajos eltávozott erről a munkamezőről s utódja lett **Hámory Lajos,** Hámborszky Gyula lelkésznek az egyik fia. A vidéken, tehát Poughkeepsieben is két pártra szakadt a magyar reformátusság. Az egyik a hazai egyházhoz tartozott, a másik pedig a holland református egyházhoz. Mikor **Nagy József** 1919-ben átment Kreischervillebe, Hámory Lajos vezetése alatt egyesültek a magyar reformátusok és szép csendességben éltek egészen 1932-ig. Ekkor ugy Peekskillben, mint Poughkeepsieben megjelent bizonyosan meghivásra **Tukacs György,** aki a köréje csoportosult magyarokkal megalapitotta Poughkeepsieben is az independent egyházat. A nagy lelkesedéssel megindult munka azt eredményezte, hogy a kicsiny gyülekezet templomot épitett s ezt 1933 junius 18-án fel is szenteltette. A kicsiny gyülekezet, különösen azután, hogy lelkésze lemondott, kereste, hogy hol helyezkedjék el. 1935 végén a Független Egyház keleti egyházmegyéjéhez fordultak, a mely felvette gondozásukata. Gondoskodott a gyülekezet számára lelkészekről. Mindjárt a befogadás után **Panyik Andor** vette fel a gyülekezet gondozását. Majd az ő eltávozása után **Szeremlei Tóth Kálmán** tanulmányuton levő segéd-lelkész gondozta őket mindaddig,

amig Amerikában folytatta tanulmányait. Az ő eltávozása után **Koncz Ferenc** lelkészt hivták meg, aki ma is nagy szeretettel és odaadó munkával szolgálja a gyülekezetnek az érdekeit s vezeti annak a lelki életét az örökkévalóság felé. A Független Egyház folytatott még munkát más területeken is, igy **Fairport Harborban, Philadelphiában,** de miután itt az egyházi munka teljesen megszünt, velük nem is foglalkozunk ezen a helyen. A leány-egyházakról, szórványokról naptárunk évről-évre teljes kimutatást ad s igy miután igy is sok helyet foglaltunk el, ezekkel sem foglalkoztunk.

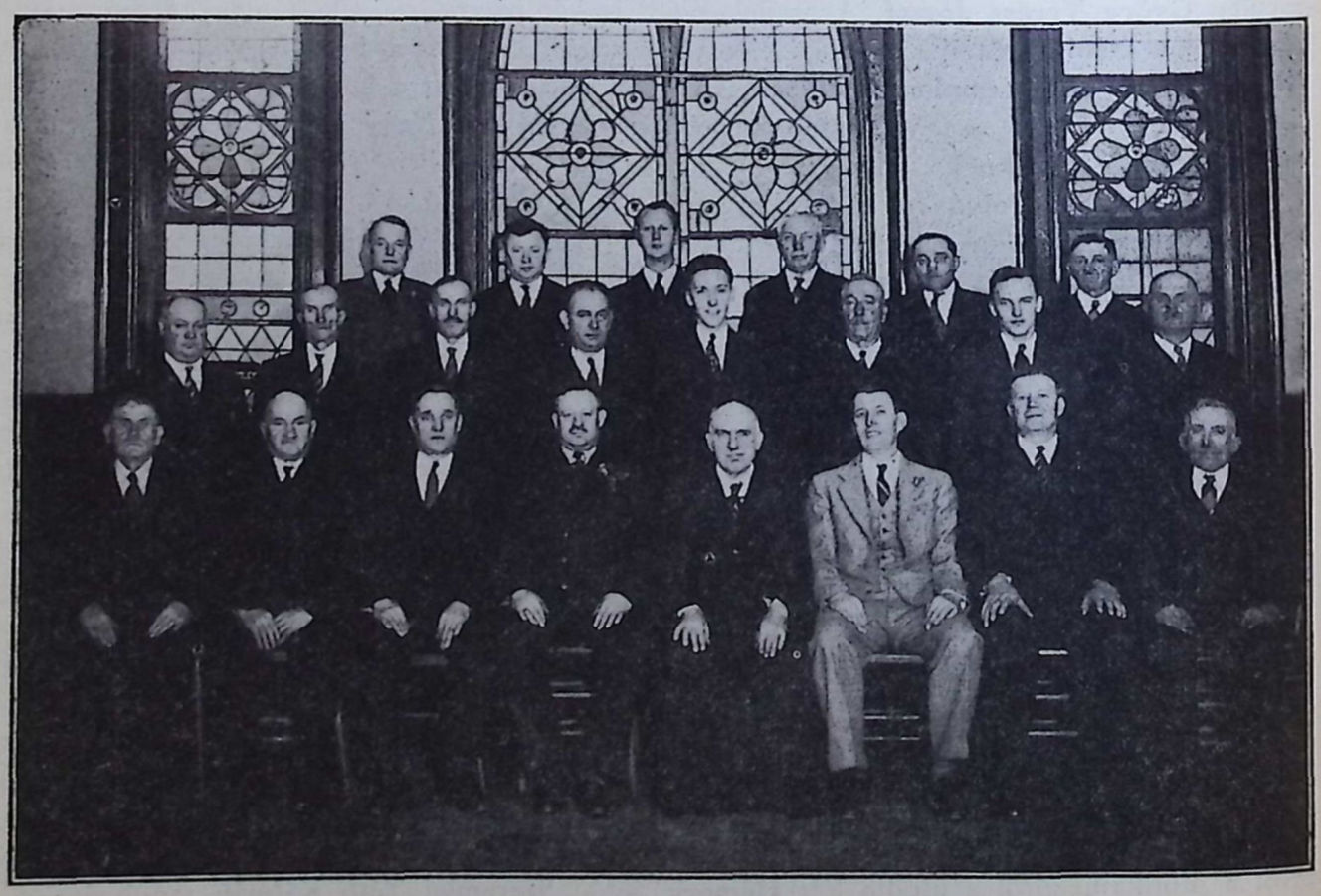
V. INDEPENDENS EGYHÁZAK

Detroit, Mich. Azok a magyar reformátusok, akik a detroiti Első Egyházból kiváltak, "Uj Magyar Református Egyházat" alapitottak a **Kozma Dezső** lelkész vezetésével, aki most is szolgálja a gyülekezetet. Van szép templomuk és lelkészlakásuk. Az egyház ujabban kérte felvételét az Evangelicai and Reformed Church magyar egyházkerületbe.

St. Louis, Mo. Itt **Hámory F. B. Pál** lelkész kisérletezett egyházi munkával. Alkalmilag az episzkopális székesegyház egyik termében tart magyar istentiszteleteket.

Buffalo-Riverside, N. Y. Az egyház tagja a buffaloi Westsidei Egyházból 1939 április 2-ikán váltak ki. Bérelt templomban tartják az istentiszteleteket; **Dr. Fazakas Sándor** a beszolgáló lelkész.

Tudom, hogy ebben a kimutatásban, a melyet annak az emlékére állitottam össze, hogy Amerikában a magyarok közötti egyházi munka ebben az évben érte el "Arany-Jubileumát," csusztak be kisebb tévedések. Ezek a tévedések leginkább annak tulajdonithatók, hogy nem mindenik egyházra nézve állott irott forrás a rendelkezésemre, bár igen sok egyháznak a jubileumi emlékkönyvei meg vannak a gyüjteményünkben. Azt is meg kell emlitenem, hogy igen nagy szolgálatokat tettek célom elérésére azok a rövid jelentések, amelyek az Árvaházi Naptárban immár 19-ik esztendőre visszamenőleg megjelentek.

BUFFALO-RIVERSIDEI EGYHÁZ PRESBITÉRIUMA 1939.

Ha már egyszer- végre-valahára meggyőződnék minden lelkésztársam a multnak a fontosságáról s beküldené "Levéltárunkba" minden jelentését, amit fontosnak kell tartania a jövendőre vonatkozólag: ugy nagyon könnyüvé válnék a munka azoknak a részére, akik szeretnek történelmi kutatásokkal foglalkozni. Most azzal zárom cikkemet, amellyel testvéreink egyház szeretetét óhajtottam fokozni, hogy eljuttassam mindenkihez azt a bejelentésemet, hogy ebben az évben, ha kellő támogatást kapok egyházaink, lelkésztestvéreim és minden testvérem részéről, kiadom **Az Amerikai Magyar Reformátusság Történelme** cimü munkámnak a második kötetét, amely munka iránt remélem, hogy érdeklődéssel fognak viseltetni mindazok, akik érdeklődnek az amerikai magyar reformátusok élete iránt.

Sok, nagyjelentőségü esemény történt az amerikai magyar reformátusság életében s csak ezeknek az eseményeknek a teljes megismerése teheti reményteljessé a jövendőnket!

Dr. Kalassay Sándor.

GYÁSZ ESETÉN HIVJA

FREDERICK H. GANUNG-OT

TEMETÉSRENDEZŐ
BALZSAMOZÓ

— Előzékeny kiszolgálás —

Telephone: 1684

84 South Main Street
SOUTH NORWALK, CONN.

CHARLEY BROTHERS

ÉLELMI CIKKEK
NAGYBANI ELADÁSA

AZ

ECONOMY FOOD STORES

és

A BETHLEN OTTHON
SZÁLLITÓJA

GREENSBURG, PENNA.

CZAKÓ ISTVÁN
FÜSZER- ÉS HUSKERESKEDÉSE
Elsőrangu cikkek mérsékelt áron
68½ LEXINGTON av., S. NORWALK, Conn.

WILLIAM SOLANCH
FÉRFI, NŐI ÉS GYERMEKRUHÁK
1 ELY AVENUE, SO. NORWALK, CONN.

SPRINGWOOD FLORIST
Vágott virágok, esküvői csokrok
és temetési diszitések
23 ELY AVENUE, S. NORWALK, CONN.

VARGA ALBERT
Mészárszékében mindig saját vágásu husféle kapható — Pontos, előzékeny kiszolgálás!
15 ELY AVENUE, S. NORWALK, CONN.

ÜNNEPLÉSEK

A CLEVELANDI ELSŐ MAGYAR REFORMÁTUS EGYHÁZBAN

három munkás egyházi testület ünnepelt jubileumot az 1939. esztendőben, ugy hogy el lehet mondani, hogy ez az év a jubileumok esztendeje volt az egyház életében.

I. Április 23-án a **Templom és Iskola Segélyző Egyesület** ünnepelte 15 éves jubileumát. Ez az értékes egyházi testület 15 év óta áll az egyház mellett, soha nem lankadó munkával. Ez alatt a 15 év alatt sok jót tett. Mint kuriózumot érdemes feljegyezni, hogy ez a testület minden évben, csupán csiga tészta készitésből mintegy $500.00-t hoz össze; továbbá azt, hogy a legutolsó "pennyjét" is az egyház céljaira adja át.

A jubileumi évben a tisztviselői a következők voltak: Elnök: Özv. Metti Pálné (14 év óta elnök), alelnök: Id. Ficzeri Pálné, titkár: Koncz Andrásné, jegyző: Kovács Jánosné, pénztárnok: Kállay Lajosné, ellenőr: Koncz Istvánné, számvizsgáló: Béres Anna. A vig. biz. tagjai: Bán Jánosné és özv. Jakab Mihályné.

II. Október 29-én a **Férfi Énekkar** ünnepelte 40 éves jubileumát. Aki csak elgondolja, hogy 40 év mily hosszu idő, az tudja valóban értékelni azt a munkát, amelyet ez az Énekkar teljesitett 40 esztendőn keresztül. Teljesitette pedig nem lankadó erővel. 40 év alatt hányszor hangzott fel az ősrégi zsoltár és a szebbnél-szebb egyházi dal a clevelandi öreg templomban. De ez az Énekkar nemcsak egyházi missziót teljesitett, hanem magyar missziót is. Az amerikai magyar Debrecenben ott volt minden magyar megmozdulásnál. Szerepléseinek se szeri, se száma. És büszkén elmondhatja magáról, hogy mindenkor becsületet szerzett. Az okt. 29-iki jubileuma egy meleg ünneplés volt.

A jubileumi év tisztikara a következő: Elnök: Benedek István, alelnök: Elek József, jegyző: Ifj. Bódi Ambrus, pénztárnok: ifj. Ficzeri Pál, ellenőrök: Duzs József és Kodlák István, számvizsgálók: Biró Sándor és Oláh Sándor, kottatáros: Bertók Mihály.

III. November 19-én végül a **Lórántffy Zsuzsánna Egyesület** tartja negyedszázados jubileumát. Mikor e sorokat irjuk, a jubileumi ünnepély még nem zajlott le. De annak sikere biztositottnak látszik, arról a nagy munkáról, amelyet az egyesület fáradhatatlan asszonyai végeznek. Egy diszes "emlék album" is készül, amely ugy kiállitását, mint tartalmát tekintve, értékes emléke lesz az egyesületnek. A Lórántffy Zsuzsánna Egyesületet e helyen, az Árvaházi naptárban nem kell különösképen bemutatni. Hiszen az egyház keretén belül az ők kedves hivatásuk éppen az árvák felkarolása, amit 25 esztendőn keresztül olyan hittel és olyan szeretettel teljesitettek. Nevükhöz mindig hüek voltak. Ez a hüség jellemzi 25 éves életüket s annak sok sok áldását. Hisszük, hogy november 19-ike feledhetetlen élmény lesz a számukra.

A jubileumi év tisztikara a következő: Elnök: özv. Markó Andrásné (immár 13 év óta), alelnök: Lengyel Istvánné, titkár: Horváth Sándorné, jegyző: Debus Jánosné, pénztárnok: Spisák Józsefné (több mint 10 éve), ellenőrök: Köteles Ferencné és Oláh Józsefné, számvizsgálók: Beke Józsefné és Thaisz Jánosné, házkezelő: Fekszi Jánosné.

Csak még néhány szót: mind a három jubiláló testületen nyugodjék meg Istennek az áldása. Hogy még számos éveken keresztül legyenek hüséges katonái Idvezitőnknek: a Jézus Krisztusnak.

Főbb vonásokban még csak annyit kell megemlitenünk erről a hatalmas egyházról, hogy az elmult évben különösen mozgalmas egyháztársadalmi életet élt. De emellett bőven talált időt arra is, hogy a magyar berkekben is hallassa szavát. Egyik megemlitésre méltó esemény volt a március 10-én megrendezett nagy HANGVERSENY, amely

a hatalmas Bethlen teremben folyt le s amelyen Cleveland városának számottevő valamennyi magyar Daltestülete részt vett.

Helyszüke miatt nem sorolhatunk fel minden mozzanatot, inkább e helyen a jövő feladatairól nyujtunk még egy keveset, megemlitve azt az elkövetkezendő nagy munkát, amelyet az egyház az ARANY JUBILEUMA érdekében kiiván kifejteni. Erősen közeledik az idő, amikor Magyar Amerika ezen legrégibb és legnagyobb református egyháza megéri az 50. életévét. Ez a nagy esemény 1941 tavaszán fog bekövetkezni. De az egyház vezetősége oly nagy fontosságot tulajdonit ennek az eseménynek, hogy az előkeszités munkáját egy egész esztendőre tervezi. Tehát ma-holnap itt az idő, amikor hozzá kell fogni a munkához, hogy a terv élő valósággá váljék.

A CRESCENT-MARTINS FERRY, OHIO EGYHÁZ 35 ÉVES JUBILEUMA

Az egyház 1904. február 3-án alakult meg Dillonvalen, először a Reformed Church fenhatósága alatt. Első lelkésze Kováchy Miklós István, első gondnoka Bárdos András volt. Ugyanez évben alakult meg a Crescenti leányegyház, melynek első gondnoka Ádám Ferenc lett. A két egyházon kivül lelkész az egész nagy kiterjedésü környéket gondozta, hol abban az időben 6-700 ev. ref. család és magános élt. A következő évben már van Dillonvalen templom és lelkészlakás. 1907-től lelkész Radácsy Sándor, kinek lelkészkedése alatt az adósság felét kifizetik. 1914 végén Dókus Gábor veszi át az egyház vezetését. Nemsokára azonban a rossz munkaviszonyok miatt távozik. 1916-ban Dr. Gerenday László kerül az egyház élére, aki azonban csak félévig marad. Utóda Ujlaky János, akit 1920-nak végén Várkonyi Miklós követ. Ez időben a viszonyok lehetetlensége miatt nemcsak a lelkészek változnak sürün, hanem az adósságot nem birva fizetni, elvesztik a templomot és lelkészlakást s az egyházi munkát 1919-ben a Reformed Church átadja a Presbyteriánus Egyháznak. Ekkor kerül előtérbe Crescent, hol a magyarság egy tömegben nagy számban él s anyaegyházzá válik. 1923 januárjában Kozma Mihály veszi át az egyház vezetését, azonban szeptember elején már lemond betegsége miatt. Ez év októberében veszi át az egyház vezetését jelenlegi lelkésze Dr. Várady Arthur, aki igy most 16-ik évét tölti be e helyen. Vezetése alatt uj élet pezsdül Crescenten. 1924-ben felépitik a templomot s mindennel ellátják. A lelkészi állandóságot a lelki téren is fejlődés követi s egyházi életünk a közben majdnem 10 esztendőn keresztül tartott depresszió dacára is megszakitás s rázkódás nélkül folyt s folyik.

Az elmult 35 év alatt volt egyházunkban 1035 keresztelés, 223 házasságkötés, 356 konfirmáció és 18 áttérés. Lelkész ma is az egész környéket gondozza s az anyaegyház mellett van leányegyházunk: Martins Ferryben, Tiltonville, Steubenville és Weirtonban.

Van Vasárnapi Iskolánk, Ifjusági Bibliai Osztályunk, Nőegyletünk, Leányénekkarunk, Nyári Magyar Iskolánk, azonkivül saját havi egyházi értesitőnk.

Az utolsó 16 év alatt lelkésznek a központban négy gondnok volt nagy segitségére: néhai Fürjes Lajos, néhai Tozsa Zsigmond a templomépitő, Doktor Ferenc és a jelenlegi gondnok, Nagy Pál. A központban jegyzőnk: Jakab Lajos, pénztárosunk: id. Hegedüs József.

Mellettük Presbiteriumunk s vidéki egyházi megbizottaink vaannak lelkésznek segitségére e nagy környék lelki gondozásában.

Egyházunk október 15-én ünnepelte 35 éves jubileumát nagyszabásu egyházi és világi ünnepség közepette, az egész környék jóakaratu népének részvételével s fogadást téve arra, hogy a nemes, szent munkában a jövőben sem fogunk megrestülni.

Egyházunkat e jubileumi évben külön is kitüntetés érte. Lelkészünket a St. Clairsvillei Egyházmegye elnökének, vagyis esperesének választotta, ezáltal is kifejezve a megbecsülést lelkészünkkel s egyházunk munkájával szemben.

Áldott az Isten, aki velünk volt az elmult 35 esztendőn keresztül s megáldotta minden igyekvésünket. S amiként volt a multban, ugy legyen a jövőben is! Legyen közöttünk Istennek dicséret, dicsőség, tisztesség és hálaadás örökkön örökké!

Dr. V. Á.

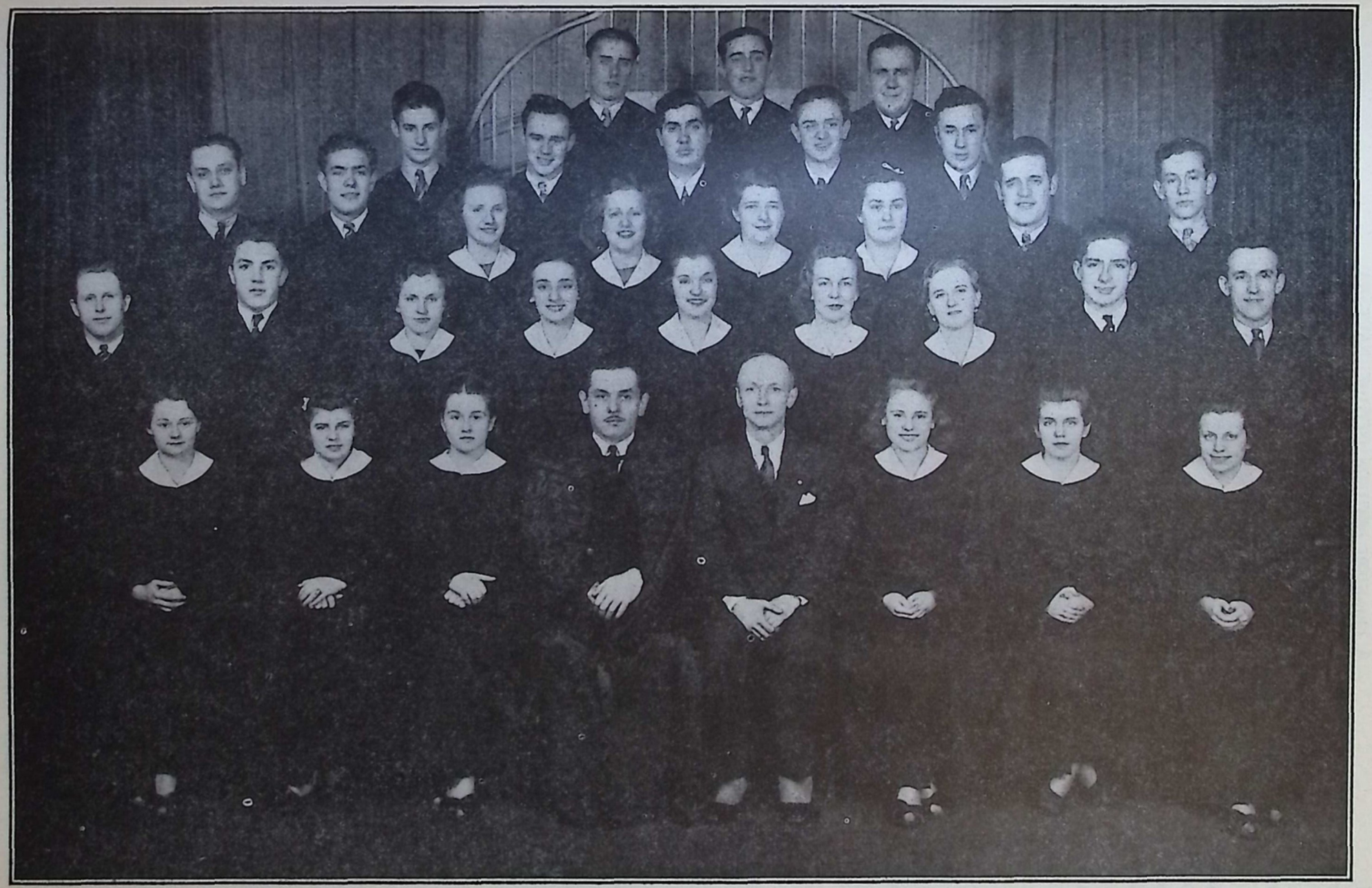
HARMINCÖTÉVES AZ ALPHAI EGYHÁZ

35 éves jubileumát olyan fényes keretek között ünnepelte 1939 nyarán az alphai ref. egyház, amilyenre még nem volt példa az egyház fennállása óta. Közelről s távolról ott volt a vidék egész magyarsága. A Newton egyházmegyét nyolc amerikai egyházból tizennyolcan képviselték, szépen beigazolva azt, hogy mennyire megbecsülik magyarságunkat, egyházunkat és annak lelkészét, Szabó Andrást, aki most töltötte be ottani szolgálatának tizenhetedik esztendejét. A jubileumi Istentiszteleten a szép templomot zsufolásig megtöltő közönség az ő irányában való igaz szeretetnek is a bizonysága. Meg is érdemli ezt a szeretetet, mert igazi barátja és testvére népének. Az alphai lakosság teljes mértékben az ottani egyedüli gyártelepre, a hires cementgyárra van utalva; de 1931 óta az a gyár áll és valószinüleg nem is nyilik meg többé. Nyájának gondos pásztora ott állott minden család mellett és ahogy csak tudta, ugy segitette őket, hogy másforma elhelyezkedést találjanak. Odamenetelkor még alig volt egy-két üzletember a magyarok között, ma már több mint harminc a kereskedők és iparosok száma; akkor még alig volt magyar farmer, ma már negyven mértföldnyi kerületben nem kevesebb mint negyvenöt birtokos van, akik száz és kétszáz holdas farmokon folytatnak tejgazdálkodást. Tizenhét évvel ezelőtt még egyetlenegy olyan magyar ifjut sem lehetett találni Alphán, aki elvégezte volna a középiskolákat; ma már a gyülekezet soraiból kikerült lelkész, orvos, ügyvéd, mérnök, gyógyszerész, tanitónők, ápolónők, különböző hivatalnokok, mesteremberek és ma is több ifju van az egyetemeken. Sokat tett a lelkész a kis városka fejlesztéséért is; könyvtár, játéktér, és egyébb előmenetel füződik nevéhez. Nem csoda, ha gyülekezete is hüségesen kitart mellette, és bár nagy távolságra kerültek el a templomtól, mégis visszajárnak ahoz és kitartó munkájukkal ott állanak lelkészük mellett. Az amerikai gyülekezetekkel is, amelyek között élnek, szoros testvéri viszonyt tartanak fenn. Talán ez is segiti őket abban, hogy valósággal minta-egyházzá tudtak kifejlődni, melynek igen szép ifjusági és női munkája is van. Junius derekán a 35 éves jubileumot ülték meg a nyilvánosság képviseletében, augusztus 6-án pedig csak maga a gyülekezet, mint egy nagy és összetartó család emlékezett meg a lelkész hüséges szolgálatáról és elhalmozta őt szeretetének kedves jeleivel. Szabó András lelkész a Reformátusok Lapjának is mindig hüséges munkása volt; még mielőtt Alphára került volna, egy nyáran nem kevesebb, mint ötszáz előfizetőt szerzett a lapnak, mit egy-egy kedves irásával azóta is kitartóan támogatott, dacára annak, hogy saját gyülekezeti lapot is szerkeszt és kiad, a már 24-ik évfolyamát járó Közlönyt. Szeretettel köszöntjük őket, valamint lelkészüket is, a kettős jubileum alkalmából.

(Ref. Lapja)

HUSZONTÉVES A CHICAGO-WESTSIDEI EGYHÁZ

1914 február 22-én a Kovács I. József elnöklete alatt 16 magyar református jött össze és elhatározták a chicago-westsidei egyházközség megalapitását. Az első tisztviselők volta: Hetzel János gondnok, Pócsik József pénztárnok, Kádár Károly jegyző. Nagy József kurátor, Hetzel Károly, Szallár Mihály, Csákai Bálint, Fésüs Sámuel és Tardi Károly presbiterek. Felhivást intéztek a többi reformátusokhoz és április 14-én, a mikor Szabó Károly gondnokot megbizták a charter kiváltásával, már 41-re emelkedett az alapitó tagok száma. A gyülekezet használatában levő templomot 1914 május 24-én $2400.00-ért vásárolták meg és azt hamarosan átalakitva szószékkel és más egyébb kellékekkel látták el. A templomszentelés

IFJUSÁGI TEMPLOMI ÉNEKKAR — CHICAGO WESTSIDE

1914 szeptember 26-án nagy ünnepségek keretei között ment végbe.

1914 julius 23-án Krisik S. Alajos lelkészt választották meg és ekkorára a templom vételárát adományokból és kamatmentes kölcsönökből kifizették. Az egyház a holanderedetü Reformed Church in America egyháztestnek lett alkotó tagja. De a szépen indult munkát megzavarták a belső surlódások. A lelkész lemondott és négy éven át a szomszédos egyházak lelkészei tartottak istentiszteleteket. A Sebestyén Endre utazó lelkész idejében kimondották, hogy elszakadnak a holland egyháztól, de ezt nem hajtották végre. A megoldatlan pénzügyi nehézségek miatt lelkész és gyülekezet között szakadásra került a sor. Ekkor Pompl Rudolf south chicagoi lelkész kezdett átjárni istentiszteletet tartani.

Ebben a szomoru időszakban alakult meg a Református Nőegylet 1918 januárban. A Nőegylet munkája bátoritólag hatott a gyülekezeti tespedt életre is. Hozzá fognak az egyház megerősitéséhez. Pénzt gyüjtenek és 2000 dolláros kiegyezett összegben kifizetik azt a tartozást, ami a holland egyháznak járt a kamatmentes kölcsönök rendezéséért. 1921 augusztusban Boros Jenő garyi lelkészt hivák meg. Vele uj és áldott munka indult meg. Az egyház ekkor lépett át a Reformed Church in the U. S. nyugati magyar egyházmegyéjébe. 1926-ban betegsége miatt Boros Jenő lemondott a lelkészi állásról és Hankó M. Gyula columbusi lelkészt választották meg. A Sloan Valve Co. bérletfizetési kötelezettség nélkül engedte át az egyház részére a templom melletti házat. 1927-ben a templomot kijavitották és kifestették $3000.00 kiadás mellett. Hankó lelkész 1929 november hónapban lemondott állásáról.

Az uj lelkész Murányi János lett, aki azonban csak 1931 julius 1-ig viselte a hivatalt. 1932-ben ismét Boros Jenő southsidei lelkészhez folyamodtak beszolgálásért és az egyházi élet ujra fellendült. Azonban Boros Jenő 1934 október havában befejezte földi pályafutását és a gyülekezet vezetését Balogh E. István chicago-southsidei lelkipásztor vette át, aki szépen rendben tartotta az egyházat.

Vajda S. Zoltán theológus 1935 junius havában ment St. Louisból az iskolából a south- és westsidei egyházak nyári iskoláiba tanitónak és végezte a west-sidei templomban az istentiszteleteket. A nyár végével nagyon megszerették Vajda S. Zoltánt és arra kérték, hogy továbbra is maradjon

VAJDA S. ZOLTÁN LELKÉSZ — VAJDA ÁRPÁD, VAJDA JÓZSEFNÉ

közöttük és végezze az istentiszteleteket. Az egyházmegye megadta a felhatalmazást a chicagoi theológiára beiratkozott lelkészjelöltnek a sakramentálistermészetü funkciók kivételével a többi lelkészi teendők végzésére, Balogh E. István felügyelő lelkész pedig lemondott ilyentermészetü hivataláról a westsidei egyházban. Miután Vajda S. Zoltán sikerrel befejezte a hittudományi kurzust, az egyházmegye 1936 november 8-án pappá szentelte. Ekkor avatták fel az uj, hatalmas orgonát is, amelyre a pénz az uj lelkész idejében gyült. Gyors egymásutánban következnek a kimagasló események: uj harang szentelése, amely a Nőegylet adománya volt, a fatemplom téglaburokkal való körülvétele, uj szines ablakok behelyezése a Nőegylet által, uj légfütéses készülék beállitása, a huszonötéves jubileumi ünnepély megtartása 1939 május 21-én. De az anyagiaknál fontosabb volt a fellendülés a lelki élet terén. A templomlátogatók, az urvacsorázók száma lényegesen emelkedett, az ifjusági munka példaszerü, lelkész éveken át rádióistentiszteleteket tartott, az énekkar hatalmas testületté növekedett, stb. Az érdem mindezért elsősorban a kiváló lelkipásztoré, akihez hüségesen ragaszkodik népe. Mikor a jubileumi ünnepség után Vajda S. Zoltán lelkész arra gondolt, hogy egy más egyház meghivását fogadja el: forradalom tört ki az egyházközségben és nem engedték elmenni. A gyülekezet nagy megbecsülésben részesiti a lelkipásztor édesanyját is.

A lelkész mellet elismeréssel kell megemliteni a lelkes elöljáróságot: Sebestyén József főgondnokot, id. Szabó Gyula gondnokot, Józsa Károly pénztárnokot, Tóth István jegyzőt és a presbiterium, Nőegylet, Ifjusági Kör és Énekkar összes tagjait!

Isten gazdagon megáldotta a chicago-westsidei egyházat, különösen az utóbbi években. Használja fel továbbra is eszközül az Ő országa épitésére!

UR FERENC

Mészáros, Hentes és Füszer üzlete

173 So. Main St., Manville, N. J.

Phone: Somerville 957-W.

HARANGSZENTELÉS A CHICAGO WESTSIDEI EGYHÁZBAN

HUSZONTÉVES A KALAMAZOOI REF. EGYHÁZ

Az egyházszervező gyülést a Vécsey Jenő chicago-belvárosi ref. egyház lelkészének vezetésével 1914 március havában tartották meg a kalamazooi mgyar reformátusok. Az egyház 48 taggal alakult meg. Gondnok lett Varga Menyhért, algondnok Szabó Lajos, pénztárnok Fehér Pál, jegyző Szakács Sándor, presbyterek: Varga András, Nyitray István, Csiszár Mihály, Dócsa Gedeon, Kuki György és Szakács Bertalan. Kalassay Sándor akkori esperes szeptember 6-án erősitette be a megválasztott tisztikart és gondoskodott arról, hogy a kalamazooi reformátusok havonként egyszer részesüljenek lelki kiszolgálásban. 1915-ben ifj. Kalassay Sándor papnövendék veszi át az egyház vezetését. Ekkor vásároltak egy magánházat 900 dollárért a Mills Streeten és azt imaházzá alakitották át. Az imaházat 1915 május 30-án szentelte fel az esperes. Urvacsorával 53 lélek élt és a buzgó egyháztagok különböző kegyszereket adományoztak.

1916 május havában Mircse Sándor, akkor detroiti segédlelkész vette át az egyház lelki gondozását és hat év leforgása alatt áldott, épitő munkát végzett. 1917-ben az egyház a flinti egyháznak lett társegyháza és havonként kétszer gyülhettek össze a kalamazooiak istentiszteletre. 1918-ban már a magyar iskola is végezte, teljesitette nemes hivatását.

1920 január 25-ikén uj templomot szenteltek fel, ami $3178.00-ba került, a régi imaházat pedig 100 dollárért eladták. Az adósságot az együttmunkálkodó, áldozatkész egyháztagok egy év leforgása alatt kifizették. Ekkor élte a gyülekezet aranykorát, ami elsősorban a Mircse Sándor lelkész érdeme.

1921-ben a gyülekezet a magyarországi ref. Egyház fenhatósága alól az amerikai Reformed Church kötelékébe ment át. 1922-ben kérték az egyház önállósitását ugy, hogy a Belmissziói Bizottság évi 1000 dollárt adjon a lelkészfizetéshez és folyósitsa az iskola épitéshez szükséges kedvezményes kölcsönt. Az anyaegyházzá lett gyülekezet Virág István választotta lelkészévé, kit 1922 szeptember 22-én iktattak be.

Nemsokára paróchiát vásároltak, a vasárnapi iskolát rendesen megszervezték és a Nőegylet is megkezdte 24 taggal áldott munkálkodását. 1923-ban felépitik az iskolát. A költségek fedezésére lelkész vidéken is gyüjtést inditott. Az iskolaépités 7500 dollárba került, amiből 1925-ben még $4000.00 maradt fent adósság gyanánt.

A Board nem tudott kedvezményes kölcsönt nyujtani és az Amerikai Magyar Református Egylet jött az egyház segitségére. 1928-ban a helyzet elmérgesedett a lelkészcsalád és a gyülekezet között. Virág István lelkészt ágyba döntötte az izgalom és augusztusban lemondott állásáról. Utóda Fekete András volt drakes congoi lelkész lett, aki nagy buzgalommal látott a munkához ugy a lelkiek, mint anyagiak terén, de az anyagi nehézségek sötét felhők gyanánt lebegtek az egyház felett. Lelkész Kerekes Béla windberi lelkészszel cserélt, aki 1933 szeptemberben foglalta el hivatalát. Igyekezett az egyházat megerősiteni. A szükséges javitási munkákat elvégezték, a paróchiát kivülről kifestették és más befektetéseket is eszközöltek. Fokozatosan adomány és perselypénz folyt be a pénztárba. Igy biztató jelek mellett ünnepelték 1939 szeptember 3-án a huszonötéves jubileumot.

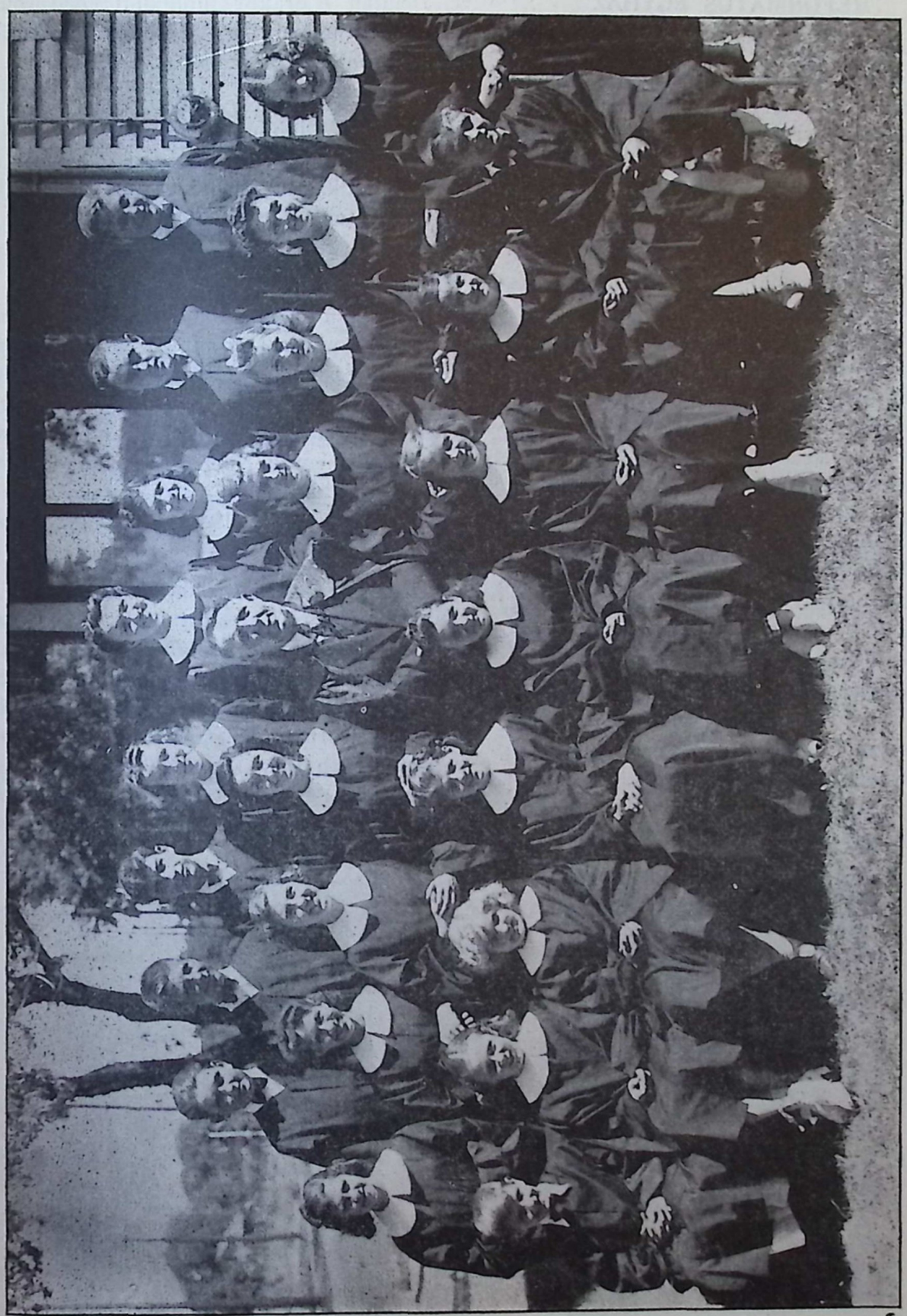
A negyed század alatt volt 145 keresztelés, 48 esketés, 38 temetés és 150 konfirmálás. Az 1939 évi gondnok Varga Antal volt. A Nőegylet hüségesen támogatta az egyházat és a Bethlen Otthonról is rendszeresen megemlékeztek kegyes adományaikkal. Áldja meg őket a kegyelem Istene!

Legyen az 1940-ik esztendő Árvaházunknak és Aggmenházunknak az életében Isten kegyelmének ujabb tanubizonysága!

NOVÁK LAJOS ÉS CSALÁDJA

262 EAST AVENUE

EAST NORWALK, CONN.

KALAMAZOO (MICH.) REFORMÁTUS EGYHÁZ ÉNEKKARA

35 ÉVES A BRIDGEPORTI STATE ST.-I REFORMÁTUS EGYHÁZ

1939 november 5-én tartotta a gyülekezet 35 éves jubileumi ünnepélyét. Délelőtt 10 órakor hálaadó ünnepi istentisztelet volt, amikor Rácz Győző, passaiaci református lelkész, a Keleti Egyházmegye titkára előfohászt mondott és bibliát olvasott. Kecskeméthy László, wallingfordi református lelkész előimát, Szabó Antal, perth amboyi református lelkész, az Amerikai Magyar Református Egyházkerület és a Keleti Magyar Református Egyházmegye pénztárosa egyházi beszédet, Tóth Béla, so. norwalki református lelkész utóimát mondott. Az egyház vegyes énekkara, Kedves Imre karnagy vezetésével két éneket adott elő. Komjáthy Ernőnek, az egyház alapitó és örökös tisztteletbeli lelkészének és Dienes Barna, a Magyar Egyházkerület elnökének üdvözlő leveleit és az egyház 35 éves fontosabb adatait Böszörményi M. István helybeli lelkész olvasta fel, majd a "Fiatal Leányok Énekkara" Bodnár Irénke diakonissza vezetésével énekelt. A perselyezés előtti imát Péter Antal, fairfieldi református lelkész végezte. A vasárnapi iskola énekelt a perselyezés alatt. Böszörményi M. István helyi lelkész megáldotta a gyülekezetet és záró beszédet tartott. A jubileumi istentiszteleten az alapitó tagok részére külön padok voltak fenntartva. Délután 1 órakor jubileumi ebéd volt a Rákóczi Teremben. Ugy a jubileumi istentiszteleten, mint az azt követő banketten a magyarok százai vettek részt.

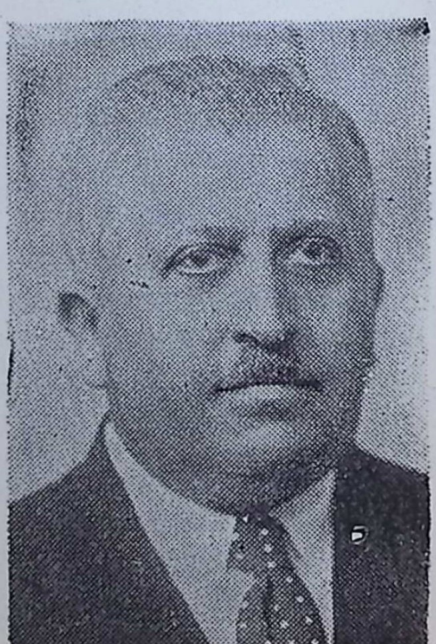
A 35 éves jubileum nemcsak erkölcsileg, hanem anyagilag is fényesen sikerült. Az ünnepély alkalmából közel HÁROMEZER dollár bevétele volt az egyháznak, ami minden szónál ékesebben dicséri az egyháztagok áldozatos lelkületét.

November 5-én a jubiláló gyülekezet nemcsak a multra tekintett vissza hálaadó érzésekkel és boldog örömmel, hanem a jövőt is szem előtt tartotta. Elkészitették az uj templom tervrajzát, amely ha a közeljövőben felépül, egyike lesz Amerika legszebb magyar református templomainak. Az uj templom épitéséhez 1940-ben szándékoznak hozzá fogni.

(Naptárunk 113. oldalán található a jubileumi ebédről készült kép. Rajta vannak az első sorban: Szabó Antal perth amboyi, Böszörményi István bridgeporti lelkész, McLevy polgármester, Bent árvaszéki biró. A második sorban: Kecskeméthy László wallingfordi, Tóth Béla so. norwalki, Rácz Győző passaici, Péter Antal fairfieldi lelkészek és Horváth Elek főgondnok.)

Rev. S. M. BÖSZÖRMÉNYI, Bridgeport, State St.

HORVÁTH ELEK FŐGONDNOK
Bridgeport, State St.-i Ref. Egyház

HUSZONÖTÉVES A JOLIETI REF. EGYHÁZ

A Jolieten letelepedett magyar reformátusok és evangélikusok minden lelkipásztori buzditás nélkül határozták el, hogy egyházzá szervezkednek. Már a szervezést megelőző években jelét adták Isten iránti szeretetüknek az által, hogy vagy elutaztak más városokba hallgatni Isten Igéjét, vagy Jolietbe hozattak magyar lelkipásztort. 1904-ben Nánássy Lajos, akkor so. chicagoi lelkész kereste fel őket és tartott nekik urvacsorával egybekötött istentiszteletet a német lutheránus templomban. Később 1914 február első vasárnapján Vécsey Jenő, a chicago-belvárosi ref. egyház akkori lelkésze tartott magyar istentiszteletet Jolietben a tót lutheránus templomban és istentisztelet végeztével kiválaszották a szervező bizottság tagjai gyanánt Resán Istvánt, Simon Istvánt, Falucskai Józsefet és Kiss Pétert. A gyülésen 25 református és evangélikus kimondotta, hogy egyházba tömörülnek. 1914 február 22-én megalakult a jolieti magyar református egyház, mint a magyarországi ref. Egyház Nyugati Egyházmegyéjének tartozó chicago-belvárosi egyház filiája. Az egyház első tisztviselői Resán István gondnok, Kiss Péter jegyző, Simon István pénztárnok, Csik Károly ellenör, Falucskai József és Pouzsvai Károly egyháztanácsosok voltak. Jellemző a fiatal és kicsiny egyház buzgóságára, hogy 1914 október 4-én a hazafias istentisztelet perselyét $80.61 összegben Magyarországra küldte a háborus özvegyek és árvák segitésére.

Vécsey Jenő lelkész 1916 julius haváig szolgálta a gyülekezetet, majd Sebestyén Endre a chicago-belvárosi egyház akkori lelkésze erősitette a jolieti magyarok hitét. 1917 október 30-ikán a reformációi vasárnap ünneplése arra inditotta a gyülekezetet, hogy templomot épitsen, amit a november 17-én tartott közgyülésen határozatilag ki is mondottak. A vásárló és épitő bizottság tagjai Resán István, Resán Gyula, Kiss Péter, Bárdi István, Butka János és Kocsis Lajos voltak. A bizottság megvásárolt egy 50X135 láb telket 900 dollárért és arra 28X46 téglából épült, pince nélküli templomot emeltek $4,400.00 költség mellett.

Az alapkőletétel 1918 május 30-án volt a Tóth Sándor és Sebestyén Endre lelkészek szolgálatával. 1918 augusztus 30-ra a templom már kész volt, de a benső berendezés még hiányzott és a járvány miatt a templomszentelés idejét nem tüzhették ki. Ezen a napon esküdött, mint első pár, örök hüséget a templomban Bárdi József és neje.

1918 november 24-ike nevezetes nap volt az egyházközség életében. Ekkor volt a templomszentelés, amikor Jezerniczky Aladár, a chicago-burnsidei gyülekezet lelkipásztora végezte a szolgálatot.

A munka ezután sem szünetelt. A férfiak pincét ástak a templom alá, aztán szószéket és padokat szereztek be. Igy a templom épitése és berendezése összesen $6700.00 került. Ezt az összeget $1025.00 kivételével a kicsiny gyülekezet saját erejéből hozta össze, részint mint kegyes adományt, részint mint kamatmentes kölcsönt. Rövidesen az összes adósságot kifizették és az egyház tehermentes lett.

A beszolgálás terén sok kellemetlenség érte a gyülekezetet. Rendes időre nem je-

REF. TEMPLOM (JOLIET, ILL.)

lentek meg a vidéki lelkészek, sőt néha el is maradtak, noha a jolietiek csak egy istentiszteletet kivántak havonként.

1923 március havában a jolieti egyházközség az amerikai Reformed Church fenhatósága alá került és annak Belmissziói Bizottságának jótéteményét hálásan élvezte. Ekkor jutottak önálló lelkészhez. 1923 junius havában Józsa Benjámin lelkésznövendéket választották meg, aki azonnal elfoglalta az állást. Nemcsak a templomi szolgálatot végezte, hanem a gyermekeket is oktatta a nyári magyar iskolában valláskülönbség nélkül. Tanulmányai befejezése után 1924 október 24-én iktatták be állásába Boros Jenő és Virág István lelkészek. Ettől kezdve rohamosan fejlődött és erősödött az egyház Női Egyletével, Ifjusági Körével, C. E. osztályával, Vasárnapi és Nyári magyar i-kolájával.

A jubileumi évében a jolieti egyháznak 60 rendes, urvacsorázó tagja volt. Az anyagi siker terén különösen Bárdi Józsefet és Szalóki Jenőt illeti az elismerés, akik társas összejövetelekből $1008.00 tiszta haszonról gondoskodtak.

Az elmult 25 évben Resán István, Bárdi József, Bárdi Péter, Bakti József és Bató István voltak a gondnokok. 25 év alatt volt 19 keresztelés, 34 konfirmálás, 7 házasságkötés és 19 temetés. Az egyháznak 25 év alatt $31,374.64 összeg volt a bevétele, a missziótól lelkészfizetésbe $12,000.00, összesen $43,374.64. Kiadása $43,111.16.

A jubileumi ünnepély 1939 junius 18-án ment végbe szép istentisztelet keretében, a mikor Dr. Tóth Sándor és Dr. Schaeffer prédikáltak. Vajda S. Zoltán, Kovács D. Mihály, Balogh E. István, Dr. Melegh Gyula, Mircse Sándor, Kecskeméthy József és Józsa Benjámin az istentisztelet többi részét végezték. A banketten Kecskeméthy József lelkész volt a toastmester.

Mindenkinek kalapot kell emelni a jolieti kicsiny gyülekezet hitbuzgósága és komoly egyháziassága előtt. A depresszió éveiben, sőt még azután is próba alá vétetett a gyülekezet, de Isten szolgálatában nem lankadt meg; még ekkor is ugy támogatta a Bethlen Otthon árváit és öregeit, hogy a számarány figyelembe vételével Joliet vezetett egész Amerikában.

Elismerés és teljes tisztelet jár Józsa Benjámin lelkipásztornak, aki apostoli buzgósággal és komoly keresztyén ösvényeken vezette éveken át a kicsiny nyájat. Munkájának eredménye meg is látszik a gyülekezet buzgó hitén és komoly egyháziasságán. Teljes idejét népének szentelte. Jolietben nem probléma, hogy ki kiséri az éneket zenével, mert Józsa Benjámin lelkész egész zenekart nevelt. Ki is mutatta hálaját a gyülekezet iránta több izben, különösen három palást ajándékozása által.

Isten áldja, vezesse és erősitse továbbra is a jolieti lelkes egyházat és annak hüséges pásztorát!

JUBILEUM ROEBLINGEN

Szokatlan jelenség szinhelye volt szept. 13-án a roeblingi Norman avenuei ref .templom és a Magyar Ház környéke. Már a korai délutáni órákban gyülekezni kezdett a helybeli és környékbeli magyarság a Független Reformátusok 25 éves jubileumára. Fél 6-kor, amikor a jubileumi istentisztelet kezdődött, már tele volt a környék helybeli és környékbeli autókkal és közelről és távolról összesereglett vendégekkel. Roeblingon ritkán láttunk ilyen nagyszámu közönséget együtt, mint a reformátusok jubileumán. A Magyar Ház hatalmas disztermét teljesen megtöltötte a közönség, sőt soknak már hely sem jutott, a másodszori felszolgálásra kellett várni. Minden dicséretet és elismerést megérdemel a Ref. Egyház ezért a gyönyörü ünnepélyért. Jól esett látnunk, hogy a roeblingi ref. egyház valóban virágzásának a korát éli. Ilyen hatalmas sikerü bankettet megrendezni nem lehetett volna, ha az egyház tagsága nem tart össze, nem szereti egyházát, papját, és nem szivesen áldozik az egyházért. A roeblingi egyház, amint tudjuk, sok harcon ment át az elmult 25 esztendőben. A husz esztendős jubileumig, amint az akkor kiadott egyházi történetből

REF. EGYHÁZ, A GYÜLEKEZET EGY CSOPORTJA — JOLIET, ILL.

látjuk, 22 lelkésze volt az egyháznak. Hat évvel ezelőtt, amikor Béky Zoltán esperes lelkész az egyház vezetését átvette, bizony meglehetősen zilált állapotban volt az egyház. Sok adósság és teher alatt roskadoztak a hivek. Azóta az egyház a virágzás és haladás utján van. A gyülekezet tagjai az erőskezü, de melegszivü esperes vezetése alatt valósággal csodákat müveltek, nemcsak hogy nagy adósságukat kifizették, hanem sok ezer dolláros épitkezésekkel is gyarapitották az egyházi vagyont, éppen abban az időben, a mikor a többi egyházak csak vegetáltak és adósságot adósságra halmoztak. A hatalmas bankett és az egyház tagjainak lelkesedése, fényes bizonyság arra, hogy a roeblingi ref. egyház egy szebb, boldogabb jövendőnek a partjai felé halad.

A jubileum ünnepi istentisztelettel kezdődött, melyet a Keleti Egyházmegye lelkészei végeztek. Daróczy Sándor főesperes hirdette az Igét, Dr. Vincze Károly, Ladányi Zsigmond, Szőke István lelkészek, valamint Béky Zoltán esperes végezték a szent szolgálatot.

Este 7-kor kezdődött a Magyar Házban a jubileumi bankett. A nagy termet zsufolásig töltötte meg a közönség. Az egyház nevében Varga Menyhét gondnok üdvözölte a közönséget. Utána az amerikai és magyar himnuszt énekelte el a közönség. Majd Dr. Vincze Károly mondott asztali áldást. A toasztmesteri állást az egyház lelkésze, Béky Zoltán esperes töltötte be, aki szólásra elsőnek Daróczy Sándor főesperest hivta fel. A lelkes, tüzes, hazafias főesperesi szónoklat után Raffinszky Romuald róm. kath. plébános tartott tőle megszokott rendkivül értékes beszédet. Utána Artim Lajos görög kath. lelkész ragadta magával, lelkes szónoklatával a közönséget. Dr. Vincze Károly rövid, talpraesett beszédben buzditotta kitartásra a jubiláló egyház tagjait. Borsy Kerekes György Református Egyesületi szervező titkár a hatalmas Református Egyesület nevében köszöntötte az egyházat.

Ladányi Zsigmond new yorki lelkész a magyarságunk és hitünk melletti kitartásra hivta fel a közönséget. Thomas C. Cellery roeblingi rendőrbiró és gyári főbász tartott ezután lelkes és szivhez szóló beszédet. Samudovszky Mihály az Amerikai Magyar Népszava nevében mondott lelkes beszédet. Gerenday Mór, a Jersey Hiradó nevében. A Függetlenség szerkesztője, Orosz Antal távollétét a Verhovay Konvenció miatt, a tószt mester jelentette be. Reich Vilmos magyar ügyvéd a tőle megszokott humoros dikcióval vidámitotta fel a közöséget, Szőke István segéd-lelkész beszélt még, majd Pajkos Pál jegyző nevében, a tósztmester tett jelentést az alakulásról.

Függetlenség.

ZÁSZLÓSZENTELÉS A BRONXI FÜGGETLEN EGYHÁZBAN

15 ÉVES A BUFFALOI ELSŐ REF. EGYHÁZ MISSZIÓI NŐEGYLETE

Boldogan tekintünk vissza arra a kiemelkedő eseményre, amely május hó 25-én ment végbe egyházunkban, amidőn a missziói Nőegyletünk méltóképpen ünnepelte meg 15 éves évfordulóját.

Lélekemelő örömünnepélyünk istentisztelettel kezdődött, este 6 órakor, amikor is a virágokkal szépen ékesitett templomunkban összegyülekeztünk hálaadásra. A missziói tagok csoportosan vonultak be a templomba, követve énekkarunk által, amely szereplésével fokozta az ünnepi bensőséget. Rev. John H. Rettig, az Immánuel Evangéliumi és Református Egyház köztiszteletben álló lelkipásztora tartotta az alkalmi beszédet; mig az egyház lelkésze mondotta az előfohászt és végezte a bibliaolvasást.

Közvetlen az istentisztelet végeztével levonult a vendégsereg a templom alatti termünkbe, ahol az asszonyaink izletes pörkölt vacsorával és finom házi sütéményekkel várták a vendégeket. Az eledeleket leányaink szolgálták fel az asztalokra, a legnagyobb ügyességgel és pontossággal. Angol testvéreink annyira szerették a magyar házisüteményeket, hogy még utra valót is kértek.

Az áldomásmesteri tisztséget az egyház lelkésze töltötte be, aki az asztali áldásra felkérte Rev. Rodney Heckmant, a Gold utcai Ref. Egyház lelkészét.

A vendégeket Ujváry Edéné üdvözölte, a missziói Nőegylet elnöknője, aki szeretettel köszöntötte a vendégeket és váratlanul lepte meg a missziói tagokat, amidőn minden tagnak egy-egy mellcsokrot ajándékozott. Ámde nagy volt az elnöknőnek is a meglepetése, mert Karap Józsefné pedig a missziói testület nevében az elnöknőnek adott át egy gyönyörü kosár virágot s beszédében méltányolta az áldásos munkát, amelyet Ujváry Edéné az elmult 15 év alatt végzett missziói Nőegyletünkben.

Mrs. John Bosch, amennyiben személyesen nem vehetett részt az ünnepélyen, levélileg üdvözölte a jubiláló Nőegyletet, kivánván további munkájára Istennek áldását. Üdvözletét küldte továbbá missziói testületünknek Szeghy B. János, a Fairport-Harbori Egyház lelkésze.

Egyházunk orgonistájának, Ujváry Erzsikének a vezetése alatt gazdagitották müsorunkat a vegyeskarnak és leányok kórusának énekszámai.

Az egyház lelkésze bemutatta az angol közönségnek a missziói szövetség tagjait s rövidesen ecsetelte az egyház 15 éves multját, kiemelve Mrs. Engelman áldozatkész uttörői munkáját és az egyház volt lelkipásztorát, a néhai Urbán Endrét, akinek idejében lett megszervezve a Missziói Nőegylet.

Az esteli programon ünnepi szónokunk volt Mrs. Edwin Kling, a missziói Nőszövetség központi pénztárnoka, aki köszöntötte az ünnepelt testületet és értékes előadást tartott a missziói és jótékonysági munkáról.

A minden tekintetben sikeres ünnepélyt az egyház lelkésze végezte be.

N. A.

A BUFFALOI ELSŐ MAGYAR REF. EGYHÁZ TEMPLOMA

TIZÉVES A PERTH AMBOYI KÁLVIN JÁNOS EGYHÁZ

A perth amboyi Kálvin János Egyház 1939 szeptember 24-én ünnepelte fennállásának tizéves fordulóját. A gyülekezet 1929 junius 26-án alakult a Tukacs György lelkész vezetésével és az amerikai Reformed Church Keleti Egyházmegyéjének lett tagja. Hamarosan lelkészlakot vásároltak, majd impozáns templomot épitettek Tukacs György lelkész idejében. Az egyházi birtok $23,000, a templom felépitése $50,000-ba került. Noha a hivek és egyház barátainak áldozatkészsége nagyon szép formában nyilvánult meg, két ok tette végzetessé az egyház helyzetét. Az egyik az, hogy jött a depresszió és a szükséges anyagi támogatásra nem lehetett számitani, a másik az, hogy szakitásra került a sor Tukacs György lelkész és a gyülekezet között és a lelkész kénytelen volt elhagyni állását. Ebben a nehéz korszakban vállalkozott az egyház vezetésére Szabó Antal lelkész, aki 1931 tavaszán foglalta el hivatalát, aki a zilált helyzetbe jutott egyházy pénzügyi bajait hosszu és fáradságos mnuka után sikeresen rendezte.

Jellemző a perth amboyi Kálvin Egyházára az egyházfentartási adomány önkéntes megajánlási alapon. Itt nincs kötelező egyháztagság, hanem mindenki megteszi évi ajánlatát, amivel az egyházat támogatni kivánja és azt heti részletekben fizeti be. Ez a módszer az amerikai egyházakban szépen bevált és bizonyos, hogy lassanként az amerikai összes magyar reformátusok is erre az alapra fognak rátérni.

Az egyház az adósságfizetés mellett berendezésbe is fektette pénzének egy részét. Szinpadot emeltek az iskolában és a legszebb darabokat mutatták be elég gyakori időközökben. 1939-ben különbejáratu lelkészi irodát épitettek és a paróchiát tüz- és hőálló anyaggal huzták be. Az egyháznak 1939-ben segitségére jött az adósság rendezése terén az Amerikai Magyar Református Egyesület, amikor $21,000.00 kölcsönt folyósitott és ezáltal az egyházközség tartozását redukálni tudta.

1938 május 1-én Hammond villanyorgonát állitottak be, amikor közel 2000 dollár folyt be e célra, noha az orgona ára csak $1400.00 volt. Novák Sámuelné után Misák Vilma lett az orgonista.

Az egyháznak főgondnokai Derján János, Juhász György, Vass Károly, Bodnár Imre, Kára József, Elek József, Varga János és Csete Béla voltak az elmult 10 éven át. Van Bocskay Nőegylet (1939-ben elnök S. Kovács Istvánné), Ifjusági Kör (1939-ben elnök Sável István), Konfirmált Ifjak Társaságának tisztikara (1939-ben elnök Sável József.)

A jubileumi évkönyvet ezekkel a szavakkal zárja be Szabó Antal lelkész: "Mint a multban, a jövőben is csendben és békességben törekszik munkálkodni a Kálvin János gyülekezet népe. Az adósság rendezésével most már szilárdabb alapon haladhat előre a szebb jövő utján. Tudatában van azonban annak, hogy a legszilárdabb alap a dönthetetlen szegeletkő: maga Jézus Krisztus. Mert más fundamentumot senki sem vethet azon kivül, amely vettetett, amely a Jézus Krisztus. Cselekedje a nagykegyelmü Isten, hogy az elkövetkező években és évtizedekben Ő benne és Ő általa épittessenek a gyülekezet tagjai Isten hajlékává a Lélek által!"

ARANY KERESZT PATIKA
HOFFER ROBERT tulajdonos
8104 W. JEFFERSON AVENUE
DETROIT, MICH.

Magyar József és családja
áldást kérnek a Bethlen Otthonra
139 ELY AVE., SO. NORWALK, CONN.

FRANK A. SCHMIDT
Ingatlanok, kölcsönök, biztositás, épületkezelés
Phone: Vincennes 0020
9218 Cottage Grove Ave., CHICAGO, ILL.

ARATÁSI ÜNNEPÉLY MILWAUKEEBAN

A milwaukeei magyar református egyház által 1939 augusztus 6-án tartott aratási ünnepély méreteiben és hatásaiban kiemelkedett a többi hasonló magyar ünnepélyek felett. A népes Milwaukee városháza tornyán három napon át tündökölt az óriási felirás: "Hungarian Wheat Harvest Festival." Igy a város hivatalosan ismerte el a milwaukeei magyarok létezését, ünnepélyüket hirdette és ez első izben történt Milwaukeeban.

Augusztus 14-én 14 lovas vezette a felvonulást a városháza elé. Ketten diszmagyarban voltak öltözve, ezek közül az egyik Bálint Lajos lelkész volt. A menetben 3 huszárruhát öltött férfi vett részt, négy leány, a többi lovasok pedig hazai gatyába voltak öltözve. Tiz órakor Milwaukee város pol-

Reprint From The Milwaukee Journal

ARATÁSI JELENET, MILWAUKEE, WIS.

gármesterének megbizásából Otto Hauser fogadta a menetet, akinek a magyar diszruhába öltözött Székely Ernőné egy óriási nagy magyar kenyeret nyujtott át. A milwaukeei városházától a szomszédos Cudahy városházához vonult a menet, ahol Cassebaum polgármester fogadta a magyarokat és megismétlődött a kenyérátnyujtási jelenet.

Az aratási ünnepély délután 3 órakor

ARATÁSI JELENET — MILWAUKEE, WIS.

kezdődött, amelyen legalább is kétezren vettek részt. Ez volt Milwaukee történetében a legnagyobb magyar összejövetel. Az ünnepélyről szines filmeket vettek fel.

Az ünnepélyről a "Milwaukee Sentinel" augusztus 7-iki zsáma nagy elismeréssel emlékezik meg és az aratási ünnepélyről több képet közöl. A többi lapok is nagy érdeklődést tanusitottak a szokatlan szép magyar ünnepély iránt, mert a "Life" magazin tudósitóján kivül körülbelül 20 fényképész eszközölt felvételeket.

Az ünnepély kigondolása, előkészitése, a város vezetői jóakaratának megnyerése és a részletek pontos kidolgozása a Bálint Lajos lelkész érdeme, aki ezzel a cselekedetével is bebizonyitotta, hogy nemcsak a lelkiek terén komoly és meg nem alkuvó vezér, hanem olyan impozáns világi ünnepséget is képes produkálni, ami a magyarok becsülését munkálja. Vele együtt fáradozott hüséges felesége is, aki mindenféle egyházi és magyar munkából önzetlenül veszi ki részét.

A rendező bizottság elnöke a jóhirü Kuczor Sándor bácsi volt, jegyzője Schmeller János, pénztárnoka Zsoldos Lajos, jegykezelő pedig Basha József. A lovasok között szerepeltek a lelkészen kivül Moring Ferenc, Lázich Rudolf, Basha József, Kálmán János, Hajdu Bálint, Pallagi Viktor, Laupman Henrik, Biró András; a magyar ruhába öltözött leányok között pedig Hajdu Zsófia, Varga Erzsébet és mások.

A nagy tömeg testi éhségének kielégitéséről a Zsoldos Lajosné főszakácsnő és Gara Ferencné és Dudás Károlyné nőegyleti tisztviselők irányitása mellett több szorgalmas nő gondoskodott.

Kaszások voltak: Köteles László, Simon Lajos, Puskás Kálmán, Toronyi István, Lodi Lajos, Kiss Ferenc, Tóth Raphael, id. Szabó Lajos, Biró András, Dalovics Kálmán, Biró János, Szekeres József, Márki István.

Marokszedők: Turkovics Józsefné, Stéber Györgyné, Lázich Rudolfné, Köteles Lászlóné, Sas Lajosné, Pallagi Ignátzné, Beck Mariska, Kudlovics Andrásné, Szekeres Józsefné, Sznyitár Erzsike, Szabó Erzsébet.

Kötözők: Turkovich József, Molnár Imre és Papp Márton.

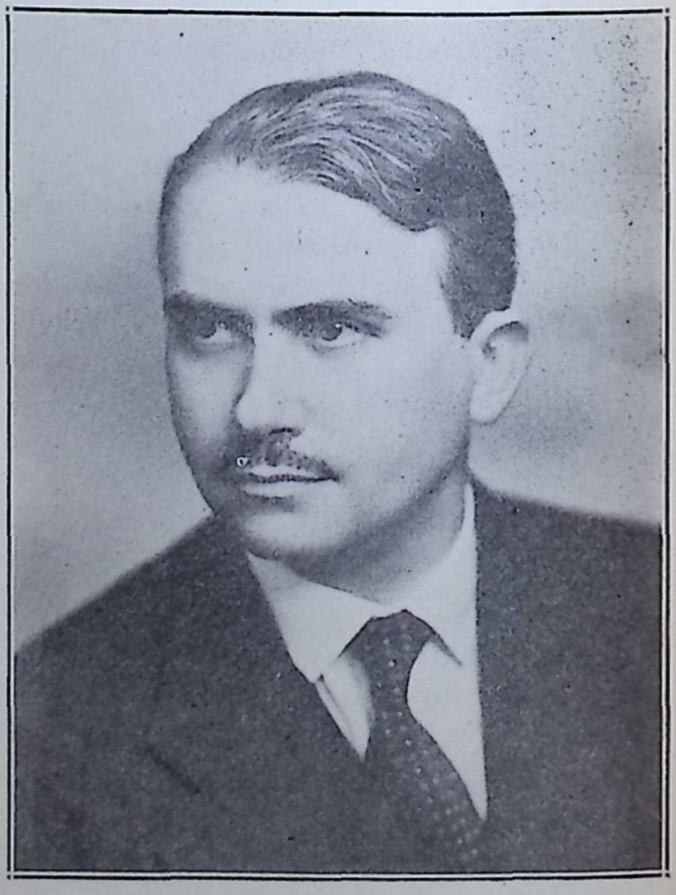
DIENES BARNA ÜNNEPELTETÉSE

Dienes Barna, református lelkész, tiz éve szolgálja a nagy homesteadi református gyülekezetet s vele együtt, a számban kicsi, de teljesitményekben nagy rankini egyházat. Évek óta kiszolgálja a duquesnei csatlakozott egyházat is a Központi Egyházmegye megbizásából. Május 7-én a gyülekezetek megemlékeztek e tizéves szolgálatról s ünnepséget készitettek elő Homesteadon. Délután 5 órakor alkalmi istentisztelet volt, amelyet vendég-lelkészek végeztek, az Igét Varga Lajos, a Központi Egyházmegye elnöke hirdette. Istentisztelet után a templom paróchiájával szomszédos gör. kath. iskola nagy termében nagyszabásu bankett volt, amelyen az ünnepelt lelkész barátai és tisztelői teljes számban jelentek meg. Az egyház népe mindent elkövetett, hogy az ünnepély méltó legyen ugy az egyházhoz, mint az ünnepelthez.

Az elmult tiz év alatt a homesteadi egyház minden adósságától megszabadult, pedig volt $12,000 körüli adóssága, amikor Dienes Barna lelkész a gyülekezet vezetését átvette. A depresszió nehéz évein keresztül is az egyháznak meg volt a rendes bevétele, igy törleszteni is tudott, nemcsak kiadásait fedezni. Ma már csak az egyházi Betegsegélyző Egyletnek tartozik, de tartozására megvan a készpénz fedezet a bankban. Ugyanez alatt az idő alatt kb. 6-7,000 dollárt költött el az egyház szükséges reperálásokra, épitkezésekre, hogy minden birtokát rendben tartsa. Különösen megszépült a paróchia melletti telek és az egyház temetője. Ez utóbbira alig ismer rá az, aki csak azelőtt látta. Az elmult 10 év anyagi sikerei méltán dicsérik azt a vezetést, amelyet a lelkész gyülekezetének adott. De ugyan ilyen mértékben épült ki az egyház belső, lelki munkája is. Kevés egyház van, amelyben olyan nagyszerü munka foly-

na a gyermekek és fiatalok között, mint Homesteadon. Három énekkar, két cserkész csapat, három C. E. csoport, munkás Női Egylet, Fiatal Asszonyok Köre, gyönyörü Vasárnapi Iskola, amelynek kétharmadrésze megkonfirmált tagokból áll. Szombati iskola, Nyári iskola, mennyi alkalom a magyar nyelv elsajátitására. A férfiaknak megvan a saját Betegsegélyző Egyletük egyre gyarapodó vagyonnal. Egymás segitésére megalakult a Hitelszövetkezet, amely nagyon sok jót tesz. Mind amellett az egyház másokkal szemben is megteszi kötelességét. Dienes Barna hét évig elnöke volt a Központi Egyházmegyének ,titkára két éven át, jelenleg pedig az ujonnan alakult egyházkerület elnöke. Az ünnepelt lelkész munkássága igy kiterjed széles Amerikára. Társadalmilag is mindig kivette Dienes Barna környékünk életéből részét. Hazafias ünnepélyeken, társadalmi megmozdulásokon mindig résztvett. East Pittsburghban, North Sideon éppen olyan kész volt szolgálni, mint Pittsburghban, vagy egyházmegyéje gyülekezeteiben. Mindig és mindenütt a magyar munkásember megértő barátja és harcos társa volt. Nem csoda, ha barátai vannak mindenütt. A rankini egyház is tavaly megérte álmai teljesedését, templomvételt. Boldog és gyönyörüen fejlődő ez a kis gyülekezet is.

Dienes Barna lelkész 1895-ben született a kálvinista Rómában: Debrecenben. Édes apja a Tiszaszabályozási Társulat igazgatója volt. 12 évig járt a debreceni kollégiumba, ott érettségizett. Majd a budapesti tudomány egyetemen magyar és francia szakos tanár növendék lett. Utolsó vizsgáit itt csak a háboru után tehette le, mert a világháborut hadifogságban szenvedte végig. Majdnem öt esztendeig kinlódott sok nyomoruság között. A világháboru után gyakorló tanár lett Budapesten, majd alkalmazást kapott a Külügy Miniszteriumban a békekötési tárgyalások alatt, mint francia forditó. Budapesten házasodott 20 évvel ezelőtt. Feleségül vette Révész Ilonát, Révész Mihály nagybajomi lelkész leányát, igy rokonságba került két régi, nagy lelkész családdal, a Révész és Harsányi családokkal. Feleségével együtt jött ki Amerikába, miután az akkori nagy nyomoruságban elvesztette első gyermekét. Itt a new yorki 116-ik utcai magyar egyház társadalmi munkájának lett vezetője. Innen ment be Bloomfieldre, ahol lelkészi oklevelet szerzett, majd B. D. fokozatot. Ő volt az első, aki ezt a kitüntetést Bloomfielden megkapta. Tanuló évei alatt a caldwelli gyülekezetet szolgálta. Itt született kis leánya, Ruth-Dorottya. Caldwellről Himlervillere ment, e magyar bányatelepen egyházat szervezve. Innen került Brownsvillere, ahol 3 esztendőt szolgált. 1929-ben pedig Homesteadra hivták meg. A Carnegie Techen évek munkája után megszerezte a M. A. fokozatot. Irásaival általános érdeklődést keltett fel az amerikaiak között. Dienes Barna lelkésznek megvan ugy a magyarországi, mint amerikai iskolázottsága, több mint 21 évet töltött el iskoláiban. Éppen ezért különösen alkalmas arra a magas tisztségre, amelyre az amerikai mgyar református egyházak most tavasszal elhivták, hogy ez átmeneti koszakban sorsuknak vezére legyen.

DIENES BARNA, EGYHÁZKER. ELNÖK

MINDEN RENDBEN: ALUDJATOK!

Husz évvel ezelőtt, amikor a turkevei paróchián legelső este lefeküdtünk, alig hogy bezártam a szememet, siró, elnyuló, hosszu duda szó riasztott fel, amely visszhangként még háromszor szólt. Mire ujra el akartam aludni, egy negyed óra mulva ujra belevágott az éj csöndjébe a siró duda. Riadtan kérdeztem, "Mi ez? Tüz van!?" Feleségem álmosan felelte, "Dehogy, a templom toronyból az őr vigyáz és jelzi, hogy minden rendben van, aludjunk." "Egész éjszaka minden negyed órában?" "Az ember ugy megszokja, hogy felriadna álmából, ha nem hallaná."

"Minden rendben van, aludjatok..." A templom torony vigyáz, a siró hang biztonsága ringat — már én se hallom...

A mai véres időkben a megszokás ma is biztosan fujja dudáit a templom toronyban. "Mi őrködünk — ti aludjatok." Hány ember ugy érzi, hogy azért van templomra szüksége — hogy az ott álljon az élet közepén s álomba ringatóan kiáltsa: "Én vigyázok, és megőrizlek, én megmentelek — te ne törődj semmivel. Végezd a magad munkáját, fuss minden napi örömek után, ne félj semmitől, ne gondolj semmire, én vigyázok: te aludj." Milyen megnyugtató! Milyen megejtő! Milyen lélek-ölő ez a felfogás! És mennyien alusznak, alusznak — mert a duda szól s ők biztonságban érzik magukat.

Conrád, a hires lengyel származásu angol iró a Sötétség Szive cimü rövid regényében megrázó erővel irja le egy európai kereskedőnek a történetét, aki messze bent az ős erdőben egy kis néger faluban élt teljes egyedüliségben. Azt irja le benne, hogy fokonként hogy vesztett el mindent, ami őt emberré tette. A tropikus ős erdőben peregtek a tom-tom dobok: Megigézően, lenyügözően, elbódítóan. Az állati élet polip karjait felé nyujtotta: a hőség, felelőtlenség, uralni vágyás, részegség, buja föld, könyörtelen nap, tikkasztó éjszaka, néger lányok. A fekete falu fehér istenévé lesz: primitiv, néger istenné: érzékiség, részegség, vérbosszu, nemtörődömség, felelőtlenség istene. Isten lesz egy néger faluban s megszünik embernek lenni.

Minden rendben: aludjatok. Peregnek a dobok, a dobok, a dobok...

A rádión keresztül otthonodban peregnek a dobok — a jazz dobjai, a részegség dobjai, az érzékiség dobjai, szörnyü magadramaradottságodnak dobjai, a felelőtlenség dobjai. Az én hazám nem ég, van automobilom, szép ruhám, — mi közöm a többihez! Mi közöm a holnaphoz — mi közöm Krisztushoz. Hány magyar református gondolkozik igy? Hány magyar református család nevel uj pogány nemzedéket, amely nem hisz semmiben, amely kacagva vágja szemünkbe: nekünk nem kellenek üres szavak cifra ruhái, mi élni akarunk. S az élet az éjjeli mulatóhely, tánc, pénz, szerelem.

Ó református testvér, legalább rádöbbensz-e a magyar költővel arra, hogy "Krisztus szent Alak, eladtalak." S neked a templomból már más sem kell csak az éjjeli őr elringató szava: "Minden rendben: aludjatok!"

Van Conradnak egy másik regénye is. Cime: "Taifun." Ernyesztő trópusi tengeren uszik a teher hajó. Kapitány, tisztek legények, egymásra irigykedő, egymást gyülölő saját problémáikba belefult emberek. A trópikus hőségben majdnem egymásra rontanak s aztán egyszerre iszonyu szélcsend állitja meg a hajót — semmi se mozdul — csak mintha a tenger mélye remegne s a hajó majdnem összeroppan. Messze a láthatáron egy fekete pont. A kapitány hirtelen kiadja a parancsot: lezárni minden ablakot, fel minden vitorlát: jön, jön a taifun! S az egyetlen lehetőség a szabadulásra, ha előtte futunk. A fekete pont egyre nő, szörnyü szelek sötét szárnyai elhomályositják a napot, a vitorlák kidagadnak s a hajó rohan: a kapitány a hidon, a matróz a vitorlánál, a szakács a konyhában, a kormányos a keréknél: sorsuk, életük, haláluk

egy. Futnak egész nap — rohannak egész éjszaka, a vitorla szakad, mentő csónak összetörik a hullámok alatt, az első tiszt a vizbe fullad, a kapitány étlen-szomjan áll a hidon, a viz elönti a konyhát, a nap csak dereng a fekete felhők mögött, a tenger hegyei zugva temetik el a hajót, de a hajó állja a vihart. Jön az éjszaka, jön a másik nappal — már csak négykézláb lehet mászni a födélzeten — nincs korlát, nincs hid: a szomjuság fojtogatja a kapitányt, a szakács térdein csuszik felé, összezuzza a tenger. Minden perc halálos, minden perc kétségbeesett erőfeszités, de a hajó állja a vihart. Nincs már ellenség, nincs már irigy, nincs már féltékeny, csak testvér van: egymásért, együtt, egymás által küzdő testvér a szörnyü viharban.

Amerikai magyar református testvérek, taifun száguld ma a világon. Templomunuk harangját félre verjük: ébredjetek! Ébredjetek lelket ölő nemtörődömségetekből, jazz muzsikák bóditó hőségétől, a pénz lenyügöző hatalmától! Lehet, hogy a te házad még nem ég — lehet, hogy te még jólétben bővölködsz. Ne engedd, hogy az állati élet hatalmába keritsen, lenyügözzön, lelkedet megfojtsa. Annyi egyháztagunk használja a templomot ópiumnak, azért fizeti, hogy ujra és ujra hallja a minden felelősség alól felmentő szavakat: "minden rendben van: aludjatok!" De mi azt kiáltjuk néktek: jön a vihar! Itt a vihar! S a keserü hullámok rettenetes ostorozása alatt tisztuljatok meg. Találjátok meg egymásban a testvért, a barátot, a munkatársat. Legyünk egyek, mi amerikai magyar reformátusok! Mentsük meg együtt az örök hajót: az Egyházat, mert vagy az visz minket el a kikötőbe, vagy mind egymásután, egyenként belepusztulunk a keserü hullámokba!

DIENES BARNA

BÉKY ZOLTÁN LELKÉSZ LETT A KELETI FÜGGETLEN REF. EGYHÁZM. ESPERESE

A Független Református Egyház Keleti Egyházmegyéje uj esperest nyert a Béky Zoltán trentoni lelkész személyében, akit nemcsak egyházközségeinek, a reformátusságnak, hanem az amerikai magyarságnak is őszinte tisztelete, szeretete és megbecsülése vesz körül. Tizenegy éves amerikai munkássága alatt nemcsak egyházközségeiben végzett elévülhetetlen munkát, s létesitett örök becsü és értékü alkotásokat (a Trentoni Kultur Palota), hanem az amerikai összmagyarság nagy megmozdulásainak, nemes célkitüzéseinek is mindig törhetetlen harcosa volt. Cikkeivel, lelkes szónoklataival és agilis munkásságával sohasem szünt meg szolgálni nagy ügyeinket, nemcsak a magyarság között, hanem amerikaiak között sem. Néhány évvel ezelőtt Trenton város polgármestere a város társadalmi és szociális életében kifejtett érdemeinek az elismeréséül a város aranykulcsával tüntette ki. A magyarországi református egyház a mult nyáron előadói és igehirdetői körutra hivta haza, amely alkalommal Magyarország nagyobb gócpontjait meglátogatva lelkes igehirdetésével és előadásaival felbecsülhetetlen szolgálatokat tett ugy az óhazai, mint az amerikai magyarság és reformátusság nagy ügyének. Béky Zoltán esperesi székfoglalójában részletesen foglalkozott az amerikai reformátusság és magyarság nagy problémáival. Hangsulyozta a hivőbb és krisztusibb keresztyén életet a Független Magyar Református Egyház kebelében. Majd igy folytatta:

"Az amerikai magyarság közélete is felettébb megromlott az utóbbi időkben, a kutmérgezők, kommunisták, elfogult és hivatásuk magaslatán soha nem álló egyes ujságosok lelkiismeretlen és lélekmérgező munkája nyomán. Volt köze vallásunknak a multban a magyarsághoz. S hisszük van köze ma is. Nemzeti életünk ujjászületése, Mohácstól kezdve a szabadságharcokon ke-

BÉKY ZOLTÁN, ESPERES

resztül, ebből az egyházból indul ki. A Rákóczyak, Bocskayak, Bethlenek, Kossuthok, a magyar nemzeti és vallás szabadság eme fáraszai ennek az egyháznak az emlőin táplálkoztak. A magyar református vallásnak áldott erejét be kell vinnünk tehát az amerikai magyar közélet mezejére és annak minden ágazatában érvényesiteni kell."

"Más vallásu, nemzetiségü testvéreinkkel szemben mint a multban, ugy a jövőben is toleránsok maradunk. Mi senkit sem vallása, faja, vagy nemzetisége szerint itélünk meg vagy kárhoztatunk, hanem a bennük lakozó Krisztus, vagy gonosz szerint. A világnézetek eme nagy harcában, amely körülöttünk dul, sokan tudni szeretnék, hogy mi melyik oldalon vagyunk. Sokan meg is vádolnak, hogy némelyek közülünk a nácizmus, és fascizmus eszméit propagálják. Ezeknek azt üzenjük, hogy mi egyiknek az oldalán sem vagyunk. Mi nem a nácizmust, fascizmust, vagy szocializmust, mi a **Krisztust** akarjuk diadalra juttatni, az Ő királyságát megvalósitani, az Ő országát megépiteni. S MINDEN ESZMÉNEK, VILÁGNÉZETNEK, POLITIKAI VAGY TÁRSADALMI ELMÉLETNEK, IZMUSNAK, A MELY ENNEK AZ UTJÁBAN ÁLL, HALÁLOS ELLENSÉGEI VAGYUNK!"

Béky Zoltán esperes aránylag még igen fiatal ember, amennyiben 1903-ban született Hernádszentandráson, Abauj megyében. Köztiszteletben álló magyar szülők gyermeke a "mi papunk," mint hivei becézik, Édes atyja végig küzdötte a világháborut, mint hős magyar katona, akitől örökölte olthatatlan fajszeretetét és őszinte, megalkuvást nem ismerő nyiltságát, bátor szókimondását.

Iskoláit a sárospataki főiskolában végezte az ősi magyar kulturszékhelyen, ahol nagy tudását és mély vallásosságát az ősök szellemében örökbe nyerte. Gymnazista korában az Erdélyi Irodalmi Körnek volt az elnöke, mig theológus korában 3 éven keresztül szerkesztője volt az Ifjusági Közlönynek és itt is elnöke volt a theológusok ifjusági körének. Pályamunkáival, melyekkel nagy dijakat nyert, mindenkor feltünt.

A főiskola ösztöndijas növendékét külföldi tanulmányutra küldte és igy jutott el Amerikába New Brunswickra és Philadelphiába az egyetemekre, ahol tovább képezte magát a theológiai tudományokban, ahol a B. D. Theológiai rangot nyerte.

A Trentoni Független Ref. Magyar Egyház 1928-ban választotta meg lelkészévé és azóta ernyedetlen buzgalommal végzi lelkipásztori feladatát és mint közéleti vezető is magyaros lelkesedéssel veszi ki részét a magyarmentő munkából. Az önzetlen munkálkodása és fáradságot nem ismerő törekvése elismerést nyert e választás utján nem csak a trentoni, roeblingi és környékbeli magyarság részéről, hanem az egész Független Ref. Keleti Egyházmegye részéről. Ez a választás határozottan dicsőséget és elismerést jelent nemcsak a megválasztott esperesnek, hanem a Trentoni Független Ref. Magyar Egyháznak és minden egyes tagjának.

(Trentoni Függetlenség)

KIS EGYLETEK NAGYOBB BIZTONSÁGA

Irta: BORSY-KEREKES GYÖRGY, az Amerikai Magyar Református Egyesület szervező titkára

Senkinek semmi kétsége nem lehet afelől, hogy az amerikai magyar egyleteket a biztonság keresése és a legnemesebben felfogott testvér-segitő készség teremtette meg. Ez a megállapitás vonatkozhatik ugy a helyi alakulatokra, mint az ugynevezett "országos" egyesületekre. Ha már most azt vizsgáljuk, hogy — szép multjuk után — ennek a kettős célnak hogyan felelnek meg egyesületeink a jelenben, ugyancsak meg lehet állapitanunk azt, hogy mig a testvér-segitő készség terén alig lehet különbséget tenni a kis (helyi) és a nagy (országos) egyesületek között, addig vitán felül áll az a körülmény, mely az országos testületek aránytalanul nagyobb biztonsága mellett szól.

Egészen természetes dolog ez, hiszen a szükebb területekre határolt müködésü helyi egyletek szükségszerüleg nélkülözik az utánpótlás lehetőségeit, mig az országos egyesületek számára nyitva van mind a 48 állam, ahonnan uj tagságukat toborozhatják.

Tréfás megjegyzésként hallottam egyszer, hogy a kis egyleteknek egyetlen baja az, miszerint a tagság már nem szeret ugy csárdást táncolni, mint 20-30 évvel ezelőtt. Ez tréfa ugyan, de sok igazság van mögötte, ha meggondoljuk, hogy mert az egyletek alakulása idején hiányzott az üzleti hozzáértés s ennek következtében rátájukat egészen ötletszerüen szabogatták meg, amikor alapjuk kimerült, azt különböző mulatságok jövedelmeiből pótolgatták. Ez, annak idején, nem adott sok gondot.. A magyarság társadalmilag akkor még nem szivódott fel annyira az amerikai életbe, mint ma, fiatalabb is volt első nemzedékében, hiányoztak is még a közlekedési eszközöknek mai értelemben vett hozzáférhetőségei, hogy ne ment volna el tehát szivesen oda, ahol egymással találkozhatott, "földiek"-kel beszélgethetett, jól levezethette játékkedvét, ropogtatta a csárdást kivilágos-kivirradtig s a

tetejébe még "az egylet javára" koccintgathatott is.

Az idő azonban mulik. A magyarság megismerte egymást, kialakitotta családonkint magának szükebb társadalmi körét, az első nemzedékbeliek lábai megöregedtek a ropogós magyar táncok számára, ott van az autó majdnem minden háznál, mely szombat-vasárnaponkint rendelkezésére áll üditő "ride"-okra s — ezt is megemlithetjük tréfás vonalon — a sok esetben a korral együtt megérkezett gyomorsav tultengés még az "egylet javára" történhető koccintgatásokat is erősen befolyásolja...

A betegsegélyeket s haláleseteket viszont sokkal nagyobb mértékben kell fizetgetni az "egylet"-nek, mint bármikor azelőtt, mert hiszen az ember megöregszik és nem él örökké. Ennek következtében a kis egyletek kis vagyonkája bizony csak fogy és sorvad napról-napra jobban.

A fiatalság? Az nem sokat törődik az öregek egyleteivel. Nem, mert épen kora következtében kisebb a felelősség érzete; nem, mert nem szereti a gyülési kötelezettséget, mely elveszi szabad idejét, hogy arról ne is szóljunk, miszerint nem mindig valami épületes viták voltak szokásosak a régi stilusu egyleti életben. Pénz sincs épen tul sok a "tagdijakra," s ha épen mulatni akar a fiatalság, talál magának olcsó és jó szórakozást bárhol a magyar szférákon kivül is.

Milyen jövő vár ilyen körülmények között a kis vagyonu, kis taglétszámu helyi egyletekre? Bizony nem valami biztató. Attól már elkéstek, hogy testvérsegitő készségüket most próbálják összhangba hozni az üzleti kötvényekkel; nincs rá eset, hogy a fiatalságot olyan mértékben tudják érdekeltetni a tagul állásban, mint az kivánatos és egyletmentő lehetne egy uj tőke képződés megindulása által; az öregedés következtében beállott alacsony kereseti lehetőségek kizárják a nagyobb kivetések utján elérhető reorganizálást.

Mégis mi lehet a teendő?

Semmi más, mint megkeresése annak a nagyobb és gazdagabb testvérnek, akinek módjában áll segitő kezet nyujtani a bajba került kisebb testvér számára. És itt kihangsulyozzuk a mondatból a TESTVÉR szót. Magyar csak a magyarnak lehet igazán testvére. Alig tételezhető fel másnál, mint magyar testületnél az, hogy megértse, méltányolja és honorálja a kis magyar egyletek helyzetét, multját, teljesitményeit és kivánságait s ahoz képest esetleg áldozatokra is hajlandó legyen, hogy magához ölelhesse a nehéz körülmények közé került kis egyleteket.

Istennek s a magyar alkotó képességnek adassék hála érte, hogy van ilyen nagyobb és gazdagabb testvére a kisebb egyleteknek. Van, nem is egy, de több. Akkor tesznek tehát leghelyesebben a helyi egy-

A BETHLEN OTTHON "MÉNESE"

letek, akkor emelkednek igazán tisztségük magaslatára azoknak vezetői, ha megértik a kor szavát s kis egyleteik nagyobb biztonságát országos egyleteink valamelyikénél keresik. Szinte egészen mindegy, hogy melyiknél, ha csak a biztonságot keresik. Ha azonban a haláleseti segélyek biztonsága mellett tekintenek az igazi testvérsegités minél nagyobb mértékben megbizonyitott mult és jelenbeli teljesitményeire is, akkor minden "hazabeszélés" nélkül is lemerjük irni, hogy az Amerikai Magyar Református Egyesületre kell gondolniok.

És pedig azért erre az Egyesületre, mert ez az, amelyik minden időben hüségesen és centnyi pontossággal teljesitett szerződéses kötelezettségen felül már husz esztendővel ezelőtt kiszélesitette a magyar müködési körét a magyar árvák és elöregedett, társtalan, munkaképtelen magyar testvérek gondozására is. Két évtized alatt az árvák százainak adott kenyeret, gondozást, nevelést. Több mint tiz éve már annak is, hogy hajlékot biztositott az öreg magyaroknak s ezirányu munkáját nem hogy megszoritaná, de évről-évre bőviti ligonieri "Bethlen Otthon"-ában, mely lassan egész fogalommá szépül magyarságunk előtt.

Hogy pedig ez az Egyesület a maga székházát az ország fővárosában, Washingtonban, a Fehér Ház tőszomszédságában birtokolja, egyetemes magyar szempontból is olyan hatalmas és egyedül álló teljesitményt reprezentál, melyre — ha a dicsekedés természetünk volna — bátran mondhatnánk: büszke lehet minden amerikai magyar.

Megingott a kis egyletek biztonsága, kétséges a jövendőjük? Fentiekben megtalálható a probléma legkézenfekvőbb megoldása: Keressék a maguk nagyobb biztonságát, reményteljesebb jövendőjét a nagyobbak, a biztosabb alapuak, a szélesebb körben müködő országos egyesületeknél!

Az Amerikai Magyar Református Egyesület, mint egy ezek között, a maga milliós vagyonával, szeretetintézményeivel, Bethlen Otthonával, washingtoni Kossuth Házával, segiteni akaró és tudó készségével szivesen megy oda, ahová bizalommal hivják!

Jelmondatunk "Ha az Isten velünk, kicsoda ellenünk!?" Velünk volt a multban, mert megőrzött és meggazdagitott, nincs okunk kételkedni, hogy velünk lesz a jövőben is, mert kétségtelenül tetszik neki az, ha testvér a testvért, magyar a magyart a bajban el nem hagyja.

REMINDING WILD GEESE

Rev. Hamvassy
Tyler, Tex.

I watched the wild geese flying—flying,
I heard them loudly crying—crying,
I listened to their moanful sighing,
Off for freedom plying.

I heard thoughtless words flying—flying,
I saw the sinners crying—crying,
I watched these condemned people sighing,
And miserably dying.

EMLÉKEZTETŐ VADLUDAK

Vadludakat látok repülni,
Hallom panaszuk kitörni,
Zugni a rab-bilincses télre,
Szabadságot keresve.

Hallottam vétkes szók ömlését,
Bünös emberek kitörését,
Figyeltem szomoru arcukat,
Halál tusájukat.

(Fenti angol verset Hamory F. B. lelkész irta ki Tylerben, Texasban egy autographkönyvből. 1931-ben. Hamvassy lelkész az 1949. évi szabadságharc leverése után jött ki Amerikába. Tylerben (Texas) episzkopális pap volt és a temetőben hálás hivei sirkövet állitottak porai felé.

A vers forditója Hámory F. B. Pál st. louisi lelkész.)

HARMINCÖTÉVES A SOUTH BENDI REF. EGYHÁZ

Gondviselő Istenünk gyönyörü időt, ideális napot deritett fel egyházunk 35 éves jubileumi ünnepélyére 1939 szept. 17-én. Hiveink boldog örömmel gyülekeztek a délutáni hálaadó ünnepi istentiszteletre, mely 3 órakor kezdődött.

Orgonált, majd Bibliát olvasott az egyház lelkésze. Invokációt és előimát mondott Kerekes Béla, Kalamazoo, Mich. Isten Igéjét hirdette Kecskeméthy József, East Chicago. Utóimát mondott Lőrinczi Mihály, Chicago. Az egyház lelkésze megemlékezett az egyház alapitó tagjairól. A következők élnek és munkálkodnak velünk: Özv. Kecskeméthy Jánosné, Prohászka Antal, Szabó András, Kovatch Istvánné, Emery István és neje, id. Isza János, Bokor Sándor, Barna János és neje és Gresho Ferenc és neje. A lelkész megemlékezett mindazokról, akik 35 esztendőn keresztül sokat dolgoztak, nagy áldozatokat hoztak. Kegyelettel emlékezett meg az egyház összes kedves halottairól, akik Istent szerették, szolgálták, akik elmentek haza. Szeretettel köszöntötte a következő uj egyháztagokat: Bartók Dániel és nejét és Farkas Istvánt, akik a gyülekezet előtt tettek vallást hitükről. Az énekkar három énekkel gazdagitotta az istentiszteletet, a lelkész vezetése mellett. Áldást mondott Balogh E. István, Chicago South Side és véget ért a mély nyomokat hagyó, Istentől gazdagon megáldott 35 éves jubileumi istentiszteletünk.

Gyönyörü virágokkal ékesitették templomunkat Ifj. Modory Károly és neje, The Young Women's Guild és Keresztury András a West Side Floral Shop vezetője.

Este 6 órakor Lőrinczi Mihály asztali imájával kezdődött a banket. Majd az egyház lelkésze üdvözölte a megjelenteket és az áldomásmesteri tisztséget átadta Balogh Istvánnak. Felszólitására üdvözölték egyházunkat a következők: Rev. Harold Kappes, a szent Háromság Hitközség plébánosa; a délutáni istentiszteleten szolgált lelkészek; Pataky Jenő, a Városi Élet szerkesztője; Bálint Ferenc, a Verhovay Segély Egylet 132-ik fiókjának alelnöke; Wukovits Ferenc, a south bendi Rádió és Kultur Club elnöke, Tóth Györgyné, a Verhovay Női Club nevében, akik egyenruhában, egy csoportban, mintegy 30-an jelentek meg, bizonyságot téve egyházunk iránti szeretetükről és tiszteletükről; Muszer Miklós, a south bendi Tribune Magyar Rádió Óra vezetője, Mozer Mihályné, a Női Demokrata Club nevében, aki elmondotta, hogy egyházunk az egyedüli magyar egyház városunkban, amely az elmult években fentartott nyári magyar iskolát, ahol igen sokan megtanultak magyarul irni és olvasni; Baranyai Mihály, a Férfi Demokrata Club nevében; Madarassy Mária, az Ev. Ref. Női Betegsegélyző Egylet nevében; Emery István, az Ev. Ref. Férfi Betegsegélyző Egylet nevében; a kalamazooi egyház gondnoka; a Chicago South Side Egyház gondnoka és Kováchy Mihály, az Amerikai Magyar Református Egyesület nevében.

Ajándékot hoztak vagy küldtek: a helybeli Hungarian Episcopal, a toledoi, east chicagoi, kalamazooi, south chicagoi egyházak és a következők: A Verhovay 132 Női Club; St. Joseph megye magyar Demokrata Club; az Amerikai Magyar Református Egyesület 17-ik osztálya; a Verhovay Segély Egylet; a Magyar Rádió és Kultur Club; a Ref. Női Betegsegélyző Egylet; a Ref. Férfi Betegsegélyző Egylet és az International Workers Order south bendi fiókja; a So. Bend Tribune Magyar Rádió órája és a Női Demokrata Klub.

Jámbor András, Györkös Elsie és Gloria szép énekeikkel méltán kiérdemelték a hálás közönség tapsait. Zongorán kisérte őket Wéger János. Jerry Hildebrand, hegedümüvész, édesanyja zongora kisérete mellett két hegedü szólóval gazdagitotta müsorunkat .

A pompás csirkevacsorát a Templomsegélyző Női Egylet lelkes tagjai készitették és a felszolgálást a Young Women's Guild tagjai végezték nagy hozzáértéssel és udvariassággal.

Páratlanul szép ünnepélyünkön körülbelül 500-an jelentek meg. Érdemes megemliteni, hogy a különböző városokból meg

A CLEVELANDI WEST SIDEI REF. EGYHÁZ IFJUSÁGI KÖRE

jelent lelkészek és kiküldöttek egymásután jelentették ki, hogy ilyen fegyelmezett közönséget még sehol sem találtak. A beszédeket, a program számokat mindenki templomi figyelemmel hallgatta.

Végül csak annyit, hogy az egymásután elért kiváló sikereket annak tudhatjuk be, hogy mi szeretjük önmagunkat, szeretjük a "mi hitünknek cselédeit:" de ugyanazzal a szeretettel magunkhoz ölelünk minden embert, tartozzék bármely valláshoz és fajhoz: sőt mi még tovább megyünk s azt hirdetjük, hogy e vallomástételnek nem szabad a puszta "Uram, Uram" szó hangoztatásánál maradni, hanem annak igazi, kézzelfogható jó cselekedetekben kell megnyilatkoznia. **Kalabányi István,** lelkész.

LORÁNTFFY NŐEGYLET, POCAHONTAS, VA.

Az 1921-ik év március 27-én Kovácsi M. István ajánlatára a gyülésen megjelent édes anyák a Lorántffy Zsuzsánna magyar református Nőegyletet megalakitották. Ezen idő óta a számokban kevés bár, de jótetteiről ismeretes Nőegylet mindenkor a legnagyobb odaadással végezi magasztos hivatását. És amig erkölcsi és szellemi téren végzett müködésének az eredménye megfizethetetlen, addig anyagiakban tekintélyes összeget áldozott árvaházakra, szegények élelmezésére, a pocahontasi református egyházra, a saját edénytárának a beszerzésére. Pocahontasi egyházunknak nincsen sem világias, sem egyházias ünnepélye, amely a Nőegylet közremüködése nélkül folyna le. Hogy milyen nagy erkölcsi erőt nyert az egyház a nőegyletben már eddig is, azt bizonyitani szükségtelen, amennyiben nemcsak mi, akik hozzá oly közelállók vagyunk, hanem a más felekezethez tartozó honfitársaink is emellett tesznek bizonyságot. A Nőegylet jelenlegi tisztviselői: elnök Mrs. P. Scoleri, jegyző Buga Béláné, pénztárnok Kovács Katalin.

Isten bő áldását kivánjuuk a Lorántffy Zsuzsánna magyar református Nőegylet hüséges tagjaira, hogy még sok éveken át gyakorolhassák azt a munkát, amelyet eddig gyakoroltak.

A DESERT

Irta: Krisik Alajos, lelkipásztor.

Sokan ismerik a virágos rétek, az arany kalászos rónák, az árnyas erdők, a madárdaltól hangos völgyek szépségeit, a hajnalhasadás, a tenger mormolás, a csillagos ég gyönyöreit, szemet lelket felviditó hatásait, de kevesen a desertet, annak csodáit, a végtelen csendet, a hátborzongató magánynak felséges érzését, isteni hatását. Mikor az ember megáll a homok-tengerben, nem lát sehol életet, nem hall madár dalt, csak a végtelen homokot, a hőségben rezgő levegőt és a csodálatos azurkék eget. Az embert félelem, rettegés fogja el, ha lát fehér csontokat kikandikálni a homoksirok alól, egy-egy idetévedt és a szomjuságtól elpusztult ember vagy állat csontjait, az elmulás biztos jeleit, az ember tragédiáját.

Meghül az emberben a vér, megáll az ész, a forró levegő az a száraz valami, amit eddig sohasem érzett, megmérhetetlen hatást vált ki az ember egész mivoltából.

Keresem az okokat, lenézek a földre, felnézek az égre s akkor jut eszembe isteni Megváltóm, aki kiment a pusztába Istennel társalogni. Mindent megértettem,... mindent tudtam,... a titok világos lett előttem... ez az Isten kertje! Itt jut a lélek közelebb az Istenhez!... Itt ahol az ég és a föld összeér,... megszünik a világ,... elmulnak az indulatok. Itt az isteni magányban, ahol nem lát senki, csak az Isten!... Ahol nem hallom a bünös világ, "Feszisd meg!" kiáltásait, az irigység, gyülölet, nagyravágyás kufárjait. Ide nem jut el a bün, a hiuság, a hazugság... Itt lakik az Isten!

Lelki szemeim előtt megjelenik édes Megváltóm imádkozó alakja a pusztában. Már nem voltam egyedül, ketten voltunk és felettünk az Isten. Ekkor kezdtem érezni azt a boldogságot, amit a virágos réten, az aranykalászos rónán, az árnyas erdőben, a tenger habján nem találtam meg: a BÉKESSÉGET, a felséges csendben, az örök magányban, közel az Istenhez... Itt, itt hultam térdre, itt Isten felséges templomában és néma ajakkal imádkoztam... Adj Uram e világnak békességet! Nagymagyarország feltámadásához segedelmet!

DARÓCZY SÁNDOR LETT A FŐESPERES

A Független Egyház kebelébe tartozó egyháztanácsok a Magyarországra távozott Sebestyén Endre helyére Daróczy Sándort választották meg főespereseknek, akit julius 4-én az egyházkerületi gyülésen ünnepélyes szertartás keretében iktattak be hivatalába.

Az uj főesperes Debrecenben született és a debreceni ősi kollégium és theológia növendéke volt. Amerikában a Princeton theológián tanult tovább. Amerikában New Yorkban, McKeesporton és Cartereten viselt papi hivatalt. Magyarságához és a történelmi kálvinizmushoz való izzó ragaszkodás jellemzi.

Hivatalába való megválasztása és beiktatása alkalmából kijelentette, hogy szándékai békések és kész örömmel hajlandó

A LORÁNTFFY ZSUZSANNA MAGYAR REFORMÁTUS NŐEGYLET, POCAHONTAS, VA.

együttmunkálkodni a többi egyházi csoportok reformátusaival. Nem uralkodni kiván, hanem szolgálni és keményen dolgozni a reformátusságért, magyarságért és a mindnyájunkat befogadó és itt szivesen látó Egyesült Államokért.

A beiktatási szertartást Béky Zoltán és Marton Sándor esperesek végezték. A cartereti egyház és testületei nevében Pirigyi Ferenc főgondnok remekbe készült papi öltönyt és palástot nyujtott át a főesperesnek. Hajós Márk római kath. plébános Daróczy Sándorban nemcsak a főesperest, hanem a jó magyar embert és megértő kollegát is köszöntötte.

BÖSZÖRMÉNYI M. ISTVÁN

Böszörményi M. István, a bridgeporti (State St.) református egyház lelkésze Miskolcon született, 1921-ben jött ki Amerikába. A polgári iskola négy alsó osztályát Tokajban, a Tanitóképzőt Munkácson és Miskolcon, a gimnázium négy felső osztályát pedig a Pécsi M. Kir. Középiskolai Tanárképzőintézeti gróf Széchenyi István gyakorlógimnáziumban végezte s ez utóbbi helyen tette le a gimnáziumi érettségit is. Három évig volt "special student"-je a Franklin és Marshall College-nak, hol a college A. B. degree equivalent-jét szerezte meg. A theológiát Lan-

A BRIDGEPORTI STATE STREETI EGYHÁZ ELŐLJÁRÓSÁGA

HA GYÁSZ ÉRI CSALÁDJÁT
forduljon bizalommal
Szabó J. Istvánhoz
Egyedüli Magyar Temetésrendező
Youngstown és környékén
874 Mahoning Avenue,
YOUNGSTOWN, OHIO
Phone 41548
Éjjel és nappali szolgálat
Méltányos árak

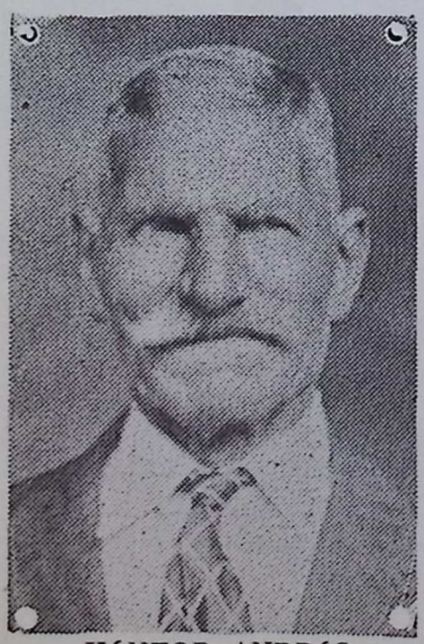
Telephone: Grant 8522
M. BALASH
MAGYAR SZÜCSMESTER
500 Elmwood Ave., BUFFALO, N. Y.
Isten áldását kéri a Bethlen Otthonra.

Dr. ZAVISCA A. JÓZSEF
a Ref. Egyesület egyik vizsgáló orvosa
Phones: Delaware 5769
448 Ontario Street,
BUFFALO, N. Y.

casterben végezte, hol a "Bachelor of Divinity" (Baccalaureatus) (az isteni tudományok babérkoszorusa) érdem fokozatot nyerte el. 1925-ben már a bridgeporti egyház segédlelkésze, három évvel később pedig rendes lelkésze.

1925-ben a hires Yale egyetemre iratkozott be, hol — mint graduate student — a theológia körébe tartozó különféle gyakorlati tudományokat és előadásokat hallgatta. A Keleti Magyar Református Egyházmegyének öt éven át volt titkár-jegyzője, a Lelkészi Nyugdijintézeti Tanácsnak éveken át megbizottja. Két éven át a bridgeporti Junior Collegeban magyar és német előadó. 10 év óta szerkeszti és kiadja a SZEBB JÖVŐ cimü egyházi gyermek- és ifjusági lapot. Bridgeport városában a Family Welfare tanácsának választott tagja. Négy évvel ezelőtt lett a pécsi Magyar Kir. Erzsébet Tudományegyetem hallgatója, hol "Emerson és az amerikai szellem" c. munkájának befejezése után a filozófia doktorává fogják avatni (1940-ben).

Miután Lancasterben a Magyarországi Református Egyház Egyetemes Konventje által előirt theológiai tárgyakat is sikeresen elvégezte, igy ez év elején a Keleti Magyar Református Egyházmegye — a Belmissziói Tanácson keresztül — a Magyarországi Református Egyház Egyetemes Konventjétől lelkészi diplomájának nosztrifikálását kérte.

KÁNTOR ANDRÁS

Felesége elődjének, Komjáthy Ernő lelkésznek a leánya, egy leány és egy fiu gyermekük van.

"Az egyház 14 év alatti nagyszerü fejlődésében az emberi munka legnagyobb részét csakugyan ez a ritka tevékenységü és joggal népszerü fiatal lelkész végezte."

"Kétség nélkül egyik legeredményesebben dolgozó lelkészünk: egyháza a jól megszervezett és helyesen vezetett egyházközségek között is példaadó helyen áll. Igaz, hogy kitünő előljárók veszik körül, akikkel valóban öröm lehet dolgozni." (ó.)

KÁNTOR ANDRÁS

A "Bridgeporti, Conn. és Vidéki (State St.-i) Magyar Református Egyház" 1939 november 5.-én tartotta meg 35 éves jubileumi ünnepélyét. Harmincöt esztendő nagy idő az amerikai magyar reformátusság életében! Azért ez a gyönyörü gyülekezet hálával borul le az Ur szine előtt az elmult 35 esztendő sok sok áldásáért.

A bridgeporti egyház hivei nem külső pompával, hangos szavakkal és cécókkal ünneplik meg ezt a nevezetes évfordulót, hanem arra törekednek, hogy mennél több lelkiséget, benső áhitatot és áldozatos jócselekedet vigyenek bele az egyház, helyesebben a gyülekezet életébe.

Aki ismeri ennek a szép és hatalmas gyülekezetnek a 35 éves történetét, az jól tudja, hogy — ugyszólván — semmivel kezdték az alapitást, mert az alapitótagok — akkor még — Istenben vetett erős és rendithetetlen hitükön kivül nem volt semmi egyebük.

A hit azonban hegyeket is képes kimozditani a helyükből. Egy ilyen erős és rendithetetlen hitü alapitótag Kántor András is a bridgeporti gyülekezet hasonló tagjai sorában.

Kántor András 1870 julius 15.-én született, Fony, Abaujmegye községében. Édesapja, Kántor József gazdálkodó 79 éves koráig élt, akinek első feleségétől két, a másodiktól pedig négy gyermek született. Kántor András a két első gyermek egyike. A

többi testvérei már nem élnek. Kántor András 1891-ben Lőcsén szolgált mint katona, 1892 február 15.-én érkezett Amerikába és Bridgeporton, Conn. telepedett le. Mint jó magyar és hü református, magyar és református leányt választott életepárjául (Szabó Zsuzsánnát, Hidasnémeti, Abaujm.), akivel 1893 február 22.-én esküdött meg a Bridgeporti Német Református Templomban néhai Rev. C. Brunner lelkipásztor előtt. Az első gyermekét még a német református templomban keresztelték meg, a másodikat már a Bridgeporti Pine St.-i Magyar Református templomban, a harmadikat pedig id. Dókus Gábor lelkész keresztelte meg Stamfordon.

Kántor András nejével és családjával együtt, első helyen szerepelt azok között, akik a Bridgeporti (Pine St.-i) Első Magyar Református Egyházat megszervezték. Ennek az egyháznak is hüséges, buzgó, áldozatkész és munkás tagja volt családjával együtt.

Mikor azonban a Magyarországi Református Egyház munkát kezdett az amerikai magyar reformátusok között, Kántor András több magyar református hittestvérével együtt ezen egyházi mozgalom mellé állt és Komjáthy Ernő — volt Pine St.-i — lelkésszel együtt megalakitották a "Bridgeporti, Conn. és Vidéki (State St.-i) Magyar Református Egyházat (1904-ben) a Magyarországi Református Egyház fennhatósága alatt.

Az egyház alakuló gyülésén a megválasztott 12 presbyter közül a harmadik helyen jelölték Kántor Andrást a presbyteri tisztségre. Az első presbyterium tagjainak több mint fele már nincs az élők sorában s az élők közül egyedül Kántor András tartozik ma is ehez a gyülekezethez. Sőt Kántor András az első alakuló gyülés — tehát 1904 óta — megszakitás nélkül állandóan tagja ma is a presbyteriumnak. Nemcsak a bridgeporti (State St.-i), de talán az egész amerikai magyar református egyházi életünk történetében Kántor András az egyedüli, aki megszakitás nélkül 35 éve tölti be a magyar református presbyteri tisztséget. Ha semmi más előtt nem is, de ez előtt a példaadás előtt, mindenkinek tisztelettel kell meghajolni. De Kántor András nemcsak "viselte" ezt a tisztséget, hanem mindig példás életet élő hüséges, buzgó, áldozatkész és munkás tag is volt családjával együtt. Amikor megkérdeztük tőle, hogy nem unta-e meg már a presbyterséget, azt válaszolta, hogy neki "olyan, mintha ma lett volna presbiterré választva". — "Nekem az Ő igája gyönyörüséges és az Ő terhe könnyü. Az, akinek teher és nyüg a presbyterség, nem is volt az soha sem az Isten szerint választott elöljáró és presbyter. Nekem ma már csak az fáj, hogy nem tehetek még többet szeretett egyházunkért, mert bizony az idő eljárt felettem is. De amig élek szivvel és lélekkel ott vagyok, ahol még én is tehetek valamit!"

Kántor András azok közül a keresztyén férfiak közül való, akiknek életük központja az egyház. Feleségével és családjával együtt az Egyházért élnek. A leánya ma is a fairfieldi magyar református egyház nőegyletének fáradhatatlan buzgóságu elnöknője, a veje — Seres József — a fairfieldi magyar református egyház agilis és közkedvelt főgondnoka, az egyik unokája — Seres Elenor — eddig az országos C. E. szövetségé-

BALÁZS MENYHÉRT ÉS NEJE
Massena, N. Y.

nek volt a titkárja, most pedig a Keleti Magyar Református Egyházmegye ifjusági csoportjának a jegyzője. Igy nem csoda, hogy azt mondották ebben a családban, hogy "ha két napig nem látjuk az egyházat, hát akkor már nem is érezzük jól magunkat".

Adja a jó Isten, hogy Kántor András és az ő családjához hasonló családok még sok számos esztendőkön keresztül forgolódhassanak az Ur szőlőjében!

A "Bridgeporti (State St.-i) Magyar Református Egyház hivei az előljárósággal együtt tisztelettel és elismeréssel adóznak Kántor András 35 esztendős egyházi müködése előtt. Isten áldása legyen további életén, mely álljon buzditásul és példaképen minden magyar református ember előtt!

BALÁZS MENYHÉRT

1883 junius 11-én született Kisbábony községben, Ugocsa megyében. 1903-ban jött Amerikába és először 1905-ben nősült, amikor Szigethi Máriát vette feleségül, aki 1918-ban elhunyt. Az első házasságból öt leány született. 1919 október 11-én vette nőül a mátészalkai Faragó Mariskát, aki özvegy asszony volt akkor és két fia volt első házasságából. A gyermekeket szépen felneveltek és szárnyukra bocsátották.

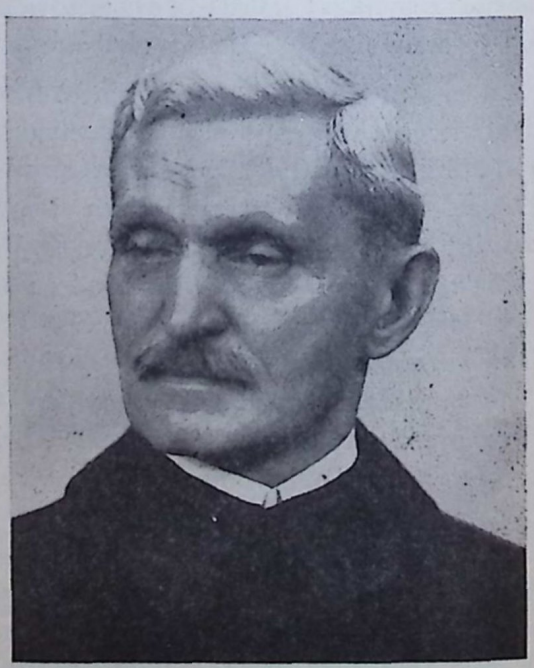
Balázs Menyhért a massenai (N. J.) magyarság egyik vezető embere. Az Amerikai Magyar Református Egyesület ottani osztályának 15 éve osztályjegyzője és 1939-ben delegátus volt. A Bethlen Otthonnak feleségével együtt hüséges támogatói. Mikor a massenai magyar reformátusok részére, akik egyházba nincsenek beszervezve és lelkész nélkül vannak, alkalmi istentiszteletet tartanak, Balázsékra mindig lehet számitani az előkészitő munkát illetőleg.

DANCS LÁSZLÓ ÉS NEJE

A cartereti magyarságnak és különösen reformátusságnak ez a két vezető tagja Ungmegyei származásu. Korláthelmecről jöttek 1911-ben, illetve 1912-ben Amerikába. 1913 november 22.-én kötöttek házasságot. Ennek 25 éves fordulóján, 1938-ban nagyszámu barátaik és tisztelőik meglepetési ünneplésben részesitették őket. Dancs László már 18 éves kora óta rendes egyháztag s a cartereti gyülekezetnek 1916-tól 1934-ig állandó tisztviselője volt, egyházfiságától a tiszteletbeli gondnokságig. Dancs Lászlóné a Lorántfy Zsuzsánna Nőegyletnek 1926 óta elnöke. Elnöksége tizedik évfordulója alkalmával a nőegylet meleg ünneplésben részesitette s egy arany diszmelltüvel ajándékozta meg. Dancs Lászlóék családostól együtt régi tagjai a Református Egyesületnek. Dancs tagja az egyházi Férfi Betegsegélyzőnek is, ahol szintén többször viselt tisztséget. Két évvel ezelőtt inditványára a Bridgeporti Szövetség new jerseyi osztályai a két magyar árvaházra pikniiket rendeztek jelentős jövedelemmel. Dancs Lászlóék házasságából két gyermek származott, az idősebb két gyermek anyja, az ifjabb pedig a cartereti egytáznak nyolc év óta orgonistája.

DR. KALASSAY SÁNDOR

Kalassay Sándor aggmenházi felügyelő egyike magyar Amerika legrégibb és legtevékenyebb pionirjainak. Több egyházat alapitott, minden magyar megmozdulásban részt vett, a Ref. Egyesületben tevékeny munkát végzett, több könyvet irt és megalapitotta a ligonieri árvaházat, ahol első árvaatya

Dr. KALASSAY SÁNDOR

volt. Sokoldalu, áldásos közéleti tevékenységéért a mult évben kapta meg az elismerést, amikor a Mission House College theológiai doktorátussal tüntette ki.

Dr. Kalassay Sándor erre a tisztességre rászolgált és szivből gratulálunk! Viselje hosszu éveken át a kitüntető cimet!

HORVÁTH ELEK

A "Bridgeporti, Conn. és Vidéki (State St.-i) Magyar Református Egyház" amerikaszerte ismert arról, hogy valóban kiváló és értékes előljárói vannak. Ha valahol, ugy ebben a gyülekezetben, komolyan megfontolják azt, hogy ki jelölhető és választható meg presbyternek. Az előljárók megválasztásánál nem az előkelőségre, nem a vagyonra vagy a nagyhangu emberekre tekintenek, hanem azokra a derék, istenfélő, igazságos férfiakra, akik Szentlélekkel és bölcseséggel teljesek, akik nem kényszeritésből, nem rut nyerészkedésnek és uralkodásnak vágyából vállalkoznak a maguk hivatalára, hanem örömest, jóindulattal viselik azt s példaképei kivánnak lenni a gyülekezetnek.

A bridgeporti gyülekezetnek becsületes, jólelkü, igaz és nagyhitü, egyházszerető, bölcs gondolkozásu és áldozatos, buzgó munkára kész férfiakból van megalkotva az előljárósága. Igy természetes, hogy nem kis megtiszteltetést jelent egy ilyen gyülekezetnek előljárója lenni.

Horváth Elek, aki 15 éves korától kezdve mindig hüséges tagja a bridgeporti gyülekezetnek, immár 23 éve tölti be ott a presbyteri tisztséget. Ebből az időből 7 évet, mint egyházi pénztáros szolgált s az utóbbi 5 év óta, mint főgondnok szolgál hüségesen és alázatosan.

Horváth Elek 1890 julius 6.-án született Takácsi községben Veszprém megyében. Amerikába 1905 julius 23-án érkezett meg. Édesapja Horváth Károly, ekkor már tagja és később előljárója is volt a bridgeporti gyülekezetnek. Derék édesapjától és jólelkü édesanyjától (született Balogh Jolán), mély vallásosságot és minden tekintetben a legszebb keresztyéni és emberi erényeket örökölte. Szülei nagy gondot forditottak egyetlen gyermekük lelkiéletének fejlesztésére. Komjáthy Ernő — az egyház akkori lelkipásztora — is felismerte az alig 15 éves ifju szép erényeit és örömmel dolgozott vele az ifjuság körében. Horváth Elek nagy tisztelettel és szeretettel tekintett lelkipásztorára — akinek lelkész-szentelésén a takács-i református templomban jelen volt. Horváth Elek, mint hüséges egyháztag az ifjusági egylet háznagyi tisztségétől kezdve az elnöki tisztségig mindenütt hüségesen szolgált. A bridgeporti és környéki magyarság soha sem fogja elfelejteni — mint kitünő mükedvelőt

A BRIDGEPORTI STATE STREETI EGYHÁZ LORÁNTFFY NŐEGYLETE

— aki olyan sok kedves órát szerzett nekik kitünő szerepléseivel. A Kálvin Egyletnek alakulása óta tisztviselője. Volt pénzszedője, jegyzője, titkára, most pedig a pénztárnoki tisztséget tölti be ott is hüségesen.

1915-ben nősült meg, Kiss Esztert vette el feleségül. Isten 3 gyermekkel áldotta meg boldog házaséletüket. Háza népe Isten félelmében él s mind a három gyermekük református, noha ő és felesége lutheránus vallásu. Ezt azonban csak akkor tudja meg róluk valaki, ha az Urasztala mellett találkoznak velük, mert ugy Horváth Elek, mint a felesége ifju koruk óta református gyülekezet tagjai, munkásai és hüséges szolgái. Ugy az egyházi, mint a magyar közületi és társadalmi életben a legnagyobb tiszteletnek, szeretetnek és megbecsülésnek örvendenek. Adja Isten, hogy még sokáig dolgozhassanak az Ur szőlőjében, annak a gyülekezetnek a körében, amelynek tagjai és elöljárói mindig szerették, tisztelték és becsülték nemes keresztyéni erényeikért és hüséges munkálkodásukért őket. A derék főgondnok pedig legyen mintakép azon társai előtt, akik szintén elöljárnak a nép előtt!

JÓSVAI JÁNOS ÉS NEJE

1939 november 10.-ikén ünnepelték házasságkötésük ezüstjubileumát, amelyen East Chicagonak és környékének számottevő magyarjai nagy számmal vettek részt és szeretetükkel halmozták el a 25 éves multra visszatekintő házaspárt.

Jósvai János már nyolc év óta köztiszteletben álló gondnoka az east chicagoi ref. egyháznak és a Bethlen Otthonnak feleségével együtt hüséges támogatója. Isten éltesse őket sokáig!

A FAIRPORTI, O REF. EGYHÁZ JUBILEUMA

Szeptember 10.-én szép ünnepély keretében adott hálát az Istennek a fairporti gyülekezet szép templomának 10 éves fennállása alkalmából. Sokan eljöttek vidékről is, a környék lelkészei valamennyien megjelentek. A város polgármestere, a magyaroknak munkát adó gyár vezetője, a magyar és angol társadalom vezetői is megjelentek. Az istentiszteleten az egyház volt alapitó lelkésze, Kerekes Béla prédikált. A többi szolgálatokat Bodor Dániel, Csépke István, Dókus Gábor, Szeghy B. János végezték. Daróczy Mátyás az egyházmegye nevében üdvözölte az ünneplő gyülekezetet. Bacsó Béla volt a tósztmester a közvacsorán, melyen nagyszámu közönség vett részt.

(Ref. Lapja.)

AZ ASHTABULA, O. REF. EGYHÁZ JUBILEUMA

Labor Daykor tartott hálaadó Istentiszteleten sokan megjelentek közelből és távolból. Daróczy Mátyás e. m. elnök hirdette Isten Igéjét, Dókus Gábor, Kruchió Antal, Nagy Ferenc és Bernáth Árpád lelkészek végezték a többi szolgálatokat. A magyar ruhába öltözött leányok énekkara háromszor is szerepelt szép énekszámokkal. A közebéden nagyszámu közönség vett részt, köztük a város polgármestere, több tisztviselője, és a vidéki vendégek. A helybeli lelkész mutatta be a vendégeket és olvasta fel az egyház volt lelkészeinek és sok egyháznak üdvözletét. Hála a jókedvü adakozóknak bizonyára sikerülni fog az ashtabulai egyháznak, hogy adóssága egyrészét kifizethesse a szépen sikerült ünnepély jövedelméből.

(Ref. Lapja.)

PARÓCHIAAVATÁS ALLIANCEN

Az egyház paróchiaavatási ünnepsége 1938 november 20.-ikán szépen sikerült. Az istentiszteleten Bernáth Árpád lelkész, Dr. Nánássy Lajos árvaatya és Bodor Dániel loraini lelkész imádkoztak, Bőtty János youngstowni lelkész hirdette az Igét, szavai szivből jöttek és szivhez szóltak. Dókus Gábor cantoni lelkész, a Mahoning Presbyterynek az elnöke, tolmácsolta az egyházmegyének a jókivánatait. Végül Szeghy János fairporti lelkész, a tóparti egyházmegye elnöke, kérte Istennek áldását a gyülekezetre. Istentisztelet után a lelkészlak elé ment az ünneplők serege, itt Csépke István nilesi lelkész tartotta az avató beszédet, majd id.

Nyáradi József, az egyháznak 19 éve munkálkodó gondnoka adta át a lelkészlak kulcsát az egyház lelkészének, aki kijelentette, hogy minden jó keresztyén és igaz magyar előtt mindig megnyittatik a laknak ajtaja.

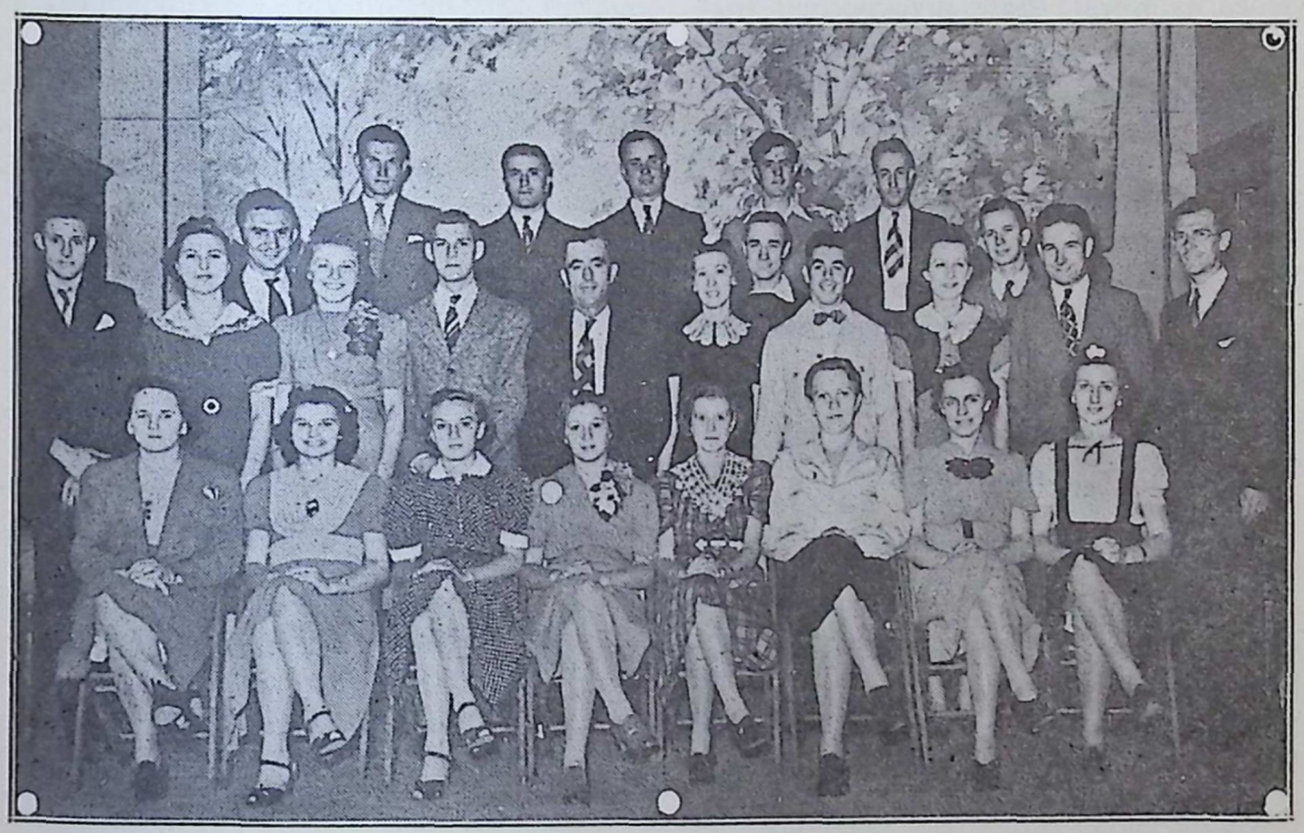
A teritett asztaloknál az áldomásmesteri tisztséget Nagy Ferenc töltötte be, aki egymásután szólitotta fel a testvér egyházak képviselőit.

Az alliancei testvérek mindenkor megmutatták szeretetüket egyházukhoz és minden nemes magyar mozgalomból kivették részüket, dacára annak, hogy békességszeretetüket sokszor megzavarták. Az elmult 12 évben nagy léptekkel haladt előre az egyház: először templomot emelt $7600.00 költséggel, szép termet épitett alá, a templomot renoválta és ujjá festette $1100.00 költséggel, most lelkészlakot vett és átalakitott, ez is $3000.00-ba került,— és mégis, dacára a 7 éves depressziónak, e nagy összegből alig több mint $2500.00 van még teherként.

(Ref. Lapja.)

AZ EGRY LÁSZLÓ LELKÉSZ BEIKTATÁSA

1939 május 21.-én délután iktatta be a keleti egyházmegye lelkészi hivatalába Egry

WOODBRIDGE, N. J. AZ IFJUSÁGI KÖR EGY CSOPORTJA

HEINEMANN GYULA
VIRÁGKERESKEDÉSE és KERTÉSZETE
Phone: Pullmann 2829
459 W. 119th STREET, CHICAGO, ILL.

E. 79 & GRAND SERVICE STATION
2749 E. 79 St. ENdicott 9463
CLEVELAND, OHIO
GULF PRODUCT — REPAIRING
J. S. TOMORY J. J. KLIMEK

HUNGARIAN VILLAGE
9227 So. Cottage Grove Avenue
CHICAGO, ILL.
— Kitünő kiszolgálás. —
MRS. MARY KÓSA.

UR LAJOS
VIRÁG ÜZLETE
8933 Buckeye Road Cleveland, Ohio
CEdar 3650

Lászlót, akit néhány hónapi woodbridgei tartózkodása után már is szivébe zárt a gyülekezet. Meg is mutatta iránta való ragaszkodását azzal, hogy szép számban jelent meg ugy a templomban, mint az istentiszteletet követő lakomán. Sőt nemcsak a helybeli gyülekezet tagjai voltak ott, hanem a távoli Fairportról, a lelkész volt gyülekezetéből is többen eljöttek, ugyszintén voltak vendégek Pittsburghból és New York vidékéről számosan. A hivatalos beiktatást Dr. Takaró Géza, az egyházmegye elnöke végezte, mig az Igét Dr. Tóth Sándor hirdette. Közremüködtek még Szabó Antal, Rácz Győző és Kovács Imre egyházmegyei tisztviselők, ugy hogy az egyházmegyének egész tisztikara teljes számmal jelent meg a beiktatási ünnepélyen. A gyülekezet hozzáfogott a paróchia épitéshez és a munka gyorsan halad előre. Urunk áldását kérjük a gyülekezet és a lelkész egymáshoz való viszonyára is.

(Ref. Lapja.)

A SZIJJÁRTÓ ISTVÁN LELKÉSZ BEIKTATÁSA

1939 julius első vasárnapján iktatták be lelkészi állásába az egyházközség uj lelkészét, Szijjártó Istvánt, aki megelőzőleg a clevelandi első egyház másodlelkésze volt, s különösen az ifjusági mozgalmakban vett állandóan tevékeny részt, mint az országos C. E. szövetség állandó lelkészi tanácsosa. A népszerü ifju lelkész beiktatására nagy közönség jelent meg a columbusi "egyesült magyar protestáns egyház" templomában. Lelkészek is nagy számban jöttek az egész környékről. Az Igét Dókus Gábor cantoni lelkész, a Lelkészegyesület elnöke hirdette, mig a beiktatási szertartást a tóparti egyházmegye elnöke Daróczy Mátyás clevelandi lelkész végezte. Rajtuk kivül jelen voltak még a különböző cselekményekkel részt vettek a gazdagtartalmu Istentiszteletben Kruchió Antal alliancei, Bacsó Béla elyriai, Bakay Árpád akroni, Bodor Dániel loraini lelkészek, ugyszintén Dr. Csutoros Elek, az egyház emeritus lelkésze, valamint Dr. E. Bruce Jacobs, ottani amerikai egyházunk lelkésze is. A beiktatási ünnepélyen, mit természetesen szép bankett is követett, üdvözlő verssel is köszöntötték az uj lelkészt, kinek uj állomáshelyén végzendő munkájára mi is szivből kivánjuk Isten gazdag áldását.

(Ref. Lapja.)

AZ UR SZEBB JÖVŐT ÁD

— Hálaadás Napján —

Az anyaföld hála-tüze lobog
Szent oltár kövein,
S a füst, mely össze-vissza gombolyog,
Uj zsolozsmára int.

De hogy zenghetett ma uj zsolozsmát
— Kedvvel örömteltet —
Mikor munkámnak minden gyümölcse
Bumra, kárba veszett.

Hogy zenghetnék, ha a csalódások
Könnyárt fakasztanak,
S reménységeim elhalványulva
Kinozva szaggatnak.

De igy szól az Ur: Nézz tetteimre!
S friss lelkierővel
— A szép ősz arany sugáraiban —
Dicsérj uj énekkel.

Lásd, én gazdag áldást teritettem
A föld abroszára,
De sokan gonoszul élnek vele
Milliók kárára.

De higyj fiam! Légy hü, engedelmes,
És várj türelemmel,
Mert uj rendet teremtek oda lent
Jóltevő kezemmel.

A kevélységet nem türöm tovább,
Szabadulást adok!
Néked fiamnak, s megaláztatnak
A beképzelt nagyok.

Reménytelenséggel, csüggedéssel
Már ne törődj tovább,
De törj ki uj énekkel ajkadon:
Az Ur szebb jövőt ád.

Hámory N. Pál.
St. Louis, Mo. (1939.)

Az Ifjuság Krisztusért

THE NATIONAL C. E. UNION

By **William Babinsky,** National President

The National Hungarian C. E. Conference, held at Cleveland, Ohio, August 29-31, 1939, was designated by many people as a failure. However, to pass intelligent judgement upon any situation, one has to have first hand information about the thing to be judged. Furthermore one has to judge a situation by looking at it from various aspects. The same is true about passing any judgement upon last summer's National C. E. Coference. The people who were at the conference certainly have testified as to its quality. They are in a position to judge and from them the unbiased comments are heard, for they seemed to have judged qualitatively rather than quantitatively.

The lack of numbers at this conference was particularly disheartening at first. But what the group lacked in quantity, they certainly made up in quality — spirit and cooperation. These were the characteristics that marked the conference as a successful conference. It seemed as if all the delegates were bent upon knowing one another as a genuine fellowship of Christians. Not only did this genuine spirit of fellowship prevail throughout the entire atmosphere of the conference, but practical manifestations of this attitude were evident. The young people were decidedly enthusiastic with respect to participatioin in the discussion groups. There was nearly 100% attendance at discussion groups and it was decidedly evident that the young people tried to take with them something of value from these groups. Cooperation at the business sessions was an element not to be overlooked. Perhaps the reason why these meetings were conducted so smoothely is that the delegates were tolerant and friendly rather than narrow minded, or antagonistic to one another.

The theme of the conference, "Christ With Us," was particularly appropriate. The very title itself serves as guide to all young people. In this chaotic world, full of hardship, strife, sorrow, and impending war on all sides, youth particularly needs some guide light to strengthen his moral fibres so that he might make the right beginning to his long voyage across the wind-ridden seas of life. Youth venturing out into the world to begin life **must** remember the words "Christ With Us," lest he become too depressed in his wanderings to seek fame and fortune. The inspirational character of our conference probably bolstered up the hopes of many in our groups.

One of the most important changes wrought at this past summer's conference was the financial reorganization of the Union. The old union dues have been abandoned. Instead of dues, the distinct treasurer is to collect from each C. E. that is a member of his particular district, one dollar ($1.00) for each district conference held. Half of this sum collected he will turn over to the national treasury and the other half he will put into the district treasury. This will materially simplify the financial organization of the Union as well as give the Union more definite funds to count on.

Mention must be made also of the new set-ut for the **Rambler.** Dr. Alexander Toth offered four pages of the **Reformátusok Lapja,** to the **Rambler** at the conference this summer. This proposal was accepted by the conference. Thus a great deal of the running expenses of the Union have been cut down. There is now no special and separate editor of the **Rambler.** All material goes to him. The latter change will work for a close knit organization in the

C. E. Union and the whole set up will considerably expedit publication of the **Rambler.**

The officers of the National C. E. Union as elected this past summer at Cleveland are as follows:

President: William Babinsky (also Editor of the Rambler.), Hertzog Hall, New Brunswick, N. J.

Secretary: Betty Santo, 751 So. Main St., Phillipsburg, N. J.

Treasurer: William Papp, 3015 East 125 St., Cleveland, O.

The date, place, and theme of next year's conference will be named by the executive committee very shortly. An invitation for the conference is now under discussion and consideration by the committee. Various themes are under consideration, but a satisfactory one embodying all that should be expressed has not yet been found. It is sufficient to say that the committee this year is earnestly trying to put forth plans for a conference and that no Hungarian youth in America will want to miss.

As we look ahead to the coming year a few things are paramount and noticeable. First of all there must be somewhat of a change in attitude toward National C. E. Union. The various C. E.'s should bear in mind that the Union is not an entity in itself, but that it is composed of C. E.'s round the nation whose **duty** it is to cooperate with the Union. Without the cooperation of the member C. E. Societies, the National C. E. Union is **non-existent.** Secondly, we must always bear in mind the word **Christian** underlying all our actions as a group. Never forget that! We are a Christian group, organized for Christian purposees — not social purposes. Let us take this and every other year seriously as "Christian Endeavors."

ZAJAC'S BAKERY
Phone. LOngacre 4544
11817 Buckeye Road, Cleveland, O.
Elsőrendü kenyér, torták és sütemények, tejtermékek. Friss vaj és turó.

ORSZÁGOS MAGYAR C. E. KONFERENCIA, CLEVELAND, O.

MEGALAKULT A FÜGGETLEN REF. EGYHÁZ ORSZÁGOS IFJUSÁGI SZÖVETSÉGE

Háromnapos konferenciát tartott a Független Ref. Egyház ifjusága szeptember hó 2,3, 4-én Perth Amboyban. Az ország minden részéből, az Egyházkerület kebelébe tartozó ifjusági szervezetek kiküldöttei, mintegy 250-en jöttek össze. A konferenciát a Független Amerikai Magyar Református Egyházkerület rendezte. Az az Egyházkerület, amely megalakulásától kezdve oly nagy gondot forditott az ifjuság nevelésére, az ősök hitében, magyaros érzésében és gondolkozásában való megtartására. A konferencián elhangzott bizonyságtételek arról tanuskodnak, hogy a Független Egyháznak eme törekvése nem volt hiábavaló. A második generáció, amelynek minden egyes tagja már itt született s ennek az országnak hüséges polgára, nem tagadta meg és nem hagyta el az ősök drága hitét s nem tékozolta el azokat a kincseket és örökségeket, amelyeket az ősöktől kapott. Ezekben az itéletes időkben, amikor körülöttünk recseg és ropog a világ alkotmánya, a hitszegésnek, hütlenségnek, lelkiismeretlenségnek eme klasszikus korában, a világnézetek eme szörnyü harcában, jól esik látnunk a független reformátusok ifjuságát, amely hüséges Istenéhez, hitéhez, tradiciójához, azokhoz a szellemi és erkölcsi értékekhez, melyeket apáitól örökségül kapott. A konferencia tárgysorozatán korunk nagy kérdései, az ifjuság lelki és szellemi világához legközelebb álló nagy problémák szerepelnek. Ezeknek a nagy kérdéseknek a megoldása, megvitatása, az ifjuságnak a helyes utra való vezetése volt a konferencia legfőbb feladata. Hogy mennyire mély benyomást gyakoroltak az egyes kérdések az ifjuság lelki világára, arról a konferencián elhangzott bizonyságtételek tanuskodnak.

A konferenciát délelőtt alkalmi istentisztelet előzte meg, melyet dr. Vincze Károly és Urbán József egyházkerületi főjegyző végeztek. Utána az ifjuság urvacsorával élt. Délután 2 órakor a konferenciát rövid istentisztelettel Béky Zoltán esperes nyitotta meg. Utána ugyancsak Béky Zoltán esperes tartott előadást a következő tárgyról: "Mire hatalmaz fel és mire kötelez a konfirmációi fogadalom." Élénk vitát és hozzászólásokat váltott ki Tóbiás Jolán perth amboyi tanárnőnek az előadása: "Légy résen... vegyes házasságok problémája" cimü kérdésről. — Ugyszintén Bányácski Géza "Eligazodás az izmusok világában" cimü előadása, melyben ügyesen tárta a hallgatóság elé a világnézetek és izmusok mai nagy harcát. "Az amerikai magyar református ifjuság számára, mondotta, csak két izmus lehetséges, mint élet és világszemlélet: **Kristianizmus** és **Americanizmus.**" "Amerikai magyarságunk történelmi gyökerei"-ről Nagy Béla Lajos orvosnövendék tartott előadást kimutatva, hogy a magyarság mennyi szellemi erkölcsi, kulturális értékkel és vérrel gazdagitotta ennek az országnak a történelmét. A "Tiszta életről" Dr. Buch, az amerikai szigoru kálvini irányzat egyik kiváló képviselője tartott értékes előadást.

A konferencia megalakitotta a Független Amerikai Magyar Református Egyház Ifjuságának Országos Szövetségét, melynek főtisztviselőiül a következőket választotta meg:

Elnök: Bányácski Géza, McKeesport, Pa.
Alelnök: Halász József, Perth Amboy, N. J.
Pénztárnok: Tóth János, Youngstown, O.
Ellenőr: Nagy B. Lajos, Carteret, N. J.
Titkár-jegyző: Kish Margit, Trenton, N.J.

Az uj tisztikart Daróczy Sándor főesperes eskette be hivatalába.

A konferencia az Egyesült Államok elnökének és Magyarország kormányzójának táviratot küldött.

(Trentoni Függetlenség)

BUCKEYE PROVISION CO.
FEHÉR LAJOS
2 husüzlete
11604 Buckeye Road 12208 Buckeye Road
Cleveland, Ohio.

A F. A. M. R. E. 1939 SZEPTEMBER 2—4-IKI PERTH AMBOYI ORSZÁGOS IFJUSÁGI KONFERENCIÁJA RÉSZTVEVŐINEK EGY CSOPORTJA

A BRIDGEPORTI STATE STREETI EGYHÁZ KONFIRMÁLTAK CSOPORTJA

AZ AMERIKAI MAGYAR REFORMÁTUSSÁG 1939. ÉVI ÉLETE

I. AZ EVANGELICAL AND REFORMED CHURCH FENNHATÓSÁGA ALATT

1. KELETI EGYHÁZMEGYE.

Bethlehem, Pa. Az egyház ugy anyagilag, mint a lelkiekben igyekszik legjobb tehetsége szerint elvégezni a reá bizottakat a Paál Gyula lelkész vezetése mellett. A C. E. magyar konferencia keleti körzete ebben az egyházban tartotta évi gyülését.

Bridgeport, Conn. "Már ismételten alkalmunk volt huzamosabb időt tölteni State streeti egyházunkban és mindegyik alkalommal őszinte örömmel állapitottuk meg ennek az egyházközségnek nagyszerü virágzását és folytonos előhaladását. Az egyházközségnek alakulásakor 76 tagja volt. Mikor mai lelkésze átvette vezetését 350 körül volt a tagok száma; ma pedig 822 tagot tartanak nyilván a kitünően vezetett lelkészi hivatalban. Még szebb ennél a számnál az Urvacsorával élők számának a gyarapodása. Sehol nem találtunk ilyen teljes kimutatást az Urvacsorával élők számáról; a gyülekezet megalakulása óta egészen pontosan vezetik azt és a legszebb tulajdonság az, hogy az ott kimutatott számok állandóan emelkednek. Évről-évre mindig gyarapodik azoknak a száma, kik hitük gyakorlásának ezt a legszebb ténykedését el nem mulasztanák, minden évben az a legnagyobb örömük az elöljáróknak, ha az előző évi létszámot felülmulhatták. Igy volt most husvétkor is, amikor csaknem 650 egyén járult az Ur asztalához. Olyan magas szám, amilyenre még nem volt példa az egyház fennállása óta. De nemcsak arra törekszenek, hogy azoknak a száma növekedjék, akik Urvacsorával élnek, hanem az is állandó igyekezetük, hogy az Urvacsorázás alkalmával ne menjen ki senki a templomból. Ezt a célt még nem érték ugyan el, de már közel járnak hozzá: husvétkor nem volt ötven azoknak a száma, akik az Urvacsoravétel előtt eltávoztak. Az ünnepei adakozás összege meghaladta az 1000 dollárt. Feltünően nagy volt az ifjuság részvétele minden istentiszteleten, és pedig nemcsak az ünnepen, hanem hétköznap estéken is. A vasárnapi iskolában is 150 gyermeket láttunk, perselypénzük vasárnaponként tiz dollár körül van, — sok egyházközségünk boldog volt, ha gyülekezeti perselypénze ennyit tenne ki. Most készülődnek a fokozatos tanitási rendszer bevezetéséhez. Az egyházközségnek nevezetes esztendeje az idei; alapitásának 35-ik évfordulója. Ezt az évfordulót nem külső pompával, hangos szavakkal és cécóval akarják megünnepelni, hanem arra törekszenek, hogy mennél több lelkiséget, benső áhitatot és áldozatos jócselekedetet vigyenek bele az egyház, helyesebben a gyülekezet életébe. Ennek az ünneplésnek mintegy bevezetéséül szolgáltak a nagyheti istentiszteletek, miket Dr. Tóth Sándor végzett. Ezen a héten adták át rendeltetésének azt a szép és gazdag urasztali készletet is, mit az egyházközség buzgó tagjai adományoztak, négy szép nagy ezüst, belül aranyozott kelyhet, az evangélikus testvérek használatára ostyatartót, aztán a betegek részére külön hordozható és elmésen készitett tokba zárt két kisebb ezüst kelyhet, tányért, kenyér- és ostyatartót, végezetül pedig a chromiumból készült és 220 személyre való egyéni Urvacsorázó készletet, — amikkel együtt az egyházközségnek amugy is szép urasztali felszerelése hatalmasan meggazdagodott. Különösen a szép munkát végző Nőegylet vette ki ebből az adományozásból a maga oroszlánrészét. A jubileumi esztendő másik alkotásául az adósságnak nagyobb összeggel leendő törlesztését tüzték ki. A megajánlások már is 1500 dollár körül járnak. Nagyszerü együttmüködés folyik ebben az egyházközségben a lelkész és az elöljáróság minden tagja között. Mindenki örömmel és vidáman végzi a maga tisztét, mert látja is az eredményt. Már pedig semmi sem nagyobb ösztönző és bátoritó erő, mint a haladásnak a tapasztalása. Ez a gyülekezetünk pedig oly szépen halad, hogy már is nemcsak a Keletnek a leghatalmasabb magyar református gyülekezete, hanem nála nagyobb kettő sincs a nyugaton sem; szervezett egyházi munkájának eredményessége tekintetében pedig keresve kell párját keresnünk az egész országban. Az egyház ügyes és munkás lelkésze Böszörményi István, diakonisszája Bodnár Irénke, gondnoka Horváth Elek."

Fenti sorokat Dr. Tóth Sándor irta az eleven életet élő és folyton erősödő bridgeporti State-streeti egyházról. Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy Böszörményi M. István lelkipásztor volt szives megküldeni a Bethlen Otthon levéltára részére a magyar lapokban nyomtatásban megjelent összes hireket (bárcsak mások is igy cselekednének!) Helyszüke miatt a következő fontosabb eseményeket idézzük: Felhivják az ifjuság figyelmét a 400 idősebb egyháztag által használt kettős adományboritékok átvételére. — 1939-re a Nőegylet elnöke ujra Füzi Jánosné lett; a többi tisztviselők: Király Istvánné, Menyhért Istvánné és Farkas Lajosné. — Az egyház külmissziói vasárnapot tartott. 1938-ban 25 keresztelés, 9 esketés, 19 temetés és 20 konfirmálás volt. 1774 lélek élt urvacsorával. A vasárnapi iskolákban 243 növendéket tartottak számon, a szombati iskolába 50 és 100 között volt a tanulók száma, a nyári magyar iskolában pedig 73. Az egyház 1938 évi bevétele $8,922.51, kiadása $7,071.13. A Kálvin Egylet évvégi összes maradványa $20,370.89. A Nőegylet évi bevételi forgalma $2,630.72, a vasárnapi iskoláé $508.67, a

Vegyes Énekkaré $3,131.23, a Senior C. E.-é $53.52, a Boy Scoutoké $52.00, a Girls Scoutoké $53.35, a Női Missziói Köré $105.31, a State Streeti Clubé $99.77 volt. — Komjáthy Ernő, első lelkész az egyház "pastor emeratus"-a lett. — Az egyházban tartott presbiteri konferencián március 5-ikén közel 150 presbiter vett részt. — A parochiára beszerezték az olajfütést. — Pünköstkor 145 lélek urvacsorázott. Lelkipásztor helyteleniti a pünkösi komolyabb megünneplésének elhanyagolását. — A körzeti Nőegylet Konferencia jul 16-án 164 résztvevővel az egyház templomában volt. — November közepéig 1939-ben 1875 dollárt törlesztettek az adósságba. Tartozás november végén $13,100.00 volt. — Adakoznak az uj orgona alapra is. — Az egyház 35 éves jubileuma november 5-én volt. — Ugy az egyház, mint a Kálvin Egylet befizetik az árvaházra tett alapitványok kamatait.

Connecticuti Egyházkörzet. Keresztessy Imre lelkész valóban missziói munkát végez, amikor nagy területen több szervezett egyházközségben végez állandóan szolgálatot és hiveinek vallásos és társadalmi javát buzgón szolgálja.

Coatsville, Pa. Ezt a gyülekezetet, mely korábban a Presbyterian Church-höz tartozott, az összes érdekelt felek beleegyezésével az Evangelical and Reformed Church vette át és a Belmissziói hatóság támogatja. A gyülekezet beszolgálását Kovács Béla volt wallingfordi lelkészre bizta. Itt emlitjük meg, hogy az utóbbi hónapok alatt, amióta nem volt lelkészük, a gyülekezet tagjai tiszteletreméltó hüséggel kitartottak az egyház ügye mellett. Az előljáróság, élén Godra Márton gondnokkal, hiven gondoskodott az istentiszteletek ellátásáról: az egyik presbiter Bibliát olvasott, a másik imádkozott, a harmadik az éneket vezette, Godra Juliska orgonázott; a vasárnapi iskolai tanitók meg pontosan tanitották azt a mintegy 35-40 főnyi kis csapatot, aminél több akkor sem járt a vasárnapi iskolába, amikor rendes lelkészi kiszolgálás volt, — azon egyszerü oknál fogva, mert nincs több magyar református gyermek Coatsvillen. Az egyház boldog, mert összes adósságát kifizette.

CSOPORTKÉP — COATESVILLE, PA.

Fairfield, Conn. Fairfield egyike azoknak az uj egyházaknak, ahol minden évben számban, anyagiakban és lelkiekben gyarapodás van. Eddig a new yorki angol egyházmegyéhez tartozott az egyház, most az Ev. Ref. Magyar Egyházkerületnek a tagja, ahová áthelyezését kérte.

Népe öntudatos református, kik nemcsak saját egyházukra gondolnak, hanem tisztában vannak azzal, hogy a synodon keresztül más kötelezettségeknek is eleget kell tegyenek. Kettős boritékuk több mint tiz éve megvan. 1936 évben 148 egyénnek volt meg a kettős boritékja, 1939 évben 250 egyén vette ki és fizeti rendszeresen.

Az egyház különösen sokat tett a nempolgárok érdekében. Száztiz egyénnek nyujtott segédkezet, hogy az első papirját kivehesse, tanfolyamot tart fenn a polgárosodók részére.

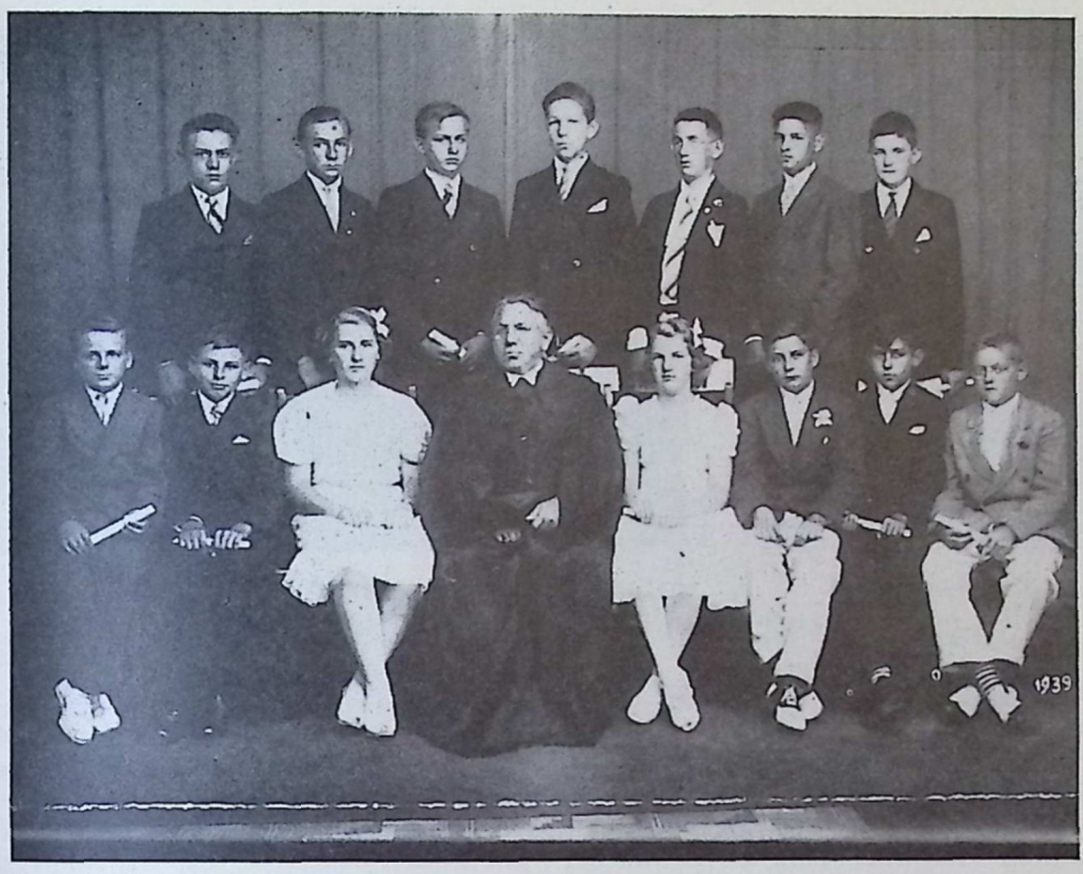
Gyönyörü énekkara van, a senior oszt. énekkarnak 32 tagja, mig a junior énekkarnak 16 tagja van. Amikor a két énekkar énekel, a templomnak egy nagyrészét foglalják el. Mind a két énekkarnak egyenruhája van. A senior énekkar karvezetője P. Varga Etel, elnöke Gombos Erzsi. A junior énekkar karvezetője Szajko Margit és Dicső Piroska, elnöke Dicső Erzsébet. Két C. E. osztály van, a Sen C. E. osztály elnöke Lengyel Bert, az intm. C. E. elnöke Jestreby Boriska.

Mükedvelőink nemcsak népszinmüveket, hanem operetteket is előadnak. Nagy sikerrel adták elő legutóbb Borcsa Amerikában, János Vitéz és Tul a Nagykrivánon. A mükedvelők elnöke és a darab főrendezője Vargovcsik Gyula, az egyház jegyzője.

A munkából böven kiveszik részöket a Férfi Kör, elnöke Straborny András, a Lorántffy Zsuzsánna Női Kör, elnöke Seres Józsefné. A vasárnapi, szombati és nyári iskolája látogatott. 75-85 között váltakozik a létszám.

Annak dacára, hogy mindig ujabb és ujabb beruházásokat tesz az egyház, kiöntette a Kálvin udvart, rendbehozatta a Kálvin Hall tetejét, kifestették a Kálvin Hallt, a lelkész lakot, utóbbit olajégővel látták el, a templomhoz egy énekkari szobát épitettek, a házgondnok feljáratához uj lépcsőzetet épitettek. Mindezekhez a munkálatokat az egyháztagok lelkes tagjai nyujtották, az egyházpénztárból anyagra több mint ezer dollárt költött az egyház, adóssága mégis leszállt 27.500 dollárról 23,700 dollárra.

A közgyülés kimondta egy uj templomalapnak a megkezdését. Templomunk kicsi; pár hónapi lelkes munka után közel 1000 dollár gyült össze az uj templom alapra. Az uj tetmplomépitő bizottság elnöke V. Varga János tiszteletbeli főgondnok, pénztárnoka Tripoli Sándor ifj. A begyült pénzt bankban kezelik és semmi más célt nem szolgálhat, csak az uj templom épitésére for-

FAIRFIELD, CONN. A REF. EGYHÁZ KONFIRMANDUS NÖVENDÉKEI 1939-BEN

CSIRE MARISKA JÁNOS VITÉZ SZEREPÉBEN FAIRFIELDI REF. EGYHÁZ.

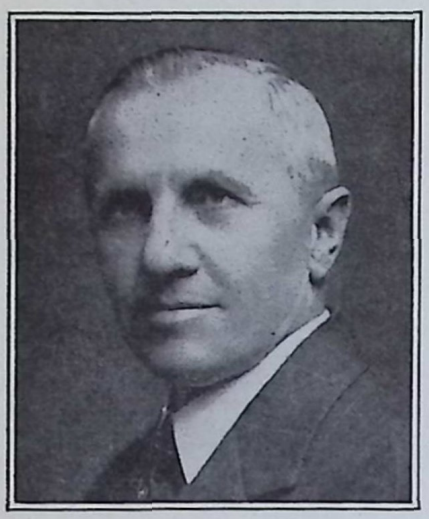
ditható oz összeg. A lelkész és neje a mult évben látogatást tett az óhazában és Erdélyben szülőföldjükön, kiknek tiszteletökre elutazásukkor és érkezésükkor is bucsu és fogadó vacsorát rendeztek. Lelkészné sulyos operáción esett keresztül, megsegitésökre egy örömbankettet rendeztek, ezzel is mint mindenben segitséget nyujtva hü munkásaiknak.

Lelkész UTAZÁS ERDÉLYORSZÁGBA cim alatt egy könyvet ad ki, melynek tiszta jövedelmét az uj templom alapjára igérte oda.

Az alig 12 éves egyház az utóbbi három év alatt vendégül látta az Amerikai Magyar Ref. C. E. nagygyülést, amelyen közel 300-an voltak, az utóbbi évben meg a Református Magyar Napot rendezték Faiarfielden, amelyre többen mint 200-an jöttek el. Hogy a fairfieldi egyháznépe milyen vendégszerető, bizonyitja az, hogy a gyülések elmultával még ma is mindenhol dicsérettel emlegetik ezt a derék népet.

Az egyház jelenlegi vezetői: Lelkész Péter Antal, tiszteletbeli főgondnok P. Varga János, főgondnok Seres József, gondnok Szabó Lajos, jegyző Vargovcsik Gyula, pénztárnok Straborny András.

New York, N. Y. A hazulról küldött két zászló szentelése impozáns keretek között folyt le és dr. Takaró Géza lelkész meghatva adta át a zászlókat az egyháznak és a Lorántffy Nőegyletnek.

Dr. TAKARÓ GÉZA

MOLNÁR IMRE ÉS ELHUNYT NEJE, MASSENA, N. Y.

Dr. Takaró Géza lelkész nagyon tevékeny társadalmi munkásságot fejtett ki a mult esztendőben is és számos értékes előadást tartott. Csak néhányat emlitünk fel:

Már másfél évtizede magyar előadója a Columbia egyetemnek. Ebben a minőségben sokszor végez nagy értékü és hasznos szolgálatokat a magyar ügynek. Több előadást tartott a tanárok és diákok előtt. — A magyar nóta ünnepén, a Yorkville Casinoban tartott magyar ünnepélyen pedig magas szinvonalu irodalom- és müvészettörténeti előadást tartott a magyar dalról. — Április 29-én a Verhovayak zászlószentelésén mondott ünnepi beszédet. — A new yorki világkiállitás vezetősége öt is felkérte a Temple of Religion körüli hivatali szolgálatokra. — Feleségét pedig a Mrs. Vincent Astor elnöklete alatti fogadó-bizottságba is beválasztották, amely a külföldről érkező kiváló vendégek fogadtatásáról és ünnepléséről gondoskodik. Ugyanő a Y. W. C. A. részéről is mint az International Institute igazgatósági tagja más kiállitási akciókban is közremüködik; hivatalos meghivást kapott a világkiállitás megnyitási ünnepélyére is. A mult héten az amerikai Y. W. C. A. worchestshirei, Mass., háromnapos konferenciáján is részt vett. — Itt emlitjük meg, hogy a new yorki egyház, a világkiállitás ideje alatt kiállitási információs irodát tartott fenn, amely által segitségére volt az Egyesült Államokból, valamint Magyarországból vagy más országokból érkező magyaroknak.

Passaic, N. J. Az egyház szépen fejlődik és halad előre a Rácz Győző lelkész és a buzgó előljárók vezetése alatt.

Phoenixville, Pa. Békében fejlődő egyházközség. Lelkésze: Csikesz Tibor a nyáron Magyarországra utazott. Helyettese id. Nagy Emil, a Ref. Egyesület kerületi szervezője volt.

Perth Amboy, N. J. Első izben tartott a gyülekezet hüségvasárnapot május 21-én. Felhivták mindazokat, akik az egyházközség fennállásának tiz éve alatt abban az egyházban konfirmáltak, hogy jöjjenek össze uj találkozóra és ujitsák meg hitük megerősitését. Mintegy hatvanöten jelentek meg az istentiszteletet követő közebéden, ahol Sável István ifjusági köri elnök vezetése alatt kellemesen szórakoztak. Az ifjusági kör tagjai egy kedves vallásos tárgyu jelenetet is adtak elő nagyon ügyesen. Az ebédnél Russel D. Custer milltowni lelkész beszélt az egyház iránti hüségéről angolul, magyarul pedig Dr. Tóth Sándor tartott beszédet.

A Kálvin János egyház szeptember 24-ikén ünnepelte tizéves jubileumát.

Rossville, S. I., N. Y. Tóth Kálmán lelkész komoly beteg volt a mult évben, de szerencsésen felépült az operálás után. Csendben végzi az egyház a reá bizott munkát Isten országa terjesztésére.

So. Norwalk, Conn. Nov. 19-ikén ünnepelte fennállásának 45-ik évfordulóját. Az ünnephez ugy készülődik, hogy rendbehozatta, ujra kifestette szép templomát, a harmadik legrégibb magyar református templomot Amerikában, amit még néhai való jó Dókus Gábor öreg lelkész idejében épitettek. Az uj festés nemesen izléses, teljesen egyszerü, összes diszitése a Bibliának meg az Urvacsorai jegyeknek a képeiből áll, valamint a Kálvin-jelige ismert képéből: az égő szivnek áldozati bemutatásából. Világitás, tiszta egyszerüség és kényelmes berendezés szempontjából ez a templomunk a legelsők sorában áll. A munka befejeztével ünnepélyes Istentiszteletet tartottak, melyen Dr. Tóth Sándor prédikált. A gyülekezetnek kivált az ifjusága nagy szeretettel veszi körül lelkészét, Tóth Bélát, aki nagy kitartással és buzgalommal folytatja nemcsak lelkészi szolgálatát, hanem az egyháztörténelem mezején végzett tudományos munkálkodását is; most készül hittudományi doktori értekezésének megirásához is, minek tárgyát a magyar reformáció köréből meriti. Evégből a nyár folyamán Magyarországra utazott, a hol eredeti források alapján Szegedi Kiss István reformátort tanulmányozta.

BRIDGEPORTI SZÖVETSÉG

(AMERIKAI MAGYAR BETEGSEGÉLYZŐ
ÉS ÉLETBIZTOSITÓ SZÖVETSÉG)

A legrégebben becharterozott országos magyar egylet.

Haláleseti biztositás és betegsegély biztositás a legmérsékeltebb havidijakért.

A Szövetség kötvényeinek készpénz értéke van. A tagok kölcsönöket kaphatnak kötvényeikre.

Kimaradás esetén készpénz kilépési összeget kaphatnak a tagok.

A biztositási dijak nemfizetése esetén évekre terjedő ingyenes biztositást élveznek a tagok. A meghosszabbitott biztositásban levő tag utáni haláleseti összegből nem lesz levonva a be nem fizetett havidijak összege.

Biztositási módszerek: egész életben fizetendő, husz évig fizetendő, husz év után esedékessé váló, ötven éves korban esedékessé váló, hetven éves korban esedékessé váló és husz éves Term biztositás.

Évi 3 dollár ellenében dupla haláleseti biztositást kaphatnak a tagok.

Gyermekek biztositása havi 25 centért 300 dollár. A gyermek kötvények ugyan olyan kedvezményeket biztositanak, mint a felnőttek kötvényei.

A Szövetségnek fiókjai vannak minden nevezetesebb magyar telepen.

Részletes felvilágositást készséggel ad a titkári hivatal, vagy a fiókok tisztviselői.

KÖZPONTI IRODÁK ÉS TITKÁRI HIVATAL CIME:

"SZÖVETSÉG"

1412 STATE STREET BRIDGEPORT, CONN.

Trenton, N. J. Az egyház a mult évben is elvégezte a tőle várt munkát. Kovács Imre lelkész társadalmi, különösen szociális téren fejtett ki országszerte nagyfoku tevékenységet s amennyiben kritikusai munkatársai közül egyeseket kifogásoltak: erős birálatnak volt kitéve.

Wallingford, Conn. Huszonhét esztendei hüséges szolgálat után Kovács Béla lelkész lemondott állásáról. Hozzá ragaszkodó hivei a Veres Istvánék házában bucsuztak el a lelkipásztortól és nejétől, kik Bethlehemben lakó leányukhoz költöztek. A gyülekezet adminisztrálására a keleti egyházmegye és a Belmissziói Tanács Dr. Tóth Sándort küldte ki. A gyülekezet Kecskeméthy László tanulmányuton levő lelkészt választotta meg.

Az egyház november 12-én nagyszabásu keretek között tartotta gomb- és csillaghuzási ünnepélyét.

Woodbridge, N. J. Az Egry László vezetése alatt minden irányban fejlődés mutatkozik. Megalakult a Férfi Kör, a Női Kör és a Lorántffy Zsuzsánna Nőegylet, az Ifjusági Kör, az Ifjusági Énekkar és Gyermekénekkar, melyek minden vasárnap énekelnek a templomban. Megkezdődött a paróchia épitése is, amely karácsonyra minden valószinüség szerint befejezést is nyer. A szükséges kölcsönt a Református Egyesület adta. A vasárnapi iskola is örvendetes fejlődést mutat, a nyári iskolába is gyönyörü gyermekcsoport járt fel.

Dr. Tóth Sándor, a Belmissziói Tanács megbizottja és ebben a minőségben felkereste a magyar egyházközségeket, hogy azokat erősitse a lelkiekben, főképen azokat, amelyekben helyettesitésre volt szükség vagy bajok mutatkoztak. Állandóan utazott. Szerkesztője volt a Reformátusok Lapjának.

Vasváry Ödön, a Ref. Egyesületnek számvevője, "Lincoln Magyar Heroes" cim alatt irt eredeti források alapján nagyon értékes könyvet, amit

a kritika nagyon kedvezően fogadott. A munka eredetileg magyarul készült és az angol fordításnál a szerző neje segédkezett.

2. KÖZPONTI EGYHÁZMEGYE.

Duquesne, Csatlakozott. Az Egyházat ez évben is a homesteadi gyülekezet lelkésze szolgálta ki. Az év legnagyobb része nagyon nehéz munkaviszonyok között telt el, amely lehetetlenné tette, hogy az egyház társadalmi munkákat végezzen. Lelkiekben szépen gyarapodott az egyház, békesség és megértés volt tagjai között. A fiatalság között a munka nagyon szépen megindult, ugy a felnőtt mint a serdülők között. Énekkaraik számos alkalommal énekeltek a templomban, s a közös ifjusági munkákból is kivették részüket.

Gary, W. Va. A West Virginia-i Gary bányatelepen mindig sokan voltak református hittestvéreink, akik között az egyházi szervezkedés az 1922-ik évre nyulik vissza. Sok viszontagság és erős megpróbáltatások miatt az egyházi munkálkodás nehezen haladt. Ma már, Istennek hála, az ellenszenv fellegei kezdenek elsimulni és látszólag a békesség boldogitó utjára tértek hitfeleink. Szépen látogatott istentiszteletek vannak minden hónap harmadik vasárnapján délelőtt 11 órai kezdettel a 11-es bányaplézen az imaházban s ujabban a vasárnapi iskolai oktatás is megkezdődött. Távol vagyunk még attól a tökéletes mértéktől, mely felé ugy is mint gyülekezetünknek, ugy is, mint egyeseknek, törtetnünk föltétlenül szükséges. Müködésünkben azonban vannak olyan jelek is, melyek azt mutatják biztatólag, hogy ha lassan is, ha kevesen is, de közeledünk kitüzött célunkhoz. Harcolunk az emberi önzés és gyarlóság ellen s Krisztus Urunk utasitására megbocsátunk az ellenvetőknek.

Kisded egyházunk nemeslelkü elöljárói fáradtságot nem ismerő munkálkodással viszik előre az egyház gyarapodását és mi e helyen is a legteljesebb méltánylással adózunk, amennyiben nemcsak anyagi téren, hanem a lelki élet terén is szép eredményeket értek el. Isten bő áldása kisérje őket továbbra is nemes munkálkodásukban.

Saját megelégedésünkre azért használjuk fel a kinálkozó alkalmat. A jó lelkeknek nem szabad feledniök soha sem, hogy a világot, a nemzetek boldogságát, Krisztus Urunk országának eljövetelét azok az emberek viszik előre a diadal utján, akik a sötétben is meglátják a fényt, a rosszban is felismerik a jót, a szépet és ilyen szellemben is munkálkodnak. Isten segtiségével azért munkálkodjunk, amig nappal vagyon, mert eljön az idő, amikor többé nem munkálkodhatunk.

B. B.

KONFIRMÁLTAK OSZTÁLYA 1939. GARY, W. VA.

Homestead, Pa. Az év legkiemelkedőbb eseménye volt a templom müvészies kifestése és uj világitási és villany felszerelése. A festést Crause Bertalan, new yorki festő müvész végezte a nyár folyamán. A templomot egészen ujjá varázsolta, annak épitészeti stilus ellenmondásait nagy sikerrel megoldotta. A templomot naggyá, világossá és áhitatossá tette. Az uj villanylámpákat, amelyek indirekt módon világitják a templomot, a Nőegylet ajándékozta. A lámpák $340.00-ba kerültek s Nőegyletünk még ezen felül is adott. E munkálatokra gyüjtést inditottunk, amely több mint $1,200.00-t hozott be. A templom megnyitásának magasztos ünnepsége augusztus 13-án volt, amely elsősorban templomi ünnep volt s az Uri Szent Vacsora kiosztása az örvendező gyülekezetnek. Régi vágya volt ez már mindenkinek s Istennek adunk hálát, hogy ez is betelhetett. Az elmult évben egyházunk különlegesképen kivette részét a közös egyházi munkákból. Nemcsak azáltal, hogy a missziói célokra egyre többen hoznak be adományokat rendszeresen, hanem azáltal is, hogy lelkésze idejének egy részét odaajándékozta a közös munkák végzésére. Az egyház lelkésze elnöke volt a homesteadi lelkészegyesületnek s elnökévé lett az ujonnan alakult Magyar Egyházkerületnek. A háborus viszonyok miatt a meghivott segédlelkész nem tudott kijönni. Igy rengeteg munka hárult az egyház lelkészére s gyakori távollétekor a helyettesités kérdése negy nehézségeket okozott. Az egyház nemcsak anyagiakban mutat szép haladást, nemcsak szolgálatból vette ki részét, hanem egyre fejleszti belső épitő munkáját. Az ifjusági és gyermek munka három tagozatban folyik. A Christian Endeavor társaságnak meg van a fiatalsági, a serdülő s a gyermek csoportja. Mindezeknek a csoportoknak a maguk énekkara, amelyek felváltva énekelnek minden vasárnap. A fiu és leány cserkész munka foglalkozik elsősorban a serdülőkkel. A szombat és nyári iskola a gyermekekkel. Fiatal asszonyaink Baráti Körben tömörültek s reményük, hogy férjeik is tömörülni fognak. A templom látogatottság nagyaon szép, különösen vasárnap reggel. A vasárnapi esti istentiszteleteket, és a szerdai biblia órákat már jóval kevesebben látogatják.

Johnstown, Pa. Az egyháznak régi szép temploma van, az árviz után gyönyörüen átalakitott parochiája. Johnstown is főleg acél város s emiatt az utolsó tiz esztendőben a megcsappant kereseti viszonyok miatt sok gondot okozott a híveknek az egyház fenntartása. Most az uj munkaviszonyok beálltával a gyülekezet és a lelkipásztor közös munkája termi azokat a gyümölcsöket, amelyek biztositékai lesznek a békés együttmüködésnek és az egyház jövőjének. A templomot teljesen rendbehozták és belsejét megcsinositották.

FELNŐTT KONFIRMÁLTAK CSOPORTJA, GARY, W. VA.

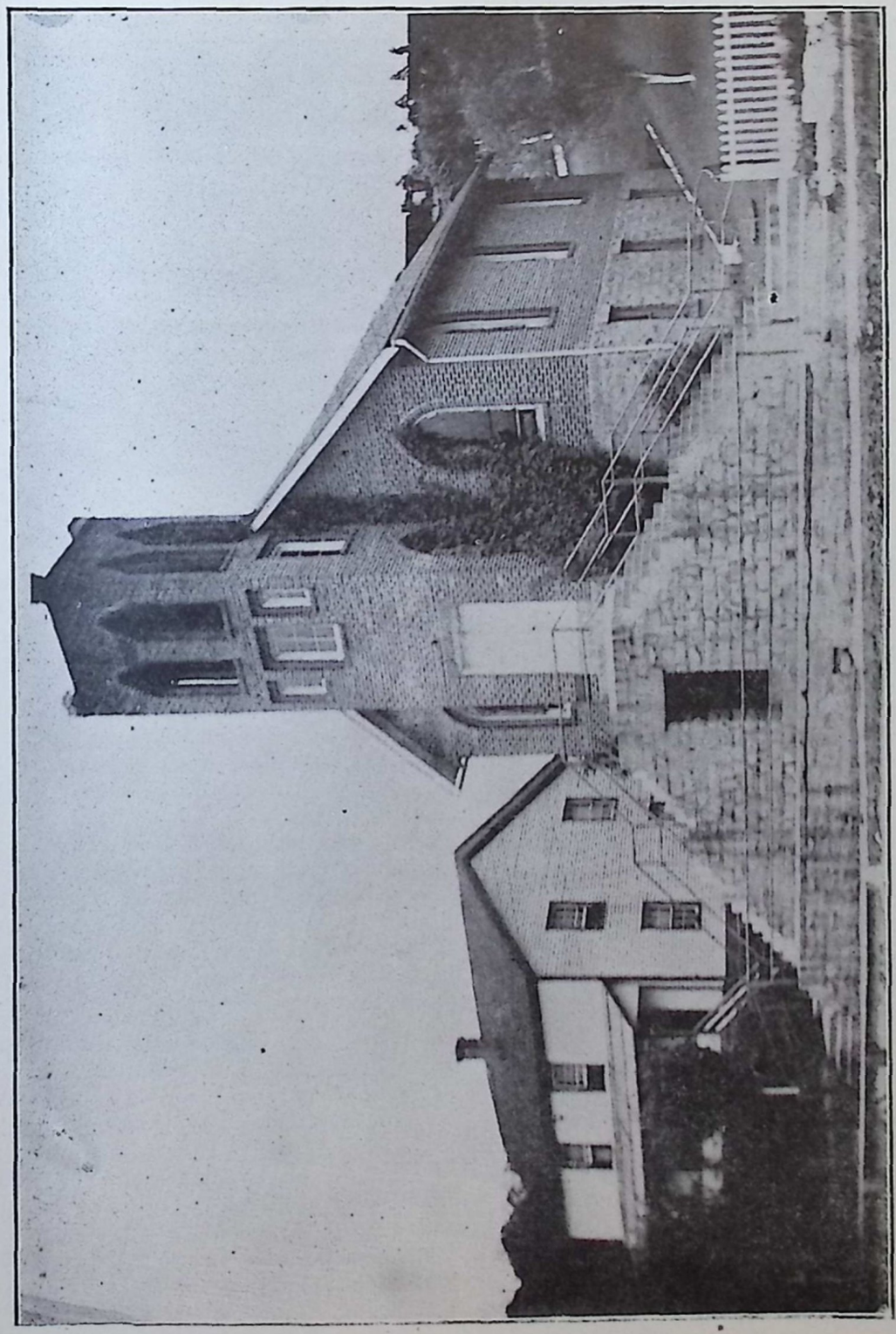
Logan, W. Va. Az elmult év folyamán egyházunk gondozás alá vette a távolban levő Lynch, Ky. magyar reformátusok lelki ügyét. 12 derék ifju lett megkonfirmálva és három gyermek részesült a szent keresztségben. Ugyszintén Majesticen és New Camp, Ky.-ben végzett egyházunk misszió munkát.

Egyházunknak sikerült március 15-én ünnepélyes keretek közt felavatni közel 200 kötet magyar könyvet, amelyet a magyar konzulátus jóvoltából kaptunk ajándékul magyar népünk használatára.

A logani gyülekezet egyhangulag csatlakozott a Clevelandban megalkotott Magyar Egyházkerülethez.

A nyár folyamán több mint száz magyar gyermeket tanitott a lelkész három külömböző bányatelepen. Összesen 18 ifju lett megkonfirmálva.

Ifjusági körünk jól sikerült három felvonásos szindarabot adott elő a logani High Schoolban.

A POCAHONTASI REFORMÁTUS MAGYAR TEMPLOM ÉS LELKÉSZLAK

Ebből kifolyólag megalakult a Magyar Ifjak Kulturköre.

Az elmult esztendőnek kiemelkedő eseménye Árvaházi Hetünk volt, amikor a Bethlen Otthon javára magyar népünk $215.14-et áldozott. Ebből az összegből $191.35 ment az Otthon javára és $23.79 ment az épitési alapra. Az árvaatya rádió előadásában ismertette Otthonunk munkáját és több helyen bemutatta az árvaházi mozgó fényképeket is.

Novák Lajos lelkész és családja egy kis leány gyermeknek örvendeztek, aki okt. 12-én születettt.

A Moncloi és Red Jacket leányegyházakon kivül a lelkész egy angol presbyteriánus egyházat is beszolgált. A körzetben mult ősszel 25 magyar gyermek részesült a tömegkeresztelésben. Lelkész november 12-én bucsuzott el az egyháztól, hogy Elyriában (O.) foglalja el állását.

McKeesport, Pa. Jelenleg hivatalosan ez az egyház is tagja a Központi Egyházmegyének. 1940-ben az uj egyháztanács irányitása és jövőbelátása fogja eldönteni, hogy szép multját felismerve továbbra is a magyar egyházkerületben fogja megtalálni helyét vagy pedig elszakadva a magyar közösségtől keresi boldogulását.

Morgantown, W. Va.-Unontown, Pa. Mind a két egyháznak a tagja ifőleg bányászok. Ennek a missziói körzetnek az élete meglehetősen nagy megpróbáltatások alá esett. A bányászok között elég sokan vannak az áltanitók, akik nem egyszer a hitetlenség utjára akarják terelni az egyszerü embereket. Ha céljukat nem is érik el, de mindenesetre meglátszik munkájuknak káros hatása abban, hogy igen sok helyen megcsappan az a hüség és érdeklődés az egyházak iránt, amelyek a multban főleg a bányavidékeknek kiváló érdemeik voltak. Az uj lelkipásztor irányitásától és munkabirásától függ ennek a körzetnek a jövője. Minden reménység meg van arra, hogy komoly, higgadt munkájával ismét egybe fogja kapcsolni az egyházakban ennek a nagy körzetnek magyar reformátusait. Harsányi Andor lelkészt november 12-én iktatták be uniontowni állásába.

Pittsburgh, Pa. Ez az egyház közel 50 éves. 1891-ben megépitette a legelső magyar templomot Amerikában, 1903-ban pedig uj helyen, a második templomát épitette fel, amely a legszebb magyar templomok közé tartozik. Az egyháztagok kevés kivétellel mind régi amerikások, akiket évtizedes mult köt a gyülekezethez és a városhoz. 1927-ben uj parochiát épittetett a gyülekezet s a régi parochiát iskolává alakitotta át, amelyben az egyház minden testületének alkalmas helye van a munkálkodásra. Közel $20,000..00-os adósságával még a depresszió legnehezebb éveiben is meg tudott küzdeni. Belső élete biztos alapokon nyugszik. Semmiféle külső idegen áramlat az ötven év alatt sohasem talált talajt a gyülekezet tagjai között. Már megkezdődött a munka, hogy 1941-ben méltó keretek között ünnepelhesse meg 50 éves fennállását az egész amerikai magyarsággal együtt.

Pocahontas, Va. Méltó keretek között folyt le ez év szeptember 3-án pocahontasi egyházunk 35-ik évfordulójának jubileumi ünnepe. Az ünnepély istenitsztelettel kezdődött, amelyet Szeghy B. János, Nagy Emil és Szijártó István vendéglelkészeink végeztek. A Pocahontas Women's Club összhangzatos éneke nagyban emelte a virágokkal feldiszitett templomban megjelent hivek ünnepies érzését.

A fenséges, emlékeiben gazdag, figyelmeztetéseiben komoly istentiszteletet nagy szabásu diszebéd követte a High School nagytermében, melynek végeztével jóbarátok, helybeli és vidéki egyletek ajádnékozták meg az ünneplő egyházat sok jó kivánataikkal és értékes adományaikkal.

A pocahontasi egyház is sok küzdelmeken ment keresztül, de ime, a nehéz időkből kibontakozva, ma már adósságmentes temploma van gyülekezetünknek, ahol nagyok és kicsinyek magyar nyelven dicsérik az Urat.

Most pedig, mikor tovább indulunk a 35 esztendő határállomásától, vezesse lépéseinket az Istenbe vetett erős hit, füzzön össze a mindeneket boldogitó szeretet. Ha azt óhajtjuk, hogy a következő évek és idők a boldogság, a megelégedés esztendei legyenek reánk nézve, hallgassuk és tartsuk is meg Isten szent beszédét.

Hálás köszönetünket nyilvánitjuk mindazoknak a mi kedves vendégeinknek, akik az ünnepélyen felkerestek és megtiszteltek bennünket.

B. Bertók.

Rankin, Pa. Az uj templom lelkesedésre és áldozatkészségre készteti a gyülekezetet. Minden szükséges reperálást vagy felszerelést maguk az egyháztagok szerzik be — illetve végzik el. A gyülekezet népe nagy buzgósággal jár a templomba, amelynek ugy külső kertjén, mint belső ékességén meglátszik a nagy szeretet. Bár a nyári iskolába kevés gyermek járt, mert nincs, csak kevés gyermek, a vizsga szinte könnyekig meghatotta a jelenlevőket. Az ifjuság teljes számmal a vasárnapi iskolába tartozik s azon keresztül éli életét.

Springdale. Pa. Az egyház 1939-ben válságos helyzetbe jutott, amikor egy likvidált bankban levő adósságát és több év alatt elmaradt adóját egyszerre kellett rendeznie. Az egyháztanács bölcs belátása megtalálta a kivezető utat, amikor a Ref. Egyesület segitségével $2500.00 felvett kölcsönnel és saját erejének megfeszitésével minden adósságát kifizette. Ezenkivül közel $1,000.00-t költött a paróchia átalakitására, hogy azt több lakó számára alkalmassá tegye. A Nőegylet és Ifjusági Kör az egyháztanáccsal karöltve munkálkodik, hogy ezt a 30 éves egyházat megtarthassa és benne keresztyén életet élhessen.

Vintondale, Pa. Ebben a kis bányafaluban szép temploma és paróchiája van az egyháznak. Fennállása óta nagyobb részt diákok és rövid időn át beszolgáló lelkészek gondozták, mig végre néhai Csontos Bélában olyan lelkészt találtak, aki pár évre megtelepedett közöttük és egész idejét az egyház átszervezésére fordította. Ez a munka nem sokáig tartott, mert más gyülekezet hivta meg lelkipásztorának, de az ott végzett munka most is felismerhető. Ez évben uj lelkipásztort választott Papmeder István személyében, aki már el is foglalta állását november havában. Az egyházhoz tartozik Nanty-Glo és még néhány kisebb bányatelep.

Zelienople, Pa. Ez az egyház a pittsburghi egyháznak régi leányegyháza. Tagjai hüséges reformátusok. Havonta egyszer van istentisztelet. Évente hatszor Urvacsoraosztás. A gyülekezet megbecsüli az alkalmakat, mert ugy az istentiszteleteken, mint az urvacsoraosztásnál kivétel nélkül jelen van a gyülekezet minden tagja.

Windber, Pa. Fekete András lelkész vezetése alatt az egyház halad előre. November 4-ikén a Lo-

A POCAHONTASI EGYHÁZ PRESBITERIUMA, 1939.

rántffy Nőegylet szép jubileumi ünnepséget rendezett. Windberhez tartozik Portage és Hooverville. Együttesen fáradoznak azon, hogy a gyülekezeti élet áldott és békességes legyen.

3. A TÓPARTI EGYHÁZMEGYE.

Akron, O. Akronban a megüresedett lelkészi állásra a gyülekezet Bakay Árpád lelkészt hivta meg, aki március 1-én foglalta el állását. Szent lelkesedéssel fogott munkájához, amely máris eredményes. Templomi látogatók, vasárnapi iskolások, ifjuság és az év folyamán alakult Fiatal Házasok Köre szép reményekkel kecsegtet az egészséges egyházi élet kifejlesztésére. A nyári magyar tanitást fentartották, nemzeti ünnepeinket megülték. Értékes munkát végeztek a gyülekezet összes tagjai a templomuk kifestésével és megjavitásával. Felemelő ünnepély keretében iktatták be lelkészüket és egyben avatták fel a renovált templomot.

Ashtabula, O. Az egyházi élet teljesen rendben folyt. Bernáth L. Árpád lelkész ifjusági énekkart szervezett és bevezette a hétköznap esti áhitatokat. Kiemelkedő esemény volt Labor Daykor az egyház 25 éves jubileuma, melyen a környék lelkipásztorai végezték a szolgálatokat és a Nőegylet nagyszabásu vacsorát adott. Egyházak, egyháztagok és mások adományaiból sikerült az egyház nagy adósságának egy részét törleszteni.

Buffalo, N. Y. Az Első Egyházban Nagy András lelkész vezetése alatt szép és dicséretes munka folyik. Dacára annak, hogy kicsinyszámu a gyülekezet, mégis mindenre kiterjed figyelmük s a nőegylet, ifjusági kör, énekkar dicséretesen működik, a hivek megfelelő számban látogatják az istentiszteletet és az adakozásban sem restültek meg. A Missziói Nőegylet 15 éves jubileumát ünnepelte meg májusban.

Buffalo, N. Y. A West Sidei Egyházban nagy erőfeszitések voltak ez évben, hogy az egység megmaradjon a gyülekezetben. Sajnos, személyeskedések keltek lábra és a gyülekezet népe két részre szakadt. A kiszakadtak csoportja teljes erővel a lelkész, Laky Zsigmond ellen vonult fel, habár elfogadható ok erre nem volt és nincs is. A benmaradtak csoportja megértésben és békében munkálkodik és egyházi munka minden terén kielégitő sikert tud felmutatni. Hisszük, hogy eljön az idő, amikor buffalói west side református népe ujra egymásra talál és felujitja a régi időkben végzett dicséretes gyülekezeti munkát.

Cleveland, O. Az **Első Egyházból** Dr. Herczegh József lelkész többek között a következőket jelenti: "Kora tavasszal rendeztük meg a Clevelandi Magyar Dalárdák hangversenyét, amely speciális voltánál fogva nagy érdeklődést váltott ki. Kimagasló eseményünk volt az idei bazár megrendezése, III. Debreceni vásár néven, mely julius 1 és 5-ike között lett megtartva. Idei nyári magyar iskolánk életében első eset volt, hogy mind a három csoportnak okl. tanitó volt a vezetője. Egyházunk tanitóján, Monoky Istvánon kivül ugyanis Monoky Istvánné, okl. hazai tanitónő és Markó Erzsike okl. tanitó voltak a vezetői. Különben sajnálatos körülmény, hogy a nyári magyar iskolák növendékei évről-évre fogynak. Uj utakat kell keresnünk. Viszont a konfirmándusok csoportja tartja a régi számbeli nivót. 56 ifju konfirmáltatott az idén. Egyházunkban volt megtartva az idei Országos Magyar C. E. Konferencio, aug. 29 és szept. 1-je között." Október 29-én 40. évi jubilemuát ünnepelte meg a Férfi Énekkar. November 19-én pedig a Lorántffy Zsuzsánna Nőegylet tartotta meg 25 éves jubileumi ünnepségét. November 26-án a Clevelandi Magyar Mükedvelők versenyét rendezte meg az egyház. "Egyházunk életében a régi hagyományokhoz hüen élénk egyház, társadalmi és kulturális élet folyik."

A gyülekezet köréből eltávozott az egyház segédlelkésze, Szijjártó István, akit a columbusi gyülekezet választott lelkészévé. Meg kell emlékeznünk Monoky István tanitó urról, aki már éveken keresztül hü munkása a gyüelekezetnek. Munkájának, amit a gyermekek, ifjak, énekkarok és más testületek között végez, szép eredménye van.

Cleveland, O. A **West Sidei** gyülekezet tagja sikeresen haladnak kitüzött céljuk felé. Egyetemes és egészséges munkájukkal rövidesen tehermentessé teszik azt a templomot, amely a hivatalos és szervezett magyar református munkának Amerikában bölcsője. Az istentiszteletek, urvacsoraaosztási alkalmak, a testületek gyülései és társadalmi összejöveteli lelkiekben és erkölcsiekben gazdagok. A testületei, Templomsegélyző Nőegylet, Fiatal Aszszonyok Köre, Férfiak Köre, Ifjusági Kör, Szivárvány Klub életerősek és az egyházért munkálkodnak. A vasárnapi iskola, szombati magyar iskola, nyári magyar iskola látogatása kielégitő. Szép alkalmi ünnepélyt ült az év folyamán a Templomsegélyző Nőegylet, a Férfiak Köre, valamint az Ifjusági Kör, amely december 3-án ünnepli 25 éves fennállását. Az ifjusági énekkar és az ifjuságból toborzott sportcsapatok eredményesen szerepelnek.

Columbus, O. A gyülekezet uj lelkipásztort nyert Szijjártó István személyében, aki a fiatal lelkészi gárda egyik legtehetségesebb és munkás tagja. A celevelandi Első Egyházból hivta meg a gyülekezet és azóta szeretettel és ragaszkodással veszi körül. A gyülekezetben megértő, lelkes munka folyik minden téren. Csak a közelmultban iktatták be lelkészüket, akit ebből az alkalomból ajándékokban részesitettek és szép jövőt igérő rajongással vettek körül. A columbusi gyülekezet sok megpróbáltatáson ment keresztül és a Szijjártó István lelkész vezetése, pásztorlása alatt minden bizonnyal elmélyültté lesz a lelki élet.

Conneaut, O. A lelkész itt is bevezette a rendes egyházi munkák mellett a hétköznap esti áhitatokat a téli hónapokban. Kiemelkedő esemény volt Bernáth L. Árpád lelkész beiktatása november 5-én, amikor Dókus Gábor lelkész prédikált, Da-

LORÁNTFFY EGYLET, CLEVELAND, O. — ELSŐ EGYHÁZ

róczy Mátyás e. m. elnök végezte a beiktatást és a környék lelkipásztorai is szolgáltak az istentiszteleten. A beiktatás után a Lorántffy Zsuzsánna Nőegylet nagy vacsorát adott.

Dayton, O. A lelkész ezeket jelenti: "Istennek rebegő hálával mondhatom, hogy egyházunkban, a daytoni Magyar Evangélikus és Református Egyházban, "mindenek ékesen és szép rendben folynak". A lelki élet mélyitésén kivül, amely hat-hét fő és három mellék-szervezeteinkben van folyamatban, anyagi téren egyházunk adósságát igyekszünk csökkenteni. Ez évnek augusztus havában tartott bazárunk tiszta jövedelméből, amely 1,300 dollárnál több volt, az adósságot szép kis összeggel redukáltuk.

Szép nagy keretek között ünnepeltük meg Március Idusát; ugyszintén alkalmi gyászistentisztelet keretében hálásan emlékeztünk meg "Október 6-ról", az aradi 13 vértanuról; mig a Reformáció évfordulóját mindig sorozatos prédikációkkal vezetjük be. Eezk mellett azonban ki kell emelnünk azt a megható ünneplést, amely pünköst első napján az Urvacsorával kapcsolatban ment végbe, amikor is százat meghaladt ifjaink, az Urasztala körül állva ujitották meg ez évben is konfirmációkor tett fogadaásukat. És amidőn még megjegyezzük, hogy ugy a közönséges vasárnapokon a délelőtti és délutáni két, illetve három istentiszteleteink pontosan meg vannak tartva, amiket reggel 9 órakor a vas. iskola tanitása előz meg, nem felejtvén el a hétköznapokon tartott gyülekezeti imaórákat, valamint az Urvacsora előtti bünbánati áhitatokat: ugyan akkor regístrálnunk kell azt a tényt is, miszerint Istennek gondviselése folytán az angolnyelvü istentiszteletek megtartásával immár a harmadik évfolyamot irjuk egyházunk történetében. A C. E. ifjaink az énekkarunkkal együtt szépen müködnek.

Jelenleg a Magyarok Világszövetségétől kapott magyar zászlónak és azzal együtt egy amerikai lobogónak is a felavatására, amely nov. hó 5-ére van kitüzve, készülődik egyházunk gyülekezete.

Meg kell emlékeznünk arról is, hogy gyülekezetünk egyöntetü határozatára és kérésére egyházunk szabályszerüen fel lett véve a Southwest Ohio Synod kebelébe, amely amerikai egyházkerület ez év (1939) tavaszán Daytonban tartotta meg véglegesen rendezett szervezési gyülését.

Tanitónőnk az Akronban tartott Woman's Missionary Society 50 éves jubileumán volt egyik szónoka. Az év folyamán pedig, a Missionary Society kérésére 16 helyen tartott különféle előadásokat.

NŐEGYLETÜNK

a rendes havi gyüléseken kivül, a tanitónő által forditott Missziói könyvet tanulmányozza.

Egyletünk minden beteg tagját virággal látogatta meg. Ez éven három hüséges tagunkat kisértük a temetőbe.

Ujévet és Zsuzsánna napját ünnepélyes keretek között a teremben ünnepeltük meg.

Először történt meg Nőegyletünk történetében, hogy a tagoknak zártkörü szórakoztató estélyt rendeztünk, hogy igy is méltányoljuk tagjaink hüséges, kitartó munkáját.

IFJAK CSOPORTJAI

Vegyes énekkarunk a nyári hónapok kivételével, hetenként tartja énekóráit. Minden vasárnap reggel a templomban énekel. Ez éven is több daytoni protestáns egyháznál fogadott el meghivást. Karácsonykor kántálással keresi fel református családainkat.

A Leányok Missziói Köre minden hónap harmadik hétfőjén tartja gyülését. Testületileg vett részt a városban tartott World Day of Prayer programon. Anyák Napján megtartotta a szokásos Anyák-Leányok banketjét és alkalmi programos estélyét. Az árváknak ez éven is ajándékot küldött.

Törekvő Társaságunk két csoportja hetenként tartja vallásos összejöveteleit. A husvét hajnali áhitatot és szezon-nyitó Rally-t együtt tartotta.

Egyesületi Tennis Club-unk 40 taggal ez évben alakult. Tennis pályánk 1939-ben lesz készen. Célunk, hogy az egyházunkkal kapcsolatos Református Egyesületet hirdessük, és egyházunk minden ifju tagjának (ugy férfiunak, mint leánynak) alkalma legyen részt venni e kedves sportban.

GYERMEK CSOPORTJAI

Vasárnapi iskolánkban 9 osztályban 9 tanitóval folyik a rendszeres vallásos oktatás.

Nyári magyar iskolánkban 3 tanitó tanitott. A vizsgán szép haladást tanusitott a gyermeksereg; a hat heti tanfolyam irredenta szindarab előadásával és piknikkel végződött.

Gyermek Missziói Köre és Törekvő Társasága hetenként jön össze. E két csoport kézimunkája több missziói konferencián volt kiállitva."

Azary János lelkész.

Depew, N. Y. A depewi gyülekezetet Nagy András, a buffaloi Első Egyház lelkésze szolgálja be rendszeresen. A gyülekezet tagjai szépen és dicséretesen munkálkodnak. Látogatják Istennek hajlékát, adakoznak ugy egyházuk fentartására, mint szeretetintézményünkre, a ligonieri Árva- és Aggmenházra.

Drakes-Congo, O. A drakes-congoi gyülekezetben alkalmi igehirdetés volt csupán az utóbbi időkben. A columbusi lelkész szolgálta be őket. — Most ujra mozgalom indult meg, hogy ha lehetséges, Drakes-Congon ujra rendszeresittessék az egyházi munka. Reméljük, hogy ottani testvéreink mindent elkövetnek ugy a lelki, mint az anyagi téren, hogy mozgalmuk sikeres és Istentől megáldott legyen a Hunyady László lelkész vezetésével.

Elyria, O. Elyriában lelkészváltozás volt. Bacsó Béla lelkész, aki 4 éven keresztül szolgálta hüséggel a gyülekezetet, elfogadta a Gary, Ind.-i gyülekezet meghivását, helyére egyhangulag Novák Lajos logani lelkészt választották. Adatok nem állnak

rendelkezésünkre, de megállapithatjuk, hogy Elyria az értékes gyülekezetek közé tartozik. Ragaszkodó, hálás népe van, amely gyakorolja magát Isten Igéjében és a krisztusi szeretetben. Adja Isten, hogy most, mikor az eltávozó pásztor helyét a gyülekezethez méltó pásztor foglalja el, tovább is hüségesen tölthesse be hivatását a gyülekezet népe.

Erie, Pa. Minden istentisztelet után a gyülekezet tagjai sorban házanként összejönnek énekórára és szeretetvendégségre. Kiemelkedő esemény volt március 15.-e megünneplése, amikor a lelkész nagyszabásu programot rendezett, Mrs. Abaházy, Mrs. Czapp és Mrs. Sütő szép jövedelmet hajtó vacsorát készitettek az egyház javára.

Fairport-Harbor, O. A gyülekezeti élet Szeghy B. János lelkész vezetése alatt a rendes mederben folyik. Fairporton Isten házát szerető és vallását megtartó nép lakik, akik a lelkiekben éppen ugy, mint az anyagiakban értékesen munkálkodnak. Nevezetes eseményük volt ebben az évben a templom megépitésének jubileuma, amely lelkiekben gazdag, anyagiakban pedig áldásos volt.

Lorain, O. Loraini gyülekezetünk tömör, életerős gyülekezet, amelyben egészséges egyházi munka folyik. Bodor Dániel kiváló lelkipásztor vezetése mellett a rend és béke jellemzi ezt a gyülekezetet. Az év folyamán megvásárolták a templommelletti telket, amelyre idővel gyülekezeti házat óhajtanak emelni. Szükség van erre. A gyülekezet tagsága ezt átérzi és teljes erejével áll a mozgalom megett. A lelkész mellett a gyülekezeti munkában az egyház diakoniszája, Torma Viola teljesit szép és dicséretes szolgálatot. A példaadó, nemes gyülekezeti életen Isten áldása nyugszik.

Medina, O. A medinai református testvérek a clevelandi Első Egyház tagjai és ennek a lelkésze szolgálja be őket. Minden bizonnyal kiveszik részüket ama cselekedetekből, amellyel Istennek országát épitjük e földön. Amennyiben életük bele van kapcsolva az Első Egyház életébe, életükről bővebben és a helyre jellemzően irni nem tudunk, amennyiben a helyzetet nem is ismerjük. Ugyanakkor azonban kivánjuk, hogy legyenek őrállók hitükben, szeretetükben pedig a Krisztus követői.

Middletown, O. Valamikor itt is önálló gyülekezeti élet folyt. Most azonban a daytoni lelkész szolgálja be őket. Igy minden bizonnyal értékes és szép lelki életet élnek, amelyet áldjon meg az Isten.

Toledo, O. Szinte csudálatosan szép egyházi életet él a toledoi gyülekezet. Lelkiekben gazdag, cselekedeteiben nemes és már nagyon sok értékes példát mutatott az egyházi, krisztusi élet terén. Több évtized után most ujra a magyar közösségben vannak és példaadó életük minden bizonnyal áldás lesz abban az egységben, amely a Magyar Református Egyházkerület. Az egyház lelkésze, Dr. Ujlaki Ferenc mellett egy sereg önzetlen munkás dolgozik a gyülekezetben és valóban tiszta képet erről az életről csak az nyerhet, aki benne van, tapasztalja és átérzi azt a légkört, amelyet ez a gyülekezet teremtett. Hadd álljon itt néhány az év nevezetesebb eseményeiből:

1. A C. E. megalakulásának 58-ik és a toledoi magyar református C. E. megalakulásának 31-ik évfordulóját ifjusági nappal ünnepelték meg. Ünnepi istentisztelet és szeretetvendégség volt.

2. A konfirmáltak évi találkozója virágvasárnapon volt. Délután alkalmi istentisztelet, este pedig ifjusági bankett volt, amelyen 224-en vettek részt.

3. Az ifjuság mind nagyobb méretben kapcsolódik bele az egyházi életbe. 12 presbiter közül 6 itt született ifju. Mind többen és többen vannak azok az ifjak, akik nem tartják elegendőnek azt, hogy szüleik fizetik az egyházat, hanem ők is kiveszik részüket az egyháztagsági dij fizetésének kiváltságából. (Itt meg kell jegyeznünk, hogy Toledóban az évi tagdij férj és feleség részére évi 15 dollár, a magánosok, özvegyek, ifjak részére pedig 7.50.) Az is ismertetésre méltó, hogy a toledói gyülekezet kollektorai **minden két hétben** mennek tagdijat kollektálni. Dicséretére válik az egyháztagnak az is, hogy már előre elkészíti, az asztalra helyezi a tagdijat. Igy a kollektoroknak nem kell időt vesziteni és azt magyarázgatni, hogy "mi járatban vannak".

4. A missziói érdeklődés növekedik. Négy missziói kör a mellett, hogy ébren tartja a misszió iránti érdeklődést, szép öszeget küld a Women's Missionary Society pénztárába. Az óhazai Missziós Körnek is küldöttek 100 pengős adományt.

5 Az Urvacsorát megbecsülik. Az urvacsorai istentisztelet alkalmával senki sem megy ki a templomból. Husvétkor 508-an voltak jelen és mind az 508 bent maradt és vette az urvacsorát. (Hol van még egy ilyen 100 százalékos példa?)

Szép ünnepélyt tartott a Református Nőegylet akkor, amikor 35 éves jubileumát ünnepelte, amely lelkiekben és erkölcsiekben gazdag volt. A lelkészlakot kivül-belül rendbehozták, tatarozták, amelynek költsége 500 dollár volt. Ez Isten országát kereső népnek ime mindenek megadattak. Legyen továbbra is velük az Ur.

Tonawanda, N. Y. Számszerint nem nagy gyülekezet a tonawandai, de lélekben, Isten munkájában az elsők között áll. Laky Zsigmond, a buffaloi west sidei gyülekezet lelkipásztora szolgálja be és munkálkodik közöttük teljes megelégedésre. A gyülekezet ragaszkodik lelkészéhez, szeretettel veszi körül. Istennek hála, a buffaloi széthuzás és testvérharc ezt a gyülekezetet érintetlenül hagyta. A Krisztus nyomdokain haladnak, a gyülekezetben rend, béke és szeretet van. Értékes gyümölcsöt teremnek és önérzetes, öntudatos reformátusok, akiken Istennek áldó kegyelme megnyugodott.

*

A rövid jelentésekből, amelyek hozzám beérkeztek, a fentiekben igyekeztem vázolni azt a mun-

kát, amelyet Istenben Istennel igyekezünk végezni gyarló tehetségeink szerint a Tóparti Magyar Egyházmegyében. Gyülekezeteinken, öntudatos, munkás református népünkön, buzgó, fáradhatatlan pásztorainkon legyen Isten áldó és megszentelő kegyelme.

Daróczy Mátyás
a clevelandi West Sidei Egyház lelkésze,
egyházm. elnök.

4. A MAGYAR SION EGYHÁZMEGYE

Egyházmegyénk három gyülekezet hijján az Amerikai Magyar Református Egyházkerület alkotó tagjai. Gary, Indiana még a volt lelkész, Bakay Árpád szolgálati idejében a North Illinois Synodhoz való csatlakozás mellett szavazott. Milwaukee és Racine társegyházai pedig a Synodus megalakulásakor kérték felvételüket az amerikai kerülethez. Ezekkel szemben East Chicago és Hammond uj tagjai lettek a Magyar Sion Egyházmegyének azáltal, hogy a Magyar Kerület öntudatos, alkotó tagjaivá váltak.

Chicago South Side. E 27 éves gyülekezetünk teljesen adósságmentes egyházi birtokaiban, buzgó és folyton fejlődő gyülekezettel szolgálja az Istent. A rendszeres egyházi munkásságukon kivül rendezői voltak ez évben a Chicago és Környéki Református Testvériség Vasárnapnak, amelyen hét gyülekezet közös erővel munkálkodott s ugyancsak itt tartotta november 5-én a Magyar Sion Egyházmegye első hivatalos gyülését, amióta a Magyar Egyházkerület megalakult. A gyülekezet pásztora Balogh E. István ez évben immár ötödik éve lelkésze a nyájnak.

South Chicago. Időben Chicago városának a legrégibb gyülekezete, dacára talán legkisebb taglétszámának. — Garay Gerő lelkész pásztorkodásában rendszeres lelkészi kiszolgálásban részesül. A gyülekezetnek temploma és paróchiája van, amely a magyarság más területre való huzódása miatt igen kis számu gyülekezetet foglal magában.

Chicago West Side. Az 1939-ik évben mozgalmas ünnepségek szinhelye volt. A templom teljes ujjáépitése, uj harang és fütőkészülék beállitása a gyülekezet munkakörét, a hivek adakozási készségét és áldozatos szolgálatait örvendetesen megsokszorositották. A 25 éves jubileumi ünnepség méltó büszkesége volt a környéknek. Férfi tanitói segéderő beállitása, ifjusági énekkar megszervezését és uj munkakörök eredményes fejlődését jelentette. E gyülekezetünk és ifju pásztora, Vajda S. Zoltán lelkes és buzgó munkaköreire tovább is sikert és áldást kivánunk.

Joliet, Illinois. 1939-ben a gyülekezet belső lelki komolyságához és pásztorának hüségéhez méltó 20 éves jubileumot ünnepelt. A templomi uj orgona, a belső diszes berendezések, gyönyörü sakramentális eszközök az amugy is szép gyülekezeti házat még ékesebbé tették. Isten gazdag áldását kivánjuk e jubiláló kis gyülekezetnek. A gyülekezet pásztora Józsea Benjámin a Magyar Sion Egyházmegye ez évi elnöke.

East Chicago, Indiana. E folyton fejlődő nagy gyülekezetünknek immár több, mint 30 éves multja van az amerikai chicagoi Classisben. Ez év márciusában lelkipásztorával Kecskeméthy Józseffel együtt mindnyájunk büszkeségére a Magyar Egyházkerület és igy a Magyar Sion Egyházmegye tagjaivá lettek. Az uj lelkész néhány esztendei szolgálata alatt a gyülekezet még az elmultnál is jobban megerősödve és példaadásra méltó igyekezettel szolgálja Istenünket. Az egyház uj diakonisszája Kalassay Sárika lett ez évben. A gyülekezet gyönyörü zászlószentelési ünnepséget tartott szeptember hóban.

Indiana Harbor, Indiana. Egykor East Chicago társegyháza s közel egy évtized óta, mint önálló anyaegyház. Mircse Sándor lelkész vezetése alatt törekvő odaadással épiti Isten országát ez a gyülekezet is. Mircse 25 éves lelkipásztori jubileumát igaz testvéri szeretettel ünnepelte az egész gyülekezet s a pásztori szolgálat ékes jelvényével, egy uj palásttal ajándékozták meg lelkészüket.

Whiting, Indiana. Ez önálló templommal és szép egyházi helyiségekkel rendelkező tót-magyar ajku gyülekezetünk Garay Gerő lelkész pásztori vezetése alatt munkálkodik egyházmegyénk tagjai között. A hivek buzgósága, templomszeretete és együttérző áldozatkészsége mindnyájunk ékességére szolgál.

Hammond, Indiaaa. Ebben a városban az összes nemzetiségü testvéreink között ez az egyetlen református egyház s korra nézve gyülekezeteink között a legfiatalabb. Dacára a kis taglétszámnak és a legnehezebb időben való alakulásnak, e hősiesen öntudatos kis gyülekezet templomot és gyönyörü birtokot vásárolt, harangot szentelt és 1939-ben az őket megkárositani akaró más felekezetü gyülekezettől igazságosan megnyert Nőegyleti zászlóját szentelte fel. Mint East Chicago leányegyháza, Kecskeméthy József pásztori szolgálatai alatt erősödik és fejlődik mindnyájunk örömére ez a kis nyáj.

Detroit, Michigan. Számszerint e legnagyobb gyülekezetünk e hiradás idején nagy válságokon megy keresztül. Pásztora, Tóth Mihály, 17 évi szolgálat után a gyülekezet lelkészségéről lemondott s a bizonytalanság szülte megpróbáltatást a gyülekezet tagjain kivül mi is aggódó figyelemmel kisérjük. Hisszük és kérjük is, hogy Istennek Szent Lelke egyedül jóra vezető tanácsával ihlesse és vezesse boldog jövőre a nagy próbák alatt élő nagy gyülekezetünket.

Flint, Michigan. Egyházmegyénk e régi jónevü kis gyülekezete Korocz Géza odaadó pásztori munkássága mellett dicséretes és békés irányban növekedik. A közszeretett lelkész sulyos betegségéből ez év folyamán immár megerősödve mindnyájunk

REFORMÁTUS NŐEGYLET — JOLIET, ILL.

örömére ott áll ujra a szolgálat mezején. Nyájra és pásztorra egyaránt Isten gazdag kegyelmét kérjük.

A Lorántffy Nőegylet a templomot belül és az iskolát $135.00 értékben rendbe hozatta és kifestette, az egyház pedig kivülről $275.00 befektetéssel. Az Ifju Asszonyok Köre uj keresztelő edényeket vásárolt, az urasztali kelyheket pedig uj fémezéssel látta el. Az egyházi birtokok jó karban vannak, minden szépen néz ki és minden kiadás ki van fizetve.

Kalamazoo, Mich. Az elmult 10 esztndő sulyos anyagi válságait talán ez a gyülekezetünk érezte meg legjobban. A lelkész, Kerekes Béla és gyülekezete igaz dicsekedésére gyönyörü jubileumi ünnepséget tartott ez évben az egyház. A gyülekezet terheit megoldani igyekvő több oldali jóindulat uj reménységek és biztosabb jövő látható jeleit erősitették a szivekben.

Gyülekezeteink közös megmozdulása volt a szeptember 24-iki Chicago South Sideon tartott Magyar Református Testvériség Vasárnap, amelyen Chicago South Side, West Side, South Chicago, East Chicago, Indiana, Hammond, Indiana Harbor és Gary, Indiana gyülekezetei vettek alkotó részt. A magyar református lélek öntudatositása, Református Egyesületért, szeretet intézményekért (Árva és Aggmenház), valamint közös egyházi érdekeinkért való erőkifejtés volt a nap egyetlen célja. Az ünnepi szónokok Dienes Barna, egyházkerületi elnök; Vasváry Ödön református egyesületi számvevő, valamint az egész ünnepély rendezése kellően hangsulyozták e célt. A teljes jövedelemből 25 százalék (kb. $120.00) a Bethlen Otthon javára küldetett.

Nőegyleteink. A harmadik Kerületi Női Konferenciát ezt év május 7-én Milwaukeeban tartották. Tizenkét egyház női testületei gyönyörü programmal rendezték e napot s az Országos Női Szövetség megszervezésének sürgetésén, a saját kerületi összetartásukon és belső munkásságukon kivül a jótékonyság lelkületét is előtérbe helyezték, amikor e nap jövedelmeként közadakozásból kb. $150.00-t juttattak az Árvaházunknak.

Ifjaink. Ugyancsak Milwaukee meghivásának tettek eleget ez évben, amikor október 8-án közel 150-en a középnyugati Christian Endeavor őszi konferenciáját diszes programmal és emlékezetesen jókedvü záróünnepséggel megtartották.

Egyházmegyénk nevében minden lelkipásztorra, presbyterre, gyülekezeti munkásra és minden egyes egyházközségre Isten áldását kivánva, ügyünket és jövőnket az Ur kegyelmére bizva, vagyunk a Magyar Sion Egyházmegye nevében:

Józsa Benjámin, e. m. elnök. **Balogh E. István**, e. m. titkár. **Vajda Zoltán**, e. m. jegyző. **Demeter János**, e. m. pénztárnok. **Sebestyén József**, e. m. végr. biz. tag. **Füzy Béla**, e. m. tanácsos.

5. NEM-MAGYAR EGYHÁZKERÜLETHEZ TARTOZÓ MAGYAR EGYHÁZKÖZSÉGEK.

Bridgeport, Conn. Az egyház Ludman Sándor lelkész és ifj. Nagy Emil társlelkész vezetése alatt multjához hiven tölti be szép hivatását és szemmel láthatólag erősödik. Bevezették a rendszeres angolnyelvü vasárnapi istentiszteleteket. Az egyház alapitásának 45 éves jubileumát november 26-án nagyarányu ünnepségek között tartották, a mikor Dr. Kalassay Sándor magyarul, New Yorkból pedig Dr. Land angolul prédikált.

Los Angeles, Cal. Az egyház a Hady Albert lelkész vezetése mellett 1938-ban is szépen munkálkodott ugy vallási, mint társadalmi tekintetben. A nagy távolság miatt a világvárosban fáradságos és nehéz tevékenységet kell kifejteni.

II. A PRESBYTERIAN CHURCH IN THE U. S. A. FENNHATÓSÉGA ALATT LEVŐ MAGYAR EGYHÁZKÖZSÉGEK.

Alliance, O. Az 1938 nov. 20-án felavatott paróchiát Kruchió Antal lelkész és neje elfoglalták. A vételár 2,350 dollár volt, közel 1000 dollárt költöttek a renoválásra. — Május 7-én itt tartották a presbiteri konferenciát, amelyen 91 presbiter vett részt.

Alpha, N. J. 1938-ban 18 keresztelés, 9 konfirmálás, 7 esketés és 6 halálozás volt. Vagyoni helyzete kielégitő, amit bizonyit az a tény, hogy az egyháztagoknak az egyház 4%-os kamatra $3,461.76 kölcsönt tudott adni. Az évi bevétel $2,415.02, kiadása $2,348.77 volt.

Aurora, Ill. Kovách Mihály lelkész 1938-ban is az anyagi és lelki erősödés utján vezette a gyülekezetet. A lélekszám nem nagy, de a lelki erő dolgozik.

Beaver Falls, Pa. Lelkésze Vitéz Kerekes János. A munka 1939-ben csendben folyt az egyház erősitésére és fejlesztésére.

Brownsville, Pa. Eleven, pezsgő egyházi élet indult meg a Murányi István lelkész vezetésével. Az istentiszteletek szépen látogatottak; augusztusban 24 ifju konfirmált. Nov. 23-án a Ref. Egyesület két osztálya zászlóavatási szép ünnepélyt rendezett.

Caldwell, N. J. Ezt a kicsiny, de lelkes gyülekezetet 1938-ban is Benkő Viktor bloomfieldi hittanhallgató szolgálta be.

Canton, O. Értékes birtokára az Amerikai Magyar Ref. Egyesület 15,000 dollárt szavazott meg, ami által az egyház 23,000 dollárt takaritott meg. A Körzeti Ifjusági Konferenciát október 22-én ebben az egyházban tartották 228 résztvevővel. A tárgy "Growing in Christian Faith, Life and Service" volt. Előadók voltak Nagy Serena, Rev. John B. Barker, Rev. H. N. Robinson és Bőtty János lelkészek. — Az egyház tevékeny lelkipásztora a szervezés óta Dókus Gábor

Canonsburg, Pa. 1939-ben is Murányi János lelkész szolgálta be. Az istentiszteleteket az angolnyelvü presbiterián templomban tartják.

Cleveland, O. Lelkésze Csutoros István. A templomot szépen rendbe hozták, megdiszitették és március 5-én hálaadó istentisztelet keretében adták át hivatásának. A templom festését a Nőegylet tagjai kezdeményezték és a költségekre azonnal 100 dollárt adtak.

Az 1938-ban vásárolt paróchia 5,500 dollárba került, átalakitásra és javitásra még 2000 dollárt költöttek. A Nőegylet a paróchia vásárlára 450 dollárt adományozott. Az angolnyelvü istentiszteletek jól látogatottak. Az egyház a Kossuth campen gyermekeket nyaraltatott. — 1938-ban az egyház bevétele $3,843.24, kiadása $3,067.64 volt. A Templomsegélyző Nőegylet bevétele $624.16, az angol ifjusági gyülekezet bevétele $735.84.

Coraopolis, Pa. Az itt lakó magyaroknak is Murányi János a lelkésze, aki az angolnyelvü gyönyörü presbiteránus templomban tartja az istentiszteleteket.

Crescent-Martins Ferry, O. Az egyház 1939-ben jubileumi ünnepet ült. Dr. Várady Arthur lelkész a nagy területen lakó magyar reformátusokat odaadóan szolgálja ki és számukra rendszeresen több helyen tart istentiszteleteket. A körzetben november árvaházi hónap volt.

Daisytown, Pa. A Silay Sándor lelkész vezetésével az egyház 1939-ben is betöltötte hivatását. Lelkiekben és anyagiakban erősödött. A parókhiát izlésesen renoválták.

Elizabeth, N. J. Nehéz terület, a reformátusok száma kevés. György Árpád lelkész hüséges munkát végez. Egyházi épületeit a buzgó egyházi tagok szépen megujitották és rendben tartják.

Ellwood City, Pa. Beszolgáló lelkész Nagy Ferenc Farrellből, aki fáradságot nem kimélve buzgósággal szolgálja az ellwood cityi hiveket.

Farrell, Pa. Egyházi életünkben az 1939-ik esztendő a nevezetesebb évek közé tartozik. Junius 18-án ünnepeltük meg az egyház fennállásának 35-ik évfordulóját alkalmi istentisztelet és bankett keretében. Kiadtunk ez alkalomból egy kisebb, de tömör emlékkönyvet, melyben megemlékeztünk a 35 esztendő kimagaslóbb eseményeiről. Az ünnepéllyel kapcsolatban templomunk külsejét kifestettük, belsejét lemosattuk. Nőegyletünk pedig a paróchia belsejét javittatta ki. Egyszóval, a jóságos Isten segedelmével még a nehéz idők közepette is végeztünk eredményes munkát.

Egyházunk elöljárósága még az év elején elrendelte az angolnyelvü istentisztelet tartását, amit azóta rendesen a hónap első vasárnapján a szokásos időben meg is tartottunk.

Mivel kevesen vagyunk, égető szükségünk van a hivek áldozatosabb adakozására és hüségesebb összetartására. Az utóbbi hónapokban elvesztettünk

IDŐSEBB NŐK VARRÓ CLUBJA, CANTON, O.

legalább is hat jó egyháztag-családot, akik munkahiány vagy áthelyezés végett más városokba költöztek.

(N. F.)

Franklin, N. J. A Harsányi Sándor pioneer-lelkész vezetésével az egyháztagok és előljárók hűségesen sáfárkodtak a reájok bizottakon 1938-ban is a kicsiny, de buzgó egyházban.

Kingston, Pa. Malacsics József az itteni lelkész, aki jó munkát végez. Fáradságos feladat vár reá, mert a srantoni és throopi magyar reformátusokat is ő szolgálja be.

Lackawanna, N. Y. Fürjész Béla lelkész hiveivel együtt dolgozva Istennek és embereknek tetszó szép munkát végzett 1939-ben is.

Lecchburg, Pa. Noha az egyház anyagi fentartása a munkaviszonyok leromlása miatt nagyon nehéz volt, Szathmáry Bertalan lelkész és buzgó előljárói megtettek mindent, hogy Isten országa erősödjék a lelkekben.

Newark, N. J. A Magyarok Világszövetsége által adományozott zászló avatása szép ünnepély keretében május 21-én volt. A zászlóanya özv. Hajdu Sándorné volt, diszkeresztanya Horváth Emma. Keresztanyák: Hamara Pálné, Holz Boldizsárné, Doboveczky Andrásné, Dr. Aszódy Pálné, Kónya Istvánné, Hajdu Béláné, Beck Györgyné, Krisztan Antalné, Eisler Károlyné, Fisher Lajosné, Fábry Tivadarné, Bodnár Lajosné, Kapcsándy Károlyné. — Pünköstkor konfirmáltak: Bodnár Mártha, Hárs Lily, Granier Everett, Kirk Nancy, Kopányi István és Nagy János. — Az egyháztagok közadakozásából énekeskönyveket szereztek be és több ozsonadélutánt rendeztek. E nehéz területen Rásky József az egyház lelkésze.

New Burnswick, N. J. A Papp Károly lelkész tapasztalt és ügyes vezetése mellett az egyház 1938-ban is szépen fejlődött. Lelkész a so. riveri magyar presbiteriánus gyülekezetet is beszolgálta.

New York, N. Y. Régi lelkésze Harsányi László, aki ugy egyházi, mint társadalmi téren nagy tevékenységet fejtett ki 1939-ben is, noha a világváros nagyon megneheziti a lelkipásztori munkát.

Niles, O. A Csépke István lelkész tapintatos vezetésével az egyház csendben dolgozott és fejlődött. Nov. 26-án szép ünnepéllyel kapcsolatban avatták fel a Nőegylet által vásárolt orgonát.

Pittock, Pa. Beszolgálta Murányi János. A nehéz munkaviszonyok miatt az egyház anyagilag nehéz helyzetben volt, de a lelkiekben erősödött.

Philadelphia, Pa. Nehéz terület. Pazár Miklós lelkész nov. 11-én töltötte be philadelphiai munkálkodásának ötödik évét. Vezetése alatt az egyház anyagilag és lélekben megerősödött és a fejlődés biztos jeleit mutatja. A hüséges pásztori munka nem volt hiábavaló, mert az istentiszteletet

KONFIRMÁLTAK CSOPORTJA — CANTON, OHIO

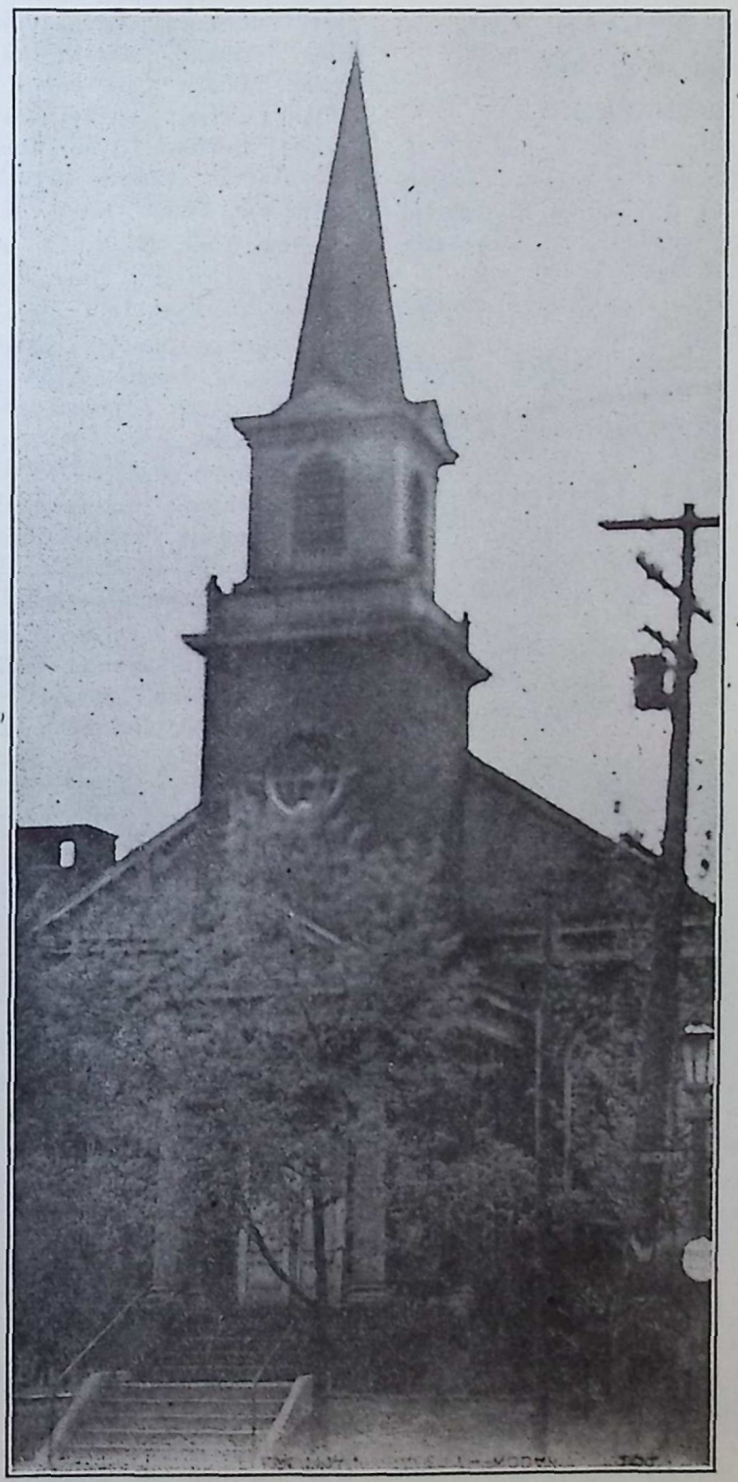
szép számmal látogatják és a hivek adakoznak. Most olcsó áron egy hatalmas orgonát vásároltak. A Nőegylet szépen sikerült jubileumi ünnepélyt rendezett 25 éves fennállása alkalmából.

Pricedale, Pa. Ezt a kicsiny, de lelkes gyülekezetet 1939-ben Murányi István brownsvillei lelkész részesitette beszolgálásban.

So. Bend, Ind. Kalabányi István lelkész nemcsak magyar gyülekezetében munkálkodik, hanem amerikai angolnyelvü templomok szószékein is szivesen látott szónok. Egyháza gyarapodik tagokban, anyagiakban és lélekben. A 35 éves jubileumot 1939-ben ünnepelték.

Yonkers, N. Y. Ferenczy Pál a lelkésze. Az egyház 1939 novemberben jubileumi ünnepséget tartott. Az egyházi épületet rendbe hozták. E nehéz területen az egyházi munka szépen halad előre.

Youngstown, O. Ennek a régi és nagy egyháznak Bőtty János a lelkésze. Vezetése mellett

MAGYAR PRESBYTERIÁNUS TEMPLOM — CLEVELAND, O.

fejlődés és egységes munka észlelhető. Kiemelkedő esemény volt az október 1-én tartott zászlóavatási ünnepély, amikor az egyház átvette a lelkész által Magyarországról hozott magyar és a Bende pénztárnok által adományozott amerikai zászlót.

Wharton, N. J. Dezső János lelkész 1939-ben is bölcsen irányitotta az egyházközség hajóját, amely békés vizeken járt, hogy gyors tempóban közelitse meg a kikötőt: Isten országának megvalósulását a lelkekben.

III. AMERIKAI MAGYAR REF. FÜGGETLEN EGYHÁZ.

1. KELETI EGYHÁZMEGYE.

Carteret, N. J. 1938-ban karácsonykor 370 lélek urvacsorázott. 1938-ban a gyermekek részére 52, a fölnőttek részére 61 délelőtti és 85 délutáni, illetve esti istentiszteletet tartottak. Az Ur aszalához hat alkalommal 1200 lélek járult.

1938-ban 11 keresztelés, 7 esketés, 4 temetés, 15 konfirmálás és 1 áttérés volt.

Az egyház 1938 évi bevétele $1,010.27 áthozattal $8,296.56, kiadása $6,991.27 volt.

Egyike a legerősebb egyházaknak. Lelkésze Daróczy Sándor főesperes.

Cliffside-Shadyside, N. J. Templom: 76 Palisade Ave., Cliffside, N. J. Ladányi Zsigmond lelkész, 220 East 16 St., New York.

Takács Mihály főgondnok, 76 Palisade Ave., Cliffside. Koszta Ferenc gondnok, Ésik András, Czinke Lajos, Juhász József, Csik János, Szajkó Mihály, Sovány István, Kulcsár János, Szücs Sándor, Demjén Ferenc, Takács Mihály egyháztanácsosok.

SZÜCS SÁNDOR, CLIFFSIDE, N. J.
FÜGGETLEN REF. EGYHÁZTANÁCSOS

Takács Mihályné, Koszta Ferencné, Bálint Károlyné. Ésik Andrásné, Kendy Ferencné, Kazinczy Jánosné, özv. Takács Andrásné, Jatzkó Istvánné, Csik Jánosné, Czinke Lajosné, Szücs Sándorné, Horváth Lajosné, Térjmeg Gáborné, Sári Györgyné, Demjén Ferencné, Szajkó Istvánné, Ifj. Takács Mihályné, Mrs. Böhm, Mrs. Meisner, Kulcsár Jánosné, Tóth Jánosné, Mrs. Hardi, Kendi Istvánné, Szabó Ferencné, Kósa Miklósné, Mrs. G;nczy, Lackó Andrásné egyházsegitők.

A Cliffside-Shadyside, N. J.-i független magyar református egyháztanács képe a 87. oldalon található. Nevek: álló sor balról jobbra: Szajkó Mihály, Csik János, Kulcsár János, Béky Zoltán esperes, Ladányi Zsigmond lelkész, Juhász József , Sovány István, Demjén Ferenc; ülő sor: Ésik András, Koszta Ferenc, Takács Mihály főgondnokok, Czinke Lajos.

New York, N. Y. 11. utcai egyház. Templom: 206 East 11th St., New York. Ladányi Zsigmond lelkész, 220 East 16th St.

Kemendy Sándor főgondnok, 69 East 108th St. Kolozsy László, Vida Miklós, Simkó József, Szilágyi István, Hadaró Sándor, Kozma János, Mester Lajos, Vass György, Szentmiklóssy József, Dankó János, Kemendy Sándor egyháztanácsosok

Markantonis Ferencné, Hadán Sándorné, özv. Simkó Jánosné, Szilágyi Istvánné, Kolozsy Imréné, Szoboszlay Lászlóné, Dr. Lukács Karola, Buzás Jánosné, nőegyleti tisztviselők.

Szabó Julia, Dayka Ferencné, Kemendy Irén, Pózsik Margit, Simon Juliska, Kenyhérc Ilona, Kovács Mariska, Szemes Ágnes, Gergely Etel, Csontos János, Bobcsek József, Márkusz Ferenc, Pásztor József, Czinke József, leányegyleti és ifjusági köri tisztviselők.

Gunya Béláné, Zsukán Istvánné, Baranyi Benjáminné, Pásztor Erzsébet, Martin Konrádné, Fiedler Julia, Novajkay Borbála, Tovany Mihályné, Balikó Lajosné, Achimor Eszter, Kupecz Gézáné, Bálint Lajosné, Fialla Edéné, Szemes Istvánné, Gergely Péterné, Jachó Istvánné, Kriván Simonné, Vida Miklósné, Lévay Péterné, Piusz Béláné, id. Molnár Istvánné, egyháztámogatók.

Kemendy Sándor, a new yorki független egyház főgondnoka 1939 nov. 15-én ünnepelte 25 éves házasságát és ötéves főgondnokságát.

Perth Amboy, N. J. Az 1939-ik esztendő a belső, lelki-épités és az ifjabb nemzedék egyházi munkába vonásának az esztendeje volt.

Az esztendő munkájának a kiemelkedőbb eseményei a következők voltak:

Január 29-én tartotta közgyülését ez egyházközségben a Független Egyház keleti egyházmegyéje. Itt fogadta el az egyházmegye a lelkipásztornak a tiz éven át viselt esperesi tisztről még 1938-ban benyujtott lemondását és ünnepélyes istentisztelet keretében itt történt meg az uj esperesnek, Béky Zoltán trentoni lelkipásztor-

nak a beiktatása. A lemondott esperes maga szerzett tisztességet utódjának, aki a tisztség gondját, felelősségét levette róla és lehetővé tette, hogy osztatlanabbul adhassa idejét gyülekezeti munkásságának.

Kiemelkedő alkalmak voltak a sátoros ünnepnapok, amikor Amerikában egyetlen magyar református gyülekezettől felül nem mult számban járultak az Ur asztalához a hivek, azonkivül, hogy a hónapok első vasárnapjain is mindig kétszer volt megteritve az Ur asztala. Reggel az ifjusági és délelőtt a rendes istentiszteleten. És mindig 200 körül járt (párszor több is) a havi urvacsorázók száma. Az a szokás, amely szerint minden egyházi kör testületileg járul az Ur asztalához és olyankor a szent jegyeket is adja, évenként egyszer, az idén is gyakoroltatott. A női kör anyák napján, az ifjusági kör az országos független ifjusági konferencia alkalmával, a többiek máskor.

A konfirmáció a bevett rend szerint a pünköstöt megelőző vasárnap volt. Ezen a téren ujitás volt az idén az, hogy a konfirmációi vizsga elválasztatott a tulajdonképpeni konfirmációi szertartástól. A vizsga áldozócsütörtökön, az esteli istentisztelet keretében volt. Mindenképpen előnyösnek és ezentul követendőnek találtuk ezt az eljárást, amelyet a hazai egyház szertartás-könyve is tanácsol és a mi tapasztalatunk is igazol. Az idén konfirmáltak fényképét közli naptárunk.

Junius 18-án jubileumi ünnepet ült az egyház. Ünnepelte az utolsó tiz év sok fáradságos, de Istentől megáldatlanul nem hagyott munkáját és munkásait. Küzdelmes, nehéz, depressziós időkre esett egy félév hijján ez az egész tiz esztendő, melynek kezdetén a lét vagy nem lét kérdése is meredt a gyülekezetre. Az élniakarás győzött. A templomépités miatt háttérbe szorult egyházi épületek és müvészi diszités révén maga a templom is egymás után szépültek, épültek és közben idegenektől is megcsodált széphangu három uj harang került a toronyba is. Még a halottak nyugvó helye sem kerülte el a szépitő, rendező gondot. Több nyáron át folytatott munkával megváltozott az egyházi temető kinézése is. Itt alkalmat adtunk munkanélküli egyháztagjainknak arra, hogy pénzben megfizetni nem tudott tagságdijaikat ledolgozhassák. És ezt a gondolatot nem a WPA-tól vettük. Megelőztük azt. Igy akartuk fizetni nem tudó tagjaink önérzetét épen tartani, egyuttal igy akartuk azt is demonstrálni, hogy az egyházfentartás a nehéz időkben is mindenkire kiterjedő szent kötelesség és azt valamiképen, vagy munkával, vagy pénzbeli hozzájárulással, de mindenkinek gyakorolni kell, aki tagnak tartja magát és bármilyen formában igényt tart az egyház lelki és nevelő szolgálataira akár a maga, akár a gyermekei számára.

A junius 18-iki jubileum alkalmával azokat, a kik egyfolytában tiz esztendőt szolgáltak: arany jutalomjelvénnyel tüntette ki az egyház. Az egy folytában legalább öt évet szolgáltak ezüst jutalomjelvényt kaptak. Nem embereknek való dicséretadás vezetett bennünket, csak annak szavát igyekeztünk betartani, akié minden dicsőség s aki azt mondja, hogy a jólforgolódó presbyterek kettős tisztességre méltassanak. Az egyháztanács és a gyülekezet viszont a lelkipásztort és munkatárs feleségét tisztelte meg amboyi szolgálatuk tizéves évfordulója alkalmából. Külön megtiszteltetésben részesült ez alkalommal ifj. Máté György, aki 25

1939-BEN A KONFIRMÁLTAK CSOPORTJA A PERTH AMBOYI FÜGGETLEN EGYHÁZBAN

éven át volt az egyház hüséges organistája és énekkari vezetője.

A junius 18-iki istentisztelet (melyen Vasváry Ödön egyesületi számvevő prédikált) legmeghatóbb és a jövőre legjobban kiható pontja az ujonnan beállitott diakonusok felesketése és beiktatása volt, melyet Daróczy Sándor főesperes és Béky Zoltán esperes végeztek. A diakónusok testületének 18 évnél idősebb nőtlen vagy nős fiatal emberek a tagjai. Kötelességük a példaszerü református keresztyén magán és egyházi élet, kovásznak lenni az egyház ifjusága között, a vallásilag hitünkre veszedelmet jelentő vegyes házasság kerülése, vagy egyházunk törvényei szerint kötése, ifjusági istentiszteletek körüli elöljárói munkák, az egyháztanáccsal karöltve az egyház javának a munkálása, a tagságdijak kollektálása, közben betegek látogatása, a hivek egyháziasságra buzditása. Több évi töprengés gyümölcse a diakónusok beállitása. Évekig tusakodtunk azzal a problémával, hogy miképen vezessük be ifjainkat a későbbi egyházvezetői munkába, hogy idővel képesek legyenek felváltani az idősebbeket. Ezt láttuk legjobbnak Bibliai és történeti keresztyéni alapokra mentünk vissza mind munkakörük, mind hivatali cimük tekintetében. A diakónusok testülete már megkezdte és lelket vidámitóan végzi munkáját. A testületnek külön fő- és algondnoka és jegyzője van (pénztárnoka az egyház pénztárnoka, mivel külön pénztárt nem tart, hanem az egyháznak továbbit minden pénzt) és havonként egyszer tart rendes gyülést. A diakónusoknak az egyháztanáccsal közös fényképét mellékeljük. A képről többen hiányoznak.

Szeptember 2, 3, 4 napjaiban volt ez egyházban a Független Egyház második országos ifjusági konferenciája több, mint 250 résztvevővel. Trenton, Carteret, McKeesport, Perth Amboy és a Christian Reformed Church (holland eredetü) egy neves férfia, Dr. Bosch, volt kinai orvos-misszionárius és a patersoni keresztyén református idegszanatorium felügyelő orvosa szolgáltatták a tanulságos és eszméltető előadásokat. Három előadó az ifjuság közül került ki. Az előadások közül egyet, a vegyes házasságokról szóló amboyit, mely egy angol folyóiratban is megjelent, külön füzetben is kiadja az ifjuság számára a Független Egyház. A közölt fénykép a konferenciai résztvevőknek csak egy részét mutatja, mivel a felvétel már a konferencia vége felé készült.

Az ifjak között müködő régebbi szervezetek az ifjusági énekkar, a fiatal emberek köre, a saját zenekarral és házi orchestrával biró cserkész-csapat és egy varrókör müködik.

A kisebb fiuk számára (9 és 12 év között) Bodnár István egyházközségi jegyző (s a Független Egyház kerületi főgondnoka) ugynevezett medvebocs csapatot (cub pack) szervezett a nyár folyamán, amelybe több, mint harminc kis fiu tartozik. Köztük több másvallásu magyar és nem magyar is. Ez a környék egyetlen ilyen alakulata és több magyar és nem magyar szülét füz közelebb egyházunkhoz és szerez szép tisztességet, a cserkészcsapattal együtt, egyházunknak a város amerikai társadalma előtt is. Az uj alakulatról 2 fényképet közlünk.

Iskolás gyermekeink és ifjabb konfirmáltjaink közül pedig gyermek vegyes kart szerveztünk. E

A PERTH AMBOYI FÜGGETLEN EGYHÁZ KIS CSERKÉSZ-CSAPATA
A SZÜLŐKBŐL ALAKULT BIZOTTSÁGGAL

sorok irásakor már több, mint huszan tartoznak ebbe az uj alakulatba, amelyen keresztül egyrészt a templomhoz igyekszünk közelebb hozni gyermekeinket, különösen a konfirmáció után az iskolából kimaradtakat, másrészt az idősebb ifjusági énekkar számára gondoskodunk jövendő utánpótlásról. A kis énekkar vasárnap reggeli ifjusági istentiszteleteken énekel, mig a nagyobb a délelőtti istentiszteleteken. Mind a kettőnek Novák Sámuelné orgonista a vezetője, aki az augusztus elsejével több, mint 25 évi hüséges szolgálat után lemondott és junius 18-iki jubileumi ünnepély alkalmával külön jutalomjelvénnyel kitüntetett ifj. Máté György örökét vette át, és végzi buzgó igyekezettel. A két énekkar egyenruha beszerzése mellett szavazott. Az uj gyermek énekkarról szintén fényképet mellékelünk.

A nyár folyamán az angolnyelvü istentiszteleti használata tárgyában is döntött egyháztanácsunk és gyülekezetünk. Vegyes házasságok révén több olyan protestáns testvérünk van, aki csak angol nyelven tudja velünk Istent imádni. Többször fejezték ki sajnálkozásukat, hogy noha el-eljöttek istentiszteleteinkre, nem értettek az ott elhangzottakból semmit. Pár évvel ezelőtt behoztuk azt, hogy sátoros ünnepek alkalmával uriszentvacsorás angol istentiszteletet tartottunk számukra. Évente három istentisztelet nem bizonyult elégségesnek. Nehézsége okozott az éneklés kérdése is. Éneklés nélkül nem istentisztelet a magyar református istenimádás még angol nyelven sem. A lelkipásztor maga kezdett forditani énekeket, de belátta, hogy ez ereje és képessége feletti feladat. Zsoltárdallamokat is tartalmazó amrikai énekeskönyv után kezdett tehát kutatni. A hollanderedetü és szigoru kálvinista felfogásu Christian Reformed Church énekeskönyvében megtalálta, amit keresett. Erre elhatároztatott, hogy minden hónap utolsó vasárnapjának reggelén a szokásos ifjusági istentisztelet angol nyelven tartassék. Miután liturgiás könyvünk sákramentomi és szimbolikus szertartásait is angolra forditottuk, ezek a havi angol istentiszteletek most már olyan simán folynak le, mintha csak évek óta gyakorlatban lettek volna. Ezek segitségével nemhogy a mieink közül veszitenénk el valakit, hanem inkább mi nyerünk mások közül. Ezen a réven van áttért olasz, áttért amerikai zsidó, dán, angliai angol és német származásu egyháztagunk és templomlátogatónk. Ideje már, hogy egyszer mi is misszionáljunk másokat! Az istentiszteletek lelke, szelleme tiszta magyar református. Akármennyire igazság van abban, hogy "nyelvében él a nemzet," be kell látnunk, hogy abban sincs kevesebb igazság, hogy "lélekben él a nemzet." Mindez nem uj valami a Független Egyházban. Több, mint egy évtizede ismételten megirtuk, hogy a független közösséget nem amerikaellenesség animálja, hanem a szerinte egységes fogalmat kifejező magyar református mivolthoz ragaszkodás. Ha a magyar református lélek és élet fejlesztése az angol nyelvet is eszközül kivánja, akkor kételkedés nélkül igénybe vesszük azt is. Az amerikai misszionáriusok megtanulnak kinaiul, japánul, indusul, arabusul, stb. azért, hogy hitüket hirdessék. Mi megtanultunk és megtanulunk angolul azért, hogy a hitvallásos magyar református vallást hirdessük Amerikában is, magyar és angol nyelven is. Az amboyi egyház gyakorlatát a Független Egyház kerületi gyülése (Carteret, N. J., 1939 jul. 3.) jóváhagyta és a szer-

A PERTH AMBOYI EGYHÁZ KIS CSERKÉSZ-CSOPORTJA A CHARTERREL

tartási forditásokat a liturgiai bizottság jelentése alapján közhasználatra (ott, ahol és amikor annak szükségessége jelentkezik) elfogadta.

Szintén ez évi ujitás az, hogy istentiszteleteinken az adakozási, uriszentvacsorai és házassági hirdetéseken kivül nincs többé szóbeli hirdetés, amelyek azelőtt sokszor majdnem annyi időt vettek igénybe, mint a prédikáció. Az egyház egy sokszorositó gépet szerzett be és ezen a lelkipásztor hétről-hétre elkésziti az egyházi tudnivalókat és azt a templomba jövő hivek magukhoz veszik és otthonukban nyugodtan elolvashatják. Istentiszteletünk igy végre teljesen mentes a Szent Lélek munkáját sokszor lerántó jellegü, de addig kényszerü hirdetésektől. Emelkedettség, töretlen folytonosság és szellemi harmonia jellemzi azóta istentiszteleteinket. A sokszorositó gépet a lelkipásztor iratterjesztés-szerüen is felhasználja a gyülekezet épitésére.

Megemlitést érdemel a nőikör munkálkodása az egyházban. Ennek tagjai képezik azt a női segitő kezet, amely nélkül mindegyik egyház nehezen tudna meglenni Amerikában. A nőikör tagjainak egy csoportjáról egy 1938-iki képet mellékelünk. (Ez a legujabb, ami ez időszerint van!) Nevezetesebb alkalmakkor azonban nem nőiköri asszonytestvéreink is szivesen vállalnak munkát az egyházért.

Vendégprédikátorunk csak három volt az idén. Borsy-Kerekes György református egyesületi szervező titkár, Vasváry Ödön számvevő és Dr. Nánássy Lajos árvaatya. Egyházunk ugy az Egyesületi, mint a ligonieri szeretetintézmények iránt igyekezett megtenni kötelességét ezen az éven is. Egyházunkkal közeli kapcsolatban két egyesületi osztály müködik, a 79-ik és a 80-ik. A ligonieri szeretetintézményeknek szeptember végéig 215 dollár 81 cent utaltatott át egyházunk pénztárán keresztül egy vagy más cimen, de mindig a készséges segités lelkületével ebben az esztendőben.

A jövőre nézve a lelki munka mélyitését és bővitését, az ősi hit fundamentumán önhitében, munkájában és áldozatkészségében folyton ujuló gyülekezeti élet formálását, anyagiakban 15 ezer dolláros mortgage-unk fokozatos törlesztését tartjuk kitüzött célul magunk és a gyülekezet előtt.

Dr. Vincze Károly

Poughkeepsie, N. Y. Koncz Ferenc lelkész rendszeresen tart vasárnapi és ünnepi istentiszteleteket ebben a kicsiny, de buzgó gyülekezetben.

Roebling, N. J. Virágzó, gyors tempóban fejlődő egyház a Béky Zoltán esperes vezetése alatt. 1938-ban szépen sikerült jubileumi ünnepélyt rendezett, amelyre másnemzetiségüek (tótok, ruthének és románok) nagy számmal jöttek el.

Staten Island, N. J. Jelenleg Szőke István a beszolgáló lelkésze, felügyelő lelkésze pedig Daróczy Sándor főesperes. A két lelkész tiszteletére az egyház okt. 1-én bánkettet rendezett. Egyházi épületei jó karban vannak. A templom belsejét megszépitették.

Trenton, N. J. Hatalmas, nagy egyház a Béky Zoltán esperes vezetése alatt. Egyháztársadalmi élete élénk. 1939 november 26-án ünnepelte e régi egyház 45 éves jubileumát, történelmi multjához hiven.

Bronx, N. Y. Amikor épülő gyülekezetről beszélünk Magyar Amerikában, akkor református egyházaink közül elsősorban a Bronx-New Yorkira gondolunk: erre a másfél éves hajtására a magyar református léleknek. A rövid idő ellenére is sok olyan nehézségeken segitett át már is Istenbe vetett hitünk mellett lelkesedésünk, amely talán régi egyházak számára csupa nehézséget jelentett volna. Voltak a kezdetnek nehézségei itt is bőven: de Isten akarata megáll és változhatatlan.

Az első, alapitási nehézségeken átsegitette az egyházat Dr. Panyik Andor lelkész, aki közben visszatért Magyarországra. Lelkesedésével és igehirdetésével "kiváltképen való utat" mutatott a magyarágnak Bronxban. A hiveknek üres és értéktelen lett az a vasárnap, amelyen nem voltak templomban. Voltak, akik azonnal csatlakoztak a mozgalomhoz, voltak, akik vártak; de eljött

ZÁSZLÓSZENTELÉS — BRONX, N. Y.

ezek számára is. a nap, amikor a kétséget el kellett üzni és hittek abban, hogy Isten akarta ezt az egyházi alakulást! Ezt az egyházalapitási szükségletet emberileg magyarázza az a körülmény is, hogy ma már New York magyarságának a zöme Bronxban él és egyháza 1938 májusáig nem volt. Képtelen volt a nagyszámu református sereg a távoli egyházakban elhelyezkedni.

Az uj egyház azonnal meginditotta az egyházi élet területén csaknem az összes lehetséges munkaágakat.

A gyülekezet második lelkésze is, az elsőhöz hasonlóan magyarországi képesitésü ifju lelkész volt a Parragh Dezső lelkész személyében, aki 1939 májusáig szolgálta hüséggel és lelkesedéssel a fiatal gyülekezetet. Utána szintén óhazai ifju lelkészt kapott a gyülekezet a Gönczy Árpád személyében, aki sajnálatos egészségi állapota miatt vált meg a szeretett gyülekezettől ez év szeptemberében. Igy immár a negyedik óhazai fiatal lelkész szolgálja ezt a másféléves gyülekezetet a Veress Győry József személyében, aki 1939 október 8-án vette át az egyház ügyeinek vezetését. Ezek az események azonban nem rázták meg az erősakaratu bronxiakat és az egyházat: a munka megszakitás nélkül halad Isten dicsőségére!

1939 május 14-én az egyház zászlószentelési ünnepélyt tartott, mely alkalommal egy szép magyar és amerikai zászlót vett a gyülekezet gondozásába. Igét hirdetett Béky Zoltán, a Független Ref. Egyházkerület Keleti Egyházmegyéjének esperese; a zászlóavatás szertartását pedig Daróczy Sándor, az Egyházkerület főesperese végezte. Utána nagysikerü bankett volt az Árpád Hallban.

Az egyéves jubileumi ünnepség junius 11-én volt, amely alkalommal először szolgált a gyülekezetben Gönczy Árpád.

Árvaházi vasárnap volt junius 25-én. Dr. Kalassay Sándor hirdette Isten Igéjét. Az adomány $28.00 volt.

Julius 11-től aug. 13-ig megtartotta az egyház első nyári magyar iskoláját, amelyben 25 gyermek tanult magyarul irni-olvasni, tanulta szülei szülőhazája, Magyarország, dicsőséggel és szenvedéssel vegyes történelmét és földrajzát. Nyilvános vizsgán mutatták be szorgalmas munkájok gyümölcsét aug. 13-án. A Független Egyházak eme frisshajtásu egyházában tartott első nyári magyar iskola szép jövő igéretét hordozza magában, amely Istenünk akaratából valósággá is fog válni!

Az egyház agilis, minden munkára és áldozatra kész ötventagu "Női Köre" rendszeresen tart "Szeretetvendégségeket." Legutóbb julius 30-án és október 15-én volt; mely alkalmakkor 40, illetőleg 25 dollár jövedelme volt belőle egyházunknak. — Augusztus 27-én tartotta egyházunk a nagy new yorki magyar találkozónak szánt egyetlen piknikjét $150.00 tiszta haszonnal.

Az ifjuság és gyerekek gondját Krisztus tanitása szerint vállalja Krisztusnak ez az egyháza is. Legutóbb konfirmációi oktatásban részesült 12 gyermek, akik igy önálló és urvacsorával élő tagjai lettek a gyülekezetnek. Vasárnap iskolát tart fenn. Minden vasárnap istentisztelet előtt történik az Istenországának, a "legfőbb jónak", már a gyermeki szivekbe való plántálása. Sajnos ez idő szerint még csak 20 gyermek jár el szorgalmasan a vasárnapi iskolába, de a jövő igy is Isten után a miénk!

Az uj egyház él és fejlődik és nemcsak, hogy anyagi létét tudja miztositani, hanem az áldozatos tagok segitségével alig másfél év alatt már szép tőkét is gyüjtött, nemcsak lelkiekben, de anyagiakban is a mai nehéz életkörülmények között! A lelkekben él a vágy, hogy ők is a saját templomukban dicsérjék az élő Istent és ne csak áldozatos szivükben épüljenek lelki templommá az Urban, hanem földi templomot is emeljenek Isten nagyobb dicsőségére. Az istentiszteletek gyakorlása kielégitő, mert nem ritka a 150 lelkes gyülekezet és ez évben is már eddig 450 lélek élt az Uriszentvacsorával öt alkalommal.

Minden nemes célra történő áldozatot vállalunk, mert a Krisztus lelke vezérel.

A gyülekezet temploma, amelyet bérel, — az Intervale ave. és Home str. sarkán áll Bronx-New York Cityben.

Az egyház gondnoka: Kovács Kálmán. A Női Kör elnöke: Biró Józsefné.

A gyülekezetnek 16 választott tanácsosa van.

Megindult a lelkekben a mozgalom, hogy az egyház kebelében "Ifjusági Egylet" alakittassék, hogy ez is alkalom legyen egyházunk épitésére és magyarságunk ápolására. A munka megszervezése e téren is a közel jövő feladata.

Fenntartás nélkül bibliai, ami egyet jelent, református alapállásponton az Anyaszentegyház az élő Isten eleve elrendelése szerint az üdvösségre örök idők előtt kiválasztottaknak, a "szenteknek" közösségét és egyességét jelenti. Mivel ez a kiválasztás a Jézus Krisztusra nézve, az Ő tulajdonává-tétel végett, az Ő vérében való megszenteltetésre lett, ennélfogva Krisztus a kiválasztottak, tehát az Egyház feje, a választottak pedig az Ő teste. Ennek a titokzatos testnek egy törékeny része akar lenni Magyar Amerika legifjabb református lelki közössége is! Az élő Isten kegyelme és Szentlelke hozta életre és tartja mindaddig életben, amig Ő akarja. Mienk a tervezés, a munka, de az eredmény egyedül ad majorem Dei gloriam!

Veress Győry József.

Üdvözlet az árvaháznak
Bogó István és családja, Cleveland, Ohio.

Moreland Cafe, Chuhay János tulajdonos.
11902 Buckeye Road, Cleveland, O.

SZABÓ ÉS HUDÁK HUSÜZLETE
11921 Buckeye Road, Cleveland, Ohio.

2. NYUGATI EGYHÁZMEGYE

A nyugati egyházmegye életében az 1939. esztendő a megpróbáltatások esztendeje volt. Főleg a gyülekezetek vezetésében beállott személyi változásokkal kapcsolataban érte sajnálatos veszteség az Egyházmegyét, sőt magát az Egyházkerületet is. Ehez járult az év első háromnegyedében a nyomasztó gazdasági helyzet, amely bénitólag hatott nemcsak az egyházi közösségek, hanem az egész nemzet életére. Mindezek dacára megnyugvással és a jövendőbe vetett reménységgel számolhatunk be egyházközségeink életéről, mert e válságos időkben is nagy lelkiismeretességre valló igyekezetet, nem lankadó buzgóságot és éberséget s ezek nyomán áldozatkész hithüséget tapasztalhatunk minden gyülekezetben.

Veszteséglisztánk legelején áll a **Sebestyén Endre** neve. Az eltávozott Vezér iránti elismerés és hála a következőképen nyert kifejezést hivatalos lapunkban: "Tizennégy évig tartotta a Független Amerikai Magyar Ref. Egyház kormányrudját, előbb — mikor még csak egy egyházmegyéből állott — mint esperes, azután 1928-tól, — kerületté fejlődése óta — mint főesperes.

A Független Amerikai Magyar Református Egyház megszervezése az ő nevéhez füződik. Tizennégy év alatt ez az egyháztest, amelynek életrehivásában olyan hatalmas része volt, számbeli leg megháromszorozódott, erkölcsileg pedig elismerést nyert nemcsak országunk részéről, hanem magyar református viszonylatban is."

Azonban — sajnos — a tulfeszitett munkakedv és a szüntelen hadakozás, a folyton épiteni akarás idő előtt felőrölték Sebestyén Endre idegzetét és e miatt őrhelyéről, huszévi munkamezejéről távozni volt kénytelen. Mint példaadó hü munkásnak és Krisztus "jó vitézének," emlékét őrizzük meg szivünkben és haladjunk hozzá hasonló, megalkuvást nem ismerő igyekezettel az általa kijelölt uton és kivánjuk a nagykegyelmü Isten gazdag áldását életére az óhaza földjén is, ahová 1939 julius 20-án, a Református Egyesület zarándokcsapatával utrakelt.

Időrendben még előbb távozott az Egyházmegye lelkészi karából a tanulmányi uton kint volt két beszolgáló lelkész: **Bertha Zoltán és Vatai László.** Bertha Zoltán Donorán, majd Akronban teljesitett szolgálatot, Vatai László pedig Leechburgon és Windberen szolgált, — mindkető hiveinek teljes megelégedésére. Remélhetőleg, amerikai tapasztalataikat bőségesen kamatoztatják szülőhazánk és az ottani magyar reformátusság javára.

A másik nagy veszteség **Dabóczy István** távozásával érte az egyházmegyét, aki rendes lelkészi minőségben előbb az akroni, majd 20 hónapon át a detroiti gyülekezetet pásztorolta nagy odaadással. Végleges tartózkodásra, — a sárospataki hires Angol Internátusba való szolgálatra— augusztus 23-án távozott. Markáns egyéniség volt, aki ha Egyházmegyénk szolgálatában marad, növekvő nyereségünk lett volna. Távozását fájlalva, uj munkahelyére minden jók kivánságával bocsátottuk el.

Tudott dolog, hogy akroni gyülekezetünk **Orgoványi György,** Sárospatakon végzett okleveles lelkészt hivta meg pásztorául. Közbejött akadályok s legutóbb a háborus zavarok miatt még e sorok irásáig sem érkezett meg. Az év elején egy kedves, meleghangu levelet küldött a gyülekezetnek, melyben közölte kijövetele késésének okait s kilátásba helyezte, hogy még az év utolsó negyedére megérkezik. Már ez alapon is gondoskodni kellett helyettesről. Eleinte Marton Sándor — akkor még esperes — látta el a szolgálatokat, később azonban az ő felkérésére **Kertész Gyula,** szintén óhazai okleveles lelkész vette kezébe — állandó beszolgáló lelkészi jelleggel — a gyülekezet vezetését. Csakhamar megnyerte a hivek bizalmát és szeretetét s ugy látszott rátermett vezetés alatt, zavartalan békességben töltheti az egyház népe azt az időt, mig a megválasztott lelkész kiérkezik. Kertész Gyulának azonban családi okokból vissza kellett adnia a nyert megbizatást. Azóta már ő is visszament Magyarországba s helyét beszolgáló lelkészi minőségbene **Kovács István,** sárospataki végzett theológus foglalta el, aki tanulmányainak tovább folytatása végett a mult év végén érkezett s jelenlegi állomáshelye elfoglalásáig McKeesporton és Duquesneben teljesitett kisegitő szolgálatot. E törekvő, szerény és odaadó buzgósággal munkálkodó ifju lelkipásztor feletteseinek tanusága szerint nagy nyeresége az Egyházmegyének.

Nem mint uj munkásokat, de mint uj munkamezőre elhivott és beállitott lelkészeket kivánjuk megemliteni **Szabó László,** a koszorus pap-költőt, — ki ez éven is osztatlan elismerést nyert legujabb verskötetével, — és **Dr. Bötykös Bélát,** akinél önfegyelmezés, vas-következetesség, a magyar református valláshoz való hüség és egyházi törvények iránt való engedelmesség tekintetében sehol sem mutathat fel különbet a lelkészi kar.

Szabó László Detroitban, utazó lelkészi minőségben eltöltött egyévi szolgálat után, esperesi intézkedés folytán Donorára került. Alig pár hónapi itteni szolgálat után a leechburgi és windberi gyülekezetek beszolgálása is őreá bizatott. Igy e három kis gyülekezet, — mivel a nyomasztó gazdasági helyzet folytán külön-külön lelkészi állás fenntartására képtelenek voltak, — az érdekelt egyháztanácsok megegyezése alapján, váltakozó sorrendben nyert kiszolgálást. Szabó László e fárasztó és nagy terhet jelentő munkát elismerésre méltó módon végzi s reméljük, a jól végzett munka meg is hozza részére a jutalmat.

Dr. Bötykös Béla más természetü munkája mellett már jóideje a canadai Windsoron teljesitett szolgálatot és ezidő alatt is megtartotta a rendes

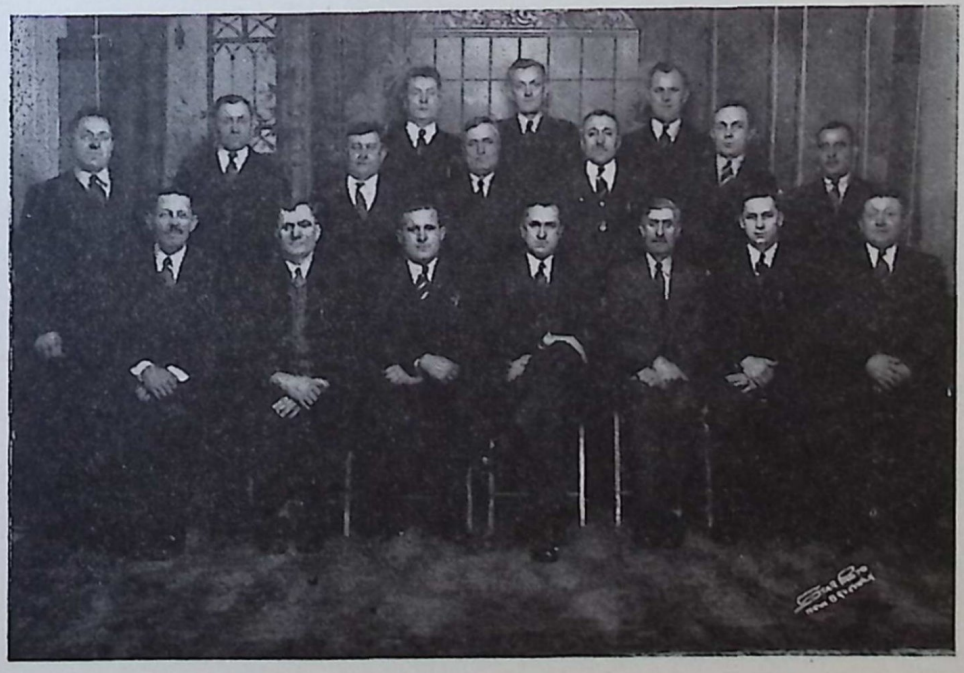
lelkészi státusát. A Detroitban augusztus 13-án tartott választó közgyülésen a gyülekezet tulnyomó többségének bizalma ő felé irányult s igy a gyülekezet rendes lelkipásztorává választatott. Megválasztása ellen azonban a gyülekezet tagságának egy kis töredéke indokolatlan panaszt nyujtott be, amit igy az egyházi felsőbb hatóság nem vehetett figyelembe s azt elutasitotta. Az egyházi törvényes rend ellen szegülő kisebbség indokolatlan panaszát világi bíróság elé vitte, ahol az ügy döntés alatt van s bírói engedéllyel a szolgálatot ez idő alatt is Dr. Bötykös Béla végzi. Bár az ügy kimenetele felől kétségünk nincs, sajnálatunkat kell kifejeznünk afelett, hogy Pál apostol ma is érvényes intése ellenére a kérdés világi hatóság elé került s a régi ellentétekből származó nehezitelés akadályt gördített egy kiengesztelődésre sokszorosan rászolgált lelkipásztor békés munkákodása elé. Itt emlitjük meg, hogy Dr. Bötykös Béla szolgálja be ezidőszerint a windsori gyülekezetet is.

Akron, Ohio. A gyülekezethez 44 család tartozik, 125 lélekszámmal. A youngstowni lelkipásztor helyettesitési szolgálatának idejétől eltekintve, istentiszteleteiket vasárnaponként délelőtt tartották, átlagos 60 látogatási arányszámmal. Urvacsorával 186-an éltek s az évi bevétel összege $1,900.00 volt. Vagyona a templom és gyülekezeti terem $18,000 értékben. Van nyári magyar iskola, működik az Ifjusági Kör és fáradságot nem ismerő módon hétről-hétre szorgalmatoskodik a Nőegylet. E biztos anyagi alapokra helyezett egyházközség — békességes együttmunkálkodással — erőteljes fejlődésre számithat.

Detroit, Mich. A gyülekezethez tartozó családok száma 104,—261 lélekszámmal. Istentiszteletek vasárnap délelőtt és csütörtök este tartatnak. Vasárnap átlagban 70-en, csütörtökön 10-en látogatják az Isten házát. Urvacsorával 440-en éltek s évi bevételük $4,201.00 volt. Vagyona a templom és berendezése $10,000.00 értékben. Tartanak vasárnapi-, szombati és nyári iskolát. Van Ifjusági Köre és szépen működő Nőegylete. Tizenöt éves jubileumát a mult évben ünnepelte. Anyagilag szilárd, a munkában lelemenyes és kitartó gyülekezet, mely az egyházakon kivülállókra tekintettel erősödésre és fejlődésre tarthat számot, ha akaratát még jobban alárendeli annak, aki mindenekben fő: a Jézus Krisztusnak.

Donora, Pa. A gyülekezethez tartozó családok száma 26,—98 lélekszámmal, (felnőtt 68.) Istentisztelet — tekintettel a leechburgi és windberi gyülekezetekre, ahol szintén a donorai lelkipásztor szolgál havonta egy-egy vasárnapon, — minden második vasárnap és az ünnepek első napján tartatik, átlagos 43 látogatási arányszámmal. Urvacsorával éltek 240-en. E gyülekezet abban a szerencsés helyzetben van, hogy mintegy $8,000.00 értékü templomán semmi adósság nincs. Tartanak vasárnapi és nyári magyar iskolát. Hüségesen dolgozó és minden társadalmi megmozdulást irányitó szerve a 21 tagu Nőegylet. Az évi bevétel $1,101.00 volt.

Duquesne, Pa. A személyi változásokkal járó megrázkódtatás legnagyobb mértékben itt volt érezhető, mert hiszen a gyülekezet 20 esztendeig szolgált lelkipásztorának, Sebestyén Endrének a távozása az Egyházmegyén és Egyházkerületen keresztül is visszahatott az egyházközség életére. Köztudomásu dolog ugyanis, hogy Sebestyén End-

PRESBYTERIUM — SOUTH RIVER, N. J.

re munkabiró erejét nem csupán gyülekezete, hanem az egész Független Amerikai Magyar Református Egyház szolgálatában áldozta fel. Nem pusztán egyházi belügy, hanem denominácionális kérdés lett tehát a vele szemben való kötelezettségek teljesitése. Tetemes összegü elmaradt fizetésének rendezéséről volt szó, amely természetesen elsősorban a duquesnei gyülekezet kötelezettsége volt. De bizonyosfoku erkölcsi kötelezettség háramlott ebből a többi egyházközségekre is. Ebből a kötelezettségből az Egyházmegye az által vette ki részét, hogy a gyülekezetnek a fizetés rendezéséhez szükséges kölcsön megszerzésében erkölcsi támogatást nyujtott s az egyes egyházközségek u. n. Sebestyén ünnepségek rendezésével és azok jövedelmének a gyülekezeti terhek csökkentésére való fordításával kivántak segiteni a helyzeten.

E nehéz kérdés megoldásánál a Református Egyesület jött a szorongatott helyzetbe került gyülekezet segitségére, amely az adósságmentes templomra és külön telkekre $3,000.00 betáblázási kölcsönt nyujtott. De mig igy egyik oldalról az egyház eleget tehetett egy olyan kötelezettségének, amely addig tehermentesitette az egyházi ingatlan egy részét, ugyanakkor a parochián volt adóssága az uj kölcsönnel emelkedett. Rendes lelkészi fizetést folyósitani és a megnövekedett adósságot rendezni nem tudta volna a gyülekezet az akkori kilátások szerint. Erre való tekintettel, hogy ez adósságtöbblettől minél előbb megszabaduljon az egyház, a mckeesporti gyülekezettel, — amely szintén célul tüzte ki az adóssága csökkentését, — 3 év tartamára társegyházi viszonyba lépett. A gondosan kidolgozott és az Egyházmegye által is jóváhagyott megegyezés szerint ez idő alatt Urbán József mckeesporti lelkipásztor szolgálja mindkét egyházközséget s az igy megállapitott díjlevél szerint egyenlő mértékben veszi ki részét a teherhordozásból mindenik s egyenlő jogot is formál mindkettő a lelkipásztor szolgálatára. Remélhető, hogy ez a társegyházi viszony áldásos eredményeket fog hozni mindkét gyülekezet részére.

A duquesnei egyházközség egyébként mintegy 120 családot számlál, 430 lélekszámmal. Rendes Istentiszteletek vasárnap délelőttönként tartatnak, átlagos 100 látogatási arányszámmal. Urvacsorával 650-en éltek s az összbevétel $2.459.00 volt. Az egyház ingatlanai a legutóbbi hivatalos értékelés szerint $25,000-t képviselnek. (Templom, paróchia, temető és telkek.)

Leechburg, Pa. Templom és parochia épület: 303 Pershing Ave. Lelkész: Szabó László, 326 First St., Donora, Pa.

Őszinte öröm töltheti el az embert, mikor e kicsiny, de lelkes gyülekezetnek óriási erőfeszitést jelentő, áldozatos munkáját szemléli. Mert valóban nagy erőfeszitést és élniakarást jelent az, hogy 18 család eredményesen birkózik egy 10,000 dollá-

roos adóssággal! Hónapról-hónapra rendezgetik 100 dollárt meghaladó kamattartozásukat és rendesen gondot viselnek folyó kiadásaikról is. Havonként uggyan csak egyszer jelenhet meg közöttük a lelkipásztor, de azért ők minden vasárnap összejönnek és őskeresztyén módra énekelnek és imádkoznak és szentirást olvasnak. Van vasárnapi iskolájuk, állandóan müködő Ifjusági Körük és hüséggel fáradozó Nőegyletük. A kis gyülekezet vagyona a templom, lelkészlakás és iskola egy épületben és 4 lakóház, együtt $17,000.00 értékben. A lélekszám 81, Urvacsorával 200-an éltek s évi bevételük $2,270.00 volt.

McKeesport, Pa. E több mint félezer lelket számláló gyülekezet egyik erőssége az Egyházmegyének. A történeti hüség kedvéért megemlitjük, hogy a függetlenség első és kemény harcát Sebestyén Endre irányitásával ennek az egyháznak a népe vivta meg. Azóta is törhetetlen hüséggel áll e: nép elvei mellett s reá minden nemes törekvésü munkában számitani lehet. Az elmult évben a gyülekezet önkormányzatát, a vegyes házasságokat, a rendkivüli lelkészi szolgálatot és az egyházfegyelmet illető kérdésekben fontos szabályrendeleteket alkotott. Ugyszintén e gyülekezet kezdeményezésére született meg az "egymás terhét hordozzátok" elv alapján a duquesnei gyülekezettel való társegyházi viszony. Ezen az éven rendezte az egyház banki adósságát, valamint a sok nyugtalanságot okozó kisebb kölcsönöket is, a Református Egyesület által nyujtott $10,000.00 első betáblázási kölcsönnel és az egyháztagoktól kapott törlesztési adományokkal. Az igy tetemesen megkisebbedett adósság mellett megnyugvással tekinthetünk ez egyházközség jövőjére.

A gyülekezet lélekszáma 645, — mintegy 180 család, — 305 adakozó felnőttel. Istentiszteletek vasárnap délelőtt tartatnak, 168 átlagos számmal, de vannak alkalmi köznapi és vasárnap délutáni ünnepi istenti tiszteletek is, amelyen átlag 32-en jelennek meg. Urvacsorával 1,043-an éltek s az évi rendes bevétel a rossz viszonyok dacára is $4,931.00-t tett ki. Rendesen müködő egyházi szervek: a vasárnapi-, szombati- és nyári magyar iskola. Leánykör, Ifjusági Kör, Nőegylet és a sok elismerésben részesült Férfi- és Vegyeskar. A Cserkészcsapat — sajnos — a régiek "kiöregedése" és a kellő érdeklődés hiánya miatt az éven beszüntette müködését.

E sorok irásáig keresztelés és esketés volt 6-6 s beiratkozott 10 konfirmandus.

Windber, Pa. Ez a gyülekezet számra nézve legkisebb az Egyházmegyében, de hüségben, szolgálatban és áldozatkészségben bátran felveheti a versenyt bármelyik nagyobb gyülekezettel. Az áldatalan testvérharc őket is megfosztotta a közös áldozattal épitett templomuktól, igy maguknak kellett gondoskodniok uj templomról, amelynek ölén ismét megbizonyithatják egyházuk iránti szeretetüket. Az imádság e szerény, de szép hajlékát ez éven adták át ünnepélyes keretek között rendeltetésének.

A gyülekezethez mindössze 18 család tartozik, 61 lélekszámmal. Istentisztelet itt is havonkint egyszer van, mint Leechburgon, de az Urvacsora 6 alkalommal való kiszolgáltatásáról e beosztás mellett is gondoskodás történik. Vagyonuk az $1,500.00 értéket képviselő templom és az 500 dollárra becsült temető. Az ingatlanukon levő teher $140.00.

Windsor, Ont., Canada. Mindössze 6 éves multtal rendelkező, de eleven, lüktető életet tanusitó, lelkes gyülekezet. Ez alatt a rövid idő alatt *is meglepően fejlődött. Templomi és iskolai* használatra épületet szerzett, azt szépen berendezte és jókarban tartja. Templomszentelési ünnepsége 1938-ban volt, melyen Dr. Nánássy Lajos árvaatya és e sorok irója voltak az ünnepi szónokok. Sok harcot kellett megvivnia "arte et marte" a kis gyülekezetnek és az minden esetben sikerrel végződött. Nagy hátrány volt a tulgyakori lelkészváltozás is. Erre azt tartották legmegfelelőbb orvosságnak, hogy az Egyházmegyétől anyaegyházzá való szervezésüket és Dr. Bötykös Bélának rendes lelkészük gyanánt való megerősitését kérték.

Az egyházhoz tartozó családok száma 32,—100 lélekszámmal. Istentiszteletet vasárnap délutánonként tartanak. Urvacsorával éltek 150-en. Egyházi ingatlanuk értéke $3,000.00, melyen semmi adósság nincs. Van vasárnapi-, szombati-, nyári magyar iskolájuk és eredményesen müködő Nőegyletük. Mint követésre méltó példát emlitjük meg, hogy nyári iskolai vizsgájukon a Windsor és Környéki Bs. Egylet küldöttségileg képviseltette magát és a gyermekeknek vizsgai jutalmat adott.

Youngstown, Ohio. A gyülekezeti élet fejlődését kedvezőtlenül befolyásolja az a körülmény, hogy még csak félig megépitett temploma van. Mivel azonban az egyházi adósság 1937-ben tetemesen, — majdnem egyharmadára — csökkent, a munkaviszonyok kedvezőre fordulása következtében előnyös változások várhatók. Erre enged következtetni a csendes épitő munka nyomán felmutatott eredmény is. Mert mig az egyházfenntartással járó minden kötelezettségének megfelelt a gyülekezet, ugyanakkor több, mint ezer dollárt is törlesztett banki adósságából. Most ujabb "törlesztési alapot" létesitett a gyülekezet, amelyhez a hivek önkéntes megajánlásokkal járultak. Ez akció befejezése után ismét közelebb jutnak majd a régi vágyukhoz: templomuk teljes felépitésének a megvalósitásához.

Az egyházhoz 125 család tartozik, 386 lélekszámmal. Istentiszteleteiket vasárnap délelőtt tartják s az istentiszteleten résztvevők átlagos száma 125. Urvacsorával 613-an éltek. Van vasárnapi és nyári magyar iskola, Konfirmáltak Köre, Ifjusági

Kör, Fiatal Házasok Köre, Nőegylet és Kálvin Férfikör. Az évi bevétel összege $4,124.00 volt. Vagyona a templom $15,000.00, a paróchia $7,500.00 és az egyházi lakás $2,500.00 értékben.

Mint a fenti adatokból kitünik, az Egyházmegyében lévő 9 egyházközséghez összesen 639 család tartozik, 2,187 lélekszámmal, s az urvacsorázók száma az előző évi 6 alkalommal megjelenteket összegezve 3,622 volt. A különböző célokra befolyt egyházi bevételek összege — a részletezésnél elhagyott centeket is beszámitva — $22,727 dollár és 22 centet tett ki. Az egyházi ingatlanok értéke $142,500.00, a rajtuk levő teher $50,384.00, igy a gyülekezetek tiszta vagyona $92,116.00.

Végezetre meg kell emlékeznünk arról a sajnálatos személyi változásról is, amely az egyházmegye kormányzásában állott be. Ugyanis Marton Sándor youngstowni lelkész, általa elfogadhatónak itélt indokokra való hivatkozással, közel másfél évig viselt esperesi tisztségéről leköszönt. Feltétlenül veszteségnek kell tekintenünk az Egyházmegye éléről valló távozását, mert tisztét mindenekben nagy lelkiismeretességgel igyekezett betölteni. Lemondása óta az esperesi teendőket, mint törvényszerinti jogutódja, e sorok irója végzi.

URBÁN JÓZSEF, h. esperes.

IV. A REFORMED CHURCH IN AMERICA FENNHATÓSÁGA ALATT ÁLLÓ MAGYAR EGYHÁZAK.

Manville, N. J. Kósa András new brunswicki lelkész tart istentiszteleteket vasárnapokon és ünnepnapokon e nem nagyon népes, de buzgó gyülekezet részére.

New Brunswick, N. J. Virágzó, népes egyház a Kósa Anrds lelkész pásztorálása mellett. Egyházi és társadalmi élete kiemelkedő. Veres József az egyház kántortanitója.

Peekskill és vidéke, N. Y. Ezen a missziói területen évek hosszu során át Hámory Lajos lelkész tevékenykedik.

So. River, N. J. Hartó András a beszolgáló lelkész. Az egyházi élet gyönyörüen fellendült. Az istentiszteletek szépen látogatottak; az ifjuság épen ugy, mint a felnőttek egymást megértve és segitve állanak az egyház mellett.

V. KANADAI EGYHÁZAK.

Békevár, Sask. Ezekben a válságos napokban, amikor halljuk és olvassuk, hogy több helyen az emberek keveset vagy semmit nem adnak a vallásra, itt Békeváron örömmel tapasztaljuk, hogy a buzgó hivek között nagyon szépen folyik a lelki élet.

Itt a kolonián mondhatjuk, hogy nincs minden, de van lelki élet. Az elmult nyáron, azok, akik eljártak az istentiszteletekre, elmondják, hogy kevés üres szék volt látható a nagy templomban.

A vasárnapi iskolába ez éven 165-en iratkoztak be. Ez éven a vasárnapi iskola a lelkész vezetése alatt folyik. A lelkész mellett tanitanak Dóka Dániel, Bagu Gizella és Kádash Sophie.

A Young People's Society tisztviselői a következők: Dóka Emil elnök, Daku Mariska alelnök, Szabó István pénztárnok és Kiss Antal jegyző.

A Segélyző Nőegylet mint a multban, ez éven is buzgón munkálkodik. A tisztviselők a következők: Szakács Gáborné elnök, Árvay Andrásné alelnök, Bagu Áronné pénztárnok, Szakács Benjaminné jegyző.

A Womens Missionary Society ez éven havonta tart gyülést.

KONFIRMÁLTAK CSOPORTJA — SO. RIVER, N. J.

A tisztviselők: Árvay Andrásné elnök, Daku Jánosné alelnök, Szakács Vilmosné jegyző és Fónagy Ferencné pénztárnok.

Egyházi örömeink mellett nagyobb öröm a hivekre az a kitüntetés, hogy lelkészünket, Árvay András, a Presbyterian Churchben, a Reginai egyházmegyei közgyülés az elmult februárban a lelkészi kar moderatorává választotta, amely nemcsak ifju lelkészünknek megtiszteltetés, hanem nekünk magyaroknak is, de leginkább a békevári gyülekezet hiveinek.

Árvay András lelkész még nem régi kanadai, májusban mult négy éve, hogy Kanadában van. Az Egyesült Államokból, Throop, Pa.-ból jött közénk a Presbyterian Church lelkészi karának meghivására.

Árvay András a Bloomfield College és Seminaryumban végezte tanulmányait. A B. A. és B. D. fokozatokat Bloomfielden nyerte meg.

A kolonián ez éven is nagyon szegényes volt a termés.

Toronto, Ont. A torontói uj magyar református templom megnyitása és felszentelése, amely a McCaul St. 206 szám alatt fekszik, vasárnap, 1939 február hó 5-én délután 3 órakor volt. Az ünnepi szertartás a torontói egyházmegye irányitásában zajlott le.

Alig van Kanadában magyar, aki ne hallott volna a Delhi-i és Tillsonburg-i dohánymezőkről. Körülbelől 450—500 magyar család telepedett itt le, hol végre is megtalálták életexisztenciájukat.

De "nemcsak kenyérrel él az ember, hanem minden igével, amely Istennek szájából származik."

Ezt az örök igazságot régóta érezték a Delhi, Tillsonburg és környékbeli magyar reformátusok is. Lépéseket tettek s felkérték a torontói Magyar Református egyház lelkipásztorát, Steinmetz Károly lelkészt, hogy jöjjön közéjük s tartson részükre karácsony másodnapján ünnepi istentiszteletet, ossza ki részükre az Urvacsorát, kereszteljen s ha lehetőség van rá, eszközölje ki egy magyar református egyház megalakitását.

Ennek a meghivásnak, ami pedig 120 mértföldnyi utat jelentett, a torontói lelkész készséggel tett eleget,. A szervező és behirdető munka oroszlánrészét Seres Gyula, tillsonburgi dohánytermelő gazda végezte. Az ujság, posta és rádió behirdetésének meg is lett az eredménye. Karácsony másodnapján a délelőtti istentiszteleten 140 lélek jelent meg és körülbelől a fele élt Urvacsorával. A hivek nagyrésze 10, 15, 20 mértföldi távolságról jött be az Istentiszteletre, mit a tillsonburgi uj St. Andrew's angol református templomban tartottak meg.

VI. INDEPENDENS EGYHÁZAK.

A Buffalo-Riverside Magyar Ref. Egyház. A Buffalo-Riversidei Magyar Ref. egyház a legujabb Buffaloi magyar ref. egyházi alakulat. Az egyház 1939 április 2-án virágvasárnap lett megszervezve és április 16-án alakult meg 66 felnőtt taggal, amikor megválasztották az egyház következő tisztviselőit. Főgondnok: Kotán Gábor, algondnok: Weigh Gyula, jegyző: Demeter József, pénztáros: Kiss Ernő, ellenőr: Filep Endre és 18 presbiter. Egyhangulag meghivták lelkésznek Dr. Fazakas Sándort, akinek bölcs vezetése mellett az egyház igyekszik betölteni keresztyéni hivatását. Egy hónapig a Saratoga Streeten levő kis templom helyiségben talált az egyház ideiglenes otthont. Majd május 1-től a Farmes és Thompson utcák sarkán levő angol templom van kibérelve, ahol az egyház összes testületeinek megfelelő hely van rendelkezésére. Ettől kezdve az egyházi élet még gyorsabb fejlődésnek indult. A tagok száma egyre nőtt. A templomba járók száma minden vasárnap 100-on felől van. A testületek egymás után alakulnak meg az egyház kebelében és fognak hozzá a komoly munkához. A presbitériumnak a felvételre jelentkező ref. testvérek között a legutóbbi tagösszeirása szerint jelenleg az egyháztagok száma 165. A templomsegélyző nőegylet május 14-én anyák napján alakult meg 45 taggal. Áldozócsütörtökön választotta meg a következő tisztviselőit. Elnök Bihary Károlyné, alelnök: Nagy Jánosné, jegyző: Sipos Bertalanné, pénztáros: Farkas Andrásné, ellenőr: id. Hury Sándorné. A nőegylet összes tagjai a pünköst ünnepén az urasztala körül állva tették le a fogadalmat. Ugyanekkor testületileg vettek urvacsorát. A nőegylet egyházunknak egyik főerőssége, amely fáradhatatlanul dolgozik az egyházért. Az ifjusági kör C. E. csoportja május 21-én alakult meg 20 taggal, jelenleg 35 tagja van. Tisztviselői: Elnök: Bodnár Ernő, alelnök: Elek Mariska, jegyző: Balázs Irmuska, pénztáros: Bányácskay Lajos, ellenőr: Korodi István. Összejövetelek minden vasárnap este 6 órakor. A vasárnapi iskolának átlag 40 növendék van, 6 tanitó vezetésével korszerinti osztályokra felosztva. A nyári magyar iskolának 43 növendéke volt, három tanitó vezetésével folyt a tanitás öt héten keresztül. Anyák napját május hó 14-én tartottuk meg gazdag alkalmi müsor keretében. A gyermeknap junius 11-én volt strawberry estéllyel összekötve, amikor 57 gyermeket vendégeltünk meg. Az árvaházi vasárnapot október 1-én. Az október 6-iki gyászünnepélyt október 8-án. A reformációi ünnepélyt október 29-én tartottuk meg. A Varrókör szeptemberben alakult meg és minden szerdán este tartja összejövetelét, amikor nőtestvéreink készitik a sok szép kézimunkát a nov. 23, 24, 26-án tartandó egyházi őszi nagy bazárra. Az első konfirmálás aug. 20-án volt, amikor 8 ifju testvérünk lett felvéve a tagok sorába.

Az egyház anyagiakban is haladt előre. 70 darab énekes könyvet hozatott az óhazából. Orgonát állittatott be a templomba és zongorát az iskolaterembe. A konyhába főzőkályhát és 120 személyre való edénykészletet szerzett be. Mindezek a hitbuzgó egyháztagok áldozatkészségét mutatják. A belső békesség és szeretet a hivek áldozatkészsége

és hüséges kitartó munkája virágzóvá tette az egyházat, mely rövid fennállása alatt bebizonyitotta életképességét. A Buffalo-Riversidei Magyar Ref. Egyház hittel és bizodalommal tekint a jövőbe és minden reménységünk meg van arra, hogy egyházunk, mint a kis mustármag idővel nagy fává fog növekedni Isten segitségével.

Demeter József, jegyző.

HATÉVES A SAN BERNARDINO REF. EGYHÁZ

California állam San Bernardino városában messze a távol nyugaton, 37 évvel ezelőtt telepedett le az első magyar család és azóta minden évben többen és többen kerestek itt megélhetést. Képviselve van itt Amerika minden magyarlakta vidéke. Az első telepesek a Sante Fe R. R. Co. javitó mühelyeiben kaptak alkalmazást. Körülbelől husz családra tehető azok száma, akik az első öt év alatt telepedtek itt le, akik nagyobbrészt Pittsburgh vidékéről jöttek San Bernardinoba. Ezek a családok ma is itt vannak tetemesen megszaporodva gyerekekkel és unokákkal. A később jöttek közül a legtöbben a fontanai farmokra telepedtek, ami tudjuk, mint oly sok más farm telepités azért nem sikerült, mert a telepitő magyar urak, nem a telepesek boldogulását tartották szem előtt, hanem a saját önző érdekeiket. Igy a husz évvel ezelőtt letelepedett, körülbelől száz magyar családból ma csak hat család eszi sovány kenyerét a nagyjövedelmünek behirdetett fontanai farmoknak. A többi vagy visszament keletre, vagy itt keresett megélhetést gyárakban és narancs csomagoló telepeken. Az utolsó években olyan idősebb magyar családok is telepedtek le közöttünk, akik elegendő tőkével rendelkeztek arra, hogy jó jövedelmü narancsosokat vehettek. Az itteni magyarság nagyon szétszórtan él egymástól és nagyon sokan csak azóta ismerkedtek össze, amióta a Magyar Református Egyházat megszerveztük. Megvan minden reményünk arra, hogy az uralkodó közömbösséget leküzdve virágzó magyar társaséletet tudunk teremteni.

Az első istentiszteletet 1933 husvét első napján tartottuk az Első Presbyteriánus Egyház templomában, amelyen 45 érdeklődő magyar testvérünk jelent meg. Attól a naptól kezdve minden vasárnap délután három órakor tartottunk istentiszteletet kevés megszakitással, különösen a nyári nagy forróságok idejében, mikor a legtöbb itteni egyház csak az estéli órákban tart istentiszteletet a szabadban. Az első presbyteriumot az Egyház megalakitásának kimondása után a gyülekezet meg is választotta a következők személyében: Sebők Ferenc san bernardinni gondnok, Bodnár András fontanai gondnok, Demeter Mátyás pénztárnok, Bártfay János jegyző, Hilger Henrik és Kudelka József presbyterek. Alapitó tagok: Sebők Ferencné, Sebők Albert, Szabol József, Szabol Józsefné, Bártfay Jánosné, Demeter Mátyásné, özv. Demeterné, Demeter Mihály, Erwin Erzsébet, Németh Ferenc, Németh Ferencné, Flinta Miklós, Flinta Miklósné, özv. Szabó Istvánné, Szombaty Imre, Horváth P. János, Horváth P. Jánosné, Sito Gizella, Horváth Gizella, Sebők Albertné, Szabó Péter, Krisik Alajosné, Krisik Anna, Krisik Sándor, Piill József, Pill Józsefné, Pill Juliánna, Tamás András, Tamás Andrásné, Münszter Ferenc, Münszter Ferencné.

Egyházunk népe leküzdve a kezdet nehézségeit, ez év tavaszán elhatározta, hogy husvét első napján megünnepli az Egyház fennállásának hatodik évfordulóját. Miután az uj lelkész-lak alkalmas helyiséggel rendelkezik arra, hogy az istentiszteleteket ott tarthassuk meg, a gyülekezet elhatározta, hogy ezután minden vasárnap délelőtt 11 órai kezdettel tartja istentiszteleteit. Szép ezüst Urvacsorázó és keresztelő edényeket szerzett be az egyház ez alkalomra, mely alkalommal az egyház minden tagja járult az Ur szent asztalához. Az urvacsorai szent jegyeket Hilger Henrich jaán- Az urvacsorai szent jegyeket Hilger Herich ajándékozta. Sebők Ferenc gondnok üdvözölte a megjelenteket és kitartásra buzditotta annak aprajátnagyját, hogy Isten dicsőségére, szülőhazánk és fogadott hazánk békességéért, magunk örömeért még sokat dolgozhassunk. Krisik Alajos alapitó lelkész az uj alapszabályt a közgyülés elé terjesztette, amit a közgyülés egyhangulag elfogadott és aláirt. Továbbá megbizta a lelkészt és a presbyteriumot, hogy az Egyház felvételét a California Classisbe kérelmezze. Ezen kérelemnek a megbizottak eleget is tettek ugy hogy a Classis a tavaszi rendkivüli gyülésen a San Bernardinoi Magyar Református Egyházat kebelébe beiktatta, hogy legyen ez az Egyház egy világitó bástyája az Evangélium igazságainak és a magyar élniakarásnak itt az örök napsugár hazájában messze-messze testvéreitől, kikkel lélekben egy akar maradni.

A McKEESPORTI ELSŐ EGYHÁZ

A kétségbeejtő munkahiány miatt az egyház anyagilag szenvedett itt is, mint más helyeken. 1938. évi bevétele $5042.60, kiadása $4993.66 volt. (Nehány kiadási tétel rendezésére nem volt fedezet.) Az Amerikai Magyar Ref. Egyesület segitségével, amely $8000.00 kölcsönt folyósitott, adósságát rendezte. A Nőegyletnek $311.20, az Ifju Asszonyok Körének $61.69, az Ifjusági Körnek $69.61, a Vasárnapi iskolának $77.76 volt a bevétele. 1938-ban a lelkészlakást rendben hozták. 1938-ban volt 4 keresztelés, 4 halálozás, 5 esketés és 18 konfirmálás. Lélekszáma 559.

Bogár Károly és családja a mult nyáron Magyarországon töltötte a vakációt. Távollétében Borsos István ny. lelkész helyettesitette. Visszaérkezésük alkalmával fogadtatási vacsorát rendeztek tiszteletükre.

HALOTTAINK

ALPHA, N. J. Ihász Jánost, aki 15 éves korában hunyt el, nagy részvét mellett szept. 7-ikén temették.

BRIDGEPORT, CONN. Mezei Gábort 48 éves korában márc. 27-én temették. Temetésén egyetlen lélek sem jelent meg. — Takács Lajosnét 20 éves fiatal nőt nagy részvét mellett kisérték a temetőbe márc. 28-án. — Gudaits Antont (Litvánia) 61 éves korában ápr. 12-én temették. — Dobján Jánosné (Csesznek, Veszprém m.) 45, Lőrincz Károly (Végardó, Bereg m.) 58 éves korukban juniusban hunytak el. — Bakos Sándor (Fony, Abauj m.) 73 éves korában julius 14-én, Thury Ottó Elemért pedig 116 éves korában jul. 27-én temették. — Neubauer Wilmos (Selmecbánya, Hont m.) 55 éves korában október 18-án hunyt el. — Leko Arnold okt. 28-án 22 éves korában fejezte be földi életét.

CLEVELAND, O. Pecsők István, a clevelandi ref. egyházi életnek egyik vezető embere és nagy tevékenységet kifejtő magyar elköltözött 1939 okt. 12-én. 1866 jan. 25-én Alsó Balogh községben született, 1886 május 4-én kötött házasságot Pecsők Erzsébettel; házasságukból 3 gyermek származott. 1900-ban jött Amerikába. Csutoros István lelkész végezte a megható gyászszertartást. — Dula Gábor, az első egyház alapitó tagja és volt presbitere nov. 4-én hunyt el 73 éves korában. Buzitáról, Abauj megyéből ezelőtt 49 évvel vándorolt ki. — Magyar Józsefné 72 éves korában nov. 8-án elhalálozott. Solyban, Veszprém megyében született. — Süveges Pált (Sajószentpéter, Borsodm.) 64 éves korában nov. 6-án temették.

COLUMBUS, O. Bényi Miklóst (Magyarkirályfalva, Kisküküllő m.) 50 éves korában okt. 23-án kisérték ki a temetőbe.

CARTERET, N. J. Szabó Ferenc (Szamoskér, Szatmár m.) hosszas betegeskedés után 73 éves korában junius 10-én hunyt el. — Révész Dánielné jul. 19-én 72 éves korában hunyt el.

FARRELL, PA. Eltávoztak az élők sorából: Rajki István, Fábián Mariska és Héthy Dénes. — Asztalos Pálnét, az Asztalos Pál gondnok nejét november 14-én nagy részvét mellett temették el.

NEW YORK, N. Y. Szabó Sándor (Hete, Bereg m.) 12 évi betegeskedés után 53 éves korában 1938 nov. 17-én, Kassai János (Kiskövesd, Zemplén m.) pedig 78 éves korában 1938 novemberben elhunyt. — William J. G. Schuckot 1939 márc. 5-én temették, Hegyes Pált (Nagyhalász, Szabolcs m.) pedig április 6-án. — Juhász Julia (Debrecen) 72 éves korában május 6-án hunyt el. — Borosky Liliánt 16 éves korában fejezte be rövid földi életét. Szept. 28-án temették. — Pákh Györgyné (Tiszaujhely) 55 éves korában novemberben elhunyt.

DAYTON, O. Amikor halottainkról kell megemlékeznünk, akkor valóban szomorodott szivvel mondhatjuk, hogy az 1938-ik évet nagy veszteséggel zárta be daytoni egyházunk. **Id. G. Demeter Józsefet,** egyházunk tiszteletbeli kántorát, amint őt daytonban nevezni szokták, 1938 december 31-én, 68 évet meghaladt korában igazán nagy részvét mellett helyeztük nyugalomra. Az elhunyt Magyarországon, Abaujmegye, Füzér-Radvány községben, 1870 március hóban született. Amerikába 1900-ban vándorolt és egy évi Bridgeporton való tartózkodása után Daytonba költözött. Itt töltött életéhez tartozik mindaz, ami az amereikai magyar bevándorlók pionéri munkáját történelmi szempontból örökké emlékezetessé teszi. Mert néhai id. G. Demeter József azok közé tartozott, akik egyleti, egyházi és más kulturális munkában nemcsak kezdeményezők, hanem épitők is voltak. Egyletek alapitásán kivül a daytoni egyházanak is alapitója, egyházfia, presbitere, sőt több éven át főgondnoka és igazi hü munkása volt. — Özv. Balla Mihályné (Miski Erzsébet) elhalálozásában is, akit 1939 január hó 23-án, 59 éves korában temettünk el, valóban hüséges tagot veszitett el daytoni egyházunk. — Ugyancsak nagy részvét mellett temette el lelkészünk 1939 március hó 13-án id. Czimbalmos Józsefnét, szül. Csik Irma, nőtestvérünket, amikor éppen 30 éves házasságának megünneplésére készültek a férj és gyermekek. Bizony szomoru házassági évforduló volt ez: örömünnep helyett keserves elválás! — Bódish Isván, hosszabb szenvedés után, Isten akaratán megnyugodva 1939 május hó 23-án 64 éves korában adta át lelkét Teremtőjének. Temetése nagyszámu rokonság és ismerősök részvéte mellett történt. — Banga Istvánné, szül. Barkassi Mária, akit szintén sulyos betegsége vitt a sirba, 1939 junius hó 22-én néhány nap hijával 60 éves korában ment végbe a temetése. — Bulkó András, aki gyermek és ifju korát Daytonban töltötte, özvegy anyjával és testvéreivel, sebes autó hajtás folytán történt tragikus halála 1939 szeptember hó 3-án, 31 éves korában következett be, más három ifju barátjával együtt. Temetése, mint a többi esetekben, háznál és a templomban lelkészünk által tartott ev. ref. elveink szerinti szertartással, valóban a daytoni összmagyarság részvétének megnyilatkozásával történt.

N. E.

DETROIT, MICH. Szakács Mózes Kisküküllőmegyei származásu magyar 43, id. Csizmadia János (Tiszavalk, Borsod m.) 68 éves korában elhunyt.

DUQUESNE, PA. Kádár Györgyné 55, Oláh Károly 27, Huszák György 40, Diószegi Jánosné 47 éves korukban fejezték be földi pályafutásukat.

LIGONIER, PA. Szopó József (Kisráth, Ung) 69 éves korában aug. 13-án elhunyt. Tizenkét év óta volt a Bethlen Otthon aggmenházának lakója. — Özv. Angyal Jánosné aggmenházi lakó 74 éves korában október 27-én költözött el. Holttestét Trentonba szállitották.

LORAIN, O. Majoros János, alapitó tag. Szül. Zemplén m. Bacska, 1865. Amerikába jött 1891-ben. Lorainba 1897-ben. Az egyház megalapitásától kezdve sok esztendőn át presbitere, több izben pénztárnoka volt Jan. 4-én halt meg. — Cseh János, szintén egyházalapitó tag. 1889-ben jött Amerikába s 40 évvel ezelőtt Lorainba. Éveken át presbitere, több izben tisztviselője volt az egyháznak. Március 27-én halt meg. — Özv. Megyesi Józsefné, szül. Iski Erzsébet. 1891-ben jött Amerikába s 1898-ban Lorainba. Bár négy mértföldre lakott a templomtól, mégis eljött minden vasárnap az istentiszteletre! Öregségében már alig tudott járni, de többször a betegágyból is felkelt, hogy Isten hajlékát felkeresse. Május 10-én életének 79-ik évében halt meg. — Varga Józsefné, szül. Matisz Juliánna 1883-ban jött Amerikába és családjával együtt sokat vándorolt. 35 évvel ezelőtt Lorainban telepedtek és attól kezdve buzgó tagja volt az egyháznak. Május 14-én, anyák napján halt meg életének 76-ik évében.

B. D.

McKEESPORT, PA. Marczin János (Kisvárda, Szabolcs m.) a független egyház alapitó tagja 58, Gombosi Lajos (Igrici. Borsod m.) 71, id. Orosz Gáborné (Beregujfalu) 60 éves korukban hunytak el.

NEWARK, N. J. Schmidt Józsefné nemesszivü nő elhalálozott. A Bethlen Otthonra végrendeletében 100 dolárt hagyományozott. — Bodnár Lajosné szept. 24-én költözött el.

PITTSBURGH, PA. Özv. Csefó Andrásné (Pelsőc, Gömör m.) 74 éves korában fejezte be földi pályáját. Temetése nov. 6-án volt.

PERTH AMBOY, N. J. Takács Bertalanné volt a perth amboyi független egyház első halottja az 1939-ik esztendőben. Január 5-én halt meg és 8-án temettetett, Toms Riveren, N. J. lakó családja Amboyba hozatván be. Több gyermekét elsiratott és értük szivében sok gyászt hordott édes anya volt. Amig tehette, bőkezüen adakozó buzgó egyháztag volt. Uj harangjainkra is 50 dollárt adott férjével együtt, noha 50 mértföldre eső farmjukról csak nagy ünnepekre tudtak templomba bejönni és azok hangját hallani. Legnagyobb boldogsága közé tartozott, ha lelkipásztorának órák hosszat kibeszélhette magát. Ritkán volt rá alkalma és talán nem is tudta, hogy lelkigondozói tapintatból számithatott pásztorában mindig készséges hallgatóra. Azért irjuk ezt meg, hogy szemléltessük, miszerint sokszor a puszta türelmes hallgatással is lelket gyógyithatunk. Sohase legyünk a magukat kibeszélni kivánókkal szemben türelmetlenek. — Novák István, 83 és fél éves korában január 12-én. Született az abaujmegyei Alsó-Kázsmárk községben. A magas kort ért és szinte mindvégig sugáregyenes testtartásu tisztes férfiu mindhalálig hü tagja volt egyházának. — Özv. Szabó Györgyné, 72 éves korában, február 24-én. Született az abaujmegyei Csécse községben. Sok szenvedés után hivta haza az Ur. — Ősz Balázs, 68 éves korában, március 1-én. A szabolcsmegyei Berkesz községből származott. Egyházának több izben volt tanácsosa s amig birta, még betegsége alatt is minden vasárnap ott volt a templomban. Egyháztagsági kötelezettségei teljesitésében pontos és bőkezü volt. Egyéb jótékony célra is mindig készen volt szivesen nyujtott adománya. — Sivák Gyula, 59 éves okrában, április 7-én. Ő az abaujmegyei Nyiri község szülötte volt. Keserves gyermekkori árvaság közepette tanulta meg az Istenre való buzgó támaszkodást és az árvák sorsának átérzését. Szintén mintaszerü templomlátogató és egyházáért halni kész hüségü egyháztag és több izben egyháztanácsos is volt. Családjának is melegszivü feje volt. Szerettei azért tudják olyan nehezen felejteni. — Id. Czető Lajost junius 7-én érte a haza hivó szó. Több, mint hét éven át tartó betegsége alatt a rendszeresen magához vett Uriszentvacsora és a hivei erősitésére azt rendelő Ur volt az erőssége. 68 évvel ezelőtt a zemplénmegyei Bély községben született. — Koncsol Máriát 69 éves korában szintén 7-én szólitotta magához az Ur. Egyházát és övéit szerető buzgó lélek volt. Veje, ifj. Deák József egyháztanácsos és családja gyászolja. — Özv. Fodor Lászlóné esete érdekes és épitő. Leányát 1905-ben feleségül vette egy római katholikus vallásu magyar testvérünk. Náluk talált otthont özv. Fodorné is. Ámde a fiatal asszony 1911-ben meghalt és a vő ujra nősült, ezuttal római katholikus nőt vévén feleségül. Az első feleség édesanyját azonban mindaddig maguknál tartották, amig a mult évben a megyei kórházba nem kényszerültek beadni betegségének természete miatt. Mig járni birt, az idős néni rendszeres templomlátogató volt, később a lelkipásztor kereste fel rendszeresen az Ur vacsorájával. Temetése a lelket a szegényben megbecsülő tisztességgel az egész gyülekezet részvéte mellett október 12-én volt. A temetést követő héten várta aztán a meglepetés a lelkipásztort. Egy 25 dolláros csekket kapott az egyház nevére kiállitva a Református Egyesülettől, mint özv. Fodor Lászlóné hagyatékát egyháza számára. Ugy látszik, hogy ezt meglepetésnek tartogatta az elhunyt, mert dacára annak, hogy közlékeny volt lelkipásztorával szemben, de erről hallgatott. Ime, megakarta mutatni, hogy ha halottaiban is, de áldozatkész tagja volt egyházának, ha annyi sok éven át megkötötte is a kezét a helyzete. Be sok olyan példát vehetne róla, aki tudna jót cselekedni, de nem cselekszi! Az elhunyt 78 évet élt és a zemplénmegyei Ricse községből származott.

Dr. V. K.

POCAHONTAS, VA. Id. Dobos András 81 éves korában hunyt el. Temetése nov. 3-án ment végbe. Az elköltözött Abarán, Zemplénmegyében született. Amerikába 1886-ban érkezett. 42 éven át egyfolytában volt egy bányatársulat szolgálatában és az Appalachian Mining Exhibition kitüntetését

nyerte. A pocahontasi egyházunk tiszteletbeli gondnoka és tagja volt.

POUGHKEEPSIE, N. Y. Farkas Zsigmondot, a független egyház volt főgondnokát május 4-én 65 éves korában a poughkeepsiei magyarság teljes tisztességtétele mellett kisérték ki a temetőbe. A szertartást az elhunyt akaratához képest Dr. Vincze Károly perth amboyi lelkipásztor végezte, aki esperes korában egyházi munkatársa volt az elhunytnak.

SHELTON, CONN. Márki Mihályné, bodroghalászi, zemplénmegyei származásu nő 74 éves korában novemberben elhunyt.

SO. NORWALK, CONN. Özv. Novák Jánosné, született Lőkös Erzsébet 91 éves korában elhunyt. Abauj megyében Gönczön született 1848 szeptember 8-án. Halála 1939 szeptember 8-án következett be, tehát születésnapján. 49 évet élt elköltözött férjével boldog házasságban, 23 évet pedig özvegységben töltött. Novák Lajos, a so. norwalki egyház főgondnoka az elhunytban édes anyját, Novák Lajos elyriai lelkész pedig nagyanyját gyászolja. Összesen 5 gyermek, 24 unoka és 7 dédunoka állott ravatala körül. Temetését szept. 10-én dr. Nánássy Lajos árvaatya végezte. — Nagy Lajost 64 éves korában nov. 15-én temették.

SPRINGDALE, PA. Farkas Lajos, a springdalei egyház buzgó tagja, aki Ökörítóról, Szatmár megyéből vándorolt ki, nov. 9-én 63 éves korában rövid betegség után elköltözött.

TABERG, N. Y. Néma Ferenc régi amerikás magyar elhunyt. Turterebesen, Ugocsa megyében született.

WOODBRIDGE, N. J. Szilasi Róza tragikus halál áldozata lett. Temetését Dr Tóth Sándor, Dr Vincze Károly és Hunyady László lelkészek végezték.

YOUNGSTOWN, O. Cs. Tóth János (Csicser, Ung m.) 68, Lengyel Juliánna (Youngstown) 16, Varga Imre (Kajár, Győr m.) 49, Shimf Györgyné 27 éves korukban költöztek el.

A. GRIESEL & SON
Funeral Directors
EST'D 1877
FUNERALS AS LOW AS
COMPLETE $110.00 COMPLETE
PERSONAL ATTENTION
Given at all times to every
A. GRIESEL & SON FUNERAL
Serving the best families for over 50 years
ALL TRANSPORTATION WITHIN REACH
8944 So. Commercial Ave.
Phone SOUth Chicago 0242

We Co-operate in the Public Welfare Emergency Relief Plan of Complete Funerals for 75.00
Együtt müködünk a köz javára, a szükségben adott segitség által. Teljes és rendes temetést adunk 75 dollárért.

TAKÁCS JÁNOS
SZÉN ÉS ÉPITŐ ANYAGOK
2972 East Blvd. Tel. CE. 3787
CLEVELAND, OHIO

Markó Jánosné emlékére koszoru megváltás

SZÜCS ANDRÁS
HUS ÉS FÜSZER ÜZLETE
Tunners Corner
SOUTH RIVER, N. J.

SEBESTYÉN ENDRE LELKÉSZ

SOUTH SECOND STREET COAL COMPANY

BACSKAI JÓZSEF
tulajdonos.

EGYEDÜLI MAGYAR
SZÉNKERESKEDŐ
PERTH AMBOYBAN.

Irodai telefon: P. A. 4-1193
Lakás telefon: P. A. 4-0781

SZÉN ÉS FÜTŐ OLAJ

Second and Paterson Street,
PERTH AMBOY, N. J.

A Clevelandi Első Magyar Ref. Egyház

LORÁNTFFY ZSUZSÁNNA EGYESÜLETE

negyedszázados jubileuma alkalmából szeretettel köszönti az ÁRVAHÁZAT.

JOHN HALL

CONTRACTOR

FÜTŐKÉSZÜLÉKEK

BÁDOGOSMUNKA

Telefon: 2221.

LIGONIER, PA.

JOHN W. FELGAR

NAGYKERESKEDÉSE

RUHÁK
CIPŐK
FÜSZERFÉLÉK

W. Main St. közel a Squarehez
LIGONIER, PA.
Telephone: 580

A Bethlen Otthon szállitója.

MOLNÁR ISTVÁN TITKÁRT ÉRDEMKERESZTTEL TÜNTETI KI Dr. ALEXY FŐKONZUL

A BETHLEN OTTHONRÓL

Eltérve a mult években gyakorolt szokástól, a naptár nagy terjedelmére tekintettel ez alkalommal nem hozzuk az adakozók neveit, amennyiben azokat az Amerikai Magyar Népszavában, Szabadságban és Magyarságban hétről hétre továbbá a Református Ujságban hónapról hónapra megjelentek.

Mint örvendetes eseményt közöljük, hogy az Amerikai Magyar Református Egyesület nagygyülése hozzájárult ahoz, hogy Ligonier városában az iskolák közvetlen szomszédságában levő gyönyörü lakás árvaházi épületnek megvásároltassék. A vétel megtörtént. Az épület toldása az 1940 tavaszán történik. Ez a gyönyörü ház 60 árva befogadására alkalmas és a mostani árvaházi épületet az öregeknek engedjük át, mert a munkának ezt az ágát kell fejleszteni, amennyiben nagyon sok öreg kéri felvételét, akiken idáig helyszüke miatt nem tudtunk segiteni.

Az átalakitási és toldási költség az uj árvaházon körülbelül 25,000 dollárt tesz ki, amennyiben a Ref. Egyesület betáblázott kölcsön gyanánt adta a vásárláshoz szükségelt $16,972.62 összeget. November 27-ig az épitési alapon a kiadások levonásával $11,613.10 összeg volt betéve külön kezelésben.

Ez azt jelenti, hogy 1940 juliusig, amikor a megtoldandó épület készen lesz, még 14,000 dollárnyi összeget kell begyüjtenünk erre a célra.

Alant közöljük az 1939 január 1-től október 31-ig terjedő időszakra a Bethlen Otthon bevételeinek és kiadásainak csoportositott tételeit:

Bevételi források	Jan.	Febr.	Márc.	Ápril.	Máj.	Jun.	Jul.	Aug.	Szept.	Okt.	Összesen
Adományokból	374.54	183.07	267.44	627.94	395.44	760.59	527.19	409.11	504.97	1122.45	5,172.74
Eltartási dijakból	332.50	216.00	221.00	256.99	266.75	438.60	306.26	372.41	149.75	190.50	2,750.75
Református Egyesülettől	1095.50	1086 00	1141.90	1158.90	989.90	1137.40	927.30	1151.30	1126.50	1070.40	10,885.10
Farmi jövedelmekből	62.72	31.09	158.38	25.40	226.59	101.92	177.18	55.93	128.41	120.56	1,088.18
Naptár-hirdetésből	150.74	56.91	45.00	22.50	5.00	17.00	10.00	5.00	—.—	81.00	393.15
Naptár-példányokért	182.78	112.40	119.00	137.20	80.40	69.50	21.00	3.00	20.00	13.50	758.78
Életbiz-tositásból	3.12	10.76	518.11	148.16	—.—	—.—	3.60	10.55	—.—	—.—	694.30
Szén-eladásból	153.47	120 08	100.07	29.02	57.64	49.66	43.40	94.95	91.85	131.37	871.51
Vegyes bevételekből	12.40	11.05	27.61	—.—	—.—	361.49	136.16	419.05	328.21	90.61	1,386.58
Összesen	2367.77	1827.36	2598.51	2406.11	2021.72	2936.16	2152.08	2521.30	2349.69	2820.39	24,001.09

JOSEPH SYNOWIECKI
TEMETKEZÉSI VÁLLALKOZÓ
525 State Street, Perth Amboy, N. J.
Phone: 4-1790
42 Hudson Street, Carteret, N. J.
Phone: 8-1318

RÁCZ AUTO SUPPLY
A legfinomabb olaj és gáz itt kapható.
Uj gummik, battery-k. Általános javitás.
60 Easton Ave., New Brunswick, N. J.
Phone: 3457

Kiadások	Jan.	Feb.	Márc.	April.	Máj.	Jun.	Jul.	Aug.	Szept.	Okt.
Fizetésekre	185.00	185.00	185.00	185.00	185.00	185.00	185.00	185.00	185.00	185.00
Élelemre	34.97	158.52	195.17	385.22	159.81	238.23	205.51	128.20	181.76	112.09
Ruházatra	185.87	0.25	0.25	13.00	76.22	15.72	59.54	37.52	43.15	43.20
Bánya kiadásai	154.43	114.20	119.05	67.65	45.56	40.43	39.46	45.08	12.60	88.58
Gáz, villanyra	69.48	62.32	64.51	77.77	80.91	67.87	59.44	58.32	46.48	68.20
Orvoslásra	199.39	4.85	69.42	53.35	45.54	7.10	26.30	4.37	9.00	39.00
Befektetésekre	60.17	152.50	197.66	53.24	68.00	105.24	108.00	83.86	83.86	68.00
Javitásokra	99.16	30.62	94.61	56.25	30.31	70.30	13.60	34.57	199.74	36.35
Épitésekre	—.—	—.—	—.—	—.—	13.36	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—
Háztartásra	25.49	74.08	39.99	38.59	20.73	39.58	35.43	36.70	26.34	24.98
Életbiztositásokra	202.47	183.29	182.57	181.65	164.03	282.97	171.65	194.98	199.59	197.32
Tüzbiztositásra	—.—	150.05	—.—	—.—	—.—	—.—	170.01	455.54	110.00	197.75
Tőke, kamat törl.	342.27	335.40	335.40	335.40	335.40	335.40	335.40	335.40	335.40	335.40
Adóba	18.20	—.—	—.—	18.20	—.—	287.97	18.20	—.—	520.85	18.20
Naptár készit., száll.	275.00	—.—	—.—	—.—	—.—	27.50	5.32	—.—	10.06	—.—
Irodai, nyomdai kiad.	11.28	20.24	6.69	10.20	20.51	18.70	2.99	25.82	38.28	18.55
Posta és szállitás	1904	10.41	9.67	17.91	19.75	22.12	47.41	24.20	24.49	20.40
Telefon	13.71	9.52	15.02	16.88	13.74	17.60	28.08	13.14	14.81	12.74
Árvaatya utiköltségei	23.96	35.80	73.33	65.70	78.19	54.89	49.58	61.82	92.75	88.50
Gyerm,, öreg. utik.	18.00	6.00	10.05	44.05	9.76	13.10	37.85	38.70	3.85	51.04
Gyülés költségek	35.00	50.00	35.00	35.00	35.00	35.00	35.00	35.00	35.00	70.00
Farmi kiadások	237.54	252.16	259.79	421.12	612.76	532.59	301.45	503.07	401.92	458.96
Temetési költségek	—.—	—.—	187.50	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—
Vegyes kiadások	141.17	41.03	83.36	4733.39	695.78	252.72	223.48	185.72	118.09	199.52
Összesen	2,351.60	1,876.24	2,164.04	6,853.14	2,710.36	2,651.03	2,158.70	2,487.01	2,693.02	2,315.78

Végösszeg 28,260.92

Telefon: Ligonier 545

LIGONIER MILL

F. B. MUSIK, tulajdonos

MINDENFÉLE ÁLLATELEDEL
TEHÉNNEK, TYUKNAK

GABONAFÉLÉK

A Bethlen Otthon egyik szállitója

LIGONIER, PENNA.

AMERIKA MAGYARSÁGA VÁLASZTOTT!

az Egyesült Államok és az amerikai kontinens legkedveltebb és legnépszerübb, de egyben a legelterjedtebb és legnagyobb napilapja a napról-napra megjelenő

AMERIKAI MAGYAR NÉPSZAVA

Pompás hirszolgálata, kitünő eredeti cikkei, érdekes óhazai tudósitásai, a legjobb magyar irók tollából származó tárcái, elbeszélései, szépirodalmi és ismeretterjesztő irásai a legkitünőbb magyar napilapok közé sorozzák.

SZEREZZEN KÉNYELMET CSALÁDJÁNAK!

Járassa Ön is házához az AMERIKAI MAGYAR NÉPSZAVÁT. Csatlakozzon a legjobb magyar napilap családi és baráti köréhez. Ez a kényelem naponta csak néhány centjébe kerül, de szórakozást, épülést, örömet jelent családja minden tagjának.

EGÉSZ ÉVRE $6.00 FÉLÉVRE $3.00

Ily kis összegbe kerül, hogy a posta naponta házához hozza Magyar-Amerika vezető napilapját. (New York városában és a külföldre egész évre $9.00, félévre $4.50 az előfizetési dij.) Vegyen még ma egy money ordert, irja le a cimét és küldje erre a cimre:

AMERIKAI MAGYAR NÉPSZAVA KIADÓHIVATALA 380 SECOND AVENUE NEW YORK CITY

Magyar üzletemberek, gyárosok, iparosok, kereskedők, orvosok, ügyvédek és bármi más foglalkozásban levők, EREDMÉNYESEN ÉS SIKERREL használhatják az AMERIKAI MAGYAR NÉPSZAVA hirdetési hasábjait. Apróhirdetéseink gyors és biztos eredményt hoznak, kis költség mellett.

KÉRJEN HIRDETÉSI AJÁNLATOT!

A Karácsony Meghitt Csöndjében

és az Uj Esztendő bizonytalan hajnalpirkadásában
GONDOLJON SZERETTEIRE!!

Ne felejtse el, hogy a

VERHOVAY SEGÉLY EGYLET

valóban eléggé meg nem becsülhető anyagi védelem a jövő szomoru eshetőségei ellen, — s mint Magyar Amerika legnagyobb magyar testvérsegitő egyesülete, az uj esztendőben is segitő jobbját nyujtja Ön felé és a legelőnyösebb feltételek mellett — minden kivánalmat kielégitve — eszközöl a legjobb amerikai társaságokhoz hasonlóan életbiztositást.

VERHOVAY SEGÉLY EGYLET

— Alapittatott: 1886-ban. —

Kezelés alatt álló vagyona: $4,230,910.75

TAGLÉTSZÁMA:

Felnőtt tagok — 1939. junius 30-ikán	28,073
Gyermek tagok — 1939. junius 30-ikán	11,853
Összesen:	39,926

Felnőtt tagjai részére HAT, gyermektagjai részére pedig NÉGY különféle életbiztositási kötvényt ad: négyféle betegsegélyt nyujt és "double indemnity" alapon kétszeres összegben fizeti a biztositott haláleseti segélyt balesetből származó halálesetek után, sőt évről-évre osztalékot is utal ki tagjainak. Nyári magyar iskolái, tanulmánysegélyei, értékes és nivós hetilapja, cserkészcsapatai és elöregedett tagjairól való gondoskodása valóban közismertté és közkedveltté teszik a

VERHOVAY SEGÉLY EGYLETET,

mely valóban megérdemli a legmesszebbmenő pártfogást és támogatást mert tőkeerősség, megbizhatóság, pontosság és jóság tekintetében az összes amerikai fraternal (testvérsegitő) egyesületek között a legelsők között foglal helyet.

Őszinte tanácsunk tehát az:

NE HALASSZA EL A VILÁGÉRT SEM HOLNAPRA AZT, AMIT MÉG MA MEGTEHET!!

Lépjen be Ön is és irassa be szeretteit is a

VERHOVAY SEGÉLY EGYLETBE.

Váltsa ki az Ön számára legjobb életbiztositási kötvényt s ha bővebb felvilágositást óhajt nagy szervezetünkről, kötvényeinkről, vagy bármi másirányu munkásságáról, müködéséről, irjon erre a cimre:

VERHOVAY FRATERNAL INSURANCE ASSOCIATION

345 FOURTH AVENUE PITTSBURGH, PA.

VÁLTOZATLAN ÉS KEGYELETS SZOLGÁLAT AZOK SZÁMÁRA, AKIK GYÁSZBAN VANNAK, SZEREZTE MEG SZÁMUNKRA A JÓ HIRNEVET.

JOSEPH G. VASCHAK INC.

40 Lincoln Avenue,
YOUNGSTOWN, O.

Telefon: 4—0235

Fiókiroda:
CAMPBELLEN, OHIO.

Restaurant Phone: Del. 9886
Business Phone.: Del. 7814

Juhász István és Fiai
a Riverside Restaurant tulajdonosai
Mészárszék és Élelmiszer Üzlet.
3621 RIVER ROAD BUFFALO, N. Y.
Családomban mindenki tagja a Református Egyesületnek. Nálam nem csak étkezni lehet, hanem az autót is el lehet látni gazolinnal és olajjal.

GREENSBURG PRODUCE CO.
Telephone 97
Gyümölcs és főzelékfélék
Az árvaház szállitója.
220 DEPOT STREET, GREENSBURG, PA.

Perth Amboy Ornamental Iron Works
Velikán Demeter, tulajdonos.
Minden gép-, kovács munka, autójavitás.
51-53 Fayette St., Perth Amboy, N. J.
Nappali telefon: P. A. 4-1546
Este: New Brunswick 2410-R

FORT LIGONIER HOTEL

A magyar ref. Árvaház látogatóinak felajánljuk szállodánkat, ahol s z i v e s e n látjuk őket.

! LIGONIER LEGJOBB HOTELJA !
LIGONIER, PENNA.

Tóbiás Ferenc

Magyar üzletében mindenféle hazai dolgok:

kártya, dohány, tajték- és selmeci pipák, imakönyvek és hazai olvasmányok kaphatók.

430 SMITH STREET,
PERTH AMBOY, N. J.

Ford Menoher

ÁLLATOKAT ÁRUL.
— A Bethlen Otthon szállitója. —
Cottagekot ad ki bérbe nyárára a fürdőhely mellett.

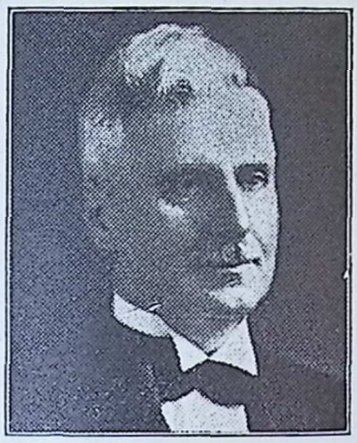
Cim: Ford Menoher,
LIGONIER, PA.
Telefon: 4554

A FÉNYKÉP ÖRÖKKÉ ÉL!

Varga Imre
FÉNYKÉPÉSZETI MÜTERME
Elsőrendü képek. — Nagyitások.
Szinezés és rámázás.

Phone: 2-5545
347 GENESEE ST. TRENTON, N. J.

AZ ELSŐ MAGYAR TEMETKEZŐ
ÉS VIZSGÁZOTT BALZSAMOZÓ
DETROITBAN

MOLNÁR JÁNOS

8632 Dearborn Avenue

Phone: VInewood 2-1555

Modern kápolnám használata dijmentes!

Legjobban és legmodernebben felszerelt

MAGYAR NYOMDA

DETROITBAN ÉS KÖRNYÉKÉN

a

RAPID PRINTING CO.
NYOMDÁJA

FODOR GYULA
tulajdonos

Phone: Vinewood 2-0414

7907 WEST JEFFERSON AVENUE
DETROIT, MICHIGAN

H. E. VANCE BAKERY

A BETHLEN OTTHON SZÁLLITÓJA!

Telephone: 2761

NORTH MARKET STREET
LIGONIER, PENNA.

S. H. SWEENEY

GAZDASÁGI GÉPEK ÁRUSITÓJA.

— A Bethlen Otthon szállitója. —

Telefon: 3771

312 Fairfield Street,
LIGONIER, PA.

Compliment

of a friend

Pittsburgh, Pa.

KLINE'S DEPARTMENT STORE

MINDENFÉLE RUHANEMÜ
férfiaknak, nőknek és gyermekeknek
Jó cipő mindenki részére!
KLINE BLOCK ON THE DIAMOND
LIGONIER, PENNA.

BUFFALO-RIVERSIDE, VASÁRNAPI ISKOLA ÉS BIBLIAKÖR

TOLEDOBAN

KIGYÓSSY ISTVÁN

EGYEDÜLI MAGYAR
TEMETÉSRENDEZŐ

AMBULANCE SZOLGÁLAT

2001 Consaul Street,
TOLEDO, OHIO

Phone: Ligonier 2121

PETE PICADIO

TAXICAB

és

BEER DISTRIBUTOR

SÖR NAGYKERESKEDÉS

Shell Gazolin, Olaj, Gummik,
Tubok és más Gépkellékek

WEST MAIN STREET
LIGONIER, PENNA.

THE

LIGONIER PHARMACY

JOHN LLOYD MOONLY, Ph. G.
tulajdonos

Tel.: 581

A BETHLEN OTTHON PATIKÁJA

LIGONIER . . . . PENNA.

JAMES W. RAMSEY

ÉLET, BALESET, TÜZ
ÉS AUTOMOBIL
BIZTOSITÁS

PHONE:
LIGONIER 3741.

LIGONIER, PA.

Boland & Son

TEMETÉSRENDEZŐK

4138 W. Madison Street,
CHICAGO, ILL.

Tel. Kedzie 1024, 1025

CHESTERFIELD PHARMACY

INCORPORATED
S. A. ROZYNEK, Reg. Pharm.
Orvosi rendelések szakszerü elkészitése
Phone: Vincennes 0366
Testvéreink szives figyelmébe ajánljuk ezt a patikát
9248 COTTAGE GROVE AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS

Telephones: Del. 6020 és Del. 4689

ROBERT E. HENNESSEY

TEMETÉSRENDEZŐ
ÉS BALZSAMOZÓ

Női halottakhoz női alkalmazott.

Minden magyar ügynek készséges és áldozatkész pártfogója.

Gyász esetén vegyék igénybe kipróbált szolgálatait.

2070 Niagara Street
BUFFALO, N. Y.

PROKOP GYULA

JÓNEVÜ ÉTTERME ÉS
SZÓRAKOZÓ HELYE

Phone: Pullman 3476

924 WEST 119th STREET
CHICAGO, ILLINOIS

LACHMAN ANTAL

JÓL ISMERT MULATÓ HELYE

Tel. Mansfield 10068

A westsidei magyarok kedvenc találkozója

4343 WEST CARROLL AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS

Chesterfield Food Market

ELSŐRANGU FÜSZER
ÉS HUSKERESKEDÉSE

Phone: Radcliffe 3300

9136 COTTAGE GROVE AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS

Fazekas István

MAGYAR VENDÉGLŐS

511 Ontario Street,
BUFFALO, N. Y.

Isten áldását kéri a Bethlen Otthon vezetőire és lakosaira.

Phones: Triangle 0280, 0281

CHESTERFIELD FLORIST

a magyarság régi kedvelt virágárusa

ÉLŐ PLÁNTÁK ÉS VÁGOTT VIRÁGOK LEGNAGYOBB VÁLASZTÉKBAN

MEGRENDELÉSEKET HÁZHOZ ÉS TEMETÉSRE SZÁLLITUNK

Sürgönyi rendelést pontosan teljesit!

E. C. DALLOZ

9105-9107 Cottage Grove av.
CHICAGO, ILLINOIS

A MEGNAGYOBBITOTT ÉS MEGSZÉPITETT

LIBERTY HALL

817 East 92nd Street,
CHICAGO, ILLINOIS

A magyarság rendelkezésére áll minden időben gyönyörü termével és más szórakoztató helyiségeivel.

Kitünő kuglipálya, táncterem. Gyülésekre nagyon alkalmas.

— Uj vezetés alatt. —

GODRA PÁL, Manager.

Andrew Pettinger

MAGYAR ÜGYVÉD

139 N. Clark Street, Suite 1517
CHICAGO, ILLINOIS
Suite 1513

Telefon: Central 5627

Phone: Kezdie 4557

SEBESTYÉN JÓZSEF

MÉSZÁRSZÉKE ÉS FÜSZERKERESKEDÉSE

Régi megbizható magyar üzlet

4201 WEST CARROLL AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS

Bodnar's Tavern

9206 Cottage Grove Ave.
CHICAGO, ILLINOIS

Telefon: Aberdeen 5176

A magyarok szórakozó helye.

Phone: Columbus 5683

CSÁKAY BÁLINT ÉS FIA

FÜSZERÜZLETE ÉS HUSMÉRÉSE

Megérdemli a magyarok támogatását!

4301 WEST LAKE STREET
CHICAGO, ILLINOIS

EGYHÁZTANÁCS, JOLIET, ILL.

SINKO TOOL & MFG. CO.

Fémezés, szerszámok, vágó gépek és felszerelések tervezője és gyártója

ÉRCBEVÉSÉS, KISÉRLETI ÉS GYÁRI MUNKA

MAGYAR GYÁR-VÁLLALAT!

Phones: Kezdie 5882, 5883

351-359 N. Crawford Ave.
CHICAGO, ILLINOIS

BENKŐ AMBRUS

RÉGI ÉS MEGBIZHATÓ ÜZLETÉBEN MINDENFÉLE

HUS ÉS FÜSZER

NAGYVÁLASZTÉKBAN KAPHATÓ

Az árvaház és a magyar közügyek hüséges támogatója

Phone: So. Chicago 0586

8532 MACKINAW AVE.
CHICAGO, ILLINOIS

BURNSIDE COAL CO.

FORRÓ SZIV **MELEG OTTHON**

JÓZSA BÁLINT ÉS JÓZSA GÉZA
tulajdonosok

mindig arra törekednek, hogy a vásárló közönség igényeit mindenben kielégitsék.
Rendelje hát szenét a BURNSIDE COAL COMPANY-nál!

Office: 9256 Cottage Grove Avenue

PHONE: STEWART 8500

Yard: 94th Street & Kenwood Ave.

PHONE: REGENT 5030

CHICAGO - ILLINOIS

Kitünő anyagról s pontos mértékről mindig biztos lehet!

IFJUSÁGI KÓR, JOLIET, ILL.

Atlas Photo Engraving Co.

Mindennemü rézmetszetek (cutok) gyors készitője jutányos áron.

210—212 N. Broad Street,

PHILADELPHIA, PA.

ROBERT MARTIN

RUHA ÉS CIPŐKERESKEDÉSE

Diamond Square
LIGONIER, PA.

Telephone: 3511

A Bethlen Otthon szllitója

Leskó János és Fia

TEMETÉSRENDEZŐK

Uj helyisége:

1390 Fairfield Avenue,
(Colorado and Denver Avenuek sarkán)

BRIDGEPORT, CONN.
Telefon: 3—0971
Lakás 9—48

Phone: 2—9560

Willie's Market

DAIRY, MEATS, GROCERIES

160 Market Street, Passaic, N. J.
és
210 Lakewiew Avenue, Clifton, N. J.

Tóth Béla, tulajdonos
Árvaházunk és Aggmenházunk
hü pártfogója.

Dr. Klein Sándor

MAGYAR ORVOS

328 High Street,

Telephone: P. A. 4-2334

PERTH AMBOY, N. J.

GREENHUT & CO.

VASKERESKEDÉS

FALPAPIR — FESTÉK

9238 Cottage Grove Ave.
Telefon: Radcliffe 9238

CHICAGO, ILLINOIS

— Nálunk pénzt takarit —

Szivélyes üdvözletét küldi:

Dr. Ragány József

az Amerikai Magyar Református Egyesület Trentoni osztályának orvosa.

Frank Polke & Son

Temetkezési Vállalkozó és Balzsamozó

1546 FAIRFIELD AVENUE
Telefon: 3-0685
és 773 STATE STREET

BRIDGEPORT, CONN.
Telefon: 4-3812
Nőkhöz nő alkalmazott

Peter Biro, Inc.

NYILVÁNOS KÖZJEGYZŐ

Ingatlan üzlet. Általános biztositás.
Hajójegy iroda és pénzküldés.

108 French Street,
NEW BRUNSWICK, N. J.
Phone: 1209

Vásárolja virágszükségleteit a

Rózsa Virág Üzletben

OROSZ ANTAL ÉS NEJE
tulajdonosok.

200 Genesee Street,
TRENTON, N. J.
Phone: 6517

Szivélyes üdvözlet

Maklári Bácsi-tól

a 16 ouncos sörös pohárról jól ismert régi üzlet tulajdonosától.

183 Prospect Street,
SOUTH RIVER, N. J.

JOHN J. INGLESBY
Temetkezési vállalkozó és balzsamozó.
432 Hamilton Ave., TRENTON, N. J.
Phone: 6546

A legrégibb magyar vállalkozó:

KLEIN JÓZSEF
FESTÉS — PAPIROZÁS — DISZITÉS
Egytől három évig fizethet.
Hivja telefonon árlejtésért: GL. 9638

10925 Grantwood Ave. Cleveland, O.
NEMETH HARDWARE CO.
PITTSBURGH PAINTS
MAYTAG WASHERS
11909 Buckeye Rd. Teló LO. 4498
CLEVELAND, O.

RICZU ANDRÁS
MAGYAR VIRÁG ÜZLETE
Lakodalmi csokrok. Vágott virágok.
Gyászalkalmakra koszoruk.
36 Dover Ave. NEW BRUNSWICK, N. J.
Phone: 2385

JELINEK FERENC
MÉSZÁROS ÉS HENTES ÜZLETE
Háziasan készitett perzselt friss és füstölt husok. Hideg felvágottak.
181 French St. NEW BRUNSWICK, N. J.
Phone: N. B. 5156

THE HUB TAVERN
Szabó Ferenc tulajdonos.
Italárusitás nagyban és kicsinyben
114 French St. NEW BRUNSWICK, N. J.
Phone: 7933

PINTÉR JÁNOS
MAGYAR BUTOR SZÁLLITÓ
328 Suydam St. NEW BRUNSWICK, N. J.
Phone: 5247-R

MÓNUS JÓZSEF
MAGYAR SZALONOS
64 Main Street,
SOUTH RIVER, N. J.

CAFÉ ROYAL
SZÁSZ PÁL tulajdonos
2669 E. 93rd Street,
CLEVELAND, OHIO

Goncy's Service Station
MOBILGAS — MOBILOIL
12205 Buckeye Rd. Tel. WA. 9833
CLEVELAND, OHIO

BUFFALO-RIVERSIDEI EGYHÁZ TEMPLOMSEGÉLYZŐ NŐEGYLETE

"Virginia Dare"

az American Bottling Co. készitménye

Tulajdonosok: VARGA és VARGA
Bor, sör és szódák a legnagyobb választékban
GYÁR: 87 ELLSWORTH STREET
BRIDGEPORT, CONN.
ÜZLET: 355 HOWARD AVENUE
Telefon: 4-2043

Ingyen tanácsért irjon a magyarok közkedvelt patikájába, ahol rendeléseit a legpontosabban és lelkiismeretesen eszközöljük.

EGYEDÜLI KÉSZITŐJE A BE-WELL NŐI KAPSZULÁKNAK

CITY PHARMACY, INC.
THE HOME DRUG STORE
SMITH & OAK STREETS
PERTH AMBOY, N. J.

Minden népnek megvannak a sajátos szokásaik, még a temetések rendezésében is. Ha kegyeletes és szép magyar temetést óhajt végeztetni, ugy forduljon

Jakab István és Testvéreihez
A LEGRÉGIBB MAGYAR TEMETÉS-RENDEZŐKHÖZ
8923 Buckeye Rd. CE. 0384
11713 Buckeye Rd. WA. 4421
CLEVELAND, OHIO

Eckert János
SIRKŐGYÁRTÓ
Müvésziesen készit sirkövet gránitból, márványból, véséssel és betükkel.
Cor. French and Oxford Street,
NEW BRUNSWICK, N. J.
Phone: 3303

MAGYAR BORBÉLY ÜZLET
Steve's Barber Shop
654 E. 93rd Street
CHICAGO, ILLINOIS
Szeretettel kérem a magyarság pártfogását.
TISZTA ÉS GYORS KISZOLGÁLÁS

Gyümölcs József
A legjobban elismert Lehigh-szén és fütő olaj árusitója.
146 French Street,
NEW BRUNSWICK, N. J.
Phone: 1207

Telephone 4-1712
Mitruska János
MAGYAR TEMETÉSRENDEZŐ ÉS BALZSAMOZÓ
681 Cortland Street,
PERTH AMBOY, N. J.

M. Szabó és Fiai
MÉSZÁROS, HENTES ÉS FÜSZER ÜZLET
Elsőrendü friss és füstölt husok.
Pompás hideg felvágottak.
142 French Street,
NEW BRUNSWICK, N. J.
Phone: 3393

JOHN A. ZIMMERMAN

TEMETÉSRENDEZŐ
ÉS BALZSAMOZÓ

A GYÁSZOLÓ MAGYAROK RÉGI FIGYELMES
ÉS PONTOS KISZOLGÁLÓJA

Telephone: Triangle 1221

9108-10 Cottage Grove Avenue

CHICAGO, ILLINOIS

A NÉHAI BENKŐ FERENC ALKOTÁSA!

STEVENSON - BENKŐ CO.

FÜSZER-NAGYKERESKEDÉS

ELSŐRENDÜ ÁRUK GAZDAG VÁLASZTÉK

SUMMIT, BELMORE, ANVIL VÉDJEGYES
TISZTA ÉLELMISZEREK

TELEPHONES:
South Chicago 0675, 0676, 0677

9130-9140 BALTIMORE AVENUE, CHICAGO, ILLINOIS

Carlson Funeral Home

ALBERT E. CARLSON

TEMETÉSRENDEZŐ, BALZSAMOZÓ

304—306 West 119th Street CHICAGO, ILL.

Gyönyörü temetési kápolnák minden külön dij nélkül állanak azoknak rendelkezésére, akiket mi szolgálunk ki gyászesetek alkalmával.

A VÁROS BÁRMELY RÉSZÉBE ELMEGYÜNK.

Az Árvaházban előforduló temetéseket végzi

VIRGIL V. GASKIN

TEMETÉSRENDEZŐ

ELSŐRENDÜ AMBULANCE SZOLGÁLAT

Phone 4111

138 EAST MAIN STREET

LIGONIER, PENNA.

L. W. DARR & COMPANY

ÉPITKEZÉSI VÁLLALKOZÓ

Lumber Yard
Phone: 2583

Office Phone:
2581

Mindenféle épület anyag a legnagyobb választékban minden időben kapható

A BETHLEN OTTHON SZÁLLITÓI

LIGONIER, PENNSYLVANIA

Pongrácz Studio

702 South Main Street,
AKRON, OHIO.

Itt készülnek Akronban a legszebb és leghivebb fényképek.

Telephone: Hemlock 0914

Peoples Bottling Co.

880 Grant Street,
AKRON, OHIO.

Telephone: Main 6298

HENRY W. RHODY

INGATLAN ÜGYNÖKSÉG
ÉS
MINDENFÉLE
BIZTOSITÁS

Telephone 3731

INGATLAN KERESKEDÉS.

A
NATIONAL ASSOCIATION
OF REAL ESTATE BOARD
tagja

LIGONIER, PENNA.

AZ AMERIKAI MAGYAR REFORMÁTUS EGYESÜLET SZERVEZŐI KARA

Balról jobbra:
KOVÁCS MIKLÓS, Dr. MELEGH GYULA, NAGY EMIL, KER. SZERVEZŐK
Középen: BORSY-KEREKES GYÖRGY, KÖZP. SZERVEZŐ-TITKÁR

Jobbról-balra:
B. TUSAI MIHÁLY, SZENTMIKLÓSSY PÁL, KOVÁCS GUSZTÁV
KERÜLETI SZERVEZŐK

Minden jó fa jó gyümölcsöt terem, a romlott fa pedig rossz gyümölcsöt. Nem teremhet jó fa rossz gyümölcsöt, romlott fa sem teremhet jó gyümölcsöt. Minden fa, amely nem terem jó gyümölcsöt, kivágattatik és a tüzre vettetik. Azért az ő gyümölcseikről ismeritek meg őket.

KÁLLAY TESTVÉREK

Konyhakerti, gazdasági és virágmagvak kereskedése

A BETHLEN OTTHON SZÁLLITÓJA!

PAINESVILLE, OHIO

Szeretetintézeteink a jó szivek áldozatkészségének az áldott gyümölcsei!

AMERIKAI MAGYAR REF. EGYHÁZAK ÉS LELKÉSZEK CIMJEGYZÉKE

I. AZ EVANGELICAL AND REFORMED CHURCH-HÖZ TARTOZÓ EGYHÁZKÖZSÉGEK.

1. Magyar Egyházkerület

Elnök: Dienes Barna, 416 Tenth Ave., Homestead, Pa.

Alelnök: Dr. Takaró Géza, 344 E. 69 Str., New York, N. Y.

Titkár: Kecskeméthy József, 4822 Kennedy Ave, East Chicago, Ind.

Pénztárnok: Szabó Antal, 493 Amboy Ave., Perth Amboy, N. J.

Tanácstag: Fodor József, 5108 Walworth Ave., Cleveland, O.

a) A KELETI EGYHÁZMEGYE TISZTIKARA.

Elnök: Dr. Takaró Géza new yorki (N. Y.) lelkész.

Jegyző: Kovács Imre lelkész, Trenton, N. J.

Titkár: Rácz Győző lelkész, Passaic, N. J.

Pénztáros: Szabó Antal lelkész, Perth Amboy, N. J.

Végrehajtóbizottsági tagok: a tisztviselők.

Lelkészi nyugdij referense: Böszörményi M. István, Bridgeport, Conn.

Egyházak és lelkészek a Keleti Egyházmegyében:

1.) **Bethlehem, Pa.** Paál Gyula, lelkész, 526 E. 4th St., Bethlehem, Pa. Telefon: 2049.

2.) **Bridgeport, Conn.** Böszörményi M. István lelkész, 641 Hancock Ave., Bridgeport, Conn. Telefon: 4-5445. Bodnár Irén, diakonissza.

3.) **Coatesville, Pa.** Kovács Béla lelkész, 1018 West Union Blvd, Bethlehem, Pa.

4.) **Fairfield, Conn.** Péter Antal lelkész, 901 Kingshighway, Bridgeport, Conn. Tel. 4-6463.

5.) **Kreischerville-Rossville, N. Y.** Tóth Kálmán lelkész, 27 Joline Ave., Tottenville, S. I., N. Y.

6.) **Mount Carmel, Pa.** Beszolgálja a bethlehemi lelkész.

7.) **New York, N. Y.** Dr. Takaró Géza lelkész, egyházkerületi alelnök, 344 E. 69th St., New York, N. Y. Telefon, hivatal: Regent 4-5251, lakás: Independence 3-0513.

Nagy Irma tanitónő.

8.) **New Haven, Shelton, Torrington, Warrenville, Conn.** missziói körzet. Keresztessy (Kress) Imre lelkész, Y. M. C. A., Ansonia, Conn.

9.) **Passaic, N. J.** Rácz Győző lelkész, 220 Fourth St., Passaic, N. J. Tel. 3-3495.

Mavha, leányegyház, beszolgálja a passaici lelkész.

10.) **Peekskill, N. Y.** Beszolgálja a passaici lelkész

11.) **Perth Amboy, N. J.** Szabó Antal lelkész, egyházkerületi pénztárnok, 493 Amboy Ave., Perth Amboy, N. J. Tel. 4-3513.

12.) **Phoenixville, Pa.** Csikesz Tibor lelkész, 505 Main Street, Phoenixville, Pa. Leányegyház: **Stowe, Pa.**

13.) **So. Norwalk, Conn.** Tóth Béla lelkész, 21 Lexington Ave., So. Norwalk, Conn. Tel. 703. Leányegyház: **Stamford, Conn.**

14.) **Trenton, N. J.** Kovács Imre lelkész, 432 Washington St., Trenton, N. J.

15.) **Wallingford, Conn.** Kecskeméthy László lelkész, Wallingford, Conn.

16.) **Woodbridge, N. J.** Egry László lelkész, 412 School Str., Woodbridge, N. J.

Ehez az egyházmegyéhez tartoznak: Komjáthy Ernő, aki hosszabb tartózkodásra Magyarországra utazott; Dr. Tóth Sándor, a Belmissziói Tanács megbizottja, 55 N. West End Ave., Lancaster, Pa. Tel. 8071; Id. Nagy Emil, az Amerikai Magyar Ref. Egyesület kerületi szervezője, 505 Second Ave., Bethlehem, Pa., és Vasváry Ödön, az Amerikai Magyar Ref. Egyesület számvevője, 1726 Pennsylvania Ave., N. W., Washington, D. C.

b.) A KÖZPONTI EGYHÁZMEGYE TISZTIKARA.

Elnök: Varga Lajos, pittsburghi lelkész.

Titkár: Várkonyi Miklós, johnstowni lelkész.

Pénztárnok: Nagy István, Homestead, Pa.

Végrehajtóbizottsági tag: Varga István, Johnstown, Pa.

Egyházak, lelkészek és tanitók a Központi Egyházmegyében:

1.) **Barnesboro, Pa.** Beszolgálja a vintondalei lelkész.

2.) **Duquesne, Pa.** Lelkészi állás üresedésben Beszolgálja a homesteadi lelkész. Tanitónő: Bogár Anna.

3.) **Gary, W. Va.** Beszolgálja a pocahontasi lelkész.

4.) **Homestead, Pa.** Lelkész: Dienes Barna, egyházkerületi elnök, 416—10th Ave., Homestead, Pa. Tel. 1184. Tanitónő: Melegh Anna.

5.) **Johnstown, Pa.** Lelkész: Várkonyi Miklós, 824 Chestnut St., Johnstown, Pa. Tel. 5933 M.

6.) **Logan, W. Va.** Lelkészi állás üresedésben.

7.) **McKeesport, Pa.** Lelkész: Bogár Károly, 138 Eighth Ave., McKeesport, Pa. Tel. 8427. Tanitónő: Bogár Anna.

8.) **Moncloe, W. Va.** A logani egyház leányegyháza. Beszolgálja a logani lelkész.

9.) **Monongahela, Pa.** Beszolgálja Silay Sándor daisytowni lelkész.

10.) **Morgantown, W. Va.** Körzeti lelkész: Harsányi Andor, 537 Richwood Street, Morgantown, W. Va. Tel. 1238 R.

11.) **Pittsburgh, Pa.** Lelkész: Varga Lajos, 221 Johnston Ave., Pittsburgh, Pa. Tel. Hazel 0279.

12.) **Pocahontas, Va.** Lelkész: Bertók Béla, Box 425, Pocahontas, Va. Tel. 1013.

13.) **Portage, Pa.** Beszolgálja a windberi lelkész

14.) **Rankin, Pa.** Beszolgálja a homesteadi lelkész.

15.) **Red Jacket, W. Va.** A logani egyház leányegyháza. Beszolgálja a logani lelkész.

16.) **Springdale, Pa.** Beszolgálja a pittsburghi lelkész.

17.) **Uniontown, Pa.** Körzeti lelkész: Harsányi Andor.

18.) **Vintondale, Pa.** Lelkész: Pappmeder István, Vintondale, Pa.

19.) **Windber, Pa.** Lelkész: Fekete András, 404 Somerset Street, Windber, Pa. Tel. 282.

20.) **Zelienople, Pa.** Beszolgálja a pittsburghi lelkész.

Az egyházmegye kötelékébe tartozik: Dr. Kalassay Sándor aggmenházi felügyelő, Ligonier, Pa. Tel. 3713 és Borsos István ny. lelkész, 650 Beechhurst Ave., Morgantown, W. Va.

c) A TÓPARTI EGYHÁZMEGYE TISZTIKARA.

Elnök: Daróczy Mátyás, clevelandi west sidei lelkész.

Titkár-jegyző: Szijjártó István, columbusi lelkész.

Pénztáros: Bodor Dániel, loraini lelkész.

Végrehajtóbizottsági tag: Fodor József, 5108 Walworth Ave., Cleveland, O.

Egyházak, lelkészek és tanitók a Tóparti Egyházmegyében.

1.) **Akron, O.** Bakay Árpád lelkész, 860 Coburn St., Akron, O. Tel. Hemlock 9739.

2.) **Ashtabula, O.** Bernáth Árpád lelkész, Conneaut, O.

3.) **Buffalo, N. Y.** Első Egyház. Nagy András lelkész, 1940 Clinton St., Buffalo, N. Y. Tel. Woodlawn 3385.

4.) **Buffalo, N. Y.** West Sidei egyház. Laky Zsigmond lelkész, 696 Tonawanda Street, Buffalo, N. Y. Tel. Riverside 3924.

5.) **Cleveland, O.** Első Egyház. Dr. Herczegh József lelkész, 2856 East Boulevard, Cleveland, O. Lelkészi iroda: 2856 East Boulevard. Phone: Cedar 1151. Monoky István, tanitó.

6.) **Cleveland, O.** Westsidei egyház. Daróczy Mátyás lelkész. Lelkészi hivatal: 1946 W. 32nd St., Cleveland, O. Tel. Melrose 2171.

7.) **Columbus, O.** Szijjártó István lelkész, 365 Woodrow Ave., Columbus, O.

8.) **Conneaut-Ohio.** 849 Harbor St., Conneaut, O. Tel. Canal 2272.

9.) **Dayton, O.** Azary János lelkész, 626 Blaine St., Dayton, O. Tel. Fulton 6902. Nánássy Erzsébet tanitónő.

10.) **Depew, N. Y.** Beszolgálja a buffaloi első egyház lelkésze.

11) **Drakes-Congo, O.** Lelkész: Hunyady László, Box 374, Corning, O.

12.) **Elyria, O.** Novák Lajos lelkész, 119 West River St., Elyria, O. Tel. 42963.

13.) **Erie, Pa.** Bernáth Árpád, lelkész, Conneaut, O.

14.) **Fairport-Harbor, O.** Lelkész: Szeghy B. János, 607 Plum St., Fairport, O. Tel. 1214-J.

15.) **Lorain, O.** Bodor Dániel lelkész, 3036 Globe St., Lorain, O. Tel. 7177. Torma Viola, tanitónő.

16.) **Medina, O.** Beszolgálja a clevelandi első egyház lelkésze.

17.) **Middletown, O.** Beszolgálja a daytoni lelkész.

18.) **Toledo, O.** Dr. Ujlaki Ferenc lelkész, 1946 Bakewell St., Toledo, O. Tel. Taylor 3033. Ujlaki Lászlóné tanitónő.

19.) **Tonawanda, N. Y.** Beszolgálja a buffalo-westsidei lelkész.

Az egyházmegye kötelékébe tartozik Dr. Csutoros Elek, ny. lelkész, 70 Kelso Rd., Columbus, O., Porzsolt Ernő ny. lelkész Penn's Run, Pa., Kovács Endre nyug. lelkész, R. F. D. 1, Box 214, Toledo, Ohio, továbbá Király Imre tanitó, 1726 Pennsylvania Avenue, N. W., Washington, D. C.

d) MAGYAR SION EGYHÁZMEGYE TISZTIKARA.

Elnök: Balogh E. István, chicago-southsidei lelkész.

Titkár: Vajda S. Zoltán, chicago-westsidei lelkész.

Jegyző: Bacsó Béla garyi lelkész.

Pénztáros: id. Demeter János, Chicago, Ill.

Végrehajtó bizottsági tag: Sebestyén József, Chicago, Ill.

Lelkészek és segédlelkészek a Magyar Sion Egyházmegyében.

1.) **Chicago, Ill.** Southside. Lelkész: Balogh E. István, 652 E. 92nd St. Tel. Stewart 2478.

2.) **Chicago, Ill.** South Chicago, Garay Gerő lelkész, 8506 Burley Ave., So. Chicago Station, Chicago, Ill. Tel. Regent 0208.

3.) **Chicago, Ill.** Westside. Lelkész: Vajda S. Zoltán 261 N. Kostner Ave., Chicago, Ill. Tel. Columbus 8839.

4.) **Detroit, Mich.** Lelkész állás betöltés alatt. Király Erzsike tanitónő, Beke Pál zeneigazgató.

5.) **East Chicago, Ind.** Lelkész: Kecskeméthy József, egyházkerületi titkár, 4822 Kennedy Ave., East Chicago, Ind. Tel. 1058. Kalassay Sárika tanitónő.

6.) **Flint, Mich.** Korocz Géza lelkész, 1144 Campau St., Flint, Mich. Tel. 9-5257.

7.) **Gary, Ind.** Bacsó Béla lelkész, 1306 Jackson St., Gary, Ind. Tel. 6034.

8.) **Hammond, Ind.** Beszolgálja az east chicagoi lelkész.

9.) **Indiana Harbor, Ind.** Mircse Sándor lelkész, 3602 Ivy St., East Chicago, Ind. Tel. Ind. Harb. 354-J

10.) **Joliet, Ill.** Józsa Benjámin lelkész 558 Elwood St., Joliet, Ill. Tel. 2-9162.

11.) **Kalamazoo, Mich.** Kerekes Béla lelkész, 801 Mill Street, Kalamazoo, Mich.

12.) **Kearsarge, Mich.** Lelkészi állás üresedésben.

13.) **Milwaukee, Wis.** Bálint Lajos lelkész, 331 W. Court St., Milwaukee, Wis. Telefon: Broadway 4021.

14.) **Whiting, Ind.** Garay Gerő lelkész, 8506 Burley Ave., So. Chicago, Ill.

15.) **Racine, Wis.** Bálint Lajos milwaukeei lelkész.

Bejegyzett lelkész: Dr. Melegh Gyula, 604 E. 90 Place, Chicago, Ill. Tel. Stewart 6717.

2. Az Evangelical and Reformed Church angolnyelvü Egyházkerületeihez tartozó magyar Egyházközségek

1.) **Bridgeport, Conn.** Első Egyház. Ludman Sándor lelkész, 227 Pine St., Bridgeport, Conn. Tel. 5-3276. Ifj. Nagy Emil másodlelkész.

2.) **Los Angeles, Cal.** Hady Albert lelkész, 1101 West Florence Ave., Los Angeles, Cal.

3.) **Oakland, Cal.** Beszolgálja a los angelesi lelkész.

4.) **San Bernardino, Cal.** Krisik A. Alajos lelkész, 2323 Genevieve St., San Bernardino, Cal.

Az Evangelical and Reformed Church-höz tartozik 60 lelkész, 64 anya- és társegyház, 8 leányegyház és 8 tanító és tanitónő. (Mivel jogilag az egyes egyházkerületekhez való tartozás 1940-ben fog végérvényesen életbe lépni, a mostani kimutatás átmeneti jellegünek tekintendő.)

II. A PRESBYTERIAN CHURCH IN THE U. S. A. FENNHATÓSÁGA ALATT LEVŐ MAGYAR EGYHÁZAK ÉS LELKÉSZEK.

a) Illinois államban:

1.) **Aurora, Ill.** Kovács D. Mihály lelkész, 176 N. Union St., Aurora, Ill. Tel. 8369.

2.) **Elgin, Ill.** Beszolgálja az aurorai lelkész.

b) Indiana államban:

1.) **So. Bend, Ind.** Kalabányi István lelkész, 1504 W. Washington St., So. Bend, Ind. Tel. 2-5846.

c) New Jersey államban:

1.) **Alpha, N. J.** Szabó András lelkész, Box 233, Alpha, N. J. Tel. Phillipsburg, N. J. 5-0583.

2.) **Bayonne-Jersey City, N. J.** Simkó József lelkész, 251 Pacific Ave., Jersey City, N. J.

3.) **Caldwell, N. J.** Beszolgálja Bodnár Viktor, Theol. Sem., Bloomfield, N. J.

4.) **Elizabeth, N. J.** György Árpád lelkész, 449 Magnolia St., Elizabeth, N. J. Tel. 2-7623.

5.) **Franklin, N. J.** Harsányi Sándor lelkész, Evans St., Franklin, N. J.

6.) **New Brunswick, N. J.** Papp Károly lelkész, 22 Schuyler St., New Brunswick, N. J. Tel. 1058.

7.) **Newark, N. J.** Rásky József lelkész, 588 So. 19th St., Newark, N. J. Tel. Biglow 3-4888.

8.) **So. River, N. J.** Beszolgálja Papp Károly new brunswicki lelkész.

9.) **Wharton, N. J.** Dezső János lelkész, Wharton, N. J. Tel. Dover, N. J. 1367-J.

d) New York államban:

1.) **Lackawanna, N. Y.** Fürjész Béla lelkész, 300 Ridge St., Lackawanna, N. Y. Tel. Abbott 1834.

2.) **Mineville, N. Y.** Beszolgálja Dr. Dikovics János tanár, Theol. Seminary, Bloomfield, N. J.

3.) **New York, N. Y.** Harlemi Egyház, Harsányi László lelkész. Templom és iroda 233 E. 16th St. Tel. Lehigh 4-2905.

4.) **Yonkers, N. Y.** Ferenczy Pál lelkész, 10 Stanley Place, Yonkers, N. Y. Tel. 9033-J.

e) Ohio államban:

1.) **Alliance, O.** Kruchio Antal lelkész, 831 E. Cambridge St., Alliance, O.

2.) **Canton, O.** Dókus Gábor lelkész, 1658 Superior St. N. E. Canton, O. Tel. 3-5550.

3.) **Crescent-Martinsferry, O.** Dr. Várady Arthur lelkész, 601 N. Sixth St., Martinsferry, O. Tel. 36-M.

4.) **Cleveland, O.** Csutoros István lelkész, 12604 Buckeye Road, Cleveland, O. Tel. Washington 4304.

5.) **Niles, O.** Csépke István lelkész, 105 W. 2nd St., Niles, O. Tel. 247-J.

6. **Youngstown, O.** Bőtty János lelkész, 737 Mahoning Ave., Youngstown, O. Tel. 3-9949.

f) Pennsylvania államban:

1.) **Beaver Falls, Pa.** Vitéz Kerekes János lelkész, 1012 Third Avenue, Beaver Falls, Pa.

2.) **Canonsburg, Pa.** Beszolgálja Murányi János lelkész, 307 Spring St., Brownsville, Pa.

3.) **Coraopolis, Pa.** Murányi János lelkész.

4.) **Brownsville, Pa.** Murányi István lelkész, 307 Spring St., Brownsville,, Pa. Tel. 559.

5.) **Daisytown-Vestaburg,** Pa. Silay Sándor lelkész, Daisytown, Pa.

6.) **Butler, Pa.** Beszolgálja a beaverfallsi lelkész.

7.) **Ellwood City, Pa.** Beszolgálja a farrelli lelkész.

8. **Farrell, Pa.** Nagy Ferenc lelkész, 1118 N. Darr St., Farrell, Pa. Tel. 3305.

9.) **Pittock, Pa.** Beszolgálja Murányi János lelkész.

10.) **Kingston, Pa.** Malacsics József lelkész, 4 Bauman St. Tel. Kingston 7-7928.

11.) **Leechburg, Pa.** Szathmáry Bertalan lelkész, 408 Third St., Leechburg, Pa. Tel. 196-J.

12.) **Philadelphia, Pa.** Pazár Miklós lelkész, 1233 N. Franklin St., Philadelphia, Pa. Tel. Nebraska 0981

13.) **Pricedale, Pa.** Beszolgálja a brownsvillei lelkész.

14.) **Scranton-Throop, Pa.** Beszolgálja a kingstoni lelkész.

15.) **Sharpsville, Pa.** Beszolgálja a farrelli lelkész.

16. **Yatesboro, Pa.** Beszolgálja a leechburgi lelkész.

A Presbyterian Church in the U. S. A. fennhatósága alá tartozik 33 anya- és társegyház és 5 leányegyház, 27 lelkész és két tanár: Dr. Dikovics János, Theol. Seminary, Bloomfield, N. J. Tel. 2-1155 és Kovács Ferenc 220 Liberty St., Bloomfield, N. J. Tel. 2-1124-R.

III. FÜGGETLEN AMERIKAI MAGYAR REFORMÁTUS EGYHÁZ.

a) Az Egyházkerület.

Főesperes: Daróczy Sándor, 175 Pershing Ave., Carteret, N. J.
Főgondnok: Bodnár István, 317 Goodwin St., Perth Amboy, N. J.
Főjegyző: Urbán József, 115 Seventh Ave., McKeesport, Pa.

b) Keleti Egyházmegye.

Esperes: Béky Zoltán, 180 Home Ave., Trenton, N. J.
Gondnok: Péntek Miklós, 617 Division Street, Trenton, N. J.
Lelkészi jegyző: Ladányi Zsigmond, 220 E. 16 Str., New York, N. Y.
Világi jegyző: Vereb Ferenc, Trenton, N. J.
Pénztáros: Dudás János, Cliffside, N. J.

Egyházak és lelkészek:

1.) **Carteret, N. J.** Daróczy Sándor főesperes, lelkész, 175 Pershing Ave., Carteret, N. J. Tel. 8-0324.

2.) **Flemington, N. J.** A trentoni lelkész gondozása alatt.

3.) **Cliffside-Shadyside, N. J.** A new yorki egyház társegyháza.

4.) **New York, N. Y.** Ladányi Zsigmond lelkész, 220 E. 16th St., New York, N. Y.

5.) **Perth Amboy, N. J.** Dr. Vincze Károly lelkész 331 Kirkland Place, Perth Amboy, N. J. Tel. 4-0794.

6.) **Poughkeepsie, N. Y.** Beszolgálja Koncz Ferenc lelk. 351 E. 81 St., New York, N. Y.

7.) **Roebling, N. J.** Beszolgálja a trentoni lelkész.

8.) **Scranton, Pa.** Hamborszky Gyula, lelkész, 1069 Meade Ave., Scranton, Pa.

9.) **Trenton, N. J.** Béky Zoltán esperes lelkész, 180 Home Ave., Trenton, N. J. Tel. 9751.

10.) **Staten Island-Kreischerville, N. Y.** Beszolgálja Szőke István, Union Theol. Sem., 600 W. 122 Str., New York, N. Y.

11.) **Peekskill, N. J.** Beszolgálja Koncz Ferenc lelkész.

12.) **Bronx, N. Y.** Beszolgálja Veres Győry József, Theol. Seminary, Chestnut Hiill, Philadelphia, Pa.

Bejegyzett segédlelkész: Gönczy Árpád, Browns Mills, N. J.

c) Nyugati Egyházmegye.

H. esperes: Urbán József, McKeesport, Pa.
Gondnok: Szendrey István, Leechburg, Pa.
Világi jegyző: Sápos Menyhért, Duquesne, Pa.
Pénztárnok: T. Balogh Gábor, McKeesport, Pa.
Egyházker. tanácsbirák: Urbán József lelkészi, Rajczi Lajos, Detroit, Mich., világi.

1.) **Akron, O.** Megválasztott lelkész Orgoványi György. Kiérkezéséig helyettesiti Kovács István, 1010 Nathan St., Akron, O.

2.) **Detroit, Mich.** Lelkész: Dr. Bötykös Béla, 3048 Northwestern St., Detroit, Mich.

3.) **Donora, Pa.** Lelkész: Szabó László, 326 First Str., Donora, Pa.

4.) **Duquesne, Pa.** Lelkész: Urbán József, McKeesport, Pa.

5.) **Leechburg, Pa.** Beszolgálja Szabó László lelkész Donoráról.

6.) **McKeesport, Pa.** Lelkész: Urbán József, 115 Seventh Ave., McKeesport, Pa. Tel. 7011.

7.) **Windber, Pa.** Beszolgálja Szabó László Donoráról.

8.) **Windsor, Ont., Canada.** Beszolgálja dr. Bötykös Béla lelkész, 3048 Northwestern Street, Detroit, Mich.

9. **Youngstown, O.** Lelkész: Marton Sándor 925 Mahoning Ave., Youngstown, O., Tel. 3-4557.

Bejegyzett lelkészek: Borsy Kerekes György, az Amerikai Magyar Ref. Egyesület szervező titkára, 1726 Pennsylvania Ave., N. W., Washington, D. C. és dr. Nánássy Lajos árvaatya, Ligonier, Pa. Tel. 3711 és 3161.

A Független Egyházhoz tartozik 20 anya- és társegyház, 1 leányegyház, 16 lelkész és segédlelkész.

IV. A REFORMED CHURCH IN AMERICA FENNHATÓSÁGA ALATT ÁLLÓ MAGYAR REF. EGYHÁZKÖZSÉGEK ÉS LELKÉSZEK.

1.) **Manville, N. J.** Beszolgálja Kósa András new brunswicki lelkész.

2.) **New Brunswick, N. J.** Kósa András lelkész, 10 Division Street, New Brunswick, N. J. Tel. 5841. Veres József kántortanitó.

3.) **South River, N. J.** 42 Thomos St., South River, N. J. Tel. 487. Beszolgálja Hartó András hittanhallgató.

4.) **Peekskill, N. Y.** Hámory S. Lajos lelkész, 307 Washington St., Peekskill, N. Y.

Bejegyzett lelkész: Babinszky András, Bethlen Home, Ligonier, Pa. Tel. 3711.

V. SOUTHERN PRESBYTERIAN CHURCHHÖZ TARTOZIK.

1.) **Hammond, La.** Bartus Sándor lelkész, R. F. D., Hammond, La.

VI. INDEPENDENS EGYHÁZAK.

1.) **Buffalo, N. Y.** Riversidei egyház. Dr. Fazakas Sándor lelkész 150 Ontario Str., Buffalo, N. Y.

2. **Detroit, Miich.** Kozma Dezső lelkész, 8475 Dearborn St., Detroit, Mich. Tel. Vinewood 1-9657.

3.) **St. Louis, Mo.** Hámory N. Pál lelkész, 1803 Chestnut St., St. Louis, Mo.

VII. A MAGYARORSZÁGI REF. EGYHÁZ FENNHATÓSÁGA ALATT.

1.) **Sao Paolo Brazilia.** Apostol János lelkész, Caixa Postal 1251, Sao Palo (1), Brasil.

VIII. CANADAI MAGYAR EGYHÁZAK A KANADAI PRESBYTERIAN CHURCHBEN.

1.) **Calgary, Alta.** Lelkész: Dr. Tóth Kálmán, 334—12 Ave., W., Calgary, Alta. Filiák: Lethbridge, Raymond, Taber.

2.) **Békevár, Kipling Sask.** Árvay András lelkész. Filia: Whitewood.

3.) **Welland, Ont.** Lelkészi állás üresedésben.

4.) **Windsor, Ont.** Lelkész: Fazekas István, 10 Elliott Street, W. Windsor, Ont.

5.) **Hamilton, Ont.** Dr. Molnár Jenő lelkész, 153 Cheroke Ave., Hamilton, Ont. Filiák: Branford, Delhi, Caledonia, Burington, Guelph.

6.) **Toronto, Ont.** Lelkész: Steinmetz Károly, 30 Bernard Ave., Toronto, Ont. Filia: Oshawa.

IX. KANADAI MAGYAR EGYHÁZAK A KANADI UNITED CHURCH SZOLGÁLATÁBAN.

1.) **Rothermere, Sask.** Csendes Imre lelkész.

2.) **Saskatoon, Sask.** Dr. Hoffmann Ferenc lelkész, 1340 Elliott Street. Saskatoon, Sask.

3.) **Toronto, Ont.** Dr. Czakó Ambrus lelkész, Trinity House, Toronto, Ont.

4.) **Montreal, Que.** Fehér Mihály lelkész, 1136 Amherst Sq., Montreal, Que.

5.) **Yorkton, Sask.** Balla Zsigmond lelkész.

Van összesen 116 anya- és társegyház, 25 leányegyház, 118 lelkész, 9 tanító és tanitónő, 2 tanár, a Belmissziói Tanács 1 megbizottja, 2 árvaatya.

EGYHÁZAK, EGYLETEK ÉS MÜ-KEDVELŐ KÖRÖK FIGYELMÉBE!

Egyházak részére meghivók, körlevelek, postakártyák, évi jelentések sokszorositása. — Énekkarok részére templomi és hazafias énekek minden alkalomra. — Dalárdák részére: Népdalegyvelegek, felköszöntk, bordalok, gyászénekek. Három felvonásos szindarabok, népszinmüvek, operettek, bohózatok, vigjátékok, páros jelenetek, monológok, kabaré tréfák. Gyermekszindarabok minden alkalomra. Magyar népdalok. Minden szindarabot kiszerepezve, dalokkal ellátva küldök jutányos árak mellett. — Esketési, halotti, keresztelési, konfirmációi bizonyitványok magyar-angol nyelven (nyomdai munka). Dr. Harsányi-féle Katekizmus magyar-angol nyelven. skolai tanfüzetek. Gyermek-versek minden alkalomra. Polgárpapir kivételénél szükséges tudnivalók: kérdések, feleletek, magyar-angol nyelven.

Rendeléseket az alábbi cimre kérek:

VERES JÓZSEF KÁNTOR-TANITÓ
176 JEFFERSON STREET
NEW BRUNSWICK, N. J.

MINISTERS IN HUNGARIAN REFORMED CONGREGATIONS.

Apostol, John, Caixa Postal 1251, Sao Paolo (1), Brasil.
Árvay, Andrew, Békevár, Kipling, Sask, Canada.
Azary, John, 626 Blaine St., Dayton, O.
Babinszky, Andrew, Bethlen Home, Ligonier, Pa.
Bacso, Béla, 1306 Jackson St., Gary, Ind.
Bakay, Árpád, 860 Coburn St., Akron, O.
Balla, Sigismund, Yorkton, Sask., Canada.
Balint, Louis, 331 W. Court St., Milwaukee, Wis.
Bartus, Alex, R. F. D. Hammond, La.
Balogh, Stephen, 652 E. 92nd St., Chicago, Ill.
Beky, Zoltan, 180 Home Ave., Trenton, N. J.
Bernath, Arpad, 849 Harbor Str., Conneaut, O.
Bertok, Bela, Box 425, Pocahontas, Va.
Bodnar, Victor, Theol. Sem., Bloomfield, N. J.
Bodor, Daniel, 3036 Globe Ave., Lorain, O.
Bogar, Charles, 134 Eighth Ave., McKeesport, Pa.
Borsos, Stephen, 650 Beechhurst Ave., Morgantown, W. Va.
Borsy Kerekes, George, 1726 Pennsylvania Ave., N. W., Washington, D. C.
Boszormenyi, Stephen, M. 641 Hancock Avenue, Bridgeport, Conn.
Botty, John, 737 Mahoning Ave., Youngstown, O.
Botykos, Bela, doctor iuris, 3048 Northwestern St. Detroit, Mich.
Csendes, Emery, Rothermere, Sask., Canada.
Csepke, Stephen, 105 W. Second St., Niles, O.
Csikesz, Tibor, 505 Main St., Phoenixville, Pa.
Csutoros, Alexis, S. T. D., 70 Kelso Rd., Columbus, O.
Csutoros, Stephen, 12604 Buckeye Road, Cleveland, Ohio.
Czako, Ambrosius, Ph. D. Trinity House, Toronto, Ont., Canada.
Daroczy, Alex., 175 Pershing Ave., Carteret, N. J.
Daroczy, Matthias, 1946 W. 32nd St., Cleveland, O.
Dezső, John, Wharton, N. J.
Dienes, Barnabas, 416 Tenth Ave., Homestead, Pa.
Dikovics, John, doctor divin. hon. Theol. Seminary. Bloomfield, N. J.
Dokus, Alexander, 46 W. 26 Str., Bayonne, N. J.
Dokus, Gabriel, 1658 Superior St., N. E., Canton, O.
Egry, Ladislaus, 412 School Str., Woodbridge, N. J.
Fazakas, Alexander, Doctor Dent, 150 Ontario St., Buffalo, N. Y.
Fazekas, Stephen, 10 Elliott Str. W., Windsor, Ont., Canada.
Feher, Michael, 1136 Amherst Sq., Montreal, Que. Canada.
Fekete, Andrew, 404 Somerset St., Windber, Pa.
Ferenczy, Paul, 10 Stanley Place, Yonkers, N. Y.
Furgess W. B. (Fürjész), 300 Ridge Road, Lackawanna, N. Y.
Garay, Gregory, 8506 Burley Ave., Chicago, Ill.
Gonczy, Árpád, Browns Mills, N. J.
Gyorgy, Arpad, 449 Magnolia St., Elizabeth, N. J.
Hady, Albert, 1101 W. Florence Ave., Los Angeles, Cal.

Hamborszky, Julius, 1069 Meade Ave., Scranton, Pa.
Hamory, Paul, F. B., 1803 Chestnut St., St. Louis, Mo.
Hamory, S. Louis, 307 Washington St., Peekskill, N. Y
Harsanyi, Alex., Evans St., Franklin, N. J.
Harsanyi, Andor, 537 Richwood St., Morgantown, W. Va.
Harsanyi, Ladislaus, 233 E. 116 St., New York, N. Y.
Harto, Andrew, 42 Thomas St., So. River, N. J.
Herczegh, Joseph, doctor juris, 2856 East Boulevard, Cleveland, O.
Hoffmann, Frank, B. D., LLD., 1340 Elliott St., Saskatoon, Sask., Canada.
Hunyady, Ladislaus, Box 374, Corning, O.
Jozsa, Benjamin, 558 Elwood St., Joliet, Ill.
Kalabanyi, Stephen, 1504 W. Washington St., So. Bend, Ind.
Kalassay, Alex., D. D., hon. Sir., Ligonier, Pa.
Kecskemethy, Joseph, 4822 Kennedy St., East Chicago, Ind.
Kecskemethy, Ladislaus, Box 136, Woodbridge, N. J.
Kerekes, Béla, 801 Mill St., Kalamazoo, Mich.
Kerekes, Vitéz John, 1012 Third Ave., Beaver Falls, Pa.
Keresztessy, (Kress), James, Y. M. C. A., Ansonia, Conn.
Koncz, Frank, 351 E. 81 St., New York, N. Y.
Korocz, Geza, 1144 Campau St., Flint, Mich.
Kovacs, Bela, 1018 W. Union Blvd., Bethlehem, Pa.
Kovacs, Endre, R. F. D. 1, B. 214, Toledo, O.
Kovacs, Frank, Theol. Seminary, Bloomfield, N. J.
Kovacs, Imre, 432 Washington St., Trenton, N. J.
Kovacs, Michael, D., 176 N. Union St., Aurora, Ill.
Kosa, Andrew, 10 Division St., New Brunswick, N. J.
Kozma, Desiderius, 8475 Dearborn Street, Detroit, Mich.
Krisik, Alois A., 2323 Genevieve St., San Bernardino, Cal.
Kruchio, Anthony, 831 E. Cambridge St., Alliance, Ohio.
Ladanyi, Sigismund, 220 E. 16th St., New York, N. Y.
Laky, Sigismund, 696 Tonawanda Ave., Buffalo, N. Y.
Ludman, Alex., 227 Pine St., Bridgeport, Conn.
Malacsics, Joseph, 4 Bauman St., Kingston, Pa.
Marton, Alexander, 925 Mahoning Ave., Youngstown, O.
Melegh, Julius, D. D., 604 E. 90 Place, Chicago, Ill.
Mircse, Alexander, 3602 Ivy St., East Chicago, Ind.
Molnar, Eugene, Ph. D., 153 Cheroke Ave., Hamilton, Ont., Canada.
Murányi, John, 307 Spring St., Brownsville, Pa.
Muranyi, Stephen, 307 Spring St., Brownsville, Pa.
Nagy, Andrew, 1940 Clinton St., Buffalo, N. Y.
Nagy, Emil, Sr., 505 Second Ave., Bethlehem, Pa.
Nagy, Emil, Jr., 227 Pine St., Bridgeport, Conn.
Nagy, Francis, 1118 N. Darr Ave., Farrell, Pa.
Nanassy, Louis, S. T. D., Ligonier, Pa.
Novak, Louis G., 119 W. River St., Elyria, O.
Paal, Julius, 526 E. 4 Str., Bethlehem, Pa.
Papmeder, Stephen, Vintondale, Pa.
Papp, Charles, 22 Schuyler St., New Brunswick, N. J.
Pazar, Nicholas, 1233 N. Franklin St., Philadelphia, Pa.
Peter, Anthony, 901 Kingshighway, Bridgeport, Conn.
Porzsolt, Ernest, Penn's Run, Pa.
Racz, Victor, 221 Fourth St., Passaic, N. J.
Rasky, Joseph, 588 So. 19th St., Newark, N. J.
Silay, Alex., Daisytown, Pa.
Simko, Joseph, 251 Pacific Ave., Jersey City, N. J.
Steinmetz, Charles, 30 Bernard Ave., Toronto, Ont., Canada.
Szabo, Andrew, Box 233, Alpha, N. J.
Szabo, Anthony, 493 Amboy Ave., Perth Amboy, N. J.
Szabo, Ladislaus, 326 First St., Donora, Pa.
Szathmary, Bartholomew, 408 Third St., Leechburg, Pa.
Szeghy, B. John, 607 Plum St., Fairport Harbor, Ohio.
Szijjarto, Stephen, 365 Woodrow St., Columbus, O.
Szőke, Stephen, 600 W. 122 St., New York, N. Y.
Takaro, Geza, Doct. div., 344 E. 69th St., New York, N. Y.
Toth Alexander, D. D., 55 N. West End Ave., Lancaster, Pa.
Toth, Coloman, 27 Joline Ave., Tottenville, S. I., N. Y.
Toth, Michael, Detroit, Mich.
Toth, Tibor, 1805 Central Ave., Detroit, Mich.
Toth, William, 21 Lexington Ave., South Norwalk, Conn.
Ujlaki, Francis, doct. div., 1946 Bakewell Street, Toledo, O.
Urban, Joseph, 115 Seventh Ave., McKeesport, Pa.
Vajda, Zoltan, 261 N. Kostner Ave., Chicago, Ill.
Varady, Arthur, doctor phil., 601 N. Sixth Street, Martinsferry, O.
Varga, Louis, 221 Johnston Ave., Pittsburgh, Pa.
Varkonyi, Nicholas, 824 Chestnut Street, Johnstown, Pa.
Vasvary, Edmund, 1726 Pennsylvania Ave., N. W., Washington, D. C.
Veress, Joseph Győry, Westminster Sem., Chestnut Hill, Philadelphia, Pa.
Vincze, Charles, S. T. D., 331 Kirkland Place, Perth Amboy, N. J.

Alapittatott 1885-ben Hazelwood Office Phone: Hazel 2452

H. O. HORNBERGER

REAL ESTATE COMPANY

Betáblázásra pénzt kölcsönöz 5000 dollárig egyenes, vagy Building Loan kölcsön

BIZTOSITÁS - - KÖZJEGYZŐ

4737 SECOND AVENUE PITTSBURGH, PENNA.
(HAZELWOOD STATION)

Nyugat-Pennsylvania legnagyobb és legmodernebbül felszerelt magyar nyomda az

EXPERT PRINTING CO.

vállalatunk kiadásában jelenik meg Pittsburgh és környéke egyetlen hetilapja a

"MAGYARSÁG"

Pittsburgh környéke magyar egyletei, egyházai mindenkor szivesen veszi igénybe

KÖNYVNYOMDÁNK

izlésesen és szakszerüen kiállitott nyomtatványait.

Telefon: JAckson 0515

103 HAZELWOOD AVENUE PITTSBURGH, PA.

FIÓK ALBERT, tulajdonos.

A BETHLEN OTTHON

mely a naptár évenkinti kiadása által nem csak a segitő szeretet munkájához nyer némi anyagi támogatást, de az események nyomtatásban való megörökitése által történelmi szolgálatot is tesz. — tudvalevőleg

AZ AMERIKAI MAGYAR REFORMÁTUS EGYESÜLET

tulajdona s mint ilyen közkincse az egész amerikai mgayarságnak is.

A szeretetnek ezt a dicséretes intézményét fenntartó Egyesület immár közel öt évtizedes multra tekint vissza s tagjait tizezrekben számlálja. Az utóbbi néhány esztendő céltudatos és kitartó szervezési munkája szinte megkétszerezte azoknak számát, akik jólesően érzik, hogy ennek a nemes emberbaráti, testvérsegitő intézménynek tagjai.

A többszáz amerikai magyar telep között igen kevés van már olyan, ahol az Egyesületnek osztálya, vagy legalább is egyes tagjai ne volnának. Még igy is van azonban legalább ötvenezer olyan amerikai magyar és református, aki nem tudja, hogy mi

a) életbiztositásban 60 éves korig;

b) betegsegélyezésben 45 éves korig;

c) árvák nevelésében;

d) öregek gondozásában;

e) ifjusági segélyekben;

f) óhazai zarándoklatok rendezésében;

g) kulturális teljesitményekben

valami olyat adnak tagjainknak, amit az amerikai magyarság soha és sehol meg nem találhat ilyen összetételben.

Amikor erről szólunk itt, kérjük első sorban tagjainkat, hogy legyenek ők maguk propagandistái saját egyesületüknek s hivják fel ismerőseik és barátaik figyelmét a mi közösségünkre.

Egyesületünk a "Magyar Sziv Egyesülete". Azért kérjük és hivjuk magyarjainkat soraink közé.

Közelebbi felvilágositás nyerhető:

GEO. E. BORSY-KEREKES

Field Secretary

The HUNGARIAN REFORMED FEDERATION of AMERICA

1726 PENNSYLVANIA AVENUE, N. W.

Kossuth Building

(Next block to the White House)

WASHINGTON, D. C.